TISKOVINA

**POŠTARINA PLAĆENA
KOD POŠTE 24000 SUBOTICA**

SLUŽBENI LIST

OPŠTINE SUBOTICA

BROJ: 19	*GODINA: XLIV*	*DANA: 18. jun 2008.*	*CENA: 65,00 DIN.*

Na osnovu člana 21. stav 2. Zakona o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik Republike Srbije " broj 47/2003 i 34/2006) i člana 33. stav 1. tačka 27. Statuta opštine Subotica ("Službeni list Opštine Subotica,"broj 19/2002, 59/2004, 61/2004, 12/2005 i 12/2006), Skupština opštine Subotica na 9. vanrednoj sednici održanoj dana 03.04.2008. godine, donela je

ODLUKU
O DONOŠENJU PROSTORNOG PLANA GRADA SUBOTICA

Član 1.

Donosi se Prostorni plan grada Subotica (u daljem tekstu: Prostorni plan) koji je sastavni deo ove Odluke.

Član 2.

Prostornim planom su definisana osnovna rešenja, smernice, politike i pravila zaštite, uređenja i razvoja teritorije opštine Subotica, korišćenje osnovnih resursa i vrednosti koje se na njoj nalaze.

Prostornim planom obuhvaćen je celokupan prostor grada Subotica u granicama utvrđenim Zakonom.

Član 3.

Prostorni plan se sastoji iz tekstualnog dela koji je sastavni deo ove Odluke i grafičkih prikaza.

Grafički prikazi Prostornog plana jesu referalne karte u razmeri 1:50000 kojim se prikazuju: 1) namena prostora; 2) mreža naselja, funkcija javnih službi i infrastrukturnih sistema; 3) prirodni resursi, zaštita životne sredine, prirodnih i kulturnih dobara i turizma.

Član 4.

Prostorni plan se ostvaruje urbanističkim planovima, planovima i programima razvoja i propisima i opštim aktima donetim za njegovo sprovođenje.

Član 5.

Sastavni deo Prostornog plana je Ugovor o implementaciji koji zaključuju Skupština opštine Subotica i učesnici u realizaciji planskih rešenja, a koji se zaključuje po donošenju Prostornog plana.

Član 6.

Prostorni plan je izrađen u deset primeraka u analognom i deset primeraka u digitalnom obliku, overen pečatom Skupštine opštine i potpisom predsednika Skupštine opštine, i trajno se čuvaju, po jedan primerak u arhivi Skupštine opštine, ministarstva nadležnog za poslove prostornog planiranja, po tri primerka u nadležnoj Službi Opštinske uprave i kod izrađivača Prostornog plana, a dva primerka u JP «Direkcija za izgradnju Opštine Subotica»

Analitičko dokumantaciona osnova na kojoj se zasniva Prostorni plan čuva se u nadležnoj Službi Opštinske uprave.

Član 7.

Urbanistički planovi doneti do dana stupanja na snagu ove Odluke primenjuju se u delovima koji nisu u suprotnosti sa Prostornim planom

Član 8

Tekstualni deo Prostornog plana se objavljuje u "Službenom listu Opštine Subotica".

Član 9.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u «Službenom listu Opštine Subotica», a biće objavljena nakon pribavljanja saglasnosti ministra nadležnog za poslove prostornog planiranja

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Skupština opštine Subotica
Broj: I-00-011-14/2008
Dana: 03.04.2008. godine
S u b o t i c a

PREDSEDNIK SO SUBOTICA
Saša Vučinić, s.r.

Skupština opštine Subotica je, na sednici održanoj 3.04.2008. godine, u skladu sa čl. 21., i 22. Zakona o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 47/2003), Izmenom i dopunom Zakona o planiranju ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 34/2006) i čl. 27., 28., 33., i 34. Pravilnika o sadržini i izradi planskih dokumenata ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 60/2003), donela

PROSTORNI PLAN OPŠTINE SUBOTICA

UVODNE NAPOMENE

Prostorni plan opštine Subotica (u daljem tekstu Plan) je pripremljen prema Odluci SO Subotica, objavljenoj u Službenom listu opštine Subotica, broj 59 od 23.12.2004. godine. Finansiranje izrade Plana obezbedilo je JP „Direkcija za izgradnju opštine Subotica“, dok je za obrađivača Plana odabrano JP „Zavod za urbanizam opštine Subotica“. Nosilac izrade Plana je SO Subotica sa kojom je izvođač sklopio ugovor br. U-60/2006 (veza sa U-262/04/05) zaključen 28.10.2005. godine.

Izradi Plana i donošenju Odluke o izradi Plana prethodila je izrada Programa izrade Plana, koji je usvojen na sednici SO Subotica decembra 2004. godine, i prema kome je Plan i urađen. Programom je utvrđena neophodnost izrade Plana u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji (Službeni glasnik Republike Srbije br. 47/03) i sa rešenjima Zakona o Prostornom planu Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 13/96). Ova dva zakona čine pravni osnov za izradu Plana, koji je urađen vodeći računa i o rešenjima Generalnog plana Subotice, usvojenog 2006. godine.

Plan predstavlja jedan od ključnih instrumenata za realizaciju ideje o održivom razvoju teritorije opštine Subotica i njenih sastavnih delova (11 katastarskih opština), zasnovane na principima Agende 21, UN HABITAT, CEMAT, olborške, sofijske, lisabonske i drugih deklaracija, povelja i strateških dokumenata koji obavezuju Republiku Srbiju i njene opštine da ih poštuju i primenjuju kako u planiranju tako još više u ostvarivanju planskih rešenja koja se odnose na zaštitu i korišćenje prostornih resursa i vrednosti, uređenje teritorije Opštine i njenih osnovnih namena (poljoprivredno, šumsko, vodno i građevinsko zemljište, kao i zaštitni pojasevi regionalne infrastrukture) i prostorni razvoj čitave teritorije opštine Subotica.

Planom su definisana osnovna rešenja, smernice, politike i propozicije zaštite, uređenja i razvoja teritorije opštine Subotica, korišćenja osnovnih resursa i vrednosti koji se na njoj nalaze, čineći jedinstven kompleks u širem regionalnom okruženju pre svega sa opštinama Bačka Topola i Kanjiža, kao i potencijalni funkcionalni sistem prekogranično sa susednim regionom Južna Mađarska, odnosno gradom Segedinom u Mađarskoj.

PRIMENJENA METODOLOGIJA

Ovaj Plan je urađena primenom tzv. SWOT (MSMO) analize, odnosno objektivnog sagledavanja **moći** i **slabosti** tekućeg stanja prostornog razvoja, odnosno **mogućnosti** i **ograničenja** budućeg razvoja Opštine u njenom regionalnom okruženju. Prilikom izrade ovog Plana primenjen je **integralni metod** gde su ravnopravno i međuzavisno posmatrane tri osnovne dimenzije prostornog razvoja: ekonomsko-geografska, ekonomska i socijalno-kulturna i to u realnom (za prvu fazu) i predpostavljenom (dugoročno) institucionalnom kontekstu Opštine, Pokrajine, Republike, a u perspektivi Evropske Unije. Ova međuzavosnost postavljena je tako da pomaže ostvarenju i pojedinih sektorskih projekata ali i horizontalnoj i vertikalnoj koordinaciji kod planiranja, programiranja i izvođenja akcija na teritoriji Opštine, od kojih neke i u mogućoj saradnji sa susednim opštinama u Pokrajini ali i u Južnoj Mađarskoj.

Ovaj metod podrazumeva primenu principa:

1. **Induktivnost**i, odnosno detaljnog upoznavanja sa prostorom Opštine, njenim stanovnicima i njihovim problemima i težnjama;

2. **Održivosti**, odnosno pažljivog odnosa prema resursima i vrednostima Opštine, uz posebnu pažnju prema neobnovljivim resursima i vrednostima;

3. **Demokratičnosti**, odnosno sagledavanja problema u transparentnom, otvorenom postupku i razgovorima sa svim ključnim akterima razvoja ali i stanovnicima naselja opštine Subotica;

4. **Realnosti**, odnosno definisanja strateških ciljeva, operativnih zadataka i prioriteta koji mogu da se realizuju u periodu 2007-2010. godine;

5. **Fleksibilnosti**, odnosno otvorenosti Plana ka svim interesima u prostoru Opštine uz mogućnost prilagođavanja Plana i planskih rešenja promenjenim uslovima u budućnosti;

6. **Organskog razvoja**, odnosno postavljanja ciljeva, koncepcije i planskih rešenja tako da proizilaze iz lokalnih mogućnosti oslonjeni na lokalni sistem vrednosti, uz poštovanje razvoja sistema od strateškog značaja za Pokrajinu i Državu.

Sl. 1: Zadaci prostornog plana

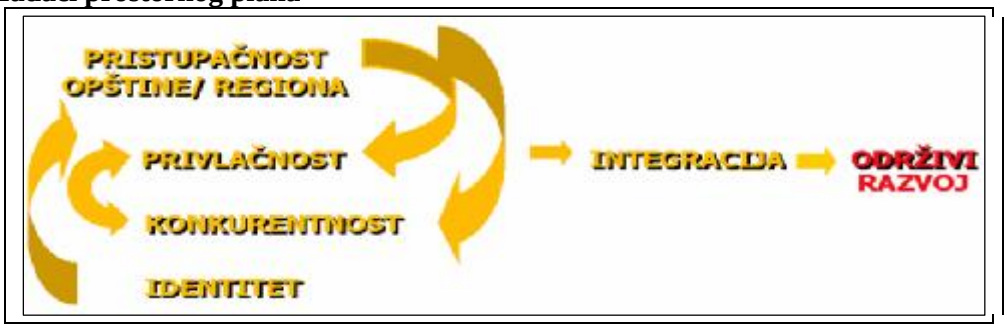

Ovaj Plan je definisan tako da sagledava osnovni cilj, operativne ciljeve i prioritete, kao i osnovnu koncepciju prostornog razvoja opštine Subotica u tri vremenska preseka:

1. Vremenski presek 2007-2011. za ona planska opredeljenja za koja postoje argumenti o neophodnosti i opravdanosti sa osnova održivog ekonomskog i socijalnog razvoja i za čiju realizaciju odgovornost preuzima sadašnja opštinska uprava, institucije i organi SO Subotica;

2. Vremenski period 2010-2015. za značajne planske projekte koje je moguće realizovati uz pomoć evropskih fondova dostupnih Srbiji u fazi pristupanja Evropskoj Uniji, kao i fondova Republike Srbije;

3. Vremenski period iza 2015. godine, bez limita, za strateške ideje – vodilje kojima se dugoročno usmerava prostorni razvoj opštine Subotica u periodu širih regionalnih integracija u Srbiji i Evropi.

Sl. 2: Koncepcija razvoja opštine

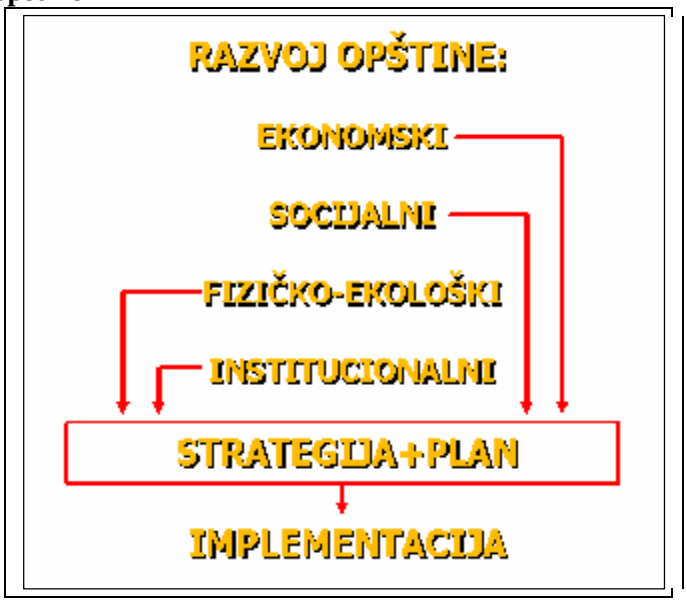

Prostorni plan opštine Subotica sačinjavaju:

11. Osnov Plana koji sadrži sledeće elemente: pojedinačne tematske ekspertize (14), stručne priloge susednih opština, ankete pojedinačnih sela u Opštini, ankete privrednih organizacija, stavove i podatke nadležnih opštinskih i republičkih institucija, pisanu dokumentaciju (Program, odluke, metodološko uputstvo, zapisnici, foto-dokumentacija, korespondencija i dr.) (I faza);

22. Strategija prostornog razvoja kao i tematske karte u razmeri 1:50.000 opštine Subotica (II faza);

33. Prostorni plan opštine Subotica sa sadržajem prema Zakonu o planiranju i izgradnji, uz 3 referalne karte (1. namena prostora, 2. mreža naselja, javnih službi i infrastruktura, 3. ruralna područja, turizam i zaštita prirodne i kulturne baštine).

U izradi Plana, pored stručnjaka iz JP Zavod za urbanizam opštine Subotica učestvovali su i eksperti Građevinskog fakulteta kao i ekipa eksperata iz naučnih ustanova iz Beograda angažovana preko Građevinskog fakulteta Subotica. Osim toga, u izradi Plana učestvovali su i predstavnici nadležnih opštinskih i pokrajinskih institucija, susednih opština Kanjiža, Bačka Topola i Sombor, građana iz svih naselja opštine i organa Opštine. Verifikaciju Strategije i Predloga Plana vršla jei komisija za planove Opštine kao i Republička Komisija za prostorne planove a prema odredbama Zakona.

A.1. GRANICA PLANA (TERITORIJA OPŠTINE)

U granicama Republike Srbije teritorija opštine Subotica ima periferni geografski položaj na prostoru Severne Baške. Na istoku se graniči sa opštinom Kanjiža, na jugu opštinom Bačka Topola a na zapadu sa opštinom Sombor. Na severu se granica opštine poklapa sa drzavnom granicom prema Republici Mađarskoj odnosno prema regionu Južna Mađarska.

Orografski posmatrano opštine Subotica se nalazi u prostranoj ravnici koja obuhvata južnu granicu peščare (Subotička peščara) i severni deo lesne zaravni Bačke.

Granica teritorije opštine Subotica obuhvata teritorije 10 atara (katastarskih opština): Stari Grad, Novi Grad, Palić, Donji Grad, Čantavir, Bikovo, Žednik, Đurđin, Bajmok, Tavankut od kojih su sve granične (na granici prema susednim opštinama) izuzev K.O. Donji Grad. Prirodne granice su znatno šire u svim pravcima što generalno upućuje na transgraničnu zavisnost preko prirodnih sistema Bačke lesne zaravni (u pravcu opština Sombor i Kanjiža), stepa Južne Mađarske i opštine Kanjiža.

Ukupna površina opštine iznosi 1007 km2. Najniža tačka Opštine je u ataru Bačkih Vinograda i nalazi se na 101 m n.v., dok je najviša tačka u ataru Tavankuta i nalazi se na 137 m n.v. Makslimalna širina teritorije opštine na pravcu istok – zapad iznosi 43 km, a na osi sever – jug iznosi 31 km.

A.2. ATARI (KATASTARSKE OPŠTINE) OPŠTINE SUBOTICA

Na teritoriji opštine nalazi se urbani centar Subotica, urbana naselja Bajmok, Palić i Čantavir i još 15 seoskih naselja: Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, Kelebija, Hajdukovo, Šupljak, Bački Vinogradi, svi na pesku, dok se na lesnom području nalaze seoska naselja Mišićevo , Mala Bosna, Đurđin, Stari Žednik, Novi Žednik, Bačko Dušanovo, Višnjevac, Gabrić i Bikovo. Naselja su katastarski organizovana u 10 katastarskih opština sa 36 mesnih zajednica. Sva naseljena mesta imaju utvrđeno građevinsko područje. Za naselje Subotica urađen je Generalni plan (usvojen 2006.) dok je za Bajmok Generalni plan u pripremi. Granica građevinskog pordučja Subotice je utvrđena Generalnim planom Subotice (2006). U periodu pre donošenja ovog plana važila je Odluka o privremenim pravilima građenja.

Ovim planom u poglavlju "Mere i instrumenti za primenu i sprovođenje plana" definisana su pravila građenja za sve delove teritorije za koje se neće raditi urbanistička dokumentacija.

A.3. GRANICA KORIDORA Xb

Prostornim planom posebne namene koridora 10b utvrđna je granica područja koridora (šire zone uticaja) i kao takva ugrađena je u ovaj plan i u saglasnosti je sa planskim rešenjima ovog plana.

B.1. PROSTORNI PLAN REPUBLIKE SRBIJE (SL. GLASNIK BR. 13/96)

Sistem gradskih centara i funkcionalna područja

Prostorno-funkcionalna organizacija Republike urađena je sa ciljem da se obezbedi (a) racionalizacija upravljanja i efikasnije obavljanje poslova iz domena svakodnevnih potreba građana; (b) organizacija javnih službi usklađenija sa potrebama, mogućnostima i interesima lokalnih zajednica; i (v) efikasnije koordiniranje aktivnosti i programa lokalnih zajednica.

Opština Subotica pripada funkcionalnom području Subotice zajedno sa opštinama Ada, Bačka Topola, Kanjiža, Mali Iđoš i Senta. Sam grad Subotica pripada kategoriji regionalni centar kojih u Vojvodini ima 7.

Zaštita voda i vodoprivreda

Kao najnepovoljnije područje za snabdevanje vodom, AP Vojvodina danas ovaj neophodni resurs obezbeđuje prevelikom eksploatacijom aluvijalnih izvorišta i osnovne izdani što dovodi do smanjenja nivoa podzemnih voda osnovne izdani. Voda je istovremeno najlošijeg kvaliteta u Republici. Radi toga Prostornim planom Republike Srbije predviđeno je formiranje regionalnih sistema vodosnabdevanja. Opština Subotica danas pripada Bačkom sistemu koga čini bački deo postojećeg HS DTD a u budućnosti se planira sistem Gornje Tise gde bi Subotica bila zajedno sa Kanjižom, Novim Kneževcem, Sentom, Čokom, Adom, Kikindom i Novom Crnjom.

Planirane hidrotehničke melioracije predviđaju da se do 2011. godine novim sistemima obuhvati 10.300 ha zemljišta u zoni Tisa-Palić u okviru sistema Severna Bačka.

Rudna bogatstva i energetski izvori

U opštini Subotica postoje ležišta nemetaličnih sirovina, zone eksploatacije šljunka i peska, ciglane i dr.

Područje je većim svojim delom perspektivno za eksploataciju nafte i gasa (naftno i gasno polje). Termomineralnih bušotina i termomineralnih sistema ima na nekoliko mesta, što upućuje na mogućnost višestrukog korišćenja.

Industrija

Opština Subotica se u PPRS tretira kao veliki industrijski centar sa 20-50.000 zaposlenih (istog ranga kao i Novi Sad) i nalazi se na dominantnoj razvojnoj osovini Srbije (pojas najintenzivnijeg industrijskog razvoja 1. stepena ka Novom Sadu), kao i na osovini industrijskog razvoja 3. stepena u smeru ka Senti. Takođe spada u grupu industrijskih centara sa značajnim industrijskim i/ili slobodnim zonama (7 u Vojvodini).

U skladu sa mogućim kretanjima i tendencijama, koncepcija policentričnog razvoja podrazumeva usmeravanje nove industrije u industrijske centre koji raspolažu značajnim komparativnim prednostima i lokaciono/razvojnim potencijalom u koje spada opština Subotica. Istovremeno ovde se planira i selektivan razvoj srednje složenih i visokih tehnologija.

Slika 3: Plan funkcionalne namene i zaštite prostora

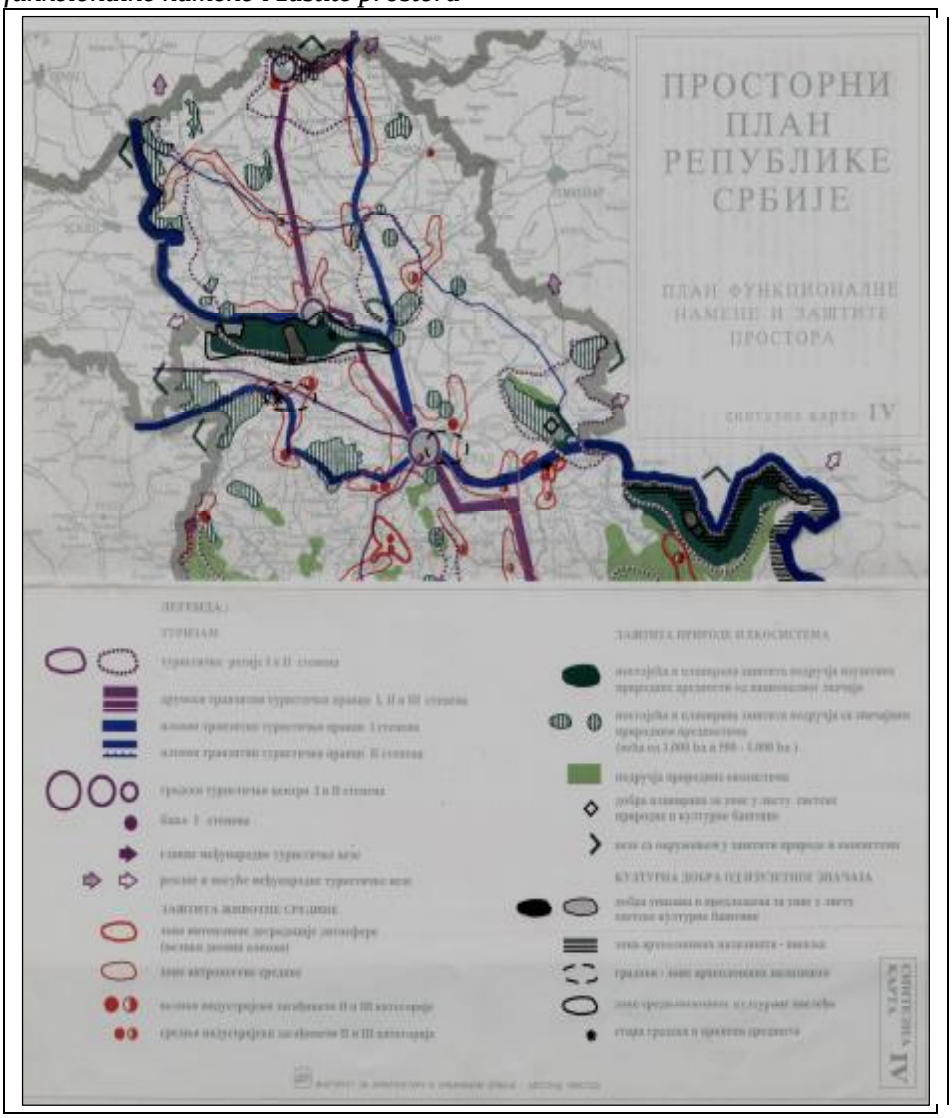

Izvor: Prostorni plan Rebublike Srbije, 1996

Slika 4: Plan infrastrukturnih koridora

Izvor: Prostorni plan Rebublike Srbije, 1996

Saobraćaj i veze

Subotica se nalazi na pravcu autoputa E-75 (Mađarska-Subotica-Novi Sad-Beograd) što je koridor X-krak Xb. Predviđena je dogradnja autoputa (4 trake).

U narednom periodu predviđa se unapređenje postojećih magistralnih puteva (Subotica-Sombor; Subotica-Horgoš; Subotica-Mađarska preko Kelebije; Subotica-Novi Sad), i izgradnja puta M-24 Subotica-Senta.

Subotica je planirani robno- transportni centar (u I fazi izgradnje), što je veoma značajno za razvoj saobraćajne privrede.

Subotica se nalazi na pravcu planirane pruge velikih brzina (E-85) Beograd-Novi Sad-Subotica-granica sa Mađarskom. Planirane brzine ove pruge su 160-250km/h. Elektrifikacija se predviđa za postojeće pruge gde postoji opravdanost investicija i to pravac: Subotica-Sombor-Bogojevo i Subotica-Horgoš-državna granica. U planu je takođe i izgradnja i dogradnja železničkog čvora u Subotici (u Srbiji ih je predviđeno 16).

Na teritoriji su planirani dalekovodi 400 Kv Sombor3-Subotica3 (60km) i Subotica3-Kikinda4 (60km).

Po pitanju gasovoda planira se povećanje postojećeg transportnog kapaciteta na liniji Gospođinci-Beočin-Horgoš-Subotica

U pogledu razvoja telekomunikacionog saobraćaja glavna centrala se nalazi u gradu Subotica. Plan je da se izgrađenost mreže popne sa 18,9 telefonskih priključaka na 100 stanovnika u 1995. godini na 38 u 2005. godini.

Planirano je i produženje optičkog kabla iz pravca Novog Sada i veza sa Sentom , dok su postojeći u pravcu Sombora, Horgoša i Mađarske (preko Kelebije). U gradu postoje TV i VHF-FM predajnici kao i TV predajnici za lokalne programe.

Turizam

U skladu sa osnovnim dugoročnim ciljevima, koncepcijom i kriterijumima razvoja i organizacije turističke ponude, utvrđena je sledeća klasifikacija turističkih prostora: turističke zone, turističke regije, tranzitni turistički pravci, gradski turistički centri i banje.

Subotica je utvrđena kao centar u funkciji razvoja turističke regije "S.3." u sklopu Turističke regije Gornja Tisa koja je 2. stepena. Ova turistička zona je zasnovana na nautičkim, banjskim, ekološkim, lovnim, seoskim i dr. aktivnostima.

Po pitanju tranzitnih turističkih pravaca Subotica je u kategoriji:

- drumski (E-75)-2. stepen, međunarodnog ranga
- plovni (Tisa-indirektno zbog blizine)-2. stepen, međunarodnog i nacionalnog ranga

Grad Subotica spada u 1. stepen gradskih turističkih centara međunarodnog i nacionalnog značaja. Centar je regije S3.

Banja Palić je nacionalnog značaja i u 3. je stepenu banja u Srbiji.

Zaštita životne sredine

Prostornim planom RS se predviđa prostorno-regionalna diferencijacija životne sredine. Subotica spada u Gornjo-bačku zonu, sa Potisjem i severnim Banatom. Ovu zonu karakteriše industrija, pretežno prehrambena, hemijska i metalna, koja koristi mnogo tehnološke vode što može da izazove zagađenje DTD i Tise. Radi toga su u Planu propisane mere zaštite.

Po pitanju kvaliteta životne sredine u naseljima, Subotica je u drugoj kategoriji gde su lokaliteti kod kojih će se javljati i dalje prekoračenje graničnih vrednosti zagađivanja klasičnim zagađivačima, ali će biti eliminisana radijaciona zagađenja, zagađenja kancerogenim i mutagenim materijama. Prema ovim kriterijumima Subotica je u grupi veliki zagađivači.

Opština je najvećim svojim delom u kategoriji antropogeno-prirodnih ekosistema dok se urbanim centrima javljaju antropogenizovani ekosistemi. Zbog unapređenja postojeće situacije predviđeno je unapređenje područja sa značajnim prirodnim prednostima (površina veća od 1.000ha) u severnom delu.

Subotičke šume, jezero Palić, Ludaško jezero, Selevenjske pustare spadaju u kategoriju druga zaštićena prirodna dobra.

Zaštita nepokretnih kulturnih dobara

Planom su utvrđene 4 kategorije kulturnih dobara: prostorno kulturno-istorijske celine, spomenici kulture, arheološka nalazišta i znamenita mesta. U Subotici i okolini postoje spomenici kulture.

B.2. PROSTORNI PLAN POSEBNE NAMENE AUTOPUTA E-75 ODNOSNO KORIDORA Xb

Prostorni plan područja infrastrukturnog koridora auto-puta E-75 Subotica-Beograd (Batajnica) i puta Kelebija-autoput E-75 je dugoročni razvojni dokument koji je donet za vremenski horizont do 2020. godine. Prostorni plan sadrži osnovne planske postavke infrastrukturnih sistema u koridoru autoputa E-75 i puta Kelebija-autoput E-75. Neophodna je dalja razrada na nivou regulacionih planova i urbanističkih projekata pojedinačnih lokacija u cilju definisaja elemenata za utvrđivanje urbanističkih uslova za projektovanje i građenje objekata u obuhvatu plana.

Obuhvat prostornog plana

Područje PP obuhvata prostor površine od 211.048ha na delu teritorije 11 opština, a u opštini Subotica: cele katastarske opštine Bački vinogradi, Palić, Bikovo, Žednik, Čantavir, Stari Grad i Donji Grad.

Osnovni ciljevi prostornog plana

Osnovni ciljevi i zadaci Plana su:

- Kompletiranje i dogradnja infrastrukturnih sistema u koridoru autoputa E-75 i puta Kelebija-autoput E-75, u odnosu na dugoročne potrebe, zahteve i međunarodne standarde.
- Valorizacija postojećih resursa i razvojnih potencijala koridora u cilju potpunije integracije prostora zemlje u širi region jugoistočne Evrope.
- Plansko usmeravanje uređenja, korišćenja i zaštite prostora koridora u cilju finalne organizacije, uređenja i razvoja raspoloživih resursa i strateških postavki PPRS.
- Definisanje i usklađivanje regionalnih i lokalnih razvojnih potencijala u odnosu na postavke i rešenja infrastrukturnih sistema koridora.

Funkcije i značaj pojedinih infratsrukturnih sistema u koridoru za integraciju prostora

a) Autoput

Autoput E-75 na deonici kroz Vojvodinu je segment transevropskog autoputa (TEM) na sever-jug i predstavlja deo sistema Panevropskog saobraćajnog koridora X, odnosno krak X-B. Obuhvata autoput E-75 Horgoš-Subotica-Beograd, kao i spojni kraj od obilaznica od Kelebije do autoputa E-75. Ovi saobraćajni kapaciteti uz magistralni put M-22 su centralni saobraćajni koridori ovog prostora i komulišu sav daljinski i tranzitni saobraćaj i usmeravaju ga do željenih sadržaja. Na prostoru Vojvodine autoput E-75 i spojni krak oko Subotice se nadovezuje na put E-660 Subotica-Batina-Osijek-Ploče.

b) Pruga za velike brzine

D abi se naše pruge uključile u evropsku mrežu pruga one se moraju osposobiti za brzine od 160km/h do 250km/h, a pošto je deonica Horgoš-Subotica-Novi Sad-Beograd u koridoru X ona će imati ogromni značaj za mrežu pruga Srbije i omogućiće vezu sa okruženjem (Republika Srpska, Bugarska, Rumunija, Grčka, Bliski Istok). Pruga Horgoš-Subotica-Novi Sad-Beograd će se graditi kao dvokolosečna. Planira se elektrifikacija sa elementima za brze vozove oko 160km/h, s tim da će se voditi računa o najmanjem mogućem zauzimanju plodnog zemljišta, tako što će pruga maksimalno koristiti postojeći koridor i postojeće izgrađene pružne objekte i uređaje.

c) Vodoprivredni sistemi

Razvoj naselja i razmeštaj infrastrukturnih sistema na području Plana usklađivaće se sa zahtevima sistema zaštite od voda, korišćenje voda i zaštite voda i uslovima za realizaciju, PPRS, utvrđenim vodoprivrednim osnovama i to:

1. Novosadskog, bačkog, gornje-tisanskog regionalnog sistema za snabdevanje stanovništva vodom i
2. Bačkog, banatskog i Sremskog sistema korišćenja, uređenja i zaštite rečnih voda.

Prioritet u zaštiti resursa i realizaciji vodoprivrednih sistema imaće:

- proširenje postojećeg bačkog dela HS DTD na severni deo Bačke (podsistem Tisa-Palić, Mali Iđoš itd.) i rekonstrukcija sistema (povećanje protočnosti delova OKM, povećanje kapaciteta vodozahvata itd.), kao i izgradnja niza postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda radi zaštite kvaliteta vode u sistemu u sklopu Bačkog sistema korišćenja, uređenja i zaštite rečnih voda.

Vazdušni saobraćaj

Prostor Vojvodine kojim prolazi infrestrukturni koridor autoputa E-75 je pokriven mrežom vazduhoplovnih pristaništa, tj. beogradskim aerodromom u Surčinu. Bazni kriterijum z aopsluživanje prostora ovim vidom saobraćaja je jednočasovna dostupnost. Na osnovu toga zaključuje se da prostori severne Bačke i Banata nisu opsluženi ovim vidom saobraćaja, pa se kao mogući novi aerodromi javljaju Sombor, Subotica ili Kikinda.

Integralni trasport

Razvoj mreže RTC na nivou Vojvodine i okruženja obezbediće preduslove za makro i mikro distribuciju robe, kao i stvaranje uslova za optimizaciju transportnih i logističkih lokacija. U gravitacionoj zoni autoputa E-75 predviđeno je 8 RTC a među njima i Subotica za drumsko-železnički saobraćaj. Istovremeno autoput i krak ka Kelebiji u domenu izvršenja integralnog transporta osim uticaja na ekonomičnost i cenu izvršenja transportnog rada, ima i sledeće uticaje na:

- zaštitu životne sredine (manje buke, vibracija, aerozagađenja i dr.)
- rasterećenje saobraćajne mreže (brži protok, veći kapacitet, veća sigurnost i sl.)
- ekonomičnije i racionalnije održavanje drumskih saobraćajnica zbog smanjenja broja najtežih transportnih sredstava koje će prevoziti vodni i železnički saobraćaj.

Magistralni telekomunikacioni kablovi

Jedan od najzačajnijih magistralnih pravaca (međunarodnog i nacionalnog značaja) svakako je pravac granica Mađarske-Subotica-Novi Sad-Beograd-Niš. Optički kabl Beograd-Novi Sad-Subotica, pored prevashodne funkcije međunarodnog pravca u koridoru autoputa E-75 imaće sledeće funkcije u telekomunikacionoj mreži Srbije:

- povezivanje na Beograd nacionalnog telekomunikacionog čvora Novi Sad, a preko njega i sve njemu pripadajuće mrežne grupe (Sombor, Subotica...),
- međusobno povezivanje sledećih centara Novi Sad-Subotica, Subotica-Bačka Topola,
- međusobno povezivanje određenog broja krajnjih (lokalnih) centrala koje se nalaze neposredno na trasi kabla ili u njenoj blizini.

Istaliranje savremenih digitalnih sistema po fazama predviđeno je na sledeći način:

- prva faza – sistemi 622 Mbit/s ili 7.560 telefonskih kanala
- druga faza – sistemi 2,5 Gbit/s ili 30.240 telefonskih kanala
- treća faza – sistemi 10Gbit/s ili 120.960 telefonskih kanala.

Magistralnih i regionalni gasovodi, naftovodi i produktovodi

Magistralni i regionalni gasovodi, naftovodi i produktovodi omogućavaju kvalitetno energetsko snabdevanje Vojvodine i povećanje transportnog kapaciteta.

Snabdevanje benzinskih pumpi na autoputu E-75 obezbeđivaće se iz skladišta u Novom Sadu i Beogradu i regionalnih skladišta u naseljima pored autoputa (Subotica, Bačka Topola, Vrbas). Transport naftnih derivata za snabdevanje sadržaja duž autoputa obavljaće se autocisternama.

Funkcije i značaj elektroenergetskih objekata

U granicama Prostornog plana infrastrukturnog koridora autoputa E-75 nalaze se sledeći elektroenergetski objekti:

- dalekovodi 110 kV, 220 kV i 400 kV i

- transformatorske stanice 400/220 kV, 400/110 kV, 220/110 kV, 220/35 kV, 110/35/20 kV, 110/20, 110/35.

Dalekovodi broj 406/1, i 450, naponskog nivoa 400 kV i dalekovod broj 217/1, naponskog nivoa 220 kV povezuju termoelektrane Obrenovac sa najvažnijim elektroenergetskim čvorištem u Vojvodini TS 400/220 kV Novi Sad 3.

Objekti 110 kV su uglavnom lokalnog značaja.

Postojeći dalekovodi i TS

- DV 400 kV, br. 454 Subotica 3 - Segedin
- DV 110 kV, br. 133/3 B.Topola 1 - Subotica 3
- DV 110 kV, br. 1155 Subotica 3 - Bajmok
- DV 110 kV, br. 1004 Subotica 3 - Subotica 4
- DV 110 kV, br. 1003 Subotica 3 - Subotica 4
- DV 110 kV, br. 1101 Subotica 3 - Subotica 2
- DV 110 kV, br. 1102 Subotica 3 - Subotica 2
- DV 110 kV, br. 135/2 Subotica 3 - Segedin
- DV 110 kV, br. 160/3 Subotica 3 - Kanjiža
- DV 110 kV, br. 135/1 Subotica 3 - EVP
- DV 110 kV, br. 160/4 Subotica 3 - EVP
- TS 400/220 kV Subotica 3
- TS 110/20 kV Subotica 2
- TS 110/20 kV Subotica 4
- TS 110/35/20 kV Subotica 1
- EVP Subotica

Od objekata najvišeg naponskog nivoa koji će se ukrštati sa autoputem planirana je izgradnja 400kV dalekovoda Subotica - Kikinda i dvostruki 400kV dalekovod za povezivanje buduće 400/110kV trafostanice Novi Sad sa 400kV dalekovodnom mrežom.

Od objekata 110 kV naponskog nivoa u skladu sa programom perspektivnog razvoja Elektrodistribucije Subotica, predviđa se izgradnja tipskog objekta, TS 110/20 Subotica 5, 2h31,5 MVA. Lokacija TS treba da bude u jugozapadnom delu grada Subotice, pored Pačirskog puta, a na udaljenosti 1km od gradske bolnice.

Do lokacije buduće TS 110/20kV "Subotica 5" je izgrađen dalekovod 110kV od TS 110/35/20kV "Subotica 1" koji je sada u pogonu pod 3 kV naponom i služi za napajanje TS 35/10kV "Centar".

Plan razvoja elektoenergetske mreže predviđa prelazak na 400/220/110/20/0,4kV transformaciju, a to znači da se neće graditi 35 kV dalekovodi. Postojeći dalekovodi 35kV biće zemljani 110kV dalekovodi na teritoriji opštine Subotica, 35kV dalekovodi Subotica - Senta i Subotica - Čantavir biće demontirani pošto prelazak na prenos električne energije na 110kV naponskom nivou ove dalekovode čini nepotrebnim.

Uticaj infrastrukturnog koridora na okruženje

Usvojeni su sledeći ciljevi:

- obezbeđenje optimalnih prostornih uslova za izgradnju, rekonstrukciju, dogradnju za pravilno funkcionisanje, kao i opremanje savremenim tehnološkim rešenjima u domenu vođenja i kontrole saobraćaja duž autoputa E-75, puta oko Subotice, kao i drugih magistralnih i ostalih infrastrukturnih sistema u koridoru.
- utvrđivanje optimalnog prostornog razmeštaja urbanih i ruralnih celina, privrednih aktivnosti, kao i ostalih struktura i sadržaja u okviru područja Prostornog plana a uz dužno uvažavanje svih ekonomskih, tehničko-tehnoloških, prostorno-funkcionalnih i ekoloških kriterijuma.
- obezbeđenje optimalnih uslova za pravilno funkcionisanje postojećih privrednih kapaciteta u okviru naselja i atara a koji su u zoni infrastrukturnog koridora autoputa E-75 i puta oko Subotice.
- obezbeđenje optimalnih uslova za pravilno sadašnje i buduće funkcionisanje svih saobraćajnih sistema i infrastrukturnih sistema koji se nalaze u zoni ili blizini infrastrukturnog koridora.
- plan mreže saobraćajnica i ostalih infrastrukturnih mreža treba da je u zoni infrastrukturnog koridora ustanovljen na bazi strateških opredeljenja razvoja Vojvodine i Republike i opšte prihvaćenih stečenih iskustava i opredeljenja.
- dinamika realizacije izgradnje i eksploatacije autoputa E-75 i puta oko Subotice biće zasnovana na saobraćajno-ekonomskim, funkcionalnim i ekološkim principima.

Saobraćajno povezivanje područja

Prioritete će imati:

1. Novomodifikovana trasa Regionalnog puta R-119 od Horgoša - Kanjiže ka Senti sa obilaznicom oko Horgoša i Regionalnog puta R-122 Senta - Bečej - Novi Sad kao i Regionalnog puta R-112 Đala - Novi Kneževac - Čoka su saobraćajni kapaciteti od referalnog uticaja na obim saobraćajnih veza autoputa i ovih područja. Ove prostorne veze su delom potvrđene i Prostornim planom Srbije.

2. U zoni urbanog prostora Subotice imamo radijalna pružanja Magistralnog puta M-24 Subotica - Senta i Magistralnog puta M-17.1 Subotica - Sombor i Magistralnog puta M-17.1 Subotica - Kelebija kao i M-22.1 Subotica Horgoš i Subotica - Bačka Topola koji su funkciji kvalitetnog subregionalnog povezivanja, ali i internacionalnog povezivanja sa državama u okruženju, dok je Magistralni put M-22.1 i M-17.1 (delom) osnovni alternativni put autoputa E-75 i autoput Kelebija E-75 bez naplate putarine. Značaj predhodno nabrojanih magistralnih puteva je i u povezivanju i kumulisanju saobraćaja iz okruženja ka autoputu preko petlji utvrđenih ovim Planom. Na prostoru Subotice se planira izgradnja servisne saobraćajnice u okruženju autoputa koja će kumulisati sav interni lokalni saobraćaj i usmeravati ga ka petlji, tj. ovom saobraćajnicom će se isključiti pojava direktnog uključenja na autoput.

3. Značaj regionalnih puteva R-119/1 i R-108 (Bačka Topola - Bajmok), R-119 (Bačka Topola - Senta) i planiranog regionalnog puta (Sombor - Kula - Mali Iđoš - Ada (Mol) - Kikinda) na prostoru okruženja autoputa ogleda se u povezivanju privrednih potencijala u domenu poljoprivrede i prateće industrije.

Ostali deo Plana deli celokupnu deo autoputa na 6 delova za koje se daju jasna tehnička uputstva korišćenja (saobraćajnice, pruge velikih brzina, instrastrukturni sistemi i dr.), prateći objekti i sadržaji, uticaj na životnu sredinu, prirodna, kultutrna pokretna i neopkretna dobra i dr. što je ugrađeno i u rešenja PPO Subotica.

Izvor: Prostorni plan područja infrastrukturnog koridora auto-puta E-75 Subotica-Beograd, Vlada Republike Srbije, 2003

B.3. UREDBE I ODLUKE O ZAŠTITI PRIRODE

Na teritoriji opštine Subotica, u njenom severozapadnom delu nalaze se zaštićena prirodna dobra koja imaju velike ekološke vrednosti za Republiku Srbiju i Pokrajinu Vojvodinu, i veliki značaj u očuvanju prirodnih vrednosti opštine Subotica. To su specijalni rezervat prirode "Ludaško jezero", specijalni rezervat prirode "Selevenjske pustare", park prirode "Palić" i predeo izuzetnih odlika "Subotička peščara". Svi su pravno uređeni uredbama o zaštiti.

Tabela 1: Objekti prirode koji ispunjavaju uslove da budu stavljein pod trajnu zaštitu

Br	Naziv prirodnog dobra	Vrsta prirodnog dobra	Površina (ha)	God. zaštite		Staraoc
				prva	druga	
1.	*Ludaško jezero*	Specijalni rezervat prirode	846,33	1955	2006	JP "Palić-Ludaš"
2.	Selevenjske pustare	Specijalni rezervat prirode	677,04	1997		JP "Palić-Ludaš"
3.	Palić	Park prirode	712,90	1978	1996	JP Palić-Ludaš
4.	Subotička peščara	Predeo izuzetnih odlika	5.369,90	2003		JP Palić-Ludaš

Zaštita i razvoj dobara se sprovodi prema programu zaštite i razvoja (Službeni glasnik).O svim navedenim dobrima se stara Javno Preduzeće "Palić-Ludaš", koje obezbeđuje sprovođenje programa, propisanih režima zaštite i očuvanja, kao i svih drugih aktivnosti (SL). Sredstva za zaštitu i razvoj se obezbeđuju iz prihoda ostvarenih radom Preduzeća, sredstava u budžetu Republike i drugih izvora u skladu sa zakonom.

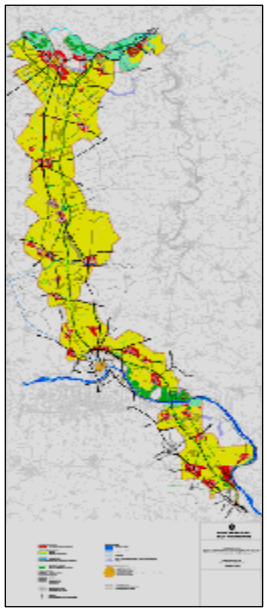

Slika 5: Plan namene površina

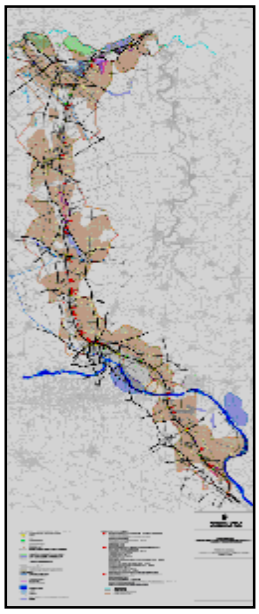

Slika 6: Režimi uređenja, korišćenja i zaštite

C.1. POLOŽAJ TERITORIJE OPŠTINE SUBOTICA

Teritorija opšitne Subotica zahvata prostor veličine 1007 km^2 omeđen granicama koje pored Subotice, sedišta Opštine, obuhvaraju još 15 naselja. U ovim naseljima živi 148.401 stanovnika (popis 2002.), odnosno 148 st/km2. Najveći broj stanovnika naseljen je u naseljima na prostoru Subotičke peščare koja u najvećem broju imaju dužu istoriju naseljavanja i razvoja. Među njima najznačajniju ulogu ima Subotica koja je, zahvaljujući svom geoprostornom položaju imala status "slobodnog kraljevskog grada" još u XVIII veku (1779. godine). Iz tog doba, prema preuzetoj obavezi da izgradi tri sela pod upravom Bačko-Bodroške županije, nastala su i naselja Bajmok, pored vodotoka Krivaje i Šandor (danas Aleksandrovo u sklopu Subotice), izgrađen na prekretnici XVIII i XIX veka, kao i naselje Ludaš (Šupljak). Naselje Palić je nastalo 1840. godine oko banje i pripadajućeg parka. Ostala naselja novijeg doba, od kojih su neka planski izgrađena čak posle II svetskog rata za potrebe kolonizacije ove teritorije nalaze se na prostoru lesne zaravni (Telečka), plodnog poljoprivrednog zemljišta. Na ovom prostoru dominira naselje Čantavir, izgrađeno pored vodotoka Čika.

Prostor Subotičke peščare se prirodno nastavlja u pravcu regiona Južne Mađarske sa kojim čini prirodnu celinu, što se odražava i na sistem naseljavanja (stepski grad) i na privredne aktivnosti, što u današnjoj situaciji širenja Evropske Unije i implementaciji njenih osnovnih principa, upućuje na budući razvoj prekogranične saradnje i susedske kooperacije.

Veći deo teritorije Opštine obuhvaćen je granicama šireg uticaja Koridora Xb, utvrđenih Prostornim planom posebne namene, što upućuje na značaj propisa Republike Srbije u čijoj nadležnosti je bilo donošenje ovog plana. Poljoprivredno zemljište uglavnom je uređeno komasacijom i koristi se prema kvalitetu zemljišta i dosadašnjoj politici poljoprivredne proizvodnje. Šumsko zemljište se nalazi na severu peščare, od čega je deo pod zaštitom države kao prirodno dobro. Vodno zemljište je uglavnom oko tokova Krivaje i Čika, dok je prostor Palićkog i Ludaškog jezera pod režimom zaštite. Za građevinsko zemljište se može reci da je, u skladu sa tradicijom građenja na ovom prostoru, relativno dobro organizovano i uređeno. Sva naseljena mesta imaju utvrđeno građevinsko područje a neka od njih i urbanističke planove. Bespravna izgradnja je i ovde ostavila traga krajem XX veka ali u manjoj meri nego u nekim drugim delovima Vojvodine.

Opština Subotica je danas na periferiji Srbije. Perifernost određuje njen geografski, granični položaj ali i uloga u kulurnom i, u manjoj meri, u ekonomskom sistemu kako Vojvodine tako i Srbije u celini. Razlog ovome se nalazi u dosadašnjoj centralizaciji u političkom sistemu Srbije. Centralizacijom su po pravilu najviše pogođene granične opštine. Izuzev perioda 1974-1990., opština Subotica nije uspela da iskoristi i razvije potencijale i prostorne predispozicije ekonomskog i socijalnog razvoja. Stalno u zavisnosti od državnog ili pokrajinskog centra opština Subotica je relativno slabo (u odnosu na realne potencijale) napredovala u ekonomskom i socijalno-kulturnom pogledu, ipak održavši ravnotežu unutar diversifikovane etničke strukture.

Nedostatak politike regionalnog razvoja Srbije takođe je u znatnoj meri doprineo zaostajanju graničnih područja, od kojih je veliki deo u izuzetno teškoj situaciji dok jedan deo, u koje spada i opština Subotica, ipak uspeva da održi nivo ekonomskog razvoja, uz primetno propadanje industrije, povećanje broja nezaposlenih, ali i znatno usporavanje demografskog razvoja. Nekoliko primera uspešnog izvlačenja iz zaostalosti u Vojvodini (opštine Apatin i Vršac) ukazuju ipak na mogućnost ubrzanijeg i kvalitetnijeg razvoja uprkos perifernom položaju.

Ono što je posebno značajno za opštinu Subotica to je granični položaj prema Evropskoj uniji i njena viševekovna pozicija u okvirima šireg regiona. Pod uslovom aktivnijeg povezivanja sa susedima i razvoja zasnovanog na projektima umrežavanja sa Segedinom, Aradom ili Temišvarom, ali i Novim Sadom i Beogradom. Umesto dosadašnjeg perifernog položaja i uloge Subotica može da postane značajan budući regionalni centar umrežen sa sličnim cetrima u Srbiji, Mađarskoj i Rumuniji.

Da bi ovo postigla opština Subotica, sa novim pravima i obavezama prema Ustavu

Srbije (2006), u sistemu veće decentralizacije i raspolaganja sopstvenom imovinom, je upućena (1) na bolje i efikasnije korišćenje resursa i vrednosti na svojoj teritoriji (2) uklanjanje prepreka koje do sada koče njen razvoj i (3) na regionalno povezivanje sa susednim i drugim regionima u Srbiji odnosno Evropi.

C.2. IDENTITET OPŠTINE SUBOTICA

Opština Subotica ima znatnu količinu i kvalitet elemenata koji čine identitet određene teritorije: prirodu i prirodne vrednosti posebnih osobina, prepoznatljiv etnički i kulturni diverzitet, specifičnu i vrednu kulturnu baštinu, i karakterističan vizuelni identitet u širem prostoru Severne Bačke.

Savremeniji pristup zaštiti kulturne i prirodne baštine, mirna kooegzisetencija i međusobno uvažavanje Srba, Mađara, Hrvata , Bunjevaca i drugih etničkih zajednica uz negovanje tradicije i njihove autentične kulture kao i naročita pažnja usavršavanju vizuelnog identiteta i radi turista i radi njenih stanovnika, treba da unaprede identitet opštine i njenih sastavnih delova na višem evropskom nivou od dosadašnjeg. U ovom poglavlju (C.1.) biće izneti osnovni potencijali (moć) i slabosti elemenata od kojih zavisi identitet opštine.

C.2.1. Priroda i prirodna baština (stanje)

Opština Subotica se obuhvata delove dve biogeografske celine: Subotičke peščare i Bačke lesne zaravni (Lesna zaravan Telečka). Konfiguracija zemljišta je izrazito ravničarska sa mestimičnim pojavama malih brežuljaka, što direktno oslikava njen pejzaž.

Subotička peščara se prostire severno od Subotice i predstavlja zatalasanu površinu sastavljenu od eolskog peska. Najveći deo je stabilizovan ozelenjavanjem, dok je na obradivim površinama izražen uticaj delovanja eolske erozije. Karakteriše je dinski reljef, a od drugih geomorfoloških oblika su prisutne međudinske depresije, izduvine, lesne oaze i rečne doline. Zbog velike sabirne površine peska i nepropustljivog sloja alkalizovanog lesa, peščara se odlikuje prisustvom podzemne vode, čija blizina predstavlja veoma povoljnu karakteristiku. Navedene karakteristike stvaraju predeo sa specifičnim mozaičnim rasporedom različitih ekosistema na peskovitoj podlozi i velikom raznovrsnošću flore i faune.

Bačka lesna zaravan predstavlja talasastu površinu koja obuhvata južni deo teritorije Opštine. Teren je u celosti izgrađen od lesa, koji je pri površini humificiran i predstavlja obradivo zemljište. Od zemljišta su zastupljeni plodni černozem i livadske crnice. Od geomorfoloških elemenata preovlađuju brežuljci i interkolinske depresije, prisutne su i vrtače, a posebnu karakteristiku području daju dolovi, koji su uglavnom doline potoka (Čikera, Krivaje, Kereša).

Prema litološkom sastavu terena zastupljeni su živi peskovi, peskoviti šljunkovi i les. Od zemljišta je najzastupljeniji karbonatni černozem, koji zauzima centralni deo regije i predstavlja kvalitetno zemljište. Severni deo je pokriven zemljištem manje produktivnosti - peskovima, naređim ritskim crnicama i solončacima u depresijama. Zapadni deo je pokriven vrlo produktivnim zemljištem-černozemom i livadskom crnicom. Sem severnog dela, zemljište je bogato humusom. Ostali tipovi su zastupljeni u fragmentima.

Vegetacija se odlikuje mozaičnošću staništa i velikim brojem biljnih vrsta. Sve šume se sa severne i severo-istočne strane grada, u vidu polukružne površine, nastale su antropogenim delovanjem i imaju zaštitnu ulogu. Sastojine se sastoje uglavnom od alohtonih vrsta, od kojih dominira bagrem (Robinia pseudoacacia), crni bor (Pinus nigra), euroamerička topola (Populis euroamericana), američki jasen (Fraxinus excelsior) i koprivić (Celtis australis), dok su autohtone vrste, bela i crna topola (Populus alba i nigra)i hrast lužnjak (Quercus robur) zastupljene u izuzetno niskom procentu. Sa aspekta zaštite prirodnih vrednosti ove sastojine ne doprinose očuvanju biodiverziteta, a nedostatak brige i gazdinskih mera, kao i jak antropogeni uticaj (nekontrolisano odlaganje otpada, opasnost od požara, nedozvoljena seča drveća) umanjuju njihov kvalitet i raznovrsnost. Funkcija šume kao rekreativno-turističkog područja je neiskorišćena.

Kao ostatak izvorne prirode područja se posebno izdvajaju slatinska i barska vegetacija. Odlikuju se prisustvom znatnog broja retkih i endemičnih biljnih vrsta, što upućuje na obezbeđivanje i sprovođenje odgovarajućih mera u cilju njihovog očuvanja. Dosta su ugrožena stepska i peščarska staništa, kao i vlažna staništa - naročito tresetišta i vlažne livade.

Opština Subotica nema dovoljno zelenih površina u sklopu naselja, a postojeće su u velikoj meri degradirane.

Predeo, zbog svoje jedinstvenosti i očuvane prirodnosti, čini bitnu karakteristiku subotičke opštine. Predstavlja kompleksnu strukturu, specifičnog ciklusa, koju čini kombinacija kulturnog i urbanog predela, sa delovima prirodi bliskih predela. Njegova izražajnost se smenjuje od šumskih kompleksa i poljoprivrednih površina, preko dina i valovitog pejzaža, do jezera, ritova i depresija, sa specifičnom florom i faunom. Mora se

zaštititi u svojoj raznovrsnosti i jedinstvenosti. Očuvanje prirodnosti zahteva revitalizaciju oštećenih delova,koji, uz približavanje svakodnevnom korišćenju, moraju zadržati karakteristične strukture i elemente u svom prirodnom obliku.

Na području teritorije Opštine se nalaze četiri zaštićena dobra, koja zauzimaju 12% teritorije i grupisane su uglavnom u njenom severnom delu. To su: PIO 'Subotička peščara', SRP 'Ludaško jezero', SRP 'Selevenjske pustare' i PP'Palić'.

Zaštita i razvoj dobara se sprovodi prema programu zaštite i razvoja (SG), a o njima se stara JP 'Palić-Ludaš'.

'Subotička peščara' predstavlja značajno područje zaštite prirode, sa specifičnim rasporedom ekosistema i velikom raznovrsnošću flore i faune. Odlikuju je izuzetno vredna i osetljiva vlažna staništa u dolini rečice Kereš i Tresetišta, koje pripadaju najugroženijim staništima u Evropi i svetu. Problem predstavlja eolska erozija, koja dovodi do opadanja plodnosti zemljišta. U sklopu 'Peščare' se nalaze sve opštinske šume, koje čine zaštitno zelenilo oko Subotice. Kvalitet sastojina je nizak, sa malim učešćem autohtonih četinara i vrednih vrsta drveća. Peščara je dosta izgubila od svojih prirodnih karakteristika, a osnovni rizik predstavlja neodgovarajuće korišćenje površina.

Predeo izuzetnih odlika proglašen 2003.god. Prema našoj kategorizaciji: II kategorija - prirodno dobro od velikog značaja. **Klasifikacija prema IUCN:** IV kategorija. U opštini Subotica severni deo zauzimaju delovi Subotičko-horgoške peščare, od Tavankuta do Horgoša. Površina predela izuzetnih odlika je 5.369,90ha; a površina zaštitne zone 2.772,97ha. **Na području prirodnog dobra ustanovljen je tro**stepeni režim zaštite: I stepen zaštite (446,68ha), II stepen zaštite (1157,06ha) i III stepen zaštite (3766,15ha).

'Ludaško jezero' je poslednji predstavnik nekadašnje prirode ovog kraja i predstavlja specifičan biotop, sa velikim naučnim značajem. Odlikuju ga osetljivi ekosistemi vlažnih staništa, veliki biodiverzitet, reliktna stepska zajednica i biotop retkih vrsta flore i faune. Predstavlja područje ornitoloških stanica, sa velikim međunarodnim značajem – Ramsarska konvencija. Obiluje trskom i bogato je ribom. Problem predstavljaju deponije smeća na obali jezera, i povremeno uzimanje vode radi navodnjavanja poljoprivrednih površina.

Specijalni rezervat prirode proglašen 1994.god, a 2006.godine izvršeno je proširenje obuhvata rezervata. Prema našoj kategorizaciji: I kategorija - prirodno dobro od izuzetnog značaja. **Klasifikacija prema IUCN:** IV kategorija. Površina rezervata iznosi 846,33ha a površina zaštitne zone 2002ha (površina jezera 328,5 ha). T**ro**stepeni režim zaštite, i to: I stepen zaštite (70,29ha), II stepen zaštite (399,27ha) i III stepen zaštite (376,77ha). Godine 1977. rezervat je proglašen za Ramsarsko područje a 1989.god za IBA područje.

'Palić' je najpoznatije i najznačajnije izletište ovog kraja, a kao vodeno stanište ima značajnu ulogu za biljni i životinjski svet, naročito za ptice. Floru jezera čine široko rasprostranjene biljke sa malim brojem retkih vrsta. Deo Velikog parka je park – šuma, značajno stanište za retke ptičje vrste i za slepe miševe, koji su pod međunarodnom zaštitom.

Park prirode proglašen 1996.god. Prema našoj kategorizaciji: III kategorija – značajno prirodno dobro. Klasifikacija prema IUCN: V kategorija. U okviru zaštićenog dobra kao spomenici prirode nalaze se i primerci zaštićenih retkosti: jedno stablo poljskog jasena i dva stabla močvarnog čempresa. Površina prirodnog dobra je 712,9ha a površina zaštitne zone 869 ha. Obuhvata jezero Palić površine 530ha. Trostepeni režim zaštite, i to: I stepen zaštite (88,47ha), II stepen zaštite (78,06ha) i III stepen zaštite (546,36ha).

Jezero se nalazi istočno i jugo-istočno od Subotice, odnosno južno od naselja Palić. Ono se prostire od samog naselja Subotice do naselja Palić. Izduženog je oblika, dužine je oko 8 km, sa širinom između 200 do 800 m. Istočni deo jezera se prostire u pravcu sever-jug (dužine oko 2.5 km), a dalje se nastavlja prema Subotici u pravcu istok-zapad u dužini od oko 5.5 km.

Jezero Palić je prirodno jezero eolskog porekla, čije je prihranjivanje u prošlosti bilo u funkciji klimatskih činilaca svog slivnog područja. Površina jezera je oko 500ha sa dubinom do maksimalno 3m. Prosečna dubina je oko 2m, odnosno korisna zapremina jezera iznosi oko 10 miliona m^3. Po svom karakteru, ono pripada plitkim jezerima Panonskog područja pod antropološkim uticajem od oko 100.000 stanovnika u neposrednom slivnom području.

'Selevanjske pustare' predstavljaju graničnu zonu dve geografske oblasti, izraženog biodiverziteta i velike raznolikosti staništa. U njenom sklopu se nalazi i Selevanjska šuma (90ha). Blizina podzemne vode na talasastom terenu stvara močvare i slatine u neposrednoj blizini ekstremno suvih peščarskih staništa. Međutim, problem prestavlja snižavanje njihovog nivoa, od čega direktno zavisi opstanak plavnih livada, slatina i nizijskih tresetišta. Na ovom području se nalazi veliki broj najugroženijih vrsta izvorne panonske flore i faune. Stepska i šumo-stepska staništa nestaju pošumljavanjem i pretvaranjem u zasade voćnjaka i vinograda.

Specijalni rezervat prirode proglašen 1997.god. Prema našoj kategorizaciji: II kategorija - prirodno dobro od velikog značaja. Klasifikacija prema IUCN: IV kategorija. Nalazi se na istočnom obodu Subotičko-Horgoške peščare. Površina rezervata prirode iznosi 677,03ha a površina zaštitne zone je 1.172,96ha. dvostepeni režim zaštite: II stepen zaštite (301,12ha) i III stepen zaštite (375,90ha).

Pored nabrojanih prirodnih dobara, na području grada Subotice zaštićena su dva drveta tise (Taxus baccata) kao prirodni spomenici - retki primerci biljnog sveta. Određen broj objekata prirode ispunjava uslove da bude stavljen pod trajnu zaštitu.

C.2.2. Voda i vodni sistemi (stanje)

Obezbeđenje ekoloških koridora između prirodnih staništa unutrašnjosti Subotičke peščare, Bačkog lesnog platoa i poplavnih područja Tise je obaveza opštine Subotica. Njihova trasa poklapaće se sa trasom postojećih rezervisanih pojasa za održavanje regulisanih potoka a to su vodotoci Krivaja, Čik i Kereš. Potok Kereš je već delimično zaštićen u okviru zaštićenih prirodnih dobara Opštine – Subotičke peščare (predeo izuzetnih odlika), Ludaškog jezera (specijalni rezervat prirode), Palićkog jezera (regionalni park) i Selevanjske pustare (specijalni rezervat prirode). Iskustvo stečeno na njemu daje uvid u utvrđivanje strategije rukovanja ekološkim koridorima. Za planiranje potrebne širine ekoloških koridora potrebna je analiza strujanja freatske vode. Na teritoriji Opštine vršeno je osmatranje nivoa ove vode. Analiza rezultata osmatranja omogućava utvrđivanje potrebne mreže osmatračkih bunara za planiranje i praćenje rada ekoloških koridora. Snagu hidrotehničkih sistema Opštine čini i odluka da se osnovni vodonosni kompleks prvenstveno koristi za snabdevanje naselja vodom. S obzirom na zahtevanu izgrađenost vodnih infrastruktura (rezervoar, vodovodna mreža, kondicioniranje voda i prečišćavanje otpadnih voda) postojeće stanje osnažuje vodne infrastrukture, kao što kanalizacionu mrežu osnažuje opredeljenje za izgradnju separatnog sistema kanalizacije u naseljima Opštine (osim samog grada Subotice).

Slabost trenutnog stanja hidrotehničkih sistema je praksa da se otpadna voda ne prečišćava – izuzev UPOV Subotica, gde se vrši delimično prečišćavanje jer ne postoji izgrađeno tercijarno prečišćavanje – i upuštanjem u površinske vode teži odvođenju sa teritorije Opštine. Stanje pogoršava povezanost kanala površinskih voda i kanalizacije u isti sistem (naročito u Subotici) i činjenica da se resurs pripovršinskih voda zagađuje otpadnom vodom. Neosmatranje pripovršinskih vodonosnih slojeva pod pritiskom sprečava utvrđivanje i praćenje proširenja zagađenja iz freatske vode u pravcu osnovnog vodonosnog kompleksa. Utvrđivanje potrebnih dimenzija ekoloških koridora otežava smanjenje broja osmatračkih bunara freatske vode.

Odsustvo plana ažuriranja osmatračkih tačaka atmosferske vode na teritoriji Opštine rezultira nedovoljno preciznim dimenzionisanjem kanalizacije za atmosferske vode u naseljima Opštine. Preduslov za ostvarivanje kvaliteta isporučene vode sprečava neizgrađenost institucionalnog vodosnabdevanja u svim naseljima Opštine, a sigurnost očuvanja kapaciteta izvorišta otežava korišćenje vode osnovnog vodonosnog kompleksa za snabdevanje industrije vodom i navodnjavanje. Mana trenutnog stanja vodnih infrastruktura u Subotici je opredeljenje da se opšti sistem kanalizacije proširi na čitav urbanizovani deo naselja.

Jedna od mogućnosti poboljšanja stanja hidrotehničkih sistema je plan razdvajanja sistema Radanovačkih kanala i gradske kanalizacije da bi se obezbedio odvod čistih voda Radanovačkog sliva sa lokacije UPOV-a u Subotici. Za obezbeđenje ekoloških koridora izuzetno je važno ostvarivanje plana o očuvanju prohodnosti dolina vodotokova. Plan istraživanja uzroka promena morfologije korita Palićkog jezera uz usklađivanja karakteristika ustava, preliva i obaloutvrda može da rezultira tehničkim rešenjem za dugoročno održavanje jezera. Održivo stanje okoline Kelebijskog jezera može da rezultira planom istraživanja mogućnosti osposobljavanja Kelebijskog jezera za ribnjak. Uspostavljanje monitoring sistema radi praćenja stanja i upravljanja korišćenjem resursa je preduslov za održavanje hidrotehničkih sistema. Planovi za izgradnju novih rezervoara, proširenje vodovodnih mreža za sve potrošače uz zamenu azbestcementnih cevi, izgradnja uređaja za kondicioniranje voda kod svih rezervoara; Subotica-Palić, Bajmok i Čantavir, proširenje kanalizacione mreže i dovršavanje izgradnje sistema za prečišćavanje otpadnih voda, nude mogućnost za poboljšanje stanja vodnih infrastruktura.

S obzirom na oskudicu vode u Opštini, stanje hidrotehničkih sistema je ograničeno paralelnim planom odvođenja vode sa teritorije Opštine i dovođenja vode na teritoriju Opštine. Plan prečišćavanja otpadnih i procednih voda pomoću mokrih polja i sl. ograničava mogućnost poboljšanja stanja pripovršinskih vodonosnih slojeva. Odsustvo planirane izgradnje uređaja za kondicioniranje za vodozahvate u svim naseljima Opštine ograničava poboljšanje stanja vodosnabdevanja. Nepostojanje plana da se stopostotno izgradi kanalizaciona mreža za otpadnu vodu, prečistača otpadnih voda i kanalizacione mreže za atmosferske vode je takođe ograničenje, što nije u skladu sa principima održivog korišćenja prirodnih resursa.

C.2.3. Stanovništvo i mreža naselja (stanje)

Prema popisu stanovništva iz 2002. godine u opštini Subotica njoj je živelo 148.401 stanovnika (147,4 st. po km^2), odnosno 152.278 st. po metodologiji ranijih popisa stanovništva (151,2 st. po km^2). U teritorijalno-administrativnoj podeli Srbije opština pripada Severno-bačkom okrugu. U Severno-bački okrug ulaze i opštine Mali Iđoš i Bačka Topola. On ima površinu od 1.784 km^2 i broji 200.104 stanovnika (popis 2002. godine) odnosno 205.279 st.(metodologija prethodnih popisa). Subotica kao okružni centar deli određene kompetencije sa opštinskim centrima Bačka Topola (26 naselja) i Mali Iđoš (tri naselja). Prema Prostornom planu Republike Srbije Subotica je centar istoimenog funkcionalnog područja - regionalnog sistema naselja u čiji sastav ulaze mreže naselja opština Ada, Bačka Topola, Mali Iđoš, Senta, Kanjiža i Subotica. To funkcionalno područje zahvata površinu od oko 1.703 km^2 i ima 272.174 stanovnika (279.979 st. po metodologiji predhodnih popisa)

raspoređenih u 71 naselje. Subotica je centar regionalnog značaja čiji se uticaji osećaju u Severno-bačkom, Severno-banatskom i Zapadno-bačkom okrugu. Uloga Subotice u prostorno-funkcionalnoj organizaciji Republike Srbije, Vojvodine, Subotičkog funkcionalnog područja i teritorije sopstvene opštine ogleda se u sledećem:

- Subotica je funkcionalni centar kome gravitiraju 18 naselja opštine i indirektno 23 naselja funkcionalnog područja.
- U Subotici je koncentrisano 67,4% stanovništva opštine. Stepen urbanosti opštine iznosi 72,2% i 16,2 procentnih poena je viši od stepena urbanosti Republike. Pored Subotice karakter gradskog naselja u opštini ima naselje Palić.
- Subotica je značajan centar bačko-podunavskog razvojnog pojasa Srbije koji prostorno-funkcionalno integriše Severno-bački, Zapadnobački i Severno-banatski okrug kao i funkcionalna područja Subotice, Sombora, Kikinde, Novog Sada i Zrenjanina.
- U hijerarhiji centara Vojvodine Subotica je u drugoj hijerarhijskoj ravni, odmah iza Novog Sada, i ima veliki funkcionali značaj.
- Izvanredan geografski položaj Subotice još nije saobraćajno i opšte-ekonomski valorizovan.
- U domenu funkcionalno-integracionih procesa Subotica prevazilazi teritorijalni obuhvat koji mu je određen Prostornim planom i teritorijalno-upravnom organizacijom Republike Srbija i Autonomne Pokrajine Vojvodine. Ona je pol regionalnog razvoja severne Srbije.
- Subotica je potencijalni centar transgranične saradnje i prostorno-funkcionalne integracije delova severne Srbije i južne Mađarske.
- Funkcionalno područije Subotice u budućoj policentričnoj urbanoj integraciji Juigoistočne Evrope može imati ulogu funkcionalnog povezivanja Beogradskog metropolitanskog razvojnog areala sa metropolitenom Segedina ili čak Budimpešte, odnosno imati ulogu Potential Urban strategic Horizons (PUSH) ili Policentric Integration Areas - PIAs koji pripadaju klasičnim sociogeografskim regijama, odnosno funkcionalno urbanim arealima (FUA), izdvojenim na principu integracione uloge gradskih centra u transgrančnom prostoru izohrone udaljenosti od 45 minuta automobilskog prevoza. Ulogu PIAs-a, delimično će ostvarivati i u jugoistočnom delu Mađarske.

Tabela 2: Položaj Subotice u sistemu deset demografski najbrojnijih gradskih naselja Srbije

Gradsko naselje	Broj stanovnika	Indeks u odnosu na Beograd	Indeks u odnosu na prethodni grad
Beograd	1.118.980	1.000	-
Novi Sad	191.405	0,169	0,169
Niš	173.390	0,154	0,911
Kragujevac	146.373	0,130	0,844
Subotica	99.981	0,088	0,676
Zrenjanin	79.773	0,071	0,957
Pančevo	77.087	0,068	0,955
Čačak	74.652	0,065	0,832
Smederevo	62.805	0,056	0,861
Valjevo	61.035	0,054	0,964

Izvor: Popis iz 2002. godine.

Ravnomeran, uravnotežen i održiv razvoj opštine Subotica, Severno-bačkog okruga i subotičkog funkcionalnog područja je preduslov jače integracije geoprostora, pa zahteva aktivno i permanentno otklanjanje postojećih razvojnih disproporcija, kvalitativnim menjanjem ukupne prostorne, ekonomske i socijalne strukture.

Subotica se, po svom geografskom, saobraćajnom, privrednom i društvenom položaju svrstava u opštinske centre i gradska naselja regionalnog ranga i ostvaruje razvojne uticaje i podsticaje na šire regionalno okruženje. Međusobni razvojni uticaji i potrebe za usmeravanje razvoja grada i opštine Subotica i regionalno-funkcionalnog okruženja su brojni, složeni i komplementarni i obuhvataju i dodiruju celokupan društveno-ekonomski, tehnološki i prostorni razvoj.

Polazeći od činjenice da su naselja najupečatljiviji elementi kulturnog pejsaža i da su nosioci funkcionalne organizacije i žarišta preobražaja geoprostora, ovde će poseban naglasak biti stavljen na njihovu mrežu i analizu njenih detertminanti.

Naime, racionalna procena mogućnosti razvoja i prostornog uređenja Severno-bačkog okruga u kome Subotica ima istaknuto mesto, mora, između ostalog, biti zasnovana na boljem poznavanju istorijsko-geografskog razvitka i savremenog stanja u njegovoj mreži naselja.

Naseljska mreža opštine je sistem od 19 naselja od kojih Subotica i Palić imaju status gradskog naselja. Sva naselja nemaju svoje katastarske opštine. Prosečna veličina naseljskog atara iznosi oko 5.300 ha . Sva naselja nemaju isti prostorni obuhvat.

Demografske determinante naselja

U procesu socijalno-ekonomskog preobražaja Srbije temeljenom na dinamičnim promenama u prirodnom kretanju i u prostornoj i socijalnoj redistribuciji stanovništva iz seoskih u gradska naselja i iz nerazvijenih i slabije razvijenih u bolje razvijena područja zemlje i delimično u inostranstvo, te iz primarnih u sekundarne i tercijarne delatnosti, transformisala su se naselja opštine Subotica. Glavni pokretač tih procesa bila je urbanizacija čije se faze sukcesivno smenjuju i različito manifestuju u vremenu i prostoru što je imalo odraz u brzim promenama u mreži naselja.

U ranu fazu urbanizacije, temeljenu na koncentraciji funkcija, uprave, odbrane, zanatstva, trgovine i delatnosti sličnog karaktera, prostor opštine je ušao još krajem XII veka ili početkom XIIIveka (1391. Libera villa regia; 1542. godine centar nahije; 1743. slobodna komorna varoš; 1779. godine status slobodnog kraljevskog grada – Maria Teresiopolis). Određenu koncentraciju urbanih funkcija u prošlosti su imali, a i sada imaju, sadašnji opštinski subcentri Bajmok i Čantavir. Ta faza je, uz određene modifikacije i prilagođavanje istorijsko-geografskim prilikama, trajala gotovo do 1918. godine kada Vojvodina preko Srbije ulazi u sastav jugoslovenske države.

Od 50-ih godina prošlog veka industrija je, uz prateće efekte, uticala na brz porast opštinskog i gradskog stanovništva. Broj stanovnika opštine je od 1961. do 2002. godine uvećan sa 136.728 na 148.401 odnosno na 152.278 (metodologija ranijih popisa). U demografskom rastu najviše je participirao opštinski centar, koji se uvećao sa 74.999 st. na 99.981 st. odnosno 102.712 st. (metodologija ranijih popisa.). Seosko stanovništvo je brojčano smanjeno sa 61.783 sta na 41.300 st, dok je njegov udeo u ukupnom opštinskom stanovništvu kontinuirano smanjivan sa 35,6% na 27%. Udeo urbanog stanovništva je uvećan sa 64,3 % na 72,2%.

Do sedamdesetih godina prošlog veka većina seoskih naselja je imala pozitivno prirodno kretanje, koje kasnije dobija negativan predznak, zbog iseljavanja dela mladog reproduktivno-sposobnog kontingenta stanovništva, ali i zbog ulaska stanovništva u niskonatalitetnu fazu demografske tranzicije.[1] Kombinacija prirodnog priraštaja i salda migracije je uslovila demografsku polarizaciju. Većina seoskih naselja permanentno gubi stanovništvo dok opštinski centar i prigradska naselja (Palić i Kelebija) demografski rastu. U periodu 1971-1980. godina negativan prirodni priraštaj imala je populacija četiri naselja, od 1981. do1990. bilo ih je 12, a u periodu 1991-2002. čak 18 (samo je stanovništvo Ljutova imalo pozitivan prirodni priraštaj). Između 1971. i 1980. godine prosečna stopa prirodnog priraštaja opštine je iznosila 1,7 ‰ između 1981. i 1990. iznosila je –1,65 ‰ dok je u vremenu 1991-2002. imala vrednost –5,4‰.

Negativan prirodni priraštaj će u budućnosti predstavljati faktor ograničenja demografskog, ekonomskog i socijalnog razvitka opštine.

Industrijsku fazu urbanizacije prati polarizacija manifestovana ubrzanim rastom stanovništva opštinskog centra koje se od 1961. do 1981. godine uvećalo sa 74.999 na 100.472. Od tada stagnira. Populacini rast beleži i naselje Palić čije se stanovništvo od 1961. do 2002 godine povećalo sa 4.381 na 7.745 st tj, na 8.266 st. (metodologija ranijih popisa).

Iako se Subotica u funkcionalnom smislu razvijala i kvalitativno menjala poziciju u sistemu regionalnih centara Srbije, opština je u razdoblju 1981 - 1991. godina bila emigraciona, a posebno njen ruralni deo (Subotica, Palić i Gornji Tavankut su imali pozitivan saldo migracije).

U razdoblju 1971-1980. godina saldo migracije opštine je imao apsolutnu vrednost 5.308 stanovnika (stopa 3,52 ‰), istovremeno Subotica je imala saldo migracija od 10.135 st. (stopa 10,7‰) i Palić 1.630(stopa 26,7 ‰). U vremenu 1981-1990. godina saldo migracije opštine ima vrednost –1.557st. (stopa –1,0 ‰), Subotice je pozitivan 1.367 (1,4 ‰), Palića 279 (3,9‰) seoskih naselja kumulativno –3.203 (stopa –7,1 ‰).

U periodu 1991- 2002. ti odnosi su promenjeni, saldo migracije opštine je dobio pozitivni predznak usled doseljavanja stanovništva iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, iznosio je 7.296 st. (stopa 6,5‰). U pozitivnom saldu migracija participirali su najviše Subotica 8.253 st. (7,4‰) i Palić 1.201 st. (14,0‰). Međutim, ne sme se prenebreći činjenica da se iz naselja opštine stanovništvo, u zadnjem međupopisnom periodu, iseljavalo po relativno visokoj stopi emigracije od 6,4‰ (10.470 st.), a posebno iz opštinskog centra po stopi od 4,5‰ (4.931 st.).

Od osamdesetih godina prošlog veka počinje proces širenja urbanih uticaja iz gradskog jezgra na sela njegovog neposrednog okruženja. Usled nedostatka prostora i nedovoljno razvijene javno-socijalne, komunalne i tehničko-stambene infrastrukture u gradskom jezgru, prigradska naselja postaju odredišta migranata. To uslovljava njihov demografski rast praćen intenzivnom stambenom gradnjom i socio-ekonomsku transformaciju izraženu smanjenjem učešća poljoprivrednog stanovništva u ukupnom i aktivnom stanovništvu i povećanjem broja domaćinstava nepoljoprivrednih i mešovitih izvora prihoda. Inicirane su dnevna migracija na relaciji prigradska sela Subotica i formiranje urbane aglomeracije sa elementima dnevnog urbanog sistema čije jezgro čine Subotica i Palić na koje se nadovezuju Kelebija na severozapadu i Hajdukovo i Bački Vinogradi na istoku. Uočljiva je analogija u razvoju Subotičke aglomeracije sa razvojem aglomeracija gradskih naselja Vojvodine sličnih funkcija,

---

[1] **U proces demografske tranzicije Vojvodina je ušla pre drugih delova Srbije. Stoga se nizak i negativan prirodni priraštaj stanovništva naselja opštine Subotica moraju staviti u taj kontekst.**

ali manje demografske veličine (Sombor, Vršac, Zrenjanin, Kikinda). Razvitak aglomeracije pospešuje plansko, a delimično i spontano, relociranje funkcija iz njenog centra u periferne delove u kojima se vremenom razvijaju i nova preduzeća industrijskih i uslužnih delatnosti.

Urbana koncentracija stanovništva i funkcija u opštinskom centru i demografsko pražnjenje seoskih područja izazvano emigracijom ili smanjenjem prirodnog priraštaja, a najčešće njihovom kombinacijom, doveli su do promena u demografskoj veličini naselja. U geoprostoru opštine identifikovane su četiri kategorije seoskih naselja razvrstanih po demografskoj veličini:

1. Naselja koja imaju do 999 stanovnika;
2. Naselja koja imaju od 1.000 d 1999 st;
3. Naselja koja imaju od 2.000 do 2.999 st. i
4. Naselja sa 3.000 i više stanovnika.

Današnju naseobinsku strukturu opštine čine gradska naselja Subotica i Palić sa 107.109 stanovnika, tri seoska naselja imaju manje od 1.000 stanovnika, po 6 sela imaju između 1.000 i 2.000 stanovnika i između 2.000 i 3.000 stanovnika, dok dva naselja imaju preko 3.000 st. Primenom metodologije prethodnih popisa ta slika se ne bi promenila. Poređenjem današnje situacije sa stanjem iz prethodnih popisa, uočava se sukcesija u demografskom usitnjavanju sela. Sa apsolutnim i relativnim povećanjem gradskog stanovništva smanjio se broj sela sa preko 2000 stanovnika sa 13 na 8, dok se broj sela sa manje od 2000 stanovnika uvećao sa 5 na 9. Prosečno seosko naselje je 1971. godine imalo 3.107 stanovnika, a 2002. ima 2.392 st. Na usitnjavanje seoskih naselja pored procesa koncentaracije urbanog stanovništva uticale su i određene pravno-administrativne mere koje su vršene u periodu od 50-ih godina prošlog veka do danas.

Komunalnom organizacijom forsiran je monocentričan razvoj opštine sa Suboticom kao centrom i njoj funkcionalno komplementarnim naseljem Palić. Naselja Bajmok i Čantavir, sa relativno razvijenim urbanim funkcijama gubila su na značaju i u privlačenju stanovništva.

Takođe podeljena su naselja Žednik na tri manja sela i to na Stari Žednik, Novi Žednik i Ljutovo, i naselje Tavankut na Donji i Gornji Tavankut. Naselje Mišićevo izdvojeno je od naselja Bajmok. Tendencija demografskog usitnjavanja sela, izuzev prigradskih, nastaviće se usled negativnog prirodnog priraštaja i starenja populacije.

Tabela 3: Struktura naselja po demografskoj veličini za period 1971-2002 godina.

Godina Popisa	Gradska naselja			0-999			1.000 – 1999			2000 -2999st.			3000 i više			ukupno	
	nas.	st.	%	nas.	st.	%	nas.	st.	%	nas.	st.	%	nas.	st.	%	nas.	st.
1971.	2	94.448	64,4	3	2.160	1,5	1	1.581	1,1	8	19.538	13,3	5	29.613	20,2	19	146.770
1981.	2	107.490	69,5	3	2.059	1,3	5	8.770	5,7	6	14.915	9,6	3	21.377	13,8	19	154.611
1991.	2	107.761	71,6	3	1.928	1,3	7	11.451	7,6	5	12.834	8,5	2	16.560	11.0	19	150.534
2002.	2	110.978	72,9	3	18.36	1,2	6	8.782	5,7	6	14.653	9,7	2	16.029	10.5	19	152.278
Popis 2002 .	2	107.109	71,2	3	1.826	1,2	6	8.687	5,8	6	14.398	9,7	2	15,764	10,6	19	148.401

C.2.4. Funkcionalne determinante mreže naselja

Grupu bitnih činilaca razvoja mreže naselja čine funkcionalne determinante. Kao i u velikom delu Srbije i Vojvodine, u geoprostoru opštine Subotica, u vreme industrijske urbanizacije i koncentracije stanovništva i funkcija u opštinskom centru, došlo je do procesa funkcionalne transformacije naselja pojedinačno i njihove mreže u celini. Do sedamdesetih godina prošlog veka samo je Subotica imala polifunkcionalni karakter, dok su ostala naselja bila monofunkcionalna, sa dominacijom zaposlenosti aktivnog stanovništva u primarnim delatnostima, najčešće u okviru sopstvenih gazdinstava ili u zemljoradničkim zadrugama i poljoprivrednim kombinatima. Jedino se Palić isticao funkcijom centra razvoja turizma.

Iz domena javno-socijalne infrastrukture razvijano je osnovno obrazovanje sa relativno disperznim razmeštajem školskih objekata u skladu sa razmeštajem školoobaveznog kontingenta stanovništva. Od tada, do danas, sela se funkcionalno transformišu pod direktnim ili indirektnim uticajima razvoja i diverzifikacije funkcija opštinskog centra. Funkcionalne diferencijacija opštinske teritorije i diverzifikacija funkcija naselja, odvijaju se u uslovima zapošljavanja stanovništva u nepoljoprivrednim delatnostima i postepenog razvoja i nešto disperznijeg rasporeda objekata javno-socijalne infrastrukture u seoskim područjima .

Funkcionalnu struktura naselja, najlakše je pratiti na osnovu indikatora o strukturi delatnosti stanovništva koje obavlja određena zanimanja..

Tabela 4: Metodologija izdvajanja funkcionalnih tipova u mreži naselja opštine Tutin

Funkcijski tip naselja	Uslov
Agrarna	I > ili = 60%
Agrarno-industrijska	I > II > III
Agrarno-uslužna	I > III > II
Industrijska	II > ili = 60%
Industrijsko-agrarna	II > I > III
Industrijsko-uslužna	II > III > I
Uslužna	III > ili = 60%
Uslužno-agrarna	III > I > II
Uslužno-industrijska	III > II > I

Primenom navedene metodologije, zaključeno je da su gotovo sva naselja opštine doživela određen stepen funkcionalne transformacije, što je posledica zapošljavanja stanovništva u neagrarnim delatnostima. Opština u celini je, prema podacima Popisa iz 2002. godine, pripadala uslužno-industrijskom tipu opština. Gradska naselja Subotica i Palić su centri uslužno-industrijskog tipa. Stanovništvo seoskih naselja obavlja zanimanje u agrarno-industrijskim delatnostima, pa se za seoska naselja zajedno može reći da pripadaju agrarno-industrijskom tipu naselja. Međutim i u okviru njih postoji određena izdiferenciranost. Čisto agrarnom tipu naselja pripadaju Đurđin i Šupljak; agrarno-industrijski karakter imaju Bački Vinogradi, Bikovo, Višnjevac, Gornji Tavankut, Donji Tavankut, Ljutovo, Mala Bosna, Mišićevo, Stari Žednik, Hajdukovo i Čantavir; agrarno-uslužna naselja su Bačko Dušanovo i Kelebija. Industrijskih naselja u opštini nema, Bajmok je industrijsko-agrarno, a Novi Žednik je industrijsko-uslužno naselje.

C.2.5. Kulturna baština i vrednosti (stanje)

Subotica ima bogato graditeljsko nasleđe koje obuhvata seosku arhitekturu, građansku arhitekturu, javne objekte, arheološka nalazišta, javne spomenike, itd. Najznačajniji spomenik kulture je Sinagoga koja ima transnacionalni značaj. Više puta bila je uvrštena na listu 100 najugroženijih spomenika kulture u svetu World Monuments Watch-a. Nekoliko spomenika kulture i kulturnih celina imaju transgranični značaj kao gradska kuća, kompleks letovališta Palić, Rajhlova palata; veći broj spomenika je nacionalnog značaja; a prisutni su i spomenici lokalnog značaja. Kulturno nasleđe u velikoj meri definiše karakter Subotice i određuje identitet njenih stanovnika. Graditeljsko nasleđe u subotičkoj opštini ima brojne vrednosti kao što su estetska vrednost, vrednost arhitektonske raznovrsnosti, vrednost funkcionalne raznovrsnosti, vrednost u vidu postojećeg izgrađenog fonda objekata, vrednost kontinuiteta kulturne memorije i određenu ekonomsku i komercijalnu vrednost.

Nakon analize graditeljskog nasleđa Subotice može se uočiti da je opšte stanje graditeljskog nasleđa loše, osobito arhitekture u selima i arhitekture salaša u ataru Subotice. Zaštita graditeljskog nasleđa je uglavnom pasivna i svodi se na upis spomenika kulture u registar, dokumentovanje spomenika i izradu konzervatorskih uslova.

Aktivni oblici zaštite su retki i često se sprovode paralelno sa devastiranjem objekta, odnosno navodnom tehničkom zaštitom koja primenjuje savremene metode u građevinarstvu umesto starih zanatskih tehnika rada, usled čega zaštićeni objekti gube svoj izvorni karakter. Iako je prisutna snažna želja građanstva da se spomenici očuvaju, ne postoji mehanizam koji bi ekonomski i finansijski podsticao njihovo očuvanje. Važniji spomenici kao pozorište, Sinagoga, Velika terasa na Paliću ili Sokolski dom imaju status nedodirljivosti. Svest građana o njihovoj istorijskoj i kulturnoj važnosti veoma je izražena iako je njihova funkcija prestala. Investiranje u restauraciju nekorištenih objekata je neracionalno, a davanje nove funkcije je sprečavano strahom od devastiranja objekta. Pojedini spomenici kao pozorište ili Fekete kupatilo, usled oklevanja, urušili su se do te mere da njihova revitalizacija skoro više nije moguća. Ovakav tretman građevina sa druge strane otvara mogućnost za špekulacije i kampanje da se na njihovom mestu izgrade savremeni ambiciozni projekti koji će zauvek uništiti subotičke građevine neprocenjive vrednosti, kao što se trenutno događa sa Narodnim pozorištem.

Tradicionalna seoska arhitekture je zapostavljena i potpuno iščezava. Arhitektura salaša, koja je bila kolevka celokupnom subotičkom stanovništvu nestala je, a jedan od najznačajnijih simbola Subotice, đeram može da se vidi samo na fotografijama ili crtežima; o vodenicama, vetrenjačama, suvačama, mostovima da se i ne govori.

Ludaški šor je stavljen pod zaštitu, ali njegova tradicionalna arhitektura čini mali procenat ukupne arhitekture, što znači da je pitanje uopšte da li ova ulica treba da bude pod zaštitom i ograničava razvoj domaćinstava, ili bi možda nekom posebnom stimulativnom politikom ovaj šor mogao da se revitalizuje a da ne mora uopšte da bude pod zaštitom. Represivne mere zaštite su do sada uvek pokazivale uglavnom loše rezultate.

Ako se pak analizira spisak zaštićenih spomenika kulture evidentno je da su neki objekti zaštićeni greškom kao što je rodna kuća Aksentija Marodića što je još pre desetak godina istraživanje pokazalo, a neki drugi objekti koji su zaštićeni odavno su se urušili kao bunari u Srpskom šoru na Kelebiji ili Gabrić ćuprija.

Ne postoji politika očuvanja graditeljske baštine niti identiteta i karaktera koji u Subotici definisan kulturnim nasleđem. Nova arhitektura, kao i nova urbanistička rešenja u potpunoj su suprotnosti sa tradicionalnom arhitekturom i urbanom matricom grada koja je očuvana još iz vremena proglašenja Subotice za slobodni kraljevski grad 1779. godine. Nekadašnja spoljašnja teritorija grada ili subotički atar agresivnom politikom socjalističkog razvoja je potpuno promenila svoj karakter od salašarskog načina života do formiranja naselja bez osnovnih funkcionalnih elemenata u kojima se život poslednjih godina postepeno gasi.

Služba zaštite je zatvorena i ima monopol u odlučivanju o načinima zaštite nepokretnih kulturnih dobara. Takav položaj stvara nepoverenje građanstva prema službi zaštite. Mnoge intervencije službe zaštite nisu bile u skladu sa osnovnim principima zaštite propisanim zakonom. Doziđivanje spratova na objekte koji su zaštićeni spomenici kulture ili premeštanje spomenika kulture bez stvarne potrebe negativni su primeri koje je dozvolila služba zaštite čime su spomenici devastirani. Ovakvi primeri u javnosti se smatraju pozitivnim rešenjem koje je poželjno primeniti i u drugim slučajevima.

Zaštita kulturnih dobara najčešće se odnosi na pojedinačni objekat, iako su već duže vreme zakonom zaštićeni čitavi kompleksi. Zaštitom pojedinačnih izolovanih objekata ne može se sačuvati karakter grada i okolnih naselja. Da bi se to ostvarilo potrebno je osim očuvanja građevina, mnogo drugih elemenata urbane strukture kao što su popločanje, zelenilo, parkovi, širina ulica, urbana oprema i tome slično.

Prelazak na tržišnu privredu svakako utiče na manju zainteresovanost za zaštitu spomenika kulture budući da je njihova vrednost više kulturno i istorijski merljiva, dok je njihova ekonomska vrednost u poređenju sa drugim alternativama pod znakom pitanja. Težnja za ostvarenjem što većeg profita destimuliše razvoj zaštite. Izgradnja novih objekata i kompleksa kao što je primer poslovno-hotelskog kompleksa „Galleria“ razara karakter postojećeg urbanog i prostornog identiteta koji i inače je veoma krhak. Ukoliko se takva tendencija nastavi Subotica će izgubiti svoju istinsku vrednost svoj jedinstveni izgled i formu i pretvoriće se u neuređeno naselje modernih građevina kakve se mogu naći bilo gde u svetu.

Budući da je seoska arhitektura već većim delom iščezla, te da su spomenci kulture ograničenog broja i ne mogu se povećavati, samo smanjivati, postoji opasnost da nestane ili se neodgovarajućim intervencijama uništi i preostalo graditeljsko nasleđe te da Subotica zauvek izgubi svoj karakter.

C.3. PRISTUPAČNOST OPŠTINE

Pristupačnost, kao kriterijum uspešnosti ekonomskog i socijalnog razvoja, za opštinu Subotica ima naročit značaj imajući u vidu rang regionalnog centra koji ima Subotica. Pristupačnost važnim tačkama (značajni objekti i kompleksi) i sistemima (mreže i objekti socijalne, tehničke infrastrukture) danas i u buduće obezbeđuje povećan interes poslovnih veza, investitora i turista, ali i zadovoljava potrebe građana na njihovoj teritoriji, teritoriji mesne zajednice i teritoriji Opštine.

Odgovarajući raspored i kvalitet socijalne infrastrukture (školsvo, zdravstvo, kultura, sport i dr.) treba da obezbedi uravnoteženiji razvoj Opštine umesto dosadašnjeg centar/periferija modela, i posebno, ubrzaniji razvoj Subotice kao regionalnog centra. Odgovrajući raspored i kvalitet tehničke infrastrukture, naročito saobraćajne, treba da poveća stepen pristupačnosti Opštine i njenih razvojnih centara, radi veće poslovne akivnosti i radi kvalitetnije životne sredine.

Zbog toga, povećanje stepena prostupačnosti socijalnoj i tehničkoj infrastrukturi i preko njene pristupačnosti pojedinim tačkama i zonama u Opštini, predstavlja primarni zadatak za unapređenje Opštine i njene konkurentnosti u okruženju AP Vojvodine, Republike Srbije i Evrope.

Današnji stepen pristupačnosti, i pored povoljnog položaja, nije na potrebnom nivou. Neravnomerno raspoređene javne službe (urbocentrični model sa centrom u Subotici), odnosno nedovoljna pokrivenost osnovnim oblicima javnih službi, predstavlja važan socijalni problem Opštine.

Uslovno dobar nivo saobraćajne pristupačnosti posledica je niskog nivoa železničkog saobraćaja, nedostatka vazdušnog saobraćaja i nerazvijenog integralnog saobraćaja. Trasa Koridor X- krak Xb. ne može da nadoknadi nedovoljan broj graničnih prelaza i nepogodnu povezanost seoskih naselja na primarnu putnu mrežu.

U ovom poglavlju (C.3.) biće izneti osnovni potencijali (moć) i slabosti od kojih zavisi pristupačnost opštine Subotica.

C.3.1. Saobraćaj i saobraćajna mreža i objekti (stanje)

Dominantna uloga drumskog, železničkog i prisutnost vazdušnog saobraćaja u prostoru i pored povoljnog geografskog položaja opštine Subotica, ukazuje na razvojna ograničenja saobraćajne infrastrukture.

Ova konstatacija se odnosi na kvalitet i kvantitet saobraćajnih sistema. Saobraćajna povezanost regije i susednih opština je nedovoljna, jer su magistralni koridori nekompletni, i beleži nizak nivo tehničke opremljenosti.Sa druge strane bez prostorne reorganizacije opštine Subotica i šire, nema istinskog privrednog razvoja i vidljive ekonomske integracije sa susednim opštinama i sa regijom. Nije realizovana funkcionalna dislokacija tranzitnog saobraćaja, izgradnja spoljnih saobraćajnih koridora i obilaznica oko većih naselja. Mali je broj razvojnih dokumenata o potrebama nemotorizovanih kretanja i vrlo je spora njena reailazija.

Nedostaje modernizacije železničkog čvora «Subotica» prolaznog tipa za vozove na svim prugama i pravcima i modernizacija i rekonstrukcija pruga.

U narednom periodu treba izgraditi robno-transportni centar sa elementima logističke mreže uz prethodno odredjivanja tehnološko-saobraćajnih, ekološko-ekonomskih i prostornih potreba.Preka je potreba uključivanje železnice u sistem javnog gradskog i prigradskog prevoza putnika.

Neophodno je kompletiranje infrastrukturnih koridora sa stanovišta održivog razvoja i to:

Putni pravci:

1. Autoput E-75, državna granica-Subotica-Beograd
2. Put M-22.1, Horgoš-Subotica-Beograd
3. Put M-17.1, Sombor-Subotica-Kelebija
4. Put M-24, Subotica-Senta
5. Put R-119/1, Tornjoš-Čantavir-Stari Žednik
6. Put R-108, B.Topola-Stara Moravica-Bajmok R-108

E-75 je segment transevropskog autoputa (TEM) a izgradjena je samo jedna polovina autoputa od planiranog na teritoriji opštine Subotice. Ukupno postoji četiri denivelisana saobraćajna čvora i to:

- Severna–veza M-22.1
- Istočna–veza Gradska magistrala
- Južna-veza M-24, nije u funkciji i
- Žednik-veza R-119/1

Svi putni pravci koji su ostali u funkciji i presecaju koridor autoputa E-75 su rešavani u drugoj ravni, odnosno izgradjeni su objekti u vidu nadputnjaka koji služi za prevodjenje protočnog saobraćaja. Za postojeće železničke pruge su obezbedjeni objekti-podvožnjaci ,uglavnom su realizovani u trupu autoputa.

Ostali saobraćajni čvorovi na osnovnoj mreži su izgradjeni u nivou.

Izgradnja dijametralnih saobraćajnih veza, radi povezivanja i stvaranja novih razvojnih centara unutar opštine, kao i opštinsku putnu mrežu.

- Železnički pravci

1. Subotica-Kelebija-Budimpešta
2. Subotica-Beograd
3. Subotica-Palic-Segedin
4. Subotica-Sombor
5. Subotica-Senta

Navedene pruge su jednokolosečne i nisu elektrificirane, osim pruga Subotica-Državna granica i Subotica-Beograd. Na magistralnim železničkim pravcima pored unutrašnjeg obavlja se značajan medjunarodni putnički i teretni saobraćaj. Železnička čvor «Subotica» na postojećoj lokaciji objedinjuje prijemni, otpremni, carinski i granično-manipulativni rad za potrebe teretnog i putničkog saobraćaja.

Vazdušni saobraćaj: izvesno je da će postojeća lokacija, poljoprivredno-spotrsko-(turističkog) aerodroma u perspektivi ima drugačiji tretman u razvoju vazdušnog saobraćaja.Neophodno je utvrditi privredni i turistički značaj, samim tim definitivnu klasifikaciju prostora za potrebe ovog vida prevoza.

Teritorija opštine Subotica zauzima najseverniji prostor Severno-bačkog regiona i skoro u celosti pripada saobraćajnom Koridoru X- krak Xb. Prostorni plan područja infrastrukturnog koridora autoputa E-75 Subotica-Beograd ,sadrži i osnovne planske postavke infrastrukturnih sistema u koridoru, što stvara odgovarajuću obavezu kod izrade planova nižeg reda.

C.3.2. Tehnička infrastrukura – mreže i objekti (stanje)

Energetska infrastruktura

Na teritoriji opštine Subotica prisutni su energoresursi nafta i prirodni gas. Pravo na istraživanje i eksploataciju ima NIS-NAFTAGAS, kompanija za istraživanje i proizvodnju nafte, prirodnog gasa, podzemnih voda i geotermalne energije, kao i njihovu distribuciju. U ataru naselja Kelebija u blizini "Kelebijske šume" i neposredno uz državnu granicu, se nalazi eksploataciono polje sa 21 naftovodom povezanom bušotinom i objektima SOS-1 Ke i SOS-2 Ke. U ataru naselja Hajdukovo, u blizini Ludoškog jezera, se nalazi eksploataciono polje sa 20 naftnih i jednom gasnom bušotinom koje su povezane sa sabirno otpremnom stanicom (SOS) Palić i sabirno gasnom stanicom (SGS) Bački Vinogradi. U zoni Palića su dve hidrotermalne bušotine Pj-1/H i Pj-2/H sa sistemom za pripremu vode. Eventualna izgradnja objekata koji prate eksploataciju nafte i prirodnog gasa (sabirni sistemi, pristupni putevi i sl.), vršiće se na ovom istražnom odnosno eksploatacionom prostoru, kao i predviđen prostor za prioritetna istraživanja mineralnih sirovina na tri lokaliteta: lokalitet Palić-jug, lokalitet Subotica-jugozapad i lokalitet Čantavir-sever.

Na teritoriji opštine Subotica prisutne su mreže i objekti razvodnih gasovoda, produktovoda, prenosnih dalekovoda i TS elektro mreže Srbije. Sva naselja su elektrificirana, ali distributivna mreža zahteva rekonstrukciju kako bi se povećao stepen pouzdanosti, efikasnost i kvalitet elektrosnabdevanja u seoskim naseljima.

Od velikog značaja je razvodni gasovod 06-02 Ø 219,1 mm, od magistralnog gasovoda 06 do Subotice, kao i produktovod CO2 od fabrike Karbodioksid u Bečeju do Azotare u Subotici.

Prisutni su sledeći prenosni dalekovodi i TS visokog napona:

- DV 400 kV, br. 444 Novi Sad 3-Subotica 3,
- DV 400 kV, br. 454 Subotica 3-Segedin,
- DV 110 kV, br. 133/3 Bačka Topola 1-Subotica 3,
- DV 110 kV, br. 1155 Subotica 3-Bajmok,
- DV 110 kV, br. 1004 Subotica 3-Subotica 4,
- DV 110 kV, br. 1003 Subotica 3-Subotica 4,
- DV 110 kV, br. 1101 Subotica 3-Subotica 2,
- DV 110 kV, br. 1102 Subotica 3-Subotica 2,
- DV 110 kV, br. 135/2 Subotica 3-Segedin,
- DV 110 kV, br. 160/3 Subotica 3-Kanjiža,
- DV 110 kV, br. 135/1 Subotica 3-EVP,
- DV 110 kV, br. 160/4 Subotica 3-EVP,
- TS 400/220 kV Subotica 3,
- TS 110/20 kV Subotica 2,
- TS 110/20 kV Subotica 4,
- TS 110/35/20 kV Subotica 1 i
- EVP Subotica.

Snabdevanje električnom energijom opštine Subotica vrši se preko prenosnog sistema EPS-a, dalekovodima 110 kV na njenoj teritoriji, a to sve je objedinjeno u elektroenergetski sistem Republike. Održavanje i razvoj sistema obavlja "Elektrovojvodina" preko Elektrodistribucije "Subotica".

Komunikacioni sistemi

Teritorija opštine Subotica je pokrivena poštanskom, telegrafskom i telefonskom mrežom, kao i mrežama mobilne telefonije i televizijskog i radio prenosa. Različit je stepen prostorne i funkcionalne razvijenosti pomenutih mreža, tako da je neophodna njihova modernizacija, kompletiranje i širenje prema koncentrisanim korisnicima (naselja, proizvodne i turističko-rekreativne zone).

Međunarodni značaj ima optički kabl u koridoru X b, od Beograda preko Novog Sada, zatim Subotice i dalje Mađarske. Osim međunarodnog značaja preko njega se grad Subotica i ostala naselja opštine povezuju međusobno, kao i sa ostalim delovima Pokrajine Vojvodine i Republike Srbije. Izgrađeni su sledeći optički kablovi koji se zvezdasto račvaju od grada Subotice i integrišu Opštinu:

- Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor,
- Subotica-Stari Žednik-opština Bačka Topola,
- Subotica-autoput E-75-opština Bačka Topola,
- Subotica-Bikovo-Gabrić-opština Kanjiža i
- Subotica-Palić-Hajdukovo-opština Kanjiža.

Na području opštine Subotica Mobilna Telefonija Srbije ima petnaest baznih stanica u radu, i to: sedam u samoj Subotici (Subotica 1-centar, 2, 3, 4, 5-Sever, Subotica-Palić i Subotica 1800) i po jednu u naseljima Bajmok, Kelebija, Stari Žednik, Palić, Tavankut, Bikovo, Čantavir i pored Ludoškog jezera.

Preduzeće za telekomunikacije "Telekom Srbija" na teritoriji opštine ima izgrađene sledeće RR sisteme na relacijama:

- Bajmok-Donji Tavankut 120 L1, sa tipom SDH/PDH uređaja: ML 13/8 (frekventnog opsega 12,75-13,25 GHz),
- Čantavir-Otvoreni Univerzitet 120 L1, sa tipom SDH/PDH uređaja: ML 13/8 (frekventnog opsega 17,71-19,70 GHz).

Takođe, "Telekom Srbija" ima sledeće antenske stubove i platforme: Otvoreni Univerzitet, Čantavir, Donji Tavankut i Bajmok.

Funkcionisanje Radio Televizije Srbije odvija se preko predajnika "Crveno Selo" i RR koridora Crveno Selo-Bačka Topola (azimut 177°).

Tretman komunalnog i ostalog otpada

Opština Subotica je jedna od retkih u kojoj je uslugama javnih komunalnih preduzeća pokriveno i ruralno područje. Iz 17 naselja komunalni otpad se odvozi na tri deponije: "Subotička", "Bajmok" i "Čantavir". Čak osam

mesnih zajednica obavlja određene poslove komunalnih usluga, zajedno sa tri javna preduzeća. Samo Gornji i Donji Tavankut nemaju organizovano odnošenje komunalnog otpada.

Postojeće deponije su nehigijenske i funkcionišu kao smetlišta. Organizovano upravljanje i deponovanje industrijskog otpada je samo u naseljima Višnjevac i Čantavir. Stočno groblje postoji u Bajmoku i Čantaviru i u okviru mesne industrije "29. novembar" Subotica. Ostala naselja životinjski otpad odvoze na navedena stočna groblja ili na divlje deponije i smetlišta.

Opština Subotica, kao i zajednica u kojoj živimo, ima otvoren problem lociranja i formiranja higijenske deponije za odlaganje komunalnog i ostalog otpada. Posledice su evidentne, kroz zagađenu prvu (najpliću) izdan, i ako se čine značajni napori da se održava higijena u naseljima i turističkim zonama.

C.3.3. Javne službe – mreža i objekti (stanje)

Struktura i prostorni raspored javnih službi, njihov kapacitet, kvalitet i nivo usluga koje pružaju za zadovoljenja svakodnevnih potreba lokalnog stanovništva, jedan su od osnovnih pokazatelja budućeg razvoja naselja, samim tim i celokupnog prostora opštine Subotica. Sve viši nivo starosti, pad nataliteta, odliv mladih i stručnih kadrova, napuštanje seoskih naselja, postaju osnovna demografska karakteristika opštine Subotica, što predstavlja objektivno ograničenje u racionalnom organizovanju i razvoju javnih službi u ovoj opštini. Postojeća prostorna distribucija javnih službi na području opštine Subotica odražava stanje koje karakteriše Republiku u celini, a to je urbocentričan model organizacije javnih službi karakterističan za naselja sa većom gustinom naseljenosti i većim brojem korisnika. Opština Subotica u odnosu na većinu opština u republici i pokrajini, je relativno zadovoljavajuće opremljena objektima javnih službi. Regionalni i opštinski centar Subotica je pokriven svim nivoima, od primarnih do elitnih javnih službi. Naselja u severnom delu opštine, koja su uglavnom prigradskog karktera (Kelebija, Mala Bosna, Hajdukovo), dobro su opremljena primarnim i ponekim standardnim uslugama, a stanovnici su uglavnom upućeni na korišćenje usluga u gradu. Hijerarhija naselja po stepenu opremljenosti javnim služama uslovljena je veličinom naselja po broju stanovnika, razvijenošću spoljnih funkcija i pre svega blizinom važnijih saobraćajnica.Osim Subotice, višim nivoom opremljenosti ovih službi izdvajaju se stara naselja, mešovitog tipa po strukturi delatnosti, dobro pozicionirana u odnosu na važne regionalne pravce sa brojem stanovnika preko 7 000. To su: Bajmok u jugozapadnom delu opštine, kroz koji prolazi magistralni put Subotica-Sombor, u čijem je direktnom polju uticaja Mišićevo, a delimično i Đurđin, Donji Tavankut, Gornji Tavankut sa Ljutovom, i naselje uz koridor Xb, Čantavir, kome gravitiraju Bačko Dušanovo i Višnjevac. Bolju opremljenost imaju i naselja na jugu opštine, Stari i Novi Žednik, takođe u blizini koridora Xb, koja su do nedavno (do 1978.) bila fizionomski spojena i činila jedno veće naselje, Stari Žednik.

Međutim, funkcionisanje i organizacija javnih službi u proteklom periodu bilo je daleko ispod potrebnog nivoa, s tim da se ni u planskom periodu ne može očekivati dostizanje potreba, s obzirom da su zastoji u razvoju izuzetno veliki, koji ni veće investicije u ovoj oblasti ne mogu brzo i u potpunosti eliminisati u kratkom roku.

C.4. KONKURENTNOST OPŠTINE SUBOTICA

Konkurentnost opštine Subotica, prema evropskim principima (Lisabonska agenda CEMAT), treba da predstavlja funkcionalni zadatak njenog razvoja. U tom pogledu jačanje konkurentnosti opštine Subotica zahteva aktiviranje svih njenih resursa, održivo eksploatisanje njenih resursa, pre svega zemljišta, i angažovanje njenih regionalnih kapaciteta. Ovo istovremeno podrazumeva ograničavanje odliva radne snage i inteletktualnih kapaciteta ekonomskim merama i znatno jačanje lokalnih kapaciteta. Konkurentnost Opštine će biti uvećana ukoliko se uveća prostorna difuzija razvoja i ravnomernije korišćenje lokalnih potencijala uz pomoć politike decentralizacije Opštine. Vraćanje svojine Opštini sa pravom njenog slobodnog raspolaganja treba da umanji disparitete u njenom razvoju čime će se smanjiti potreba za socijalnim intervencijama.

Konkurentnost opštine Subotica treba da bude na višem nivou od dosadašnjeg imajući u vidu njene resurse, kapacitete i privrednu tradiciju, što do sada nije korišćeno u potpunosti. Povećanjem konkurentnosti opština Subotica, iako periferna na teritiriji Srbije, može da zauzme značajnu poziciju u okruženju AP Vojvodine odnosno Republike Srbije, a na regionalnoj osnovi i u odnosu na šire okruženje. Povećanjem pristupačnosti i jačanjem identiteta biće povećana i konkurentnost Opštine, ali su neophodne i određene mere politike (zemljišne, komunalne, ekonomske, kulturne), reorganizacija službi i institucija kao i decentralizacija Opštine u duhu novog Ustava Republike. Jačanjem preduzetništva i inventivnosti građana na čitavoj teritoriji Opštine,prema ispoljenim interesima kroz ovaj plan, opština Subotica će uspeti da ojača i svoju konkurentnost u širim okvirima.

Radi toga ovde će pre svega biti prikazano stanje opštinske ekonomije, njena moć i slabosti, način korišćenja resursa i druga pitanja značajna za konkurenstost Opštine, pre svega preko njenih osnovnih privrednih grana: poljoprivrede, industrije i turizma.

C.4.1. Lokalna ekonomija (stanje)

Ključni faktori za uspešnu integraciju opštine Subotice u međuregionalno i međunarodno okruženje je zdrava lokalna ekonomija i delovanje lokalne samouprave i svih učesnika da u svojim domenima doprinesu procesu izgradnje sredine. Međutim, opština Subotica se poslednjih godina suočava sa brojnim ekonomskim

teškoćama – u odnosu na prosek Vojvodine i Srbije smanjuje se natprosečan dohodak po stanovniku, intenzivniji je proces smanjenja zaposlenosti uz intenzivniju deagrarizaciju, intenzitet pada industrijske zaposlenosti je izraženiji, što je u velikoj meri uslovljeno industrijskom strukturom u kojoj dominira prerađivačka industrija, ostvarena prosečna investiciona aktivnost po stanovniku u poslednjim godinama je značajno ispod republičkog proseka za razliku od osamdesetih godina, a od 2000. do 2004. godine budžetska primanja po stanovniku se stalno smanjuju, što ukazuje i na određeno pogoršanje položaja u odnosu na šire okruženje.

Tabela 5: Razvijenost planskog područja prema nekim pokazateljima – 2002.

Opština	Narodni dohodak per capita		Kretanje broja zaposlenih		Kretanje broja zaposlenih u industriji		Kretanje broja poljop. gazdinstava	
	(u din.)	Nivo RS=100	Indeks (2003/81)	Nivo RS =100	Indeks (2004/82)	Nivo RS =100	Indeks (2002/81)	Nivo RS =100
Srbija	76349	100.0	87.4	100.0	70.6	100.0	80.3	100.0
AP Vojvodina	89738	117.5	84.3	96.4	67.5	96.4	77.7	96.8
Subotica	91857	120.3	76.0	87.0	59.2	87.0	73.3	91.3

Izvor podataka: RZS – Popisi stanovništva i stanova za 1948. i 2002. godinu, RZS – Opštine u Srbiji 1982., 1987., 2002., 2003., 2004., 2005. g.

Nedostatak investicija u opštini Subotica je jedan od ključnih problema, a što je povezano i sa usporenijim procesom restrukturiranja privrede. Postojeća privreda posluje sa brojnim teškoćama i nema sopstvena sredstva za razvoj a uspešna privatizacija je ostvarena samo u manjem broju preduzeća. Nedostaju direktna ulaganja stranih i domaćih investitora. Nekada veliki industrijski sistemi rade sa umanjenim kapacitetima ili su u stečaju, što je slučaj sa Hemijskom industrijom «Zorka», fabrikom bicikla «Partizanka» (u stečaju), IGK «Integral» (u raspadu), fabrikom elektrouređaja «Sever». Danas su nosioci industrijske aktivnosti uglavnom vezani za prehrambeno prerađivački sektor (mlekara «Subotica», konditorska industrija «Pionir», «Fidelinka», proizvodnja sokova), što odgovara poljoprivrednom okruženju i tradiciji. Mala i srednja preduzeća nisu dovoljno razvijena i uglavnom su orijentisana na trgovinsku delatnost, pa je izražen problem upošljavanja.

Budžetska sredstva su ograničena jer su poreski prihodi (deo poreza na dohodak građana, porez na imovinu, porez na nasleđe i poklone i drugi) zbog privrednih teškoća i nedovoljne razvijenosti niski. Istovremeno, Zakonom o javnim prihodima i javnim rashodima u lokalne prihode za finansiranje javnih rashoda (među kojima su i određene potrebe građana u oblasti zanatstva, turizma i ugostiteljstva, zaštite i unapređivanja životne sredine; obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti; uređivanje gradskog građevinskog zemljišta; izgradnja i održavanje lokalnih puteva i dr.) spadaju: naknada za korišćenje građevinskog zemljišta a koja se još uvek ne naplaćuje od svih korisnika građevinskog zemljišta u čijem su uređivanju korišćenja društvena sredstva; naknada za uređivanje građevinskog zemljišta koja direktno zavisi od obima nove izgradnje; naknada za korišćenje prirodnog lekovitog faktora, i deo naknade za korišćenje rudnog blaga na teritoriji opštine (samo 20%). Nepovoljno stanje privrede odnosno mala zaposlenost i poslovanje sa gubicima opredeljuju da lokalni budžet još uvek nema izražene razvojne elemente kao ni dovoljno sredstava za finansiranje javnih rashoda kao i unapređenje životne sredine.

Poljoprivredno okruženje (uže i šire) i poljoprivredna tradicija opštine Subotica nisu u novije vreme u dovoljnoj meri iskorišćeni u oblikovanju savremene poljoprivrede a i ukupne lokalne ekonomije. Visoka je zastupljenost malih gazdinstava do 1,0ha a niža većih gazdinstava od 5 – 10 ha, pa sadašnja struktura ne omogućava rentabilnu proizvodnju koja zahteva organizovanje proizvodnje na većim zemljišnim kompleksima.

Poljoprivredu danas karakteriše nedovoljna organizovanost u zadružnom delovanju.Za poljoprivrednike velike probleme stvara nerešeno pitanje korišćenja državnog poljoprivrednog zemljišta nakon izvršene privatizacije poljoprivrednih organizacija, što će se u skorije vreme otkloniti. Neorganizovanost zadružnog delovanja ogleda se i u nedostatku otkupnih stanica, čime je otežan plasman proizvoda a poljoprivrednu proizvodnju čini neizvesnom. Prerada poljoprivrednih proizvoda nije dovoljno razvijena na vangradskom području. Osnovni preradni kapaciteti se nalaze u Subotici, a na vangradskom području samo u nekoliko naselja - Čantavir, Hajdukovo, Bajmok i Đurđin, dok se u Kelebiji, Starom Žedniku, Bikovu, Šupljaku, B. Vinogradu radi o manjim, pojedinačnim kapacitetima, najčešće sušarama, mesarama i pekarama. Stočarstvo je u stalnom padu – farmi i domaćinskih štala ima u manjem broju naselja.

Iako ovaj region ima naglašene turističke vrednosti, a sama opština Subotica povoljan položaj i raznovrsne resurse (zaštićena prirodna dobra – PIO "Subotička peščara", SRP „Ludaško jezero", SRP „Selevenjske pustare", PP „ Palić", veštačka i prirodna jezera, termalne vode, salaši, lovišta, čarde i sl.; potom gradsko jezgro Subotice i zaštićena nepokretna kulturna dobra; kulturne manifestacije i dr.) turistički potencijal se do sada nije u dovoljnoj meri ekonomski valorizovao. Zadržavanje turista na ovom području iako je nešto povećano još uvek je znatno

kraće od prosečnog u Vojvodini i Srbiji, što ukazuje da se, pre svega radi o tranzitnim turistima. Pored Subotice i Palića treba spomenuti da je poslednjih godina došlo do razvoja specifične ponude, pre svega vezane za «čarde» (u Šupljaku) i salaše. Takođe, manji pansioni i moteli (Kelebija, Hajdukovo, Ljutovo) dopunjavanju i čine ponudu raznovrsnijom. Međutim, kratko zadržavanje turista na ovom području ukazuje da je neophodno intenzivirati ulaganja u smeštajne kapacitete i ekonomsku infrastrukturu.

Iz prethodne analize se može zaključiti da je jedan od ključnih problema privrede danas nedostatak sredstava za ulaganje u razvoj i otvaranje novih radnih mesta, što je prouzrokovano usporenim procesom prestrukturiranja, što je karakteristično za industriju, a često i neuspešnom privatizacijom, posebno u poljoprivredi. Stvaranje održive privrede traži efikasnije rešavanje postojećih problema naročito u preduzećima koja posluju sa gubicima, kako bi se postojeći ekonomski resursi iskoristili za stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta (izgradnje infrastrukture, reformisanje neefikasnih sistema i dr.).

C.4.2. Prostorni razvoj poljoprivrede (stanje)

Agroekološki uslovi u opštini Subotica su vrlo povoljni za poljoprivrednu proizvodnju. Obradivo zemljište predstavlja jedan od najvažnijih prirodnih resursa i čini bazu organizovane poljoprivredne proizvodnje. Na teritoriji opštine Subotica poljoprivreda je važna privredna delatnost, a ruralni prostor njen neodvojivi deo. Poljoprivreda, u najvećem broju domaćinstava, još uvek je samo način života, a malom broju gazdinstava poljoprivreda je aktivnost koju obavljaju radno sposobni članovi time ostvarujući dohodak. U posebno teškom položaju su porodična gazdinstva koja su mala, ostarela, uglavnom prepuštena sama sebi, kao i stihiji tržišta inputa i autputa.

Povoljni prirodni uslovi za razvoj svih grana poljoprivrede (ratarstva, povrtarstva, voćarstva, vinogradarstva i stočarstva) osnova su ove delatnosti, a o njenom mestu govore naredni podaci:

- 82,3% od ukupnih površina u Opštini su poljoprivredne površine (88737ha);
- 89,5% ukupnog broja naselja su seoska naselja;
- jedna trećina stanovništva (27,4%) živi u seoskim naseljima (od ukupno 148401 stanovnika 107726 živi u gradu);
- poljoprivreda angažuje 12.086 stanovnika (oko 8,1% od ukupnog);
- poljoprivredom se aktivno bavi 7.520 stanovnika, odnosno oko 62,2% poljoprivrednog stanovništva;
- 13,2 % dohotka Opštine stvara poljoprivreda;
- 4poljoprivredna proizvodnja se obavlja u okviru 12.078 poljoprivrednih gazdinstava, sa prosečnom površinom poljoprivrednog gazdinstva od 3.6 ha
- postojeći fond i struktura zemljišta omogućavju prehrambenu sigurnost stanovništvu opštine (1,81 ha poljoprivrednog odnosno, 1,67 ha obradivog zemljišta per capita, što je znatno više u odnosu na prosek Srbije).

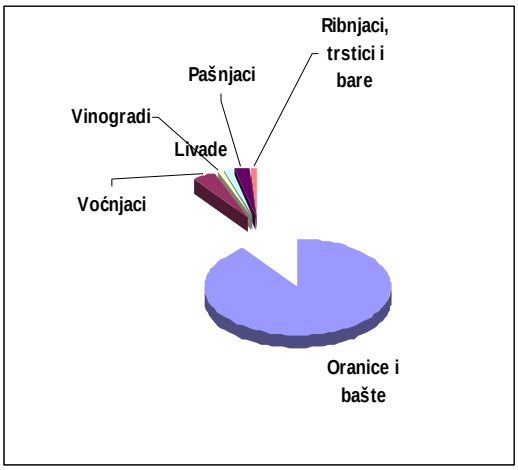

Zemljište predstavlja jedan od najvažnijih faktora za razvoj poljoprivrede u Opštini. Opštini Subotica sa 1,8 ha poljoprivrednog, odnosno 1,7 ha obradivog zemljišta per capita, ulazi u grupu opština koje su bogate poljoprivrednim zemljištem[2], međutim racionalno upravljanje zemljištem u opštini otežavaju brojni činioci. To su, pre svega, nasleđeni problemi usitnjenosti privatnog poseda, stalni gubitak poljoprivrednog zemljišta zbog urbanizacije i industrijalizacije, nedefinisano upravljanje državnim zemljištem i sl. Postojeća nesređenost zemljišnih knjiga, spori postupak usklađivanja i ažuriranja zemljišno-knjižnog stanja ograničava tržište zemljišta.

Koliko je poljoprivreda važna delatnost u životu Opštine kazuje podatak da 88,2% opštinske teritorije zahvataju poljoprivredne površine. Prirodni uslovi (poljoprivredno zemljište visokog kvaliteta) i vodeća tržišna orijentacija dali su osnovne crte regionalnoj specijalizaciji korišćenja poljoprivrednog zemljišta u pravcu, pre svega, ratarsko stočarskog usmerenja, sa učešćem, voćarstva, vinogradsrstva, i zdrave hrane.

Tabela 6: Struktura poljoprivrednih površine prema načinu korišćenja i vlasništvu

Poljoprivredna površina	Ukupno		Društveni sektor		Privatni sector	
	1991.	2002.	1991.	2002.	1991.	2002.
Oranice i bašte	89,19	9	86,60	85,55	91,00	92,34

2 Ocena prehrambene sigurnosti sa stanovišta zemljišnih resursa iskazuje se raspoloživom oraničnom i obradivom površinom po stanovniku, tako što se, na dostignutom nivou razvoja proizvodnih snaga u poljoprivredi, donjom granicom prehrambene sigurnosti smatra površina od 0,20 ha oranica po stanovniku.

		90,37				
Voćnjaci	4,11	3,72	2,89	2,51	4,95	4,22
Vinogradi	0,92	0,97	0,09	0,60	1,51	1,12
Livade	1,24	1,45	1,27	1,89	1,23	1,28
Pašnjaci	2,63	2,44	4,61	6,03	1,25	0,98
Ribnjaci, trstici i bare	1,91	1,04	4,54	3,42	0,07	0,07

Izvor: (Republički zavod za statistiku 1991. i 2002)

Na prostoru opštine Subotica poljoprivrednom zemljištu pripada 88737 hektara ili 88.2% ukupne površine opštine, 70,9% pripada individualnom sektoru (što je nešto više od proseka za Vojvodinu – 64,7%), a preostalih 29,1% čine ostali oblici vlasništva. U strukturi poljoprivrednih površina najveće površine obradive zemlje nalaze se pod oranicama i baštama, čak 90,37 %, zatim pod voćnjacima (3,72 %), a vinogradi, livade, pašnjaci, ribnjaci, trstici i bare zauzimaju samo 5,91.

Analiza pravaca korišćenja poljoprivrednog zemljišta na prostorima opštine Subotica ukazuje da najveće površine pod oranicama imaju katastarske opštine koje se uglavnom prostiru duž Telečke lesne zaravni: Donji Grad, Bajmok, Bikovo, Čantavir, Đurđin, Tavankut. One se ugavnom nalaze pod žitima, čija proizvodnja (prosečni i ukupni prinosi) poslednjih decenija imaju ustaljene vrednosti, koje su direktno povezane za «sušne» godine, što najdirektnije pokazuje na potrebe navodnjavanja na ovim prostorima. Katastarske opštine koje zauzimaju prostore Subotičke peščare i njenih kontaktnih zona, takođe karakteriše viskoka zastupljenost oranica, ali i vinograda, voćnjaka, pašnjaka.

Poljoprivredno stanovništvo. Smanjenje broja poljoprivrednog stanovništva, njegovo demografsko urušavanje, nepovoljna obrazovna struktura te pad zaposlenosti u društvenom sektoru poljoprivrede osnovne su karakteristike poljoprivredne populacije opštine Subotica.

Prema podacima Popisa 2002. na ovim prostorima živelo je 12.086 poljoprivrednih stanovnika, od toga 7.520 stanovnika, odnosno oko 62,2%, se aktivno bavi poljoprivredom. Udeo poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu bio je 8,1%, premda se poljoprivredom kao “sporednom” delatnošću bavi znatno veći broj u tzv. mešovitom tipu porodične poljoprivrede. Demografski pokazatelji govore o pogoršanju starosne strukture poljoprivrednog stanovništva, odnosno povećanju udela poljoprivrednika u dobi od 60 i više godina (čak 21.6%, dakle, svaki četvrti poljoprivrednik je stariji od 60 godina).

Po podacima Popisa 2002. u opštini Subotica je bilo 12078 porodičnih poljoprivrednih gazdinstva. Više od 68.2% tih gazdinstava ima manje od tri ha zemlje i to po pravilu vrlo usitnjenih poljoprivrednih površina. S obzirom da rentabilnost proizvodenje raste sa povećanjem površine gazdinstva onda se može zaključiti da sadašnja struktura je ograničavajući faktor u korišćenju poljoprivrednog zemljišta. Čak i među onima koji imaju nešto više zemljišta malo je vitalnih i tržišno usmerenih gazdinstava koja bi se u sadašnjim okolnostima mogla ravnopravno nositi sa uvoznom konkurencijom.

Tabela 7: Poljoprivredna gazdinstva prema korišćenom poljoprivrednom zemljištu, (2002)

Opština	Ukupno gazdinstva	Bez zemljišta	do 0,50ha	0,51 - 1,00	1,01-3,00	3,01-5,00	5,01-8,00	8,01 - 10,00	Preko 10,00
2002	12078	233	2588	2004	3425	1384	1121	468	855
Udeo u ukupnom	100	1.9	21.4	16.5	28.4	11.5	9.3	3.9	7.1

p

rema broju članova domaćinstva, nešto manje od 1/5 porodičnih poljoprivrednih gazdinstva ima samo jednog člana (17.9%) i zajedno sa najbrojnijom grupom domaćinstava, sa dva člana (30.9%), predstavljaju skoro jednu polovinu poljoprivrednih gazdinstava (48.8%), dok četvoročlana poljoprivredna domaćinstva čine oko ¼ ukupnih gazidnstava. Kada se ovi podaci ukrste sa podatkom da čak 40.49% poljoprivrednih domaćinstava nema nasledika budućnost seoskih domačinstava i naselja postaje zabrinjavajuća.

U novije vreme u privatnom sektoru poljoprivrede opštine Subotica dolazi do polarizacije s jačanjem tzv. vitalnih poljoprivrednih gazdinstva, tržišno usmerenih i specijalizovanih, od kojih neka posluju kao mala preduzeća. Ta gazdinstva raspolažu sa znatnim proizvodnim resursima, školovanim, većinom mlađim poljoprivrednicima. Na drugom polu je mnoštvo malih, pretežno samodovoljnih gazdinstava..

Stanje prateće infrastrukture na prostoru opštine Subotica je nezadovoljavajuće i ne prati mogućnosti razvoja savremene poljoprivrede. Osnovne karakteristike poljoprivredne strukture su sledeće:

Tabela 8: Prostorni razmeštaj poljoprivredne infrastrukture na seoskom području opštine Subotica – april 2006.

Mesne zajed./naselja	Poljoprivredno preduzeće.	Zemljoradnička zadruga	Otkupna stanica	Smeštajni prerađivački kapaciteti	servisi	veterinar	Farme i štale	Stakl.plast. rasad.	Poljoprivredna apoteka	Benzinska stnica	Zelena pijaca	Stočno groblje
Kelebija	1 p.p.	1 z.z.	1	hladnjača mesara				*rasadnik		3		
Ljutovo	1 p.p.											
Palić		1 z. z.		mesara								
D.Tavankut												
G.Tavankut											*	
Bajmok		1 z.z.		klanica mesara			farme				*	*
Đurđin	1 p.p		1 za mleko	klanica mlin sušara mesara		1			1			
St.Žednik	1 p.p. (u stečaju)	1 z.z.	1 sa magac. 1 za mleko	1 pekara	1	1		*				
N.Žednik		2 z.z.		1pekare 1 (silos)		1			1	1	*	
Čantavir		1 z.z.		1klania 1 mlin 3pekare 2mesare 1mešaa stočne hrane		1			1	1	*	
Višnjevac			1 za mleko					*				
Bikovo	1	2 - 1 (u steča ju)		2 mlekare		1	1farma živine					
Šupljak				mesara	1		1farma ovaca					
Hajdukovo		1	1	1klania 1 sušara 1pekara 1mesara	1			1rasadnik 4 plastea	2		*	
B.Vinogradi		1 z.z.		1hladnjača 1mesara				rasadnik				
B.Dušanovo												
M. Bosna												
Mišićevo												

Napomena: u tabeli su prikazani rezultai ankete sprovedene na terenu aprila 2006. godine. Za sela koja se ne nalaze u tabeli nisu dobijeni povratni podaci. Anketu o opremi u naseljima popunjavali su predstavnici mesnih zajednica

I letimični pogledom na podatke prikazane u tabeli zapaža se nedovoljnost i prostorna neujednačenost prateće poljoprivredne infrastrukture na prostorima opštine Subotica. S obzirom na raspoložive prirodne resurse za uzgoj goveda, svinja, ovaca i koza može se zaključiti da postojeće farme ne predstavljaju adekvatne i dovoljne

kapacitete za krupnu robnu proizvodnju. To upućuje na potrebu da se strateški ulaže u revitalizaciju postojećijh i izgradnju novih stočarskih farmi. Pri planiranju broja i kapaciteta farmi mora se voditi računa o ugovornom povezivanju sa klaničnim kapacitetima, ali i sa mogućnostima snabdevanja većih tržišta (npr. Beograda, Novog sada, Segedina i sl.) te kontinuirano snabdevanje turističko-ugostiteljskih objekata u okruženju.

Institucije i uslužne službe za poljoprivredu još uvek su na nezadovoljavajućem tehničkom, stručnom i organizacijskom nivou. Očigledan je i nedostatk otkupnih stanica, čime je otežan plasman proizvoda. Otkup poljoprivrednih proizvoda je organizovan u svega nekoliko naselja - Kelebija, Đurđin, Stari Žednik, Višnjevac, Hajdukovo. U vangradskom delu opštine Subotica prerada poljoprivrednih proizvoda nije dovoljno razvijena. Među većim vangradskim prerađivačkim centrima primarne prerade su Čantavir, Hajdukovo, Bajmok i Đurđin, dok se u Kelebiji, Starom Žedniku, Bikovu, Šupljaku, B. Vinogradu radi o manjim, pojedinačnim kapacitetima, najčešće sušarama, mesarama i pekarama. Staklenici i plastenici, kao i rasadnici su relativno malo zastupljeni i pored toga što postoje povoljni uslovi za povrtarstvo i cvećarstvo. Kako poljoprivreda, posebno intenzivna, zahteva upotrebu hemizacije u zaštiti bilja i plodova, poseban su problem «seoske deponije» gde bi se ovaj toksični otpad odlagao i eventualno uništavao. Protivgradna zaštita deluje sa tri strane, četvrta, severna strana prilazi mađarskoj granici na rastojanju manjem od 6 km, te se na tako maloj udaljenosti od granice ne smeju upotrebljavati protivgradne rakete. Zbog toga se dešava da letnji grad ugrozi ili smanji rod. Voćari navode da se zbog tog problema odustalo od vinogradarske proizvodnje na prostorima uz granicu.

Većina poljoprivrednika je izvan poljoprivrednih zadruga kao oblika poslovnog organizovanja. Zadruge se bave različitim poslovima, preovladava nabavno-proizvodna delatnost, dok je proizvođačko-proizvodna uglavnom zanemarena. Poljoprivredne zadruge, koje deluju na prostoru opštine Subotica, su u finansijskio-organizacionim poteškoćama, a po delatnosti koju obavljaju i poslovanju bliže su trgovačkim društvima nego savremenim zadrugama zapadnoevropskog tipa. Nerešeno i nerazgraničeno vlasništvo nad imovinom zadruga onemogućava razvoj i funkcionisanje mnogih. U tom smislu svakako jedan od prioriteta je rešenje problema vlasništva nad imovinom zadruga.

Bivši "društveni sektor" u poljoprivredi zbog neodgovarajućeg modela tansformacije – privatizacije doživljava kolaps, pad proizvodnje i zaposlenosti, te znatne teškoće u poslovanju. Poljoprivredna preduzeća su u odnosu na individualne poljoprivrednike znatno tehnički opremljenija. Prisustvo nekada napredne, a danas zadovoljavajuće mehanizacije olakšava rad, obezbeđuje izvršenje svih potrebnih poljoprivrednih poslova u optimalnom roku Mnogi poljoprivredni subjekti su propali (Agrokombinat «Subotica», Poljoprivredna zadruga «Peščara) dok su neki su privatizovani – manje ili više uspešno (ZZ «Ravnica»). Danas na području opštine deluju sledeće poljoprivredne organizacije: AK «Subotica», ZZ «Ravnica», «Nova Brazda», «Aleksandrovo-Bikovo», «Kelebija», «Ljutovo», «Mala Bosna», «Šupljak», «Interšped – Skenderevo», «Palić», «Rasadnik».

Osnovne proizvodne karakteristike

Opšti pregled stanja u biljnoj proizvodnji opštine Subotica ukazuje na tendencije povećanja značaja voćarske i vinogradarstke proizvodnje, dok ratarstvo i stočarstvo uglavnom imaju ujednačene trendove proizvodnje. Tokom poslednje decenije Zakon o denacionalizaciji izazvao je rasparčavanje velikih sistema, što je uništilo velike uređene komplekse u društvenom sektoru..

Ratarstvo. Na prostorima opšine Subotica postoje solidni ekološko-prirodni uslovi za ratarsku proizvodnju. Najveći deo oraničnih površina zauzimaju žita (73,9%).

Tabela 9: Oranične površine i bašte prema načinu korišćenja (u ha) i vlasništvu 1991. i 2002. godine

Vrednosti		Ukupno	Žita	Industrijsko bilje	Povrtno bilje	Stočno krmo bilje
Ukupno	1991.	79093	58439	13594	2613	3788
		%	73,89	17,19	3,30	4,79
	2002.	80124	61313	9651	3150	4710
		%	76,52	12,05	3,93	5,88
Društveni sektor	1991.	79093	58359	13585	2608	3783
		%	73,79	17,18	3,30	4,78
	2002.	22001	14494	5307	236	1087
		%	65,88	24,12	1,07	4,94
Privatni sektor	1991.	47564	37937	4519	2460	2611
		%	79,76	9,50	5,17	5,49
	2002.	58123	46819	4344	2914	3623
		%	80,55	7,47	5,01	6,23

Izvor: (Republički zavod za statistiku 1991. i 2002)

Stočarstvo je stara delatnost kojom su se najviše bavili žitelji ovog kraja. Po značaju govedarstvo je tradicionalno najvažnija grana. Opština Subotica ima dobre prirodne uslove za razvoj stočarstva, ali su nedovoljno

iskorišćeni. Na poljima se retko viđa stoka, što ukazuje na njen izrazito intenzivan, ali ne i masovan način uzgajanja. Treba ulagati rasniju stoku, koja daje više mleka ili mesa itd.

Na osnovu analize uslova, sadašnje namene poljoprivrednog zemljišta i Program za izradu prostornog plana Opštine Subotica mogu se izdvojiti sledeće proizvodne zone:

1. Poljoprivredna zona (obuhvata teritoriju naselja Bajmok, Ljutovo, Mala Bosna, Mišićevo, Čantavir, Višnjevac, Bačko Dušanovo, Bikovo, Đurđin, Stari Žednik i Novi Žednik).

Prostor u najvećoj meri je zastupljen površinama poljoprivrednog zemljišta visokog kvaliteta, što daje ovoj zoni ogromne potencijalne mogućnosti za poljoprivrednu proizvodnju stočarsko-ratarskog smera, zdrave hrane i industrijskih sirovina, te preradu poljoprivrednih proizvoda. Razvojem hidrotehničkih sistema i pojedinačnih objekata za navodnjavanje staraju se uslovi i mogućnosti za većim prinosima u poljoprivredi. Na ovim površinama se treba utvrditi poseban režim za izgradnju objekata, a naročito onih koji nisu u funkciji poljoprivredne proizvodnje.

2. Zona Kireš-Ludaš, (obuhvata prostor naselja: Palić, Hajdukovo, Bački Vinogradi i Šupljak).

S obzirom na prirodne pogodnosti, ova zona ima veoma dobre uslove i mogućnosti za razvoj turizma, a primarna proizvodnja je voćarstvo, povrtarstvo, vinogradarstvo sa mogućnošću razvoja stočarstva.

3. Zona Subotičke peščare (obuhvata naselje Kelebija i Gornji i Donji Tavankut)

Razvoj ovih proizvodnih prostora orijentisan je razvoj voćarstva, povrtarstva i delimično vinogradarstva.

Transgranične veze i uticaji

Subotica zauzima centralno mesto u Evroregionu DKTM. Profil regije je, pre svega, u preradi poljoprivrednih proizvoda na visokom nivou i na industrijski način. U vezi sa teritorijalnom strukturom privrede ovog regiona može se konstatovati da se ovde susreću područja sa različitim stepenom razvijenosti. Teritorija ovog regiona, koja se prostire u tri zemlje, mora se posmatrati i u međusobnom odnosu i u odnosu na druga područja unutar njihovih zemalja. Sve to ukazuje na jedan problem: Evroregionu DKTM nedostaje pravi dinamičan privredni motor. U tom smislu opština Subotica sa svojim centralnim položajem i stepenom razvoja mogla bi preuzeti pokretačku ulogu.

Glavni problem u poljoprivredi Evroregiona DKMT jeste sve manja konkurentnost poljoprivrednih proizvoda. Nove investicije donose i poneku inovaciju, ali se to odnosi samo na dva-tri preduzeća. Nema široke mreže regionalnih liferanata. Razvijene tradicionalne grane imaju svoje naučno i razvojno zaleđe u regiji, samo nedostaju sredstva i institucije koje bi prenosile inovacije, naročito do malih i srednjih preduzeća.

C.4.3. Prostorni razvoj industrije (stanje)

Uspešnije pozicioniranje opštine Subotice u savremenim integracionim tokovima (na lokalnom, regionalnom, transregionalnom nivou) podrazumeva potpunije korišćenje prednosti područja te prevazilaženje raznovrsnih ograničenja i rizika strukturnog i prostornog razvoja industrije. Definisanje strateškog cilja, zadataka i koncepcije prostornog razvoja industrije proisteklo je iz željene vizije planskog područja i značaja Subotice kao regionalnog centra i iz prostorno-razvojnih obeležja industrije opštine Subotica.

Komparativne prednosti subotičke opštine sa stanovišta razvoja i razmeštaja industrije su:

- položaj u primarnom razvojnom pojasu, u graničnom pojasu sa Mađarskom (i EU), na panevropskom koridoru X (krak X_b),
- bogata sirovinska osnova i povoljnost uslova za izgradnju objekata,
- diverzifikovana struktura industrije sa konkurentnim sektorima (prehrambeni, elektrometalni, deo tekstilnog, i sl.) i formiranim brendovi,
- tradicija, iskustvo, edukovana radna snaga, koncentracija stanovništva višeg obrazovnog nivoa,
- oformljeni centri industrijske aktivnosti: Subotica sa Palićem, Donji Tavankut, Bajmok, Čantavir,
- postojeće privredne/industrijske zona i lokaliteti sa inicijalnim pojavama savremenijih prostornih formi za privređivanje (npr. slobodna zona),
- inicijative lokalnih zajednica za intenziviranje privrednog razvoja,
- usmeravanje razvoja prema planskim dokumentima (GP Subotica-Palić, Regulacioni plan za Novi Žednik, i dr.).

S druge strane, problemi u postojećoj prostornoj strukturi industrije su:

- nedovoljno valorizovane prednosti geopoložaja opštine,
- nezavršeni procesi transformacije preduzeća i nedovoljan razvoj preduzetništva posebno u ruralnim sredinama,
- visoka stopa nezaposlenosti i niska iskorišćenost stručnog znanja,
- slabi podsektori u granskoj strukturi industrije su hemijska, industrija kože i obuće, deo tektilne i metalne industrije,
- teritorijalna polarizacija i koncentracija aktivnosti u Subotici-Paliću, sa delimičnom disperzijom aktivnosti u D. Tavankutu, Bajmoku i Čantaviru,

- nedovoljna infrastrukturna opremljenost naselja i postojećih zona/lokaliteta, nedovoljna ponuda lokaliteta za smeštaj industrije i MSP izvan primarnog razvojnog pojasa (Subotica-Palić),
- nepovoljne lokacije pojednih preduzeća, lokacija zagađivača u blizini stambenih i drugih zona, ograničene mogućnosti širenja disperzno razmeštenih industrija, neadekvatne mere zaštite okruženja (npr. u hemijskoj, prehrambenoj industriji, preradi kože i obuće i dr).

Potpunija valorizacija položaja opštine, intenziviranje procesa prestrukturiranja preduzeća, jačanje preduzetništva i spremnost lokalne samouprave da odlučnije reaguje na promene u okruženju (u pravcu osavremenjivanja ponude lokaliteta za privredni razvoj, u intenziviranju interesnog organizovanja – granskog, sektorskog, umrežavanja na nekoliko nivoa), kroz podršku razvoju manjih razvojnih centara deo je mogućnosti za intenzivniji privredni, tj. industrijski razvoj opštine Subotica.

C.4.4. Prostorni razvoj turizma (stanje)

Imajući u vidu izražene ekonomske i sociološke funkcije turizma i njegovu sposobnost da intenzivira i ostale privredne grane (poljoprivredne i privredne potencijale, usluge raznog tipa, saobraćaj i dr.), na prostoru opštine Subotica je neophodno izvršiti preciznu valorizaciju turističkih vrednosti i potencijala i zaključiti u kojoj meri i na kojim mestima turizam može predstavljati jednu od razvojnih komponenti čitave privrede Opštine. Geografski i strateški položaj Opštine je izuzetno povoljan. Ona se nalazi na tranzitnom evropskom koridoru prvog stepena (krak koridora X), ima dobre prirodne predispozicije za turizam, bogato kulturno-istorijsko nasleđe i tradiciju, naročito u Subotici i graničnu poziciju prema Mađarskoj, odnosno Evropskoj Uniji. Značajno za turizam je i to da on ne poznaje administrativne granice, odnosno može se na pravi način razviti jedino u zajedničkim prirodnim ili kulturnim zonama bez obzira kome one formalno pripadaju. I sa te strane subotička opština ima velike mogućnosti s obzirom na bogate potencijale u susednim opštinama i prekograničnoj Mađarskoj.

Dosadašnja zastupljenost sektora usluga u čitavoj Vojvodini i Subotici je sa više od 55% zaposelenih. (Tabela 10) Čisto zaposlenih u poljoprivredi u subotičkoj opštini je 5,7% a u industriji 35,5%.

Tabela 10: Struktura zaposlenosti po sektorima 2002.

Struktura Zaposlenih 2002	Poljoprivreda	Industrija	Usluge	Ukupno
Severno-bački	10.5	35.5	54.0	100.0
Subotička opština	5.7	35.9	58.4	100.0
Vojvodina	9.0	34.4	56.6	100.0
Srbija	4.0	36.2	59.8	100.0

Izvor: Strategija ekonomskog razvoja opštine Subotica (SERS), RZS

Ukoliko se uzme u obzir učešće turizma u sektoru usluga vidi se da je taj procenat jako mali. Najveći broj stanovništva radi u zdravstvenim i obrazovnim ustanovama, trgovini i saobraćaju, dok zaposlenih u hotelima i restoranima ima tek oko 300 od ukupno zaposlenih 30.850. Naravno, zaposleni u turizmu nisu samo oni koji direktno rade u ovakvim objektima, ali ih nije značajno više s obzirom da odbacuju 1,76% od ukupnog nacionalnog dohotka u subotičkoj opštini.

Tabela 11.: Zaposleni po sektorima delatnosti, 2002. god.

2002	Subotica	%	Severno-bački okrug	%	Vojvodina	%
Primarni sektor –poljoprivreda	2.353	7.63	5.378	13.43	47.139	12.33
Poljoprivreda, lov, šumarstvo, vodoprivreda	2.291	7.43	5.316	13.27	44.073	11.55
Ribarstvo	0	0.00	0	0.00	604	0.16
Vađenje ruda i kamena	62	0.20	62	0.15	2.462	0.64
Sekundarni sektor-industrija	14.365	46.57	17.941	44.80	167.312	43.77
Prerađivačka industrija	12.821	41.57	15.933	39.79	140.725	36.82
Proizv. I snabd. El.energijom, gasom i vodom	666	2.16	710	1.77	8.963	2.34
Građevinarstvo	878	2.85	1.298	3.24	17.624	4.61
Tercijarni sektor-usluge	14.126	45.80	16.727	41.77	167.793	43.90
Trgovina	2.357	7.64	2.717	6.78	24.288	6.35
Hoteli i restorani	298	0.97	337	0.84	4.342	1.14
Saobraćaj, skalištenje i veze	2.834	9.19	3.114	7.78	25.782	6.74
Finansijsko posredovanje	688	2.23	885	2.21	10.377	2.71
Nekretnine	234	0.76	241	0.60	7.678	2.01

Državna uprava i socijalno osiguranje	1.010	3.27	1.318	3.29	15.504	4.06
Obrazovanje	2.295	7.44	2.941	7.34	29.981	7.84
Zdravstveni i socijalni rad	3.632	11.78	4.296	10.73	.39.906	10.14
Ostale usluge	778	2.52	876	2.19	9.935	2.60
UKUPNO:	30.844	100.00	40.046	100.00	382.244	100.00

Izvor: SERS, RZS

Napomena: ukupan br. zaposlenih odnosi na zaposlene u preduzećima u opštini Subotica (30.844) bez onih koji samostalno obavljaju delatnost i vode se kao zaposleni u Opštini (9.737) (ukupno zaposlenih - 40.581).

Radi toga turistička privreda i pored postojanja značajnih potencijala zauzima veoma nisku poziciju u ukupnoj privrednoj strukturi opštine Subotica . Jedan od ključnih razloga je i konstantni pad broja gostiju u poslednjoj deceniji prošlog veka. U periodu 1991-1999. broj posetilaca se smanjio na petinu od početne godine. Ovakva sitacija je sigurno posledica, kako sankcija i izolovanosti tih godina, tako i lošeg matrijalnog položaja lokalne samouprave, turističkih organizacija i samih potencijalnih korisnika turističkih usluga. Drastični pad korisnika značajno je promenjen u periodu iza 2000. godine. Naročito se to odnosi na dolazak stranih gostiju. U periodu 1999-2002 broj domaćih posetilaca povećan je 3,5 puta (i dalje je na nivou od 78% u poređenju sa 1991.), dok je broj inostranih viši za čitavih 6,5 puta i veći u odnosu na 1991. za 50%. Trend drastičnog povećanja turista se nastavlja i danas. Osim optimističkih prognoza da on će i dalje rasti neophodno je drastično povećanje smeštajnih kapaciteta na određenim lokalitetima.

Tabela 12: Dolasci i noćenja turista u subotičkoj opštini

godina	dolasci		noćenja	
	ukupno	strani	ukupno	strani
2002	42109	7300	66938	15401
1999	11945	1169	25595	2108
1998	17427	2428	31292	4733
1997	16373	3166	46337	5814
1996	26154	2940	44342	5192
1995	24663	2042	39908	3535
1994	25943	1804	39354	2488
1993	42222	2746	59422	4853
1992	41367	3485	58423	5964
1991	53852	4769	90889	8559

Izvor: SERS, RZS

Tabela 13: Dolasci i noćenja turista u subotičkoj opštini, indeks:1991=100

godina	dolasci		noćenja	
	ukupno	strani	ukupno	strani
2002	78.2	153.1	73.6	179.9
1999	22.2	24.5	28.2	24.6
1998	32.4	50.9	34.4	55.3
1997	30.4	66.4	51.0	67.9
1996	48.6	61.6	48.8	60.7
1995	45.8	42.8	43.9	41.3
1994	48.2	37.8	43.3	29.1
1993	78.4	57.6	65.4	56.7
1992	76.8	73.1	64.3	69.7
1991	100.0	100.0	100.0	100.0

Izvor: SERS, RZS

Za razliku od broja konzumenata koji je značajno varirao u proteklih 15 godina, broj noćenja i dužina zadržavanja u turističkim centrima opštine Subotica nije drastično oscilovao.Danas iznosi između 1,5 dan za domaće i 2,1 dan za strane posetioce (zadržavanje je bilo u rasponu 1,4 dan (1992 i 1993.) do 2,8 u 1997. godini). Jasno se uočava da je reč o vrstama turizma koji se baziraju na malom broju provedenih dana na destinaciji i svode se na vikend-boravak i kongresni turizam. (Tabela 14). Mogući razlozi za to su: profil gostiju koji je navikao da posećuje subotičku opštinu, ponuda koja nije orijentisana na duži boravak, sadržaji koji ne zahtevaju veći broj dana, nedovoljan broj privlačnih destinacija, manifestacije i događaji koji traju nekoliko dana i dr.

Tabela 14: Prosečna dužina boravka turista u subotičkoj opštini u danima po boravku

godina	prosečna dužina	
	ukupno	strani
2002	1.5	2.1
1999	2.1	1.8
1998	1.8	1.9
1997	2.8	1.8
1996	1.7	1.8
1995	1.6	1.7
1994	1.5	1.4
1993	1.4	1.8
1992	1.4	1.7
1991	1.7	1.8

Izvor: SERS

Broj korisnika turističkih usluga je bitan faktor koji određuje trenutnu situaciju u opštini Subotica. Važan činilac je i sagledavanje današnje ponude i stanje turističke privrede.

Prirodni potencijali za razvoj turizma opštine Subotica

Prirodni turistički potencijali Opštine usko su vezani za prirodnu baštinu na ovom području. Ukupna površina zaštićenih delova prirode iznosi 12% od ukupne površine Opštine:

1. Park prirode "Palić" (Odluka o stavljanju pod zaštitu Parka prirode «Palić» sa spomenikom prirode «Tri značajna stabla u parku» («Sužbeni list opštine Subotica» broj I-011-8/96). Na istočnom delu jezera locirani su turističko-rekreativni sadržaji, i to u njenom krajnje severnom delu. Neposredno uz obalu nalaze se hoteli, objekti za sport i rekreaciju, kao i turističko naselje sa značajnim brojem objekata za boravak gostiju. Ostali deo obale opkoljen je u širokom pojasu poljoprivrednim zemljištem, gde se odvija intenzivna ratarska poljoprivredna proizvodnja. U tom pojasu nalazi se i veći broj stambenih i pomoćnih objekata vlasnika poljoprivrednih zemljišta. U novije vreme prisutan je i značajan broj objekata za stalni boravak stanovništva.
2. Specijalni rezervat prirode "Ludaško jezero" («Službeni glasnik RS» broj 56/94). Ludoško jezero (3,14km^2), dužine 7km a širine oko 200m predstavlja zakonom zaštićen rezervat ptica (ušao u popis rezervata ptica selica koje su sačinile UN).
3. Predeo izuzetnih odlika "Subotička peščara" (Uredba o zaštiti predela izuzetnih odlika "Subotička peščara" - Vlada republike Srbije – «Službeni glasnik RS» broj 127/04 i 113/04). Obuhvata naselje Kelebija i Gornji i Donji Tavankut.
4. Ostale prirodne celine od značaja za razvoj turizma (Selevenske pustare, Subotička peščara, Slano jezero, Krvavo jezero, Kelebijsko jezero)
5. Nevalorizovani geotermalni izvori – atari naselja Čantavir, Bački Vinogradi i dr.

Tabela 15: Jezera u subotičkoj opštini

NAZIV	POVRŠINA km²	PROSEČNA DUBINA m
Palić	5.5	1.5
Ludoško jezero	3.5	1
Slano jezero	0.2	0.5
Krvavo jezero	0.2	0.5
Kelebijsko jezero	0.6	0.5
ukupno	10	

Izvor: SERS

Antropogeni potencijali za razvoj turizma opštine Subotica

1. Grad Subotica - dobra od izuzetnog značaja – spomenici kulture, Gradska kuća i Sinagoga, Gradsko jezgro Subotice koje je zaštićeno kao prostorno – kulturno - istorijska celina. Bogat arhitektonski kompleks i brojni objekti.
2. Nepokretna kulturna dobra:

a) Arheološka nalazišta – Suborica, okolina Palićkog i Ludoškog jezera i dr.

b) Prostorne kulturno istorijske celine – Subotica, Palić

c) Spomenici kulture – Subotica, Palić, Bikovo, Čantavir, Tavankut i dr.

d) Znamenita mesta – Subotica

3. Javni spomenici i spomen obeležja – Subotica, Palić, Tavakut, Mišićevo i dr.

4- Salaši kao tradicija ovog kraja – autentični za ovo podneblje, u Kelebiji Šupljaku, Tavankutu, Dušanovu i dr.

5. Dobar strateški položaj i infrastrukturna povezanost – položaj uz granicu sa Mađarskom (EU), krak koridora X, blizina drugih turističkih destinacija u okolnim opštinama (Banja Kanjiža, Zobnatica) i dr.

6. Kulturno-sportske manifestacije – razne manifestacije u Subotici, na Paliću, Bajmoku, Čantaviru, Novom Žedniku, Šupljaku i dr.

7. Visok nivo kvaliteta smeštajnih i ugostiteljskih objekata – posebno u Subotici, Paliću, Hajudukovu i Šupljaku.

8. Tradicija i tradicionalne aktivnosti – gostoljubivost, veliko iskustvo u turizmu (prvi hoteli otvoreni u 19. veku), tradicionalna jela i pića ovog kraja, običaji, uzgoj konja (ergela od 60 konja i majur u Kelebiji), lov i dr.

9. Blizina Evropske Unije

Bogatstvo opštine Subotica u prirodnom i antropogenom smislu je nesumnjivo i osnova za današnji i budući turizam. Ono što izdvaja ovaj kraj je, osim grada Subotice sa svim svojim atributima panonskog grada sa dubokom srednjeevropskom i srpskom tradicijom, su Palićko i Ludaško jezero, banja Palić, salaši koji se obnavljaju i privlače posetioce orijentisane ka tradiciji i seoskom načinu života, šume namenjene za rekreaciju, sport i lov i dr. Osim spomenutih koji su već pronašli svoju poziciju i stekli određenu vrednost, prostor Opštine obiluje brojnim neiskorišćenim znamenitostima koji će ojačati dosadašnju ponudu. U neposrednom okruženju Ludaškog jezera pored prirodnih vrednosti se nalaze i bogata arheološka nalazišta iz doba neolita te ceo prostor treba štititi.

Brojni spomenici kulture nisu danas u zavidnom položaju i figuriraju kao ostatak prošlih vremena bez mogućnosti (i potrebe) za širim prikazivanjem. Mnogi od njih koji se nalaze na listi zaštićenih, danas ili ne postoje ili su u lošem stanju. Osim ovih postoje mnogi neispitani prirodni potencijali. Nevalorizovani termalni izvori u atarima Bajmoka, Bačkih Vinograda i dr. osnov su za pokretanje banjskog i lečilišnog turizma.

Smeštajni kapacitet turističkih objekata na Paliću, u Subotici i Šupljaku (Guljaš čarda) je na relativno kavalitetnom nivou. Otvaranjem novih u Hajdukovu i Kelebiji postepeno se popravlja celokupna situacija. Ipak, i danas postoje ozbiljni problemi sa kapacitetima. Iako kvalitetni, ovi objekti nemaju dovoljan broj soba. Slično je i sa gradom Subotica u kome ne postoji dovoljan broj hotela u odnosu na potencijalnu tražnju. Nedostatak privatnog smeštaja i otvaranje malih garni-hotela motela se preporučuje kao rešenje, naročito za vangradske sredine.

Prostorno posmatrano koncentracija turističkih aktivnosti u subotičkoj opštini danas je smeštena u njenom severnom delu. Već oformljena i prepoznatljiva, turistička zona povezuje sam Grad i naselja uz Palićko i Ludaško jezero. Veze ka Mađarskoj granici preko Kelebije su nešto slabije i oslanjaju se na vikend turizam u Subotičkim šumama i posete ergeli konja i majuru. Ostale aktivnosti vezane za sektor turizma su sporadične i oslanjaju se na tradicionalne manifestacije i događaje u Bajmoku, Novom Žedniku, Čantaviru i dr.

Problemi turističke privrede:

1. Nevalorizovani turistčiki potencijali – bilo da su prirodni (termalni izvori, vodni i šumski potencijali) ili anropogeni (salaši, kulturni spomenici, areheološka nalazišta i dr.)

2. Nedostatak jasne koncepcije turističke privrede

3. Nedovoljna komunalna opremljenost naselja u Opštini – gotovo svako naselje ima probleme sa pojedinim vidovima komunalne opremljenosti

4. Ugrožena životna sredina – kao posledica zagađenja od preterane hemizacije zemljišta u poljoprivredi, ispuštanja fekalnih voda u Palićko jezero, čime je ugroženo i Ludoško, rada industrije, stočarstva i sl.

5. Nedovoljni smeštajni kapaciteti na turističkim destinacijama

6. Inertnost lokalne uprave i stanovništva – u smislu samodovoljnosti kroz tradicionalne delatnosti bez jasne želje i koncepcije da se pristupi unapređenju turizma na ozbiljniji način

7. Nerešeni imovinsko-pravni odnosi – naročito u smisli privatizacije pojednih preduzeća i vlasništva nad zemljištem

8. Slab marketinški pristup – radi reklamiranja i promocije turističkih potencijala Opštine

9. Neadekvatna organizacija Opštine turističke službe

Nepostojanje jasnog strateškog opredeljenja da li i u kojoj meri će turizam predstavljati važan oslonac razvoja čitave Opštine, onemogućuje organizovan plan aktivnosti trenutno u njoj. Ovo je posledica toga što nije izvršena detaljna inventarizacija i evaluacija turističkih potencijala bilo da su oni prirodnog ili antropogenog porekla. Oslanjajući se na tradicionalno dobru ponudu Palića i Subotice, ozbiljno interesovanje za širenje turističke privrede ostalo je na nivou ideje. Osim toga nepotpuna, dotrajala ili prevaziđena komunalna opremljenost subotičkih sela, kao potencijalnih turističkih tačaka, isključuje ozbiljno bavljenje ovom delatnošću. Zagađenje

vodenih tokova od ispusta kanalizacije već danas devalvira atraktivnost Palićkog i Ludaškog jezera. Ono što predstavlja poseban problem je marketiški proboj posebno na tržišta van granica zemlje. Napredak koji je napravljen i koji se manifestuje povećanjem dolazaka stranih gostiju, sveden je na posete Subotici i Paliću (eventualno manifestacioni i lovni turizam) i svakako ga treba unaprediti.

C.5. ODRŽIVOST RAZVOJA OPŠTINE SUBOTICA

Jačanjem konkurentnosti u širim okvirima opština Subotica će biti u poziciji da svoj razvoj gradi na održivim principima, što pre svega podrazumeva pažljiv i odgovoran odnos prema vrednostima i resursima lokalne prirode, kvalitetan odnos prema životnoj sredini, posebno, kulturnom nasleđu, etničkom diverzitetu i tradiciji.

Kod dosadašnjeg razvoja sa stanovišta navedenih principa naročito je izraženo pitanje odnosa prirode i njenih posebnosti prema načinu i sistemu građenja prema specifičnom kulturnom ambijentu. Konstatovana je tradicija organskog prožimanja prirode i naselja (''stepski grad''). Istorijat naseljavanja teritorije ove opštine ukazuje na nekoliko istorijskih preseka gde se, u zavisnosti od političkog i ekonomskog sistema, gradilo na različite načine, naročito u ruralnom delu Opštine. Seoska naselja sa tradicijom su pretrpela značajne transformacije u periodu socijalističke izgradnje, dok nova naselja nastala u istom periodu donekle menjaju sadžaj, i radi kolektivizacije u poljoprivredi i radi industrijalizacije. Isto tako nova naselja menjaju i tradicionalnu formu oslanjajući se znatno manje na tradiciju i stil građenja. Slične tendentcije postoje i danas i to pre svega u samoj Subotici, i dalje ugrožavajući njen kulturno-istorijski profil i identitet.

Održivost razvoja opštine Subotica biće u znatnoj meri oslonjena na mogućnosti obnove sela radi čega su u ovom delu Plana istaknute polazne osnove za njeno ostvarenje u budućnosti.

Paralelno sa ovim izvršena je detaljna analiza stanja životne sredine od čijeg kvaliteta u najvećoj meri zavisi uspešnost budućeg razvoja opštine Subotica. Nasleđeno stanje kao i nedovoljna pažnja kod rasporeda aktivnosti na teritoriji Opštine u odnosu na moguće negativne uticaje na vodu, vazduh i zemljište, a samim tim na život stanovnika u naseljima, zahtevaju ozbiljno preispitivanje odnosa prema prirodnoj i životnoj sredini, posebno kada se radi o lociranju i izgradnji kapitalnih objekata ali i objekata privatnih investitora.

U korelaciji sa navedenim ispitano je i stanje korišćenja zemljišta, odnosno rasporeda osnovnih funkcija kao i načina građenja (pravila građenja) na ovoj teritoriji.

U ovom poglavlju (C.4.) će biti prikazan odnos građene sredine, stanje gradskih i seoskih naselja, stanje životne sredine i način korišćenja zemljišta, uz ocenu sa stanovišta održivog razvoja.

C.5.1. Sela i gradska naselja opštine Subotica (stanje)

Tipološki, naselja u Subotičkoj opštini mogu se podeliti po veličini (broj stanovnika), po vremenu nastanka i lokacije naselja, zatim po osnovnoj matrici ulica, po proizvodnim i kulturnim sadržajima.

Po vremenu nastanka naselja mogu da se grupišu ovako :

- Grad Subotica (opstao za vreme Turaka)
- Bajmok, Čantavir, Šandor (Aleksandrovo) i Ludaš (Šupljak) kraj XVIII početak XIX veka
- Palić sredina XIX veka
- Do kraja I Svetskog rata su se formirali: Gornji i Donji Tavankut, Ljutovo, Bački Vinogradi, Šupljak, Đurđin
- Naselja nastala između dva svetska rata – dobrovoljačka naselja – Višnjevac i Dušanovo pored Čantavira, Masarikovo ispred Bačkih Vinograda, Mišićevo, Rata blizu Bajmoka, na putu za Bačalmaš Srpski Šor, današnja Kelebija, Novi Žednik.
- Naselja novijeg datuma Mala Bosna, Bikovo, Gabrić, nastala uglavnom "skupljanjem" salaša

Obnova i unapređenje ruralnih područja osnovna su pretpostavka celokupnog razvoja Opštine. Integralno posmatrano ravnomerni razvoj opštinskog centra, sa jedne strane, u direktnoj je vezi sa ruralnim zaleđem, sa druge. Seoska naselja i njihovi atari poseban su predmet interesovanja u sociološkom, ekonomskom i prostornom smislu. Ona su prostor u kojem se nalaze seoska društva ili zajednice, usko povezane i radno i životno sa okolnom prirodom. U slučaju opštine Subotica nije reč o samo o klasičnim selima, već u nekim slučajevima naselja van gradskog centra imaju jasne obrise urbaniteta i funkcija koje, zajedno sa velikim brojem stanovnika, karakterišu manje gradove (Bajmok, Čantavir) Današnja funkcija sela u mnogome je promenjena u odnosu na tradicionalnu organizaciju i suštinsku ulogu koju su ova naselja imala u prošlosti. Ovo je pre svega posledica intenzivne deagrarizacije i industrijalizacije/urbanizacije koja je nastala kao rezultat državne strategije u drugoj polovinini 20. veka. Ovakvi procesi su po pravilu bili bolni za sela ostavljajući ovaj prostor depopulacionim, sa promenjenom starosnom strukturom stanovništva i promenjenim odnosom prema poljoprivredi, koje je za posledicu imalo ekonomsku stagnaciju, socijalni ugar i nejasnu perspektivu razvoja. Usavršavanje proizvodnje, odlazak od tradicionalnih zanimanja, privlačnost gradskih centara i gradskog načina života doprinelo je da se ovaj proces ubrza. Poseban problem imala su pogranična područja. Regioni koji se nalaze uz granicu u najvećem broju slučajeva su trpeli eksterne negativne uticaje sopstvenog položaja. Oni su često mesta gde se, iz strateških razloga,

manje ulagalo u razvoj. Suspenzija slobodnih aktivnosti dovela je do zaostajanja čitavog kraja, dok je blizina granice (u nekim periodima, tvrde i rizične granice) onemogućila potpuni ekonomski prosperitet.

Dva su osnovna uslova opredelila položaj naselja na prostoru Opštine i to: prirodni uslovi i saobraćajni sistemi. Najveći broj naselja od ukupno 19 se nalazi na plodnom zemljištu južno od grada Subotica dok je manji broj severno na peskovitom/lesnom terenu. Naselja su prilično ekscentrično postavljena u odnosu na centralno mesto, dominantno na plodnim terenima u pravcu Novog Sada, Sombora ili Sente. Saobraćajnim koridorima povezana, poneka od njih se nalaze na značajnoj udaljenosti od grada. Veza između naselja južnog i severnog dela Opštine obavlja se kroz Suboticu sa kojom su sva dobro povezana ili autoputem prema severoistočnim selima. Planiranom izgradnjom Y kraka puta E-75 biće napravljena obilaznica oko grada i ostvariti se brža i efektnija veza prema Mađarskoj prolaskom kroz Kelebiju. U morfološko-urbanom smislu sela su pretežno ravničarskog/zbijenog tipa, dok je nekoliko razbijenog/panonskog tipa. U selima zbijenog tipa proces zgušnjavanja se vrši uz glavne putne pravce. Ovakva sela su često u konfliktu sa javnim saobraćajem, imaju problema sa komunalnim opremanjem, određivanjem jasne granice naselja i formiranjem centra sela. Kako opština Subotica ne spada u red siromašnih opština, ima jasno i duboko istorijsko zaleđe i tradiciju dobre organizovanosti naselja, većina od navedenih problema sa kojim se sreću sela zbijenog tipa ovde ne postoji u značajnoj meri. Naselja nisu formirana stihijski već u duhu srednjeevropske tradicije, sa jasnom putnom matricom i dobrom organizacijom atara. Vremenom inicijalna organizacija postaje prilično amorfna, a sa napretkom industrijalizacije i lociranjem krupnih industrijskih objekata u atarima naselja, potpuno menja oblik proizvodnje i profila potrebne radne snage. Period ekonomske tranzicije koji je u toku i propadanje većine od spomenutih giganata, radi toga ostavlja vidljive posledice i po stanovništvo i po fizičku strukturu prostora. Nekadašnja prepoznatljivost stepske ravnice sa naseljima kao reperima u njoj, estetski i funkcionalno narušenu industrijskim pejsažom, danas zahteva obnovu i prilagođavanje celokupne teriotorije Opštine u potrazi za sopstvenim identitetom.

Slično centralitetu na Pokrajinskom nivou i organizacija funkcionisanja Opštine postavljena je tako da je grad Subotica u odnosu na okolna naselja isto što i Novi Sad u odnosu na druge gradove u Vojvodini. Sistem funkcionisanja Opštine je takav da je Grad mesto sticanja svih ekonomskih i fiskalnih tokova iz koga se vrši dalja/povratna distribucija prikupljenih sredstava po utvrđenim pravilima. Ona najčešće ne nailaze na odobravanje stanovništva već na zahteve za redefinisanjem postojećeg sistema organizacije Opštine. Ovo je posledica sistema funkcionisanja lokalne samouprave, ali i nedostatka hijerarhijskog odnosa među samim selima, tj. nepostojanja centara zajednice sela koja bi bile jači partner Subotici. Subotica, osim funkcionalno, i teritorijalno dominira severnim delom Opštine. Okolna naselja postepeno srastaju sa Gradom (Kelebija, Palić) dok ona koja se nalaze sa istočne desne strane autoputa nemaju izraženi centar zajednice sela već mu gravitiraju. Sa druge strane južni deo Opštine (južno u odnosu na Suboticu) ima potencijal (i tradiciju nekadašnjih opština u Bajmoku i Čantaviru) za formiranje nekoliko centara koji bi okupili okolna gravitirajuća naselja. Osim spomenuta dva moguća je zajednica sela oko Hajdukova i Tavankuta. Detaljno izučavanje bi trebalo da potvrdi potrebu za ovakvim organizovanjem ali i da odredi centralna mesta.

Danas u opštini Subotica postoji 17 naselja. Svako od njih ima sopstvene specifičnosti i sopstvene probleme, ali i ideje za unapređenje sopstvene situacije. Neke pravilnosti se mogu uočiti za određene grupe sela, bilo da su geografski slično locirana, saobraćajno dobro povezana ili približne veličine i ekonomske snage. Osnovne karakteristike su:

Subotica kao najveće naselje u opštini (pre 1918. godine treći grad po veličini tadašnje Ugarske), formirao se po pravilima kako se formirala većina gradova u niziji između Dunava i Tise (Međurečje) koji se mogu identifikovati kao poseban tip naselja – stepski grad. Ova činjenica definiše prostorni razvoj grada i njegove okoline, pošto su vrlo rano iz teritorije grada izuzeta naselja Čantavir i Bajmok. Praktično do kraja XIX veka na administrativnom prostoru grada nisu se razvijala naselja, nego dva pojasa salaša koji su okružili grad.

Specifičnost stepskog grada je i to, što grad i njegova poljoprivredna okolina nisu podeljeni zidom, već čine jednu prostornu celinu. Stanovnici grada i njegove okoline se ne dele na građane i seljane, nego su građani – seljaci (Ackerburger). Osnva grada je slobodna – organska, formirana oko centralnog jezgra. Ova definicija donekle se menja ukidanjem feudalnih odnosa i početkom industrijalizacije, ali vezanost stanovnika stalnih salaša, i u međuvremenu nastalin manjih naselja u okolini grada, i dalje ostaje čvrsta za matično naselje tj. za grad. Salaš od čvrstog materijala mogao je graditi samo posednik ili korisnik zemlje koji je posedovao kuću u gradu. I danas žive stare porodice, koje poseduju kuću u gradu i salaš, što treba čuvati.

U skladu sa tradicijom na ovim prostorima grad se sastoji od tri tipa naselja, od centra, što je zapravo gradsko naselje, od seoskog naselja (stambeni deo) i od rasutog naselja tj. salaša.

Na primeru Subotice vidi se da zona oranica, koju još zovu i ugarnice, do današnjeg dana praktično nije taknuta nekom intezivnom izgradnjom. Ugarnice kao pojas okružuju grad, na njima nema salaša niti nekih privremenih objekata, koliba i sl.

Bajmok je agrarno idustrijsko (17% agrarnog st.) naselje zbijenog (panonskog tipa) u plitkoj Bajmočkoj dolini, izvorišnom kraku Krivaje koja je u okviru hidro sistema DTD. Nalazi se 25km JZ od Subotice sa kojom je železnički povezana (Subotica-Sombor) i na raskrsnici puteva ka Subotici, Somboru, Bačkoj Topoli i Mađarskoj.

Površina atara naselja je oko 13.000ha od čega je 12.000ha obradivo zemljište. Ima dve velike naseljske celine i 7 odvojenih delova u njihovom okruženju. Spada u stara naselja (prvi put se spominje u 15. veku) koje je nekada brojalo 250 salaša koji su danas porušeni. Nacionalna struktura naselja je mešovita (dominiraju Mađari, Srbi i Hrvati u prilbližnom odnosu). Indeks demografskog starenja (i_s) kreće se u rasponu od 0,5 do 1. Električno osvetljenje je dobilo 1925. godine kada je osnovana Električna centrala Bajmok. Vodosnabdevanje je centralno, rad na uspostavljanju kanalizacione mreže je u toku a 40% posla na uspostavljanju mreže već završeno (centralni deo naselja je kompletiran). Odnošenje smeća iz domaćinstava se vrši sistemom žutih kesa. Osnovna škola u mestu je izgrađena 1900.godine i ima 720 đaka i 40 učitelja i nastavnika. Zdravstvena stanica radi 24 sata sa lekarima opšte medicine i povremeno specijalistima. Industrijski je centar ovog dela Opštine (prerađivačka (deo Severa), nameštaj, mesna (Matijević), konfekcija (Solid, ne radi), prehrambena (Fidelinka) i dr. industrija). Industrijski objekti su tačkasto raspoređeni bez postojanja jasne privredne zone. U poljoprivredi dominira ratarstvo i stajsko stočarstvo. Ima 2 katoličke crkve (1817. god.), jednu pravoslavnu i 4 mešovita groblja. Zbog nacionalne raznovrsnosti u Bajmoku se održavaju brojne kulturne i umetničke manifestacije (Smotra međunarodnih igara, Smotra dramskih igara opštine Subotica, Dani crkve, Družijanca) često u organizaciji brojnih KUD. Tradicija mesta i okoline je narodna radinost i slikanje slamom. Naselje Bajmok ima Razvojni plan, a u planu je izrada GUP-a. Bogato je termalnim vodama koje nisu dovoljno valorizovane i upotrebljene u turističke i zdravstvene svrhe. Malogranični prelaz u neposrednoj blizini danas ne radi 24 časa ali se uskoro očekuje dobijanje statusa graničnog prelaza (u tom slučaju priliku da radi moglo bi da dobije 240 ljudi). Nekada samostalna opština, danas ima potrebu za formiranjem industrijske zone, boljom organizacijom poljoprivredne proizvodnje, većim stepenom autonomije, aktiviranjem turizma i dr.

Bački Vinogradi je ratarsko-voćarsko-povrtlarsko pogranično seosko naselje (41,3% agrarnog stanovništva) panonskog tipa, 15km istočno od Subotice. Površina atara je oko 2.050ha. Sastavljeno je od više povezanih morfoloških delova smeštenih neposredno pored, severno i južno od magistralnog puta i železničke pruge Subotica-Horgoš. Ime je fitogeografskog porekla po znatnim vinogradarskim površinama koje su danas u velikoj meri prenamenjene u druge sadržaje. Mesto je nastalo ušoravanjem salaša duž puta Subotica-Segedin pčetkom 19. veka. Stanovništvo je Mađarsko (preko 90%). Indeks demografskog starenja ide u rasponu 0,3 do 0,9. Naselje se snabdeva vodom preko sopstvenog vodovoda, kanalizacije nema, putna mreža je slaba a kapacitet telefonske centrale prevaziđen. Blizina E-75 puta otvara dobru perspektivu. Iako Bački Vinogradi i dalje nemaju izlaz na autoput zbog nerešenih imovinskih odnosa. Postoje jasne indicije da će ovaj problem biti rešen. Visok nivo podzemnih voda ugrožava poljoprivrednu proizvodnju te se kopaju mnogi kanali radi sanacije i pravi akumulacija 3-4ha (70% je već iskopano). Visoke podzemne vode izbacuju fekalnu vodu iz septičkih jama i stvaraju ekološke i zdravstvene probleme. Zemljoradnička zadruga je privatizovana sa 400ha zemlje. Ima osmogodišnju OŠ, ambulantu, autobusku i železničku stanicu oko koje se polako formira poslovni centar. Agrarna proizvodnja je intenzivna i tržišna, prvenstveno orijentisana ka voćarstvu i vinogradarstvu. Osnovni proizvod su jabuke, a veći proizvođači imaju sopstvene hladnjače. U ataru sela se nalaze termalna izvorišta sa temperaturom vode od 75C ali se ne koriste, i drugi po redu gasni izvor u Vojvodini. Meštani Bačkih Vinograda, shodno osnovnoj delatnosti, osim potrebe za priključak na autoput, razvojnu šansu traže kroz izgradnju sistema sušara za voće, aktiviranju potencijala termalnih izvora u zdravstvene i turističke svrhe, podizanju kvaliteta komunalnih sistema, angažujući sopstvene i kapacitete Opštine, kao i korišćenjem evropskih fondova.

Bikovo je ratarsko-stočarsko seosko naselje (44,4% agrarnog stanovništva) zbijenog tipa na 109m visokoj lesnoj zaravni, sa obe strane puta Subotica-Senta i železničke pruge u istom pravcu. Nalazi se na 11km JI od Subotice. Površina atara iznosi 7.930ha. Obuhvata više fizionomskih celina i okolnih salaša. Pripada salašarskim naseljima. Selo je nacionalno mešovito. Dominiraju Hrvati (preko 50%), Srbi (18%) i Mađari (17%). Indeks demografskog starenja je u rasponu 0,2 do 0,8. Rimokatolička crkva posvećena Uznesenju Blažene Device Marije na Nebo izgrađena je u periodu 1919-1921. Vodosnabdevanje je individualno (urađen je projekat za izgradnju vodovoda), kanalizacije nema (postoje ideje za uvođenje eko knalizacionog sistema), snabdevanje električnom energiom je korektno, a deponovanje smeća se radi na organizovan način. Asfaltiranje i osvetljenje ulica je u završnoj fazi. Nekad je imalo 3 sistema za navodnjavanje dok je danas ostao samo 1. Ima četvororazrednu OŠ, ambulantu, železničku i autobusku stanicu. Poljoprivredno preduzeće Bikovo je privatizovano sa 2.000ha, kao i nekadašnji gigant Agrokombinat s 1.600ha koji je pod stečajem.

U oba slučaja nerešeni imovinsko-pravni odnosi doveli su do sudskog spora. Azotara ne radi ali je upravo privatizovana. U selu postoji crkva ali ne i groblje. Jedan je od retkih delova Opštine u kojem postoje očuvani salaši koji su elektrificirani i uslovni za život. Nezadovoljni trenutnom situacijom, stanovnici Bikova svoj oporavak vide kroz rešavanje komunalnih problema i gasifikaciju koja je preduslov za veću privlačnost sela i ekonomski prosperitet.

Višnjevac je ratarsko-stočarsko seosko naselje (21,5% agrarnog st.) zbijenog tipa na levoj strani doline Čika, leve pritoke Tise, 3,5km od puta Subotica-Čantavir, 24km JI od Subotice. Najmlađa je MZ u subotičkoj opštini i objedinjuje dve celine Višnjevac i Višnjevac salaše. Ubraja se u mlada naselja. Fomiran je 3,5km SZ od Čantavira u periodu od 1921-1923. god kada se ovde doseljavaju Srbi iz okoline Nevesinja, Nikšića, Žabljaka.

Današnjim etničkim sastavom dominiraju Srbi (38%) i Mađari (38%). Indeks demografskog starenja kreće se u rasponu od 0,4 do 1,1. Vodom se snabdeva preko javnog vodovoda, kalizacije nema, napajanje električnom energijom je dobro, dok je telefonska centrala prevazišla sopstvene kapacitete. Putevi su na zadovoljavajućem nivou (samo 2-3km nije asfaltirano). Ima četvorogodišnju OŠ, ambulantu nema, kao i crkvu i kapelu na groblju. Kako je proizvodnja u selu svedena na nekoliko privatnih inicijativa (proizvodnja cveća), kao i usluge (privatni prevoznici, 1 kafana, 2 prodavnice), znatan broj meštana je zaposlen u Subotici. Položaj uz put koji prolazi kroz selo i koji otvara perspektivu saradnje sa drugim naseljima, budući kanal od Tise i formiranje akumulacionog jezera u neposrednoj blizini, rešavanje komunalnih i imovinsko-pravnih problema, razvojna je šansa ovog kraja po očekivanju meštana.

Gornji i Donji Tavankut su dva naselja koja pripadaju jednoj mesnoj zajednici. U nekad vinogradarskom kraju, danas dominira poljoprivredna proizvodnja (48,5% agrarnog st, odnosno 31,4%), pretežno zemljoradnja i stočarstvo, dok veliki deo stanovništva radi u firmama. Nalaze se na oko 15km zapadno od Subotice u izvorištu potoka Dolac, izvorišnog kraka Krivaje, dela hidrosistema DTD, na peskovitom terenu pustare Tavankut, sa obe strane železničke pruge Subotica-Sombor. Pod nazivom Tavankut se pojavljuje 1439. kada ima status grada (ostaci ovog grada postoje i danas na lokalitetu Crveni breg). Komunalna opremljenost nije zadovoljavajuća. Snabdevanje vodom je individualno, kanalizacije nema, telefonska centrala je zastarela i nedovoljna. Zemljište naselja Tavankut je ugroženo visokim podzemnim vodama (kanali zatrpani). Nekada je ovaj kraj bio vinogradarski, a danas se osim poljoprivrede, stanovištvo u velikoj meri bavi i voćarstvom. Stanovništvo je dominantno Hrvatsko (preko 70%) a indeks demografskog starenja je od 0,3 do 0,9. U selu postoji nekoliko proizvodnih pogona Medoprodukt, Jukom, Papak, drvna proizvodnja i nekoliko velikih stočara (30-50 krava). Nema stočno groblje a deponovanje otpada se rešava preko 2-3 nehigijenska smetlišta. Ima osmogodišnju OŠ koja je mesna za 3 okolna sela (oko 440 učenika). Peščara, nekadašnja zemljoradnička zadruga, je privatizovana. U planu je izgradnja gasovoda. Uspešnija perspektiva Tavankuta, bez obzira na dobru poljoprivrednu i proizvodnu proporciju, nije moguća bez rešvanja elementarnih komunalnih problema.

Đurđin je ratarsko-stočarsko naselje (41,1% agrarnog st.) zbijenog tipa na lesnoj zaravni sa leve strane Dolca, sa obe strane lokalnog puta Novi Žednik-Mišićevo, pored železničke pruge Subotica-Crvenka, 16km JZ od Subotice. Površina atara iznosi oko 7.000ha. Fizionomski objedinjuje dva celine i nekoliko okolnih delova. spada u stara naselja i prvi put se pojavljuje 1492. u sastavu feudalnog dobra Jovana Korvina. Stanovništvom dominiraju Hrvati (preko 50%) i Srbi (oko 20%). Indeks demografskog starenja je od 0,2 do 0,9. Vodosnabdevanje je kolektivno, kanalizacija ne postoji, strujom se snabdeva na odgovarajući način, deponovanje je organizovano preko žutih kesa ali divlje deponije stvaraju problem, 90% puteva je asfaltirano, a gasifikacija se očekuje preko zajedničkog projekta sa okolnim selima. Poljoprivredni posedi su jako usitnjeni (prosek placa 5-6ar). Zemljoradnička zadruga je privatizovana sa 900ha zemlje, domom kulture i spomenikom!! Privatizacijom je dobijeno i 2.000ha državnog zemljišta koje koristi novi vlasnik. U selu nema značajne privatne inicijative. Ima osmorazrednu OŠ, ambulantu i nema groblje. Stanovništvo Đurđina o svom razvoju razmišlja u kontekstu stvaranja uslova za otvaranje MSP, sanacije stare divlje deponije i izgradnje nedostajućih komunalnih sistema.

Kelebija je pogranično selo zbijenog tipa fizionomski povezano sa Suboticom (12km SZ od nje). Locirano je na peskovitom terenu sa obe strane puta Subotica-Mađarska granica (Kiškunhalaš). Pripada K.O. Stari Grad sa atarom od oko 8.070ha. Međudržavnom granicom odvojeno je od istoimenog sela sa Mađarske strane. U okruženju sela se nalaze kelebijske močvare i jezero na JZ i kelebijske šume na zapadu. Stanovništvo je nacionalno mešovito, pretežno Mađarsko (65%), Srpsko (11,3%), Hrvatsko i dr. Indeks demografskog starenja je od 0,3 do 0,8. Vodovodom se snabdeva iz sopstvenog vodovoda dok kanalizaciju nema. Ukupna dužina puteva u ataru premašuje 100km. Deponovanje otpada se vrši preko sistema žutih kesa, odnosno organizovanog odnošenja smeća određenim danima u nedelji. Ima četvororazrednu OŠ, zdravstvenu stanicu, lovački dom i dr. U proizvodnji preovlađuje povrtarstvo, predodređeno dobrim prirodnim uslovima i blizinom subotičkog tržišta. Nafta koja se nalazi u ataru ne donosi očekivani prihod stanovnicima Kelebije. Privatizacijom zemljoradničke zadruge, uz koju je dobijeno na korišćenje i 1.000ha državne zemlje, MZ je ušla u sudski spor sa novim vlasnikom. Veće industrije u selu nema osim nekoliko privatnih inicijativa manjeg obima. Okolina naselja je veoma atraktivna za turizam. Locirano blizu, prevashodno izletnička destinacija subotičana, u Kelebiji je podignuto vikend naselje sa 800 kuća. Izuzetan ambijent, majur i ergela konja (60 grla) koja se nalazi u selu otvara pespektivu da ovo mesto postane turistički interesantno različitim profilima turista, dok bi završetak biciklističke staze (koja je prekinuta u selu) omogućio i šire prostorno povezivanje. Uz turističke sadržaje, žitelji mesta traže način za finalizaciju kompletnog komunalnog sistema, gasifikaciju, otvaranje MSP, otvaranje hladnjača za čuvanje voća i pogona za njegovu preradu.

Ljutovo je ratarsko-stočarsko i voćarsko-vinogradarsko naselje (39% agrarnog st.) zbijenog tipa na peskovitom terenu Subotičke peščare, pored železničke pruge Subotica-Sombor, 11km zapadno od Subotice. Pripada K.O. Tavankut koja ima atar od 9.346ha. Podeljeno je u 3 fizionomske celine svorene ušoravanjem salaša i okolnih kuća. Relativno je mlado naselje, nastalo posle Prvog svetskog rata. Do 1978. godine pripadalo je selu Tavankut koji je tada podeljen na 3 dela Gornji, Donji Tavankut i Ljutovo. Stanovništvo je pretežno Hrvatsko (preko 50%) i Mađarsko (13%). Indeks demografskog starenja je oko 1. Vodosnabdevanje je individualno,

kanalizacije nema, ulice su neasfaltirane a telefonska centrala dotrajala. Deponovanje se vrši na divljoj deponiji. Selo ima četvororazrednu OŠ, nema ambulantu ni apoteku. U Ljutovu nema ozbiljnije privredne inicijative a nekadašnji brend Ljutovska rakija je ugašen. Motel od 5-6 soba, 2 kafane i 3 prodavnice je sve od uslužnih delatnosti u selu. Sahranjivanje se vrši u Tavankutu. Rešavanje visokog nivoa podzemnih voda, infrastruktura i gasifikacija, su za meštane ovog naselja osnovni preduslovi za početak razvojnog procesa.

Mala Bosna je ratarsko naselje (48,1% agrarnog st.) zbijenog tipa na lesnoj zaravni, sa obe strane magistralnog puta Subotica-Sombor, 10km JZ od Subotice. Pripada K.O. Bajmok. Linijskog je oblika u pravcu SI-JZ duž druma sa nekoliko salaša u okruženju. Objedinjuje više celina stvorenih sašoravanjem salaša pored puta na pustari Šebešić. Stočarstva nema a meštani u velikom broju rade u Subotici. Stanovništvo je nacionalno raznovrsno sa najvećim udelom Hrvata (preko 65%) i Mađara (10,5%). Indeks demografskog starenja je od 0,2 do 0,8. Vodosnabdevanje je centralno, kanalizacije nema (poseban problem je taj što su 2-3 septičke jame na jednom posedu), snabdevanje električnom energijom je dobro, kao i putna mreža. Ima osmogodišnju OŠ, ambulantu, 2 zemljoradničke zadruge (privatna i društvena). Mala privreda koje trenutno nema je, kao i kompletiranje komunalnih mreža, strateško opredeljenje stanovnika Male Bosne.

Novi Žednik je ratarsko-stočarsko naselje (13% agrarnog st.) zbijenog tipa locirano na lesnoj zaravni, sa obe strane magistralnog puta i železničke pruge Subotica-Novi Sad, udaljeno 20km južno od Subotice. U neposrednoj je blizini puta E-75. Fizionomsko jezgro današnjeg naselja formirano je početkom 20. veka. Do 1978. je predstavljalo deo jedinstvenog naselja Žednik koje je objedinjavalo 7 celina. Stanovništvo je većinski srpsko (oko 56%) doseljeno uglavnom posle Drugog svetskog rata, hrvatsko (oko 20%) i mađarsko (8,8%). Indeks demografskog starenja je od 0,3 do 0,7. Snabdevanje vodom je kolektivno, kanalizacije nema (urgentni problem zbog velikog broja septičkih jama), a deponovanje je kroz sistem žutih kesa. Dosadašnja divlja deponija je sanirana a na njenom mestu se predviđa izgradnja pijace ili sličnog objekta. Ekološki problemi nisu na ovaj način potpuno sanirani imajući u vidu intenzivno bavljenje poljoprivredom u građevinskoj zoni i zagađenje od individualnog grejanja. Planirana je gasifikacija u okviru projekta 8 (danas i više) subotičkih sela okupljenih oko zajedničkih akcija. Veliki deo ulica je asfaltiran. Ima osmorazrednu OŠ, ambulantu, autobusku i železničku stanicu. Shavatjući svoj izuzetan položaj, tj. lokaciju uz E-75 put, međunarodnu železničku prugu, blizinu Tise (3km), Subotice i aerodroma, meštani Novog Žednika problem nezaposlenosti koja je prisutna u selu, pokušavaju da reše stvaranjem industrijske zone uz autoput (35-40ha) koja bi privukla investitore i podigla razvojnu šansu čitavog regiona. Izuzetna pažnja u naselju se poklanja edukaciji i sportskim aktivnostima gde su razne ekipe na Seoskim olimpijskim igrama uzele brojne medalje.

Stari Žednik je ratarsko-stočarsko naselje (31,1% agrarnog st.) zbijenog tipa locirano na lesnoj zaravni zapadno od magistralnog puta i železničke pruge Subotica-Novi Sad, 17km južno od Subotice. Obuhvata više fizionomskih delova i više salaša u okruženju. U pisanom dokumentu pod današnjim nazivom prvi put se pominje 1492. godine kao selo na pustari. Stanovništvo je mešovito sa dominatnim hrvatskim (oko 44%) i mađarskim stanovništvom (23%). Indeks demografskog starenja je oko 0,8. Vodosnabdevanje je kolektivno, kanalizacije nema ali postoje inicijative za uvođenje ekološkog sistema za tretiranje otpadnih voda individualno u domađinstvima, snadbevanje stujom je slabo, a seoski putevi neuređeni.

Ima osmogodišnju OŠ, ambulantu, katoličku crkvu iz 1912. i dr. Kako je stanovništvo staro, a poljoprivreda osnovna delatnost, u selu postoji Udruženje seljaka koje reaguje na aktuelne probleme. Zemljoradnička zadruga je privatizovana što je dovelo do spora oko vlasništva nad obradivim zemljištem. Poljoprivredno preduzeće Agrokombinat je otišlo pod stečaj sa 8.000ha zemlje i izazvalo problem nezaposlenosti. Salaši koji su se nekada nalazili u okruženju sela su danas ili ugašeni ili su srasli sa urbanim tkivom. Dominantna poljoprivredna proizvodnja je po planovima lokalnog stanovništva osnovna delatnost u budućnosti, uz želju da se kompletira proizvodni proces otvaranjem adekvatnih MSP.

Palić je predgrađe Subotice. Poznato turističko mesto gradskog tipa na severnoj obali Palićkog jezera, sa obe strane magistralnog puta i međunarodne pruge Subotica-Horgoš-Segedin, 7km SI od Subotice. Površina urbane teritorije iznosi 994ha a katastarske opštine 10.947ha. Pripada planski oblikovanim i strukturiranim naseljima. Objedinjuje 3 celine dok su objekti u centru naselja proglašeni 1993. kulturnim dobrom. Prvi pouzdani podaci o naselju datiraju iz 1780. godine kada i počinju prvi i pokušaji korišćenja jezerske vode. Lekovita svojstva palićke vode u to vreme bila su poznata po alkalnim, sumporovitim i murijatičnim svojstvima pa se zbog toga grade kade/kupatila 1845. godine, a vile, letnjikovci, restorani i hoteli 1845, odnosno 1857. godine (Stari hotel). Afirmacija Palića, kao turističkog centra regije, je osim Palićkog jezera zasnovana i na blizini Subotice kao dominatnog turističkog potrošača atraktivnih sadržaja ovog naselja (izletnički turizam, vikendice). Osim turizmom stanovnici se bave i poljoprivredom (8,1% agrarnog stanovništva) i radom u Subotici. Stanovništvo je nacionalno meštovito sa dominatnim brojem Mađara (61,8%). Indeks demografskog starenja je u rasponu 0,4-0,7. Elektrifikacija je započela 1897, vodosnabdevanje je individualno i centralno, dok kanalizacije nema. U naselju postoji OŠ, dom kulture, grobnica Bele Farkaša, više radio i TV stanica, pet zdravstvenih punktova i dr. Mesto je poznato i po brojnim kulturnim manifestacijama, naročito Filmskom festivalu i Berbanskim danima.

Hajdukovo je pogranično naselje razbijenog/panonskog tipa locirano na peskovitom terenu Subotičke peščare, između severne obale Ludoškog jezera i državne granice i sa obe strane puta E-75 i železničke pruge Subotica-Horgoš-Segedin, na 11km istočno od Subotice. Pripada K.O. Palić. Povezuje više odvojenih fizionomskih celina raspoređenih od jezera do granice. U ataru sela se nalazi nedovoljno istraženo mezolitsko arheološko nalazište Pereš (kulturno dobro od 1950. godine) i sinagoga. Spada u mlada naselja. Formirano je početkom 20. veka sašoravanjem salaša. Do 1978. kada dobija status naselja bilo je fizionomski deo urbanog tkiva Palića. Stanovništvo je pretežno mađarsko (preko 88%). Indeks demografskog starenja je 0,8. Stanovništvo se individualno snadbeva vodom, kanalizacije nema.

Ima osmorazrednu OŠ, zdravstvenu stanicu, autobusku i železničku stanicu i dr. Proizvodnja je, osim rada u subotičkoj industriji, orijentisana na voćarstvo i vinogradarstvo (proizvodnja lekovitog bilja, uzgoj cveća-tople aleje, plastenici, pogoni za preradu voća i dr.) i proizvodnju i preradu mesa. Zemljoradnička zadruga je vlasništvo 18 ulagača. Blizina Ludoškog jezera omogućuje seču i prodaju trske, kao i ribolov. Osim toga blizina atraktivne destinacije, dobrog položaja uz put E-75, blizina Mađarske i Subotice, stvara sve preduslove za razvoj turizma u ovom kraju. Danas Hajdukovo ima oko 130 soba za smeštaj turista, a razvojna perspektiva ovog mesta se prepoznaje u inicijativi za povećanjem broja hotela/motela, prijavljivanjem za međunarodne projekte u ovoj oblasti, većim aktiviranjem potencijala Ludoškog jezera, otvaranjem MSP i dr.

Čantavir je agro-industrijsko naselje zbijenog tipa locirano u plitkoj dolini Čika, 21km JI udaljeno od Subotice. Površina atara naselja iznosi 9.233ha. Podeljen je u dve glavne fizionomske celine Čantavit i Čantavirske salaše. Pripada starim, planski oblikovanim i urbanistički osmišljenim naseljima, sa uređenom centralnom zonom. Prvo pominjanje naselja datira iz 1462. godine kada se nalazi u sastavu Čongradske županije. U drugoj polovini 19. veka postaje značajan zanatski (kovači, krojači, tkači, čizmari i dr.) i trgovinski centar (trgovina stokom). Do 1962. Čantavir je bila samostalna opština. Stanovništvo je izrazito mađarsko (96%), dok se indeks demografskog starenja kreće od 0,7 do 1 (u periodu 1991-2001. broj stanovnika je opao za više od 1.000). Električno osvetljenje je dobilo 1927. kada je izgrađena privatna elektrana, vodosnabdevanje je kolektivno a kanalizacije nema. Telefonska centrala je prevaziđena, 60-70% ulica je neasfaltirano, odnošenje smeća je organizovano i odlaže se na lokalnoj deponiji. Agrarna proizvodnja je intenzivna i tržišno orijentisana a poseban značaj ima stočarstvo (70.000 tovnih svinja). Sa 2.600 muznih krava Čantavir je najveći proizvođač mleka u Srbiji. Industrija je, pored poljoprivrede, osnovna delatnost stanovnika naselja. Od ukupno 200 firmi izdvajaju se Fidelinka (ogranak), fabrika nameštaja, mešaona hrane i dr. Neke su ugašene npr. Metalprodukt a radnici otpušteni. U naselju se nalaze dve crkve: katolička i pravoslavna. Kulturna i sportska dešavanja su intenzivna (kulturne sekcije, sekcije domaćih radinosti, odnosno sportski tereni i takmičarski hipodrom). Kao nekad izuzenta centar, Čantavir, svoju strategiju razvoja vidi u otvaraju industrijske zone (sa Novim Žednikom), poboljšanju stanja kominalnih sistema, MSP i saradnje sa opštinskim centrom.

Šupljak je ratarsko-stočarsko naselje (53,7% agranog stanovništva) zbijenog tipa locirano na kontaktu lesa i peska u neposrednoj blizini južne i zapadne obale Ludoškog jezera, 14km zapadno od Subotice. Ludoško jezero (3,14km^2), dužine 7km a širine oko 200m predstavlja zakonom zaštićen rezervat ptice (ušao u popis rezervata ptica selica koje su sačinile UN). Naselje je drumskog tipa i sačinjavaju ga tri fizionomske celine. Spada u salašarska sela. Današnje naselje formirano je na mestu nekog starog naselja jer se Ludoš kao parohija spominje još 1335.godine. Stanovništvo je dominatno mađarsko (88%) a indeks demografskog starenja je u rasponu 0,4 do 1,2. Katolička crka u selu je podignuta 1832. Selo se snabdeva vodom preko sopstvenog vododvoda, dok je kanalizacija individualna (septičke jame). Ima četvorazrednu OŠ, nekoliko obnovljenih i turistički atraktivnih salaša, ambulantu. Pored međunarodnog puta E-75 se nalazi prva privatna savremena farma nojeva u Srbiji koja je prilagođena u turističke svrhe (Guljaš čarda). U poljoprivrednoj proizvodnji preovlađuje gajenje belog luka (brend!), duvana, paprika, žitarica i industrijskog bilja. Lov i ribolov zauzimaju takođe značajan segment delatnosti lokalnog stanovništva i turista. Stočarstvo je jako intenzivno (oko 100 proizvođača i 10-15 farmi). Potencijali Ludoškog jezera su delimično iskorišćeni sa jasnom perspektivom za buduće akcije. Postojanje ornitološke stanice, kupališta, kampa sa 22 kreveta, uređenih salaša u okolini privlačno je za razne vidove turizma. Sa druge strane eksploatacija trske je sve značajniji ekonomski činilac u ukupnom prihodu sela. Brojne razvojne ideje meštana Šupljaka artikulisale bi se kroz postojanje razvojne agencije koja bi bila konusltant za zajedničke projekte okolnih sela. Povećanje turističkih i smeštajih kapaciteta, otvaranje adekvatnih MSP, seoski turizam, unapređenje infrastrukture, manifestacioni turizam, samo su neke od mogućnosti za ovaj kraj.

C.5.2. Specifični oblici stanovanja i rada

Salaši, isto kao naselja oko kojih su se formirali, prošli su razne faze u svom razvoju. Vrhunac razvoja salaša bio je kraj XIX i početak XX veka. U tom periodu skoro 50% stanovništva najvećih stepskih gradova stanovao je na salašima. Broj salaša je bio skoro istovetan sa brojem kuća u gradu oko kojeg su se nalazili. Mada je njihov broj drastično opao posle Drugog Svetskog rata, oni i dan danas egzistiraju. Salaš se u tome razlikuje od ostalih usamljenih naseobina Evrope što on nije nezavisno stanište, nego je tesnoj vezi sa većim naseljem. Salaš se

može posmatrati i kao isturena (u odnosu na naselje) poljoprivredna proizvodna jedinica na kojoj se i stanuje stalno ili privremeno. Salaši se dele na samostojeće, ušorene i grupne.

Salaši su imali izuzetnu ekološku ulogu, okruženi drvećem ili šumicom služili su kao zaštita od vetra. Drveće je smanjivalo snagu vetra, na drveću su se gnezdile ptice koje su se hranile štetočinama, pa su na neki način zamenjivale pesticide.

Na prostorima gde su bili privremeni pastirski ili stalni salaši, nastala su dva specifična tipa objekata: čarda i salašarska škola.

Čarda je specifičan objekat, ali i institucija koja se vezuje uz sistem salaša. Ona se može definisati kao objekat za sastajanje pastira, čobana i ostalih ljudi (muškaraca) koji su preko celog leta bili napolju radeći na poljima oko salaša, ili su čuvali krda krupne i sitne stoke.

Krajem prošlog i početkom ovog veka, kada je obrazovanje postalo briga države na određenim punktovima, raskrsnicama lokalnih atarskih puteva (najčešće zemljanih) ustanovljene su tzv. salašarske škole za decu čiji su roditelji bili stalni stanovnici salaša.

Neke škole i danas su u funkciji naročito one koje su u međuvremenu urasle u tkivo proširenog grada ili naselja kao ona npr. pored Kelebijskog puta.

Pregledom istorijskog konteksta, sadašnje situacije i budućih planova/želja meštana subotičkih sela, moguće je definisati/dijagnosticirati sveukupnu situaciju na teritoriji opštine Subotica.

Sadašnje prednosti naselja u opštini Subotica moguće je svrstati u nekoliko zajedničkih pokazatelja. Polazeći od aksioma da životni prostor čine ljudi koji žive na njemu, koji ga koriste i upravljaju njime, demografska struktura, iako brojčano stagnantna ili u blagom padu, a starosno negativna, omogućava razvojne predispozicije. Duboka tradicija, kvalitetni kadrovi, mentalitet i želja za napretkom odlike su stanovnika većine sela u Opštini. Dodajući tome kvalitetno poljoprivredno zemljište u južnom delu Opštine i adekvatne uslove za vinogradarstvo i voćarstvo u severnom delu, čini se da će poljoprivredna proizvodnja, shodno dosadašnjim trendovima i u budućnosti biti dominantna u proizvodnoj strukturi. Ovo nikako ne znači da se ukupni razvoj čitavog kraja može osloniti na zemljoradnju, stočarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo. Naročito ako se ima u vidu veličina privatnih poseda, niska akumulativnost poljoprivredne proizvodnje, visok stepen rizika i nedostatak tržišta. Zato su potrebni zatvoreni proizvodni procesi (proizvodnja-prerada-prodaja poljoprivrednih proizvoda), otvaranje adekvatnih MSP i konkretni projekti uz podršku Opštine. Sa druge strane postoje poodmakle inicijative za fromiranje industrijskih parkova u atarima naselja. Zajednička akcija Novog Žednika i Čantavira na obezbeđenju uslova za otvaranje jednog od njih ili Bajmoka koji je blizu određivanju lokacije za industrijski park, učiniće to da celokupni region promeni strukturu. Blizina atraktivnih saobraćajnih koridora i multi modalni položaj ovih naselja garantuje veću sigurnost za dolazak potencijalnih investitora. Ako se tome doda izuzetan prirodni i kulturni ambijent za razvoj i unapređenje turizma u severnom delu Opštine izbeći će se dosadašnja dominantna monofunkcionalnost proizvodnje. Ovo je naročito bio slučaj nakon gašenja velikih industrijskih pogona van Subotice koji su usmerili stanovništvo na bavljenje poljoprivredom ili na rad u gradskom centru. Turizam i danas zauzima značajno mesto u pojedinim naseljima. Aktivnosti stanovnika Palića, a do nekle i Šupljaka i Hajdukova, velikim delom su usmerene ka uslužnim delatnostima. Zahvaljujući svom položaju i korektnoj turističkoj ponudi oni su danas fokalna turistička destinacija ovog dela Vojvodine.

Dobra saobraćajna povezanost Opštine sa okruženjem daje suštinsku prednost ovom kraju. Uz to, naselja su među sobom imaju dobru vezu, a izgradnjom Y kraka puta E-75 (obilaznice oko Subotice) izbeći će se prolazak kroz grad u pravcu sever-jug. Neke komunalne mreže su u dobrom stanju (vodovod, električna mreža) dok druge zahtevaju rekonstrukciju, adaptaciju ili novu izgradnju. Blizina Mađarske granice (EU) danas predstavlja dragocen izvor mogućnosti. Započeta je intenzivna saradnja na brojnim zajedničkim projektima a otvaranjem novog graničnog prelaza (Bajmok) i modernizacijom starog (Kelebija), očekuje se njeno unapređenje.

Nasuprot nekim nabrojanim prednostima subotičkog zaleđa kriju se i slabosti današnjeg položaja ruralnog područja Opštine. Poljoprivredna proizvodnja je nerentabilna i koristi samom proizvođaču ne stvarajući viškove koji se mogu prodati. Neracionalnom parcelacijom i usitnjavanjem poljoprivrednog zemljišta smanjeni su agrarni prinosi u privatnom sektoru, dok društvena imanja gotovo i da ne postoje, a u velikom broju slučajeva su predmet spora nakon privatizacije zemljoradničkih zadruga. Nerešeni imovinski odnosi nad državnim obradivim zemljištem danas su krucijalni problem stanovnika subotičkih sela. Gotovo sve zemljoradničke zadruge se privatizovane. Prodajom je dobijeno svo društveno zemljište koje se vodilo u vlasništvu zadruga ali je dato na korišćenje i državno koje su nekada one koristile. Osim toga novom vlasniku je omogućeno da koristi i domove kulture (i oni su često bili upisani kao vlasništvo zemljoradničkih zadruga), pa čak i objekti kulture (spomenik u Đurđinu). Zakonski i institucionalni okviri česta su smetnja u daljem razvoju sela. Osim spomenutih sudskih sporova problemi postoje i u samoj organizaciju Opštine. Centralizam na opštinskom nivou dovodi do logičkog preispitivanja funkcionisanje sistema uprave, tj. potrebe za drugačijom teritorijalnom organizacijom u budućnosti.

Industrija u atarima sela, koja je nekada bila ekonomski i prostorno velika, potpuno je devastirana, delimično privatizovana ali ne i prestrukturirana. Veliki broj stanovnika zaposlenih u njima ostao je bez posla ili sa slabom ličnom perspektivom. Osim socijalnih problema ova industrija je stvorila značajne ekološke probleme u

vidu zagađenja tla i vode (Azotara, Zorka, agrokombinati) istovremeno urušavajući estetsko-pejsažnu komponetntu prostora.

Prirodni uslovi su, sa jedne strane izuzetno povoljni za mnoge aktivnosti, dok su, sa druge, pretnja i poljoprivrednoj proizvodnji i samom građevinskom rejonu naselja. Visok nivo podzemnih voda ugrožava mnoga mesta. Izgrađeni kanali za melioraciju su u velikom broju zatrpani i traže reparaciju, a letnje suše sistem navodnjavanja koga je teško sprovesti zbog niske gustine površinskih voda.

Neki vid problema sa komunalnim sistemima je prisutan u svim selima što ima direktne reperkusije, ne samo na komfor stanovništva, već i na prirodno okruženje koje postaje sve više zagađeno. Izuzev Subotice, Palića, Kelebije i Bajmoka ne postoje kanalizacioni sistemi već se koriste septičke jame. One su, kao u Novom Žedniku npr, davno prerasle kapacitete korisnika. Po pitanju fiksne telefonije permanentni problem predstavljaju dotrajale centrale ili slabi kapaciteti istih. Potražnja za telefonima daleko prevazilazi trenutne mogućnosti. Slično je i sa deponovanjem otpada. Saobraćajna povezanost između sela je dobra. Međutim postoje problemi vezani za asfaltiranje unutrašnje putne matrice samih naselja. Tako npr. Čantavir ima samo 30-40% kvalitetnih puteva a Ljutovo gotovo i da nema asfaltne ulice u mestu. Javni prevoz funkcioniše na kvalitetan način sa cenom karte u lokalnom prevozu koja je u nekim slučajevima previsoka. Uvedeni sistem žutih kesa daje prve rezultate. I pored toga postoje divlje deponije na obodu sela ili se smeće spaljuje u dvorištima kuća. Stočna groblja ne postoje u selima već se mrtva stoka ili zakopava ili nosi u Suboticu (u okviru preduzeća 29. novembar gde kafilerija radi povremeno).

Po pitanju socijalne infrastrukture postoje određene slabosti vezane za korišćenje domova kulture (imovinski sporovi), nepostojanje specijalističkog lekarskog kadra u ambulantama, nedostatak apoteka, objekata kulturnog i zabavnog sadržaja i dr.

Krizni period u poslednjoj deceniji prošlog veka ostavio je nesagledive posledice i na prostor severne Bačke. Uočljivi gubitak identiteta Grada i okoline u širim razmerama, gašenje nekadašnjih brendova i nedostatak novih, uslovilo je i dezorijentaciju u budućem razvojnom pravcu čitave Opštine. Nekada brojni salaši su još u početku procesa industrijalizacije počeli da gube na značaju, da demograski odumiru ili srastaju sa urbanim tkivom naselja. Salaši su sa tornjevima crkava činili prostorni identitet regiona koga danas nema. Obnova salaša u turističke svrhe poslednjih godina postaje trend, ne samo u subotičkom kraju, nego i u čitavoj Vojvodini.

C.5.3. Životna sredina (stanje)

Na osnovu dostupne dokumentacije, rezultata merenja elemenata životne sredine, planskih dokumenata i uvida u situaciju na terenu, može se predočiti sledeće stanje po pitanju zagađenosti vazduha, vode i zemljišta, stanja nivoa buke i problema upravljanja otpadom, odnosno identifikovani su sledeći uticaji.

Zagađivanje vazduha

Problem zagađivanja vazduha naročito se vezuje za saobraćajnice, urbanu sredinu i naseljena mesta. Kao najznačajniji izvori zagađivanja vazduha na prostoru Opštine identifikovani su: saobraćaj motornih vozila (posebno u gradskom jezgru, na autoputu i magistralnim saobraćajnicama), difuzni tačkasti izvori – kotlarnice i brojna individualna ložišta na čitavom području opštine Subotica (u zavisnosti od tipa korišćenog goriva stvaraju se različite količine i vrste zagađujućih materija) i industrijski objekti (koji u sadašnjim uslovima rade smanjenim kapacitetom i sa prekidima pa predstavljaju relativno male izvore zagađenja u opštini – najveći problemi su bili "Zorka" zbog loše lociranosti ove industrije i "Azotara" zbog specifičnih zagađujućih materija).

Monitoring vazduha na teritoriji Subotice vrši se na devet stacionarnih mernih mesta, dok je na teritoriji Palića određeno šest stalnih lokaliteta za uzorkovanje aerosedimenta. Na osnovu podataka Zavoda za zaštitu zdravlja, aerozagađenje na teritoriji Subotice u periodu 2000–2005.god. relativno je nisko, osim opterećenosti taložnim materijama. Taložne materije daju najveće zagađivanje, zatim slede čađ, azot-dioksid, zbirno parametri činilaca letnjeg smoga i na kraju sumpor-dioksid. U istom redosledu ovi zagađivači predstavljaju i rizik za kvalitet vazduha Subotice.

Zagađivanje površinskih i podzemnih voda

U opštini se kontinuirano vrši ispitivanja kvaliteta površinskih voda. Merenjima je obuhvaćen glavni hidrološki sistem Opštine, koji predstavlja jedinstvenu celinu za odvođenje površinskih voda grada Subotice i naselja Palić (uključujući i otpadne vode), pri čemu krajnji recipijent za ove vode je reka Tisa.

U periodu 2000-2005. godine, u hidrotehničkom sistemu Palić–Tisa, Zavod prati kvalitet površinskih voda najpre na 12 lokacija. Opšta karakteristika Palićkog i Ludaškog jezera je da su eutrofičnog do čak politrofičnog karaktera. Na osnovu rezultata ispitivanja može se zaključiti da se ekosistemi oba jezera nalaze u izuzetno labilnom stanju i preti opasnost njihovog kolapsa.

Dosadašnja ispitivanja su pokazala da kvalitet otpadnih voda ni jednog kontrolisanog industrijskog zagadivača ne ispunjava Odlukom propisane uslove o upuštanja otpadnih voda u gradsku kanalizaciju. Na osnovu prosečne koncentracije zagađenja proteklih godina, najveći zagađivači otpadnim vodama su sledeće industrije: "Zorka", "Mlekara", "Skrobara", "Panonija", "Subotičanka", "Mladost", "Slavica", "Livnica" i dr). Nakon tretmana

delom prečišćene vode se ulivaju u kanalizacionu mrežu i evakuišu do glavnog uređaja za prečišćavanje otpadnih voda (UPOV). U zoni UPOV nalaze se 3 lagune i 9 kaseta za mulj, što uz otvoreni kanalizacioni kanal predstavlja izuzetno veliki ekološki problem, posebno za stanovništvo u neposrednoj blizini.

Većina naselja u opštini, izuzev Subotice, Palića i Kelebije, nema izgrađenu kanalizacionu mrežu pa se otpadne vode iz domaćinstava upuštaju u septičke jame, koje ne zadovoljavaju sanitarne kriterijume i predstavljaju opasnost po zagađivanje zemljišta i podzemnih voda.

Zagađivanje zemljišta

Kao oblici degradacije prisutni su zagađivanje i devastacija zemljišta, tako da je ugroženo poljoprivredno, vodno, šumsko i građevinsko zemljište. Kao osnovni faktori degradacije zemljišta mogu se izdvojiti: prirodni faktori - erozija zemljišta (prvenstveno eolska) i antropogeni faktori - deponije otpada (subotička, bajmočka i čantavirska), divlje deponije i stočna groblja (procеđivanje deponijskog filtrata); nesanitarne septičke jame u većem broju naselja opštine (ugrožavanje zemljišta i podzemnih voda procеđivanjem); saobraćaj (povećan sadržaj olova na putnom zemljištu u neposrednoj okolini saobraćajnica); poljoprivreda (neadekvatna upotreba mineralnih đubriva i agrohemijskih sredstava) i urbani razvoj (bespravna izgradnja objekata). Potpunih podataka o obimu ugrožavanja nema, jer na prostoru opštine se ne vrše sistematska praćenja i istraživanja kvaliteta zemljišta.

Kao jedan od najznačajnijih vidova zagađenja zemljišta izdvaja se zagađivanje pod uticajem procеđivanja otpadnih voda sa deponija i iz septičkih jama naselja. Većina naselja u Opštini, izuzev Subotice, Palića, Kelebije i Bajmoka, nema izgrađenu kanalizaciju. Naime, gradska deponija u Subotici, kao ni deponije u Bajmoku i Čantaviru, ne spadaju u sanitarne deponije, tako da predstavljaju izvore zagađenja zemljišta u njihovom neposrednom okruženju, ali i šire, putem podzemnih voda, naročito u slučaju njihovog visokog nivoa (kao što je to slučaj sa gradskom deponijom, čije je dno neposredno iznad prvog nivoa izdani).

Specifičan oblik degradacije zemljišta predstavlja bespravna izgradnja objekata. Ugrožen je prvenstveno prostor grada Subotice i Palića, kao i zona Kelebije. Posledica ovakvih pojava je intenzivan uticaj na prirodno-ekološke vrednosti prostora čime se umanjuje njegova biološka i estetska vrednost.

Problem buke

Na području opštine Subotica, problemi vezani za buku uglavnom se vezuju za gradski centar i okolinu prometnih saobraćajnica dok su od manjeg značaja privredni objekti. Sistematsko praćenje nivoa komunalne buke sprovodi se samo u gradu Subotici (uključujući i jedno merno mesto na Paliću) na 34 merna mesta. Rezultati pokazuju da je stanovništvo izloženo prekomernom nivou buke, odnosno da živi u bukom opterećenom prostoru, konstantno danju i noću. Na osnovu rezultata merenja (od 1999-2005.god) konstantovano je da nivoi komunalne buke imaju trend porasta, i poslednjih godina na većini mernih mesta premašuju propisane vrednosti. Prekoračenje dozvoljenog nivoa buke tokom dana je od 5-20 dB(A), a u noćnom periodu je 8-23 dB(A), u zavisnosti od tipa zoniranog prostora. Najveća prekoračenja dozvoljenih nivoa konstatuju se u stambenim zonama.

Problem upravljanja otpadom

Opština Subotica je jedna od retkih u Srbiji u kojoj je uslugama javnih komunalnih preduzeća pokriveno i ruralno područje. U opštini oko 10% stanovnika ne koristi usluge organizovanog sakupljanja i odvoženja komunalnog otpada. Odlaganje otpada vrši se na tri postojeće deponije (subotička deponija, deponija “Bajmok” i deponija “Čantavir”), kao i na većem broju neformalnih smetlišta. Prema podacima JKP “Čistoca i zelenilo” na teritoriji opštine Subotica registrovano je oko 30 lokacija divljih deponija otpada (najčešće pored putnih i železničkih prilaza naseljenim mestima, kao i u obodnim šumama grada i starim majdanima peska koji su van eksploatacije). Prema procenama, na postojeću gradsku deponiju, na godišnjem nivou, dospeva 124.000 m^3 odnosno 37.800 tona različitih oblika čvrstog otpada.

Stočno groblje postoji u Bajmoku i Čantaviru, kao i u okviru mesne industrije “29. novembar” – Subotica. Preostala naselja životinjski otpad odvoze na neko od ovih stočnih groblja ili, neretko, odlažu na divlje deponije.

Subotička deponija "Aleksandrovačka bara". Deponija otpadnih materija grada Subotice locirana je na degradiranom zemljištu bivšeg močvarnog korita Aleksandrovačke bare. Nalazi se na južnom obodu grada Subotice, oko 2 km od gradskog centra. Nepovoljno je locirana, rastojanje deponije i stambenih objekata sa severoistočne strane i jugozapadne strane (MZ "Prozivka" i "Aleksandrovo") iznosi samo oko 200m. Postoji međusobna povezanost voda koje protiču otvorenim kolektorom i ocednih voda same deponije, kao i izvesnost hidrauličke veze između voda koje formiraju prvu izdan i jezera Palić. Glavnim projektom sanacije, rekultivacije i zatvaranja gradske deponije u Subotici (2003) dato je rešenje saniranja postojećeg stanja i omogućava se da se na staroj deponiji formira nova sanitarna deponija čiji će vek eksploatacije biti minimum 10 godina ukoliko se izvedu i poštuju projektovana tehničko-tehnološka rešenja.

Regionalna deponija. Prema "Nacionalnoj strategiji upravljanja otpadom" za Suboticu je predviđena regionalna deponija u saradnji sa opštinama Bačka Topola, Mali Iđoš, Srbobran i Vrbas. Broj stanovnika na ovom području iznosi 248.038, a količina otpada 158,75 t/dan. Lokacija regionalne deponije za sada nije tačno utvrđena,

ali postoji mišljenje da je treba smestiti na teritoriji opštine Subotica, južno od grada (izvan granica Generalnog plana).

Ekološki osetljiva područja

Ekološki osetljiva područja predstavljaju plavna područja, doline vodotoka, površina Subotičko-horgoške peščare kao i slatine ističu se ranjivošću zbog svojih geoloških, pedoloških ili hidroloških osobina. Neke od postojećih lokacija deponija i industrijskih objekata se nalaze na osetljivim područjima, i to: deponija na području PIO "Subotička peščara", smetlište kod Bačkih Vinograda, (na granici SRP "Selevenjske pustare"), gradska deponija kod PP "Palić", industrijski objekti u koritu Slanog jezera (koje je u zoni uticaja SRP "Ludaško jezero") i podizanje novih poslovnih objekata izvan građevinske zone duž vlažnih depresija kompleksa Ludaškog jezera (Palić i Hajdukovo).

Staništa prirodnih retkosti i ekološki koridori

Na prostoru opštine nalazi se veći broj lokaliteta koji predstavljaju staništa prirodnih retkosti. Staništa prirodnih retkosti od međunarodnog značaja su: područje od međunarodnog značaja za zaštitu ptica (širi prostor Subotičke peščare, Palićkog i Ludaškog jezera sve do granice opštine prema Kanjiži, tzv. "Subotička jezera i pustare") i područje od međunarodnog značaja za zaštitu biljaka (deo doline Krivaje blizu naselja Mali Beograd).

Najvažniji ekološki koridori prostora su: kanali Palić-Ludaš i Tapšin kanal, zatim vlažne livade blizu SRP "Selevenjske pustare" i kanal "Aranjšor", stepski fragmenti i vlažne livade u dolinama Krivaje (valorizacija u toku) i stepski fragmenti i vlažna staništa u dolinama vodotoka Čiker (valorizacija u toku).

C.5.4. Korišćenje zemljišta (stanje)

Područje prostornog plana opštine Subotica, obuhvata teritoriju površine od 100.737ha 85a i 99m^2, što čini 4,7% teritorije AP Vojvodine.

Teritoriju opštine Subotica sačinjavaju 11 Katastarskih opština sa sledećom površinom:

Tabela 16: površine katastarskih opština:

red.br.	katastarske opštine	ha	a	m^2
1	Bački vinogradi	2047	60	53
2	Bajmok	13005	20	97
3	Bikovo	7927	53	23
4	Čantavir	9233	01	42
5	Đurđin	7035	19	01
6	Suobtica-donji grad	15498	81	69
7	Suobtica-novi grad	5794	78	16
8	Suobtica-stari grad	8070	92	48
9	Palić	10947	10	40
10	Tavankut	9345	68	78
11	Žednik	11831	99	32

Bazu prirodnih resursa u subotičkoj opštini predstavlja visoko vredno poljoprivredno zeljište (88737 ha) sa 89,5% seoskog naselja i četiri prirodna dobra PIO ‘Subotička peščara’, SRP ‘Ludaško jezero’, SRP ‘Selevenjske pustare’ i PP ‘Palić’.

Poljoprivredna zona obuhvata teritorije naselja: Bajmok, Ljutovo, Mala Bosna, Mišićevo, Čantavir, Višnjevac, Bačko Dušanovo, Bikovo, Đurđin, Stari Žednik i Novi Žednik.

«Subotička peščara-šume» obuhvataju prostor i katastarske opštine Stari grad, Novi grad, Tavankut i Palić sa površinom od 5369,90 ha od čega 5231,24 ha u državnoj i društvenoj svojini a 138,65 ha u privatnoj svojini.

Tabela 17: Površine opštine Subotica po nameni i klasi

vrsta površine	površine po klasama izraženo u ha 1 2 3 4 5 6 7 8								ukupno ha
njive	19530,82	29798,26	18673,4	6761,07	1889,54	1161,28	1021,92	215,8	79032,09
vrtovi	20,13	12,97	0,18						33,28
voćnjaci	777,57	548,70	150,65	3,09					1480,01
vinogradi	1364,67	1339,23	986,43	167,46	3,56				3861,63

livade	54,01	333,42	395,42	247,39	172,34	149,14			1351,71
pašnjaci	946,09	337,32	91,27	247,78	183,04	327,73	0,66		2133,88
šume	137,28	1845,98	2013,56	435,04	0,3	0,05	0,28		4432,50
trstik-močvara	402,28	216,30	227,60	49,32	1,58				897,08
građevinski reon								7 515,18	

Na strukturu i korišćenje prostora u području opštine Subotica nepovoljno su uticali razvojni procesi/ne kontrolisano proširenje građevinskog reona/, eolska erozija i dosadašnji program odvodnjavanja.Pored prirodnog narušavanja raspoloživih resursa, postoji veliki broj kolizionih situacija koje su nastajale kao posledica pogrešnog korišćenja prirodnih resursa u smislu mogućnosti /racionalog korišćenja/ i ekonomičnosti.

Osnovne slabosti koje obuhvataju prirodne resurse postojećeg stanja su sledeće:

- prenamena korišćenja poljoprivrednog zemljišta sprovedena je bez validnog investicionog elaborata i obrazloženja o potrebi trajnog devastiranja prirodnog resursa;
- vršena su jednostrana planiranja bez sagledavanja zaštite životne sredine, saobraćaja, potrebe proširenja naselja i prostornog uređenja;
- neuređenost vodnih površina, upuštanje delimično prečišćene otpadne vode u površinske vode;
- nepostojanje programa u funkciji korišćenja i zaštite ambijenta na području opštine.

Devastirajući razvoj okruženja potpomognut je i monopolističkim stavom administracije sa pratećim aparatom /inspekcije, odbori, odeljenja u okvirima lokalne samouprave/ čija zaposlenost nije uslovljena merljivim razvojnim parametrima pored deklarativnog izjašnjavanja i ponašanja.

Ograničavajući faktor racionalnog organizovanja prostora i optimalnog upravljanja sa prirodnim resursima utemeljen je u institucijama koje treba da pružaju podršku a nisu na adekvatan način tehnički, organizaciono i kadrovski osposobljene.

Unapređenje zatečenog potencijala prirodnog resursa Opština treba da sprovede uspostavljanjem jasnih vizija između sektora poljoprivrede, turizma, postojećeg nasleđa i tokova u sistemu Evropske Unije.

1. OSNOVNI I OPERATIVNI CILJEVI

Na osnovu prikaza i ocene stanja kao i zaključaka o mogućnostima, slabostima šansama i ograničenjima razvoja opštine Subotica na severu AP Vojvodine odnosno Republike Srbije, može se definisati osnovni (a) cilj prema kome će u nastavku biti definisani (b) operativni ciljevi, (c) koncepcija prostornog razvoja i (d) planska rešenja i propozicije.

Osnovni cilj glasi:

AFIRMACIJA OPŠTINE SUBOTICA I NJENIH KARAKTERISTIČNIH DELOVA, KAO JEDNOG OD REGIONALNIH CENTARA VOJVODINE ODNOSNO SRBIJE, A PREKO UNAPREĐENOG IDENTITETA, POVEĆANE PRISTUPAČNOSTI, KONKURENTNOSTI I ODRŽIV USLOV RAZVOJA

Približavanje ovom cilju zahteva angažovanje svih aktera u razvoju, odnosno korisnika prostora, investitora, vlasnika nekretnina kao i javnih službi Opštine. Realizacijom konkretnih planskih rešenja kao i projekata iz ovog plana, a u skladu sa strategijama na opštinskom, pokrajinskog i republičkom nivou, kao i eventualnim deklaracijama (Lisabonska, Geteborška, Ljubljanska i dr.), treba da se obezbedi ostvarenje navedenog cilja.

Osim toga, ostvarenje osnovnog cilja omogućiće i realizacija operativnih ciljeva:

1. Operativni cilj – potenciranje regionalnog značaja Subotice jačanjem intraregionalnih veza i sistema (u okviru Opštine) kao i interregionalnih veza (sa susedima opštinom Kanjiža, Bačka Topola, Senta i Ada) u skladu sa ispoljenim ekonomskim sociokulturnim interesima.

Značaj saradnje sa susednim opštinama jednak je značaju interesnog konsituisanja Severnobačkog regiona, nivoa NUTS 3 prema evropskoj nomenklaturi regionalnih jedinica.

Od ne manjeg značaja je razvoj kooperacije i sa Somborom kao susednim regionalnim centrom (NUTS 3). Ova saradnja će se prevashodno ostvariti na lokalnom nivou interesnim povezivanjem manjih centara kao što su Bajmok (opština Subotica) i Aleksa Šantić (opština Sombor), ali i jačanjem ekonomskih (turizam) i kulturnih (pozorišta, festivali, koncerti, sportska takmičenja) veza Subotice i Sombora.

2. operativni cilj – konkurentni razvoj prekogranične saradnje sa opštinama i regionima Južne Mađarske, a u skladu sa strategijama i programima Evropske unije (INTERREG – Neigbourhood Program odnosno novi ENPI (European Neighhorhood Partnership Instruments program za period 2007-2013.).

Ova saradnja, početa 2005. godine otvara puteve aktivne saradnje i prostorne integracije opštine Subotica, autonomne pokrajine Vojvodine i Republike Srbije sa Evropskom unijom. U tom pogledu razvoj ekoloških veza

(vode, biosfera), kulturnih veza (povezivanje kulturnih staza i pejsaža, zajedničke kulturne akcije) i ekonomskih veza (turizam, saobraćajna privreda, mala i srednja preduzeća) treba da omogući i jednoj i drugoj strani pomeranje iz pozicije periferije u graničnoj zoni u poziciju novog, uspešnog i konkurentnog regiona.

3. operativni cilj – aktivno i održivo korišćenje svih resursa, u skladu sa evropskim standardima kvaliteta, kreativnosti i ''brenda''. Kapaciteti privrednog sistema opštine Subotica i lokalna tradicija, uz primenu savremene tehnologije i kooperacije su veći od do sada ostvarenih i u stanju su da obezbede znatno veću konkurentnost u okvirima Vojvodine, Srbije i Evrope. Postepena decentralizacija (komunalna, socijalna, finansijska i upravna) Opštini treba da poveća efikasnost, motivaciju i kvalitet upotrebe resursa na celoj teritoriji Opštine.

4. operativni cilj – povećanje stepena pristupačnosti opštine i njenih centara u policentričnosm sistemu naselja. Veća ekonomska moć i konkurentnost opština, a samim tim i demografski oporavak pogotovo u ruralnom delu Opštine, zahteva jačanje saobraćajnih veza, lokalnih, regionalnih i magistralnih, veću prohodnost granice prema Mađarskoj (EU) kao i delimično decentralizovan komunalni sistem, organizovan prema sistemu centara zajednica sela i budućeg grada Subotice.

Povećanje pristupačnosti biće bolje iskorišćen potencijal stanovništva i lokalnih resursa. Poseban značaj u ovome ima jačanje lokalnih veza i bolje povezivanje Bajmoka, Čantavira i Hajdukova, kao budućih centara zajednice sela. Tavankut i Palić u tom pogledu imaju bolju situaciju, iako jačanje komunalnih sistema i tamo treba da se ostvari u koordinaciji sa Suboticom. Javni prevoz će u ovome imati značajnu ulogu kao i razvoj alternativnih vidova saobraćaja.

5. operativni cilj – jačanje identiteta Opštine i njenih sastavnih delova. Ovo za opštinu Subotica ima poseban značaj imajući u vidu njen prirodni, kulturni i etnički diverzitet što, uz pažljivu zaštitu, uređenje i korišćenje može da predstavlja značajan preduslov za jačanje konkurentnosti Opštine. Identitet opštine Subotica će se postići zaštitom, uređenjem i pravilnim (održivim) korišćenjem prirodne baštine (4 zaštićene celine), zaštitio, uređenjem i unapređenjem kriterijuma za kulturnu baštinu, naročito u Subotici, razvojem etničkih tradicija (zanati proslave, festivali, kulturne i sportske manifestacije), vraćanjem statusa salašima kao specifičnom načinu izgradnje i života u poljoprivrednom okruženju, kao i potenciranjem vizuelnog identiteta, arhitekture sa određenim stilom, pejsažnim uređenjem i sl. Identitet na lokalnom nivou treba da prati kulturnu tradiciju i osobine etničkih zajednica koje ga naseljavaju, a u skladu sa novim Ustavom Srbije (2006.) i evropskim poveljama.

6. operativni cilj – povećanje kapaciteta lokalne samouprave za saradnju na regionalnom nivou kao i za održivi prostorni razvoj, kvalitetnu životnu sredinu i saradnju sa investitorima spremnim da ulože u mreže i objekte značajne za održivi razvoj Opštine. Posebno je značajno jačanje kapaciteta Opštine za saradnju sa Evropskom unijom na realizaciji porgrama i projekata prekogranične i transgranične saradnje. Prostorni i ukupni razvoj opštine Subotica sa Suboticom kao jednim od regionalnih centara Srbije treba da ima Opštinu, njene organe i institucije osposobljene za realizaciju većih projekata regionalnog karaktera u oblasti turizma, saobraćajne privrede (RTC), hidrositema (u saradnji sa susedima) regionalne saobraćajne mreža, infrastrukture, značajnih kulturnih i sportskih manifestacija, obnove grada i sela i sl. Sprovođenje unapređene stambene, komunalne i zemljišne politike je takođe značajan zadatak opštinske uprave.

7. operativni cilj – jačanje demokratskih odnosa i privatno-javnog partnerstva u prostornom razvoju opštine. Unapređenje prostornog razvoja, kao preduslova ukupnog razvoja, sve više zahteva i zavisi od aktivnog demokratskog odnosa javnog i privatnog sektora (javno-privatno partnerstvo). Ovo partnerstvo se odnosi kako kod realizacije programa i projekata obnove Subotice i pojedinih naselja u Opštini (komunalni programi), tako i kod realizacije značajnih privatnih investicija koje doprinose razvoju Opštine i pojedinih naselja. Ovo se naročito odnosi na projekte koji će naročito unaprediti kvalitet i ekonomsku efikasnost Subotice, Palića, Čantavira sa Žednikom, Bajmoka, Tavankuta i Hajdukova kao potencijalnih centara regionalnog ili lokalnog karaktera.

Od ne manjeg značaja su i mogući projekti obnove manjih seoskih naselja.

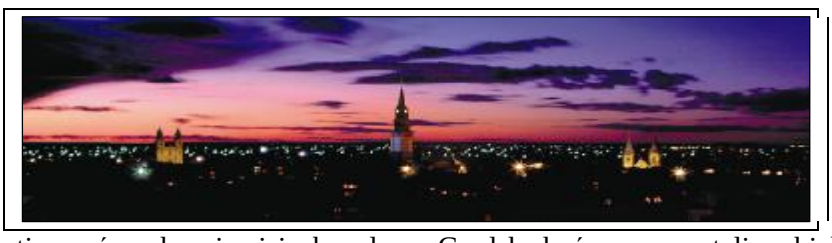

Panorama Subotice noću pokazuje visinske odnose Gradske kuće prema ostalim objektima

Jugozapadni pogled na grad

Zapadni pravac, pogled sa periferije

2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

Koncepcija prostornog razvoja opštine Subotica zasnovana je na (a) geografskim predispozicijama (pesak i lesni plato), (b) tradiciji dosadašnjeg razvoja uspostavljenoj neminovnošću istorijskih tokova, (c) potencijalima za održivi razvoj prema savremenim merilima, (d) funkcionalnim predispozicijama i uticajima, i (e) kulturnim specifičnostima. Stanovništvo Opštine, sa svojom specifičnom demografskom strukturom, raspoređeno u gradovima (Subotica, Palić, Čantavir, Bajmok) i seoskim naseljima sa dužom ili kraćom tradicijom, saglasno je da prostorni razvoj Opštine bude oslonjen na sledeću koncepciju:

2.1. INTEGRACIJA OPŠTINE SUBOTICA U ŠIRI KONTEKST
AP VOJVODINE, REPUBLIKE SRBIJE I EVROPE

Položaj opštine Subotica sadrži nekoliko ključnih elemenata od kojih zavisi njen prostorni razvoj u širem regionalnom okruženju. Od elemenata koji imaju širi regionalni značaj u velikoj meri zavisi budući razvoj ove opštine. Ti elementi su:

- granični položaj prema Mađarskoj, odnosno Evropskoj Uniji,
- Koridor X- krak Xb. na pravcu Beograd – Novi Sad – Budimpešta,
- značajna uloga u konstelaciji opštine severne Bačke sa Suboticom kao regionalnim centrom,
- biodiverzitet kao prirodni resurs (zaštićena prirodna dobra od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja)
- značajne vrednosti kulturne baštine i evropskog identiteta.

a) Granični položaj prema južnoj Mađarskoj odnodno Evropskoj uniji, predstavlja značajan faktor budućeg prostornog razvoja opštine Subotica. Programi Evropske unije za period 2007-2013. omogućiće intezivnu prekograničnu kooperaciju opštine Subotica sa opštinama i regionima Južne Mađarske. Saradnja će biti na interesnoj osnovi i omogućiće realizaciju projekata iz oblasti uređenja i zaštite prirodnih (ekoloških) sistema i životne sredine, razvoja turizma, povezivanja kulturnih vrednosti u prostorne staze i celine, infrastrukture i saobraćaja i sl.

Modernizacija i veća efikasnost postojećih graničnih prelaza i otvaranje novih treba da poveća prohodnost granice, uz očekivano omekšavanje viznog režima.

Pored ovoga opština Subotica, kao i druge opštine i regioni AP Vojvodine, odnosno Republike Srbije, od 2007. godine može da konkuriše kod evropskih fondova (IPA – Instruments for Pre-accession Assistance) za projekte transregionalnog povezivanja sa zainteresovanim regionima – partnerima u Evropi. Neki od ovih projekata se nalaze navedeni dalje u tekstu ovog plana (poglavlje ''Mere i instrumetni za ostvarivanje plana'').

b) Krak koridora Xb za opštinu Subotica znači mogućnost povezivanja na evropskom pravcu sever – jug, brzu vezu sa metropolama Beogradom i Budimpeštom, kao i drugim regionalnim centrima kao što su Novi Sad i Segedin. Ovaj koridor ima poseban značaj za Suboticu jer obezbeđuje neposrednu vezu sa Evropskom Unijom, odnosno pravac kojim je danas Vojvodina, odnosno Srbija u celini, usmeren ka susedima iz Evropske Unije na severu. Ovo se odnosi kako na putnu tako i železničku vezu, čime se obezbeđuje visok stepen pristupačnosti opštine Subotica, što je od značaja za merenje njenih razvojnih potencijala. Ukrštanje ovog koridora sa regionalnom mrežom putnog i železničkog saobraćaja na pravcu istok – zapad, odnosno iz Banata u pravcu Sombora i dalje ka zapadu, obezbeđuje Subotici ulogu saobraćajnog čvorišta, od značaja za saobraćajnu privredu.

Ograničenje danas predstavlja nekompletnost putnog pravca na deonici od Horgoša do Novog Sada, odnosno nedostatak dodatne 2+1 trake čime bi ovaj put dobio rang autoputa sa svim neophodnim elementima savremene evropske magistrale. Na drugoj strani železnica slabog kvaliteta i niskih performansi u odnosu na evropske, ne omogućava veći stepen efikasnosti područja opštine Subotica kao i drugih opština koje povezuje ka jugu. Proširenje, modernizacija i rekonstrukcija ova dva državna sistema (autoput, železnica) i kompletiranje sa ostalom infrastrukturom u koridoru, ima izuzetno značenje za razvoj ove opštine i, posebno njenih delova koji imaju aspiracije intenzivnijeg privrednog, posebno industrijskog, razvoja kao što su Novi Žednik ili Čantavir.

Sama Subotica ima poseban interes za modernizaciju i upotpunjavanje saobraćajnog čvora sa distributivnim centrom Naumovićevo u zoni koridora Xb, radi afirmacije na nivou regionalnog centra i radi povećanja ukupne konkurentnosti Opštine i njenog daljeg interregionalnog povezivanja u pravcu Evropske Unije na severu ili intraregionalnog povezivanja unutar Vojvodine odnosno Srbije. Potreba Republike za otvaranjem većeg broja civilnih aerodroma pospešiće i izgradnju aerodroma relativno blizu Subotice, čime će regioni zapadne i

severne Bačke povećati stepen dostupnosti. Prostorni plan posebne namene puta E-75 predstavlja osnovni akt za realizaciju ovog kraka.

c) Funkcionalne veze sa regionalnim okruženjem Opštine. Opština Subotica u konstelaciji opština Severne Bačke i širem regionalnom okruženju Srbije, ima svakako posebnu ulogu i značaj zahvaljujući pre svega urbanom centru Subotici, sa njegovim kulturnim, ekonomskim i institucionalnim kapacitetima. Funkcionalno područje Subotice, kao centra šireg gravitacionog uticaja, prelazi granice Opštine, iako danas manje nego ranije, pre svega radi opadanja industrijske aktivnosti poslednjih 15 godina. Gravitacioni odnosi Subotice su ispitivani još Regionalnim prostornim planom opštine Subotica rađenim1973/74. Još tada su konstatovana specifična obeležja regiona Subotice i različiti gravitacioni odnosi prema Subotici kao regionalnom centru. Radi primene planskih rešenja tada je utvrđeno da subotički funkcionalni region čine opštine: Ada, Bačka Topola, Kanjiža, Mali Iđoš, Senta i Subotica. U okviru tog regiona Subotica je bila definisana kao "mezofunkcionalni centar". U ovom "mezopodručju" opštine su tretirane svaka za sebe kao mikropodručja sa mikrofunkcionalnim centrima koja su činila sedišta pojedinih opština. Ovo mezopodručje je bilo jedno od tri tada definisana u okviru Bačke: Novosadsko, Somborsko i Subotičko[3].

Definisanju "mezofunkcionalnog" regiona Subotica uveliko je pomogla snažna industrijalizacija na severu Bačke kao i kolektivizacija poljoprivredne porizvodnje.

U tom procesu pojedina naselja sa svojim atarima su imala posebnu, planom određenu, ulogu.

Slabljenjem industrijske proizvodne i zaostajanjem poljoprivrede u periodu 90-ih godina XX veka dolazi i do slabljenja širih regionalnih uticaja i veza sa susednim opštinama. U tom periodu, koji još uvek traje sa malim razlikama, dolazi do primetnog zatvaranja opština u svoje granice sa primetnom dozom centralizacije i autarkičnosti. Ovo dovodi do slabljenja saobraćaja, putovanja ka industrijskim centrima se smanjuju, razmena ljudi i dobara između opština opada. Opština Subotica, kao i ostale opštine u Srbiji, sve više ima naglašenu dihotomiju na relaciji centar/periferija, dok veze među centrima (ekonomske, kulturne i dr.) slabe.

Prema kriterijumim regionalne međuzavisnosti, funkcionlno područje Subotice se smanjuje i mahom se zadržava u okviru teritorije opštine uz manje izuzetke kod školovanja, zdravstvene zaštite, sudstva i trgovine. U tom pogledu funkcionalne veze su slabije u pravcu zapada (opština Sombor) nego u pravcu istoka (Kanjiža) i juga (Bačka Topola). Naselje Bajmok se sve više ističe kao samostalni centar između opština Subotica i Sombor, sa svojim manjim funkcionalnim okruženjem. Naselje Čantavir na južnoj strani u tom pogledu ima određene inicijative, neke u saradnji sa mesnom zajednicom Novi Žednik, koje će biti podržane daljom lokalnom inicijativom kao i Strategijom razvoja AP Vojvodine.

Slika 7: Funkcionalno urbano područje Subotice

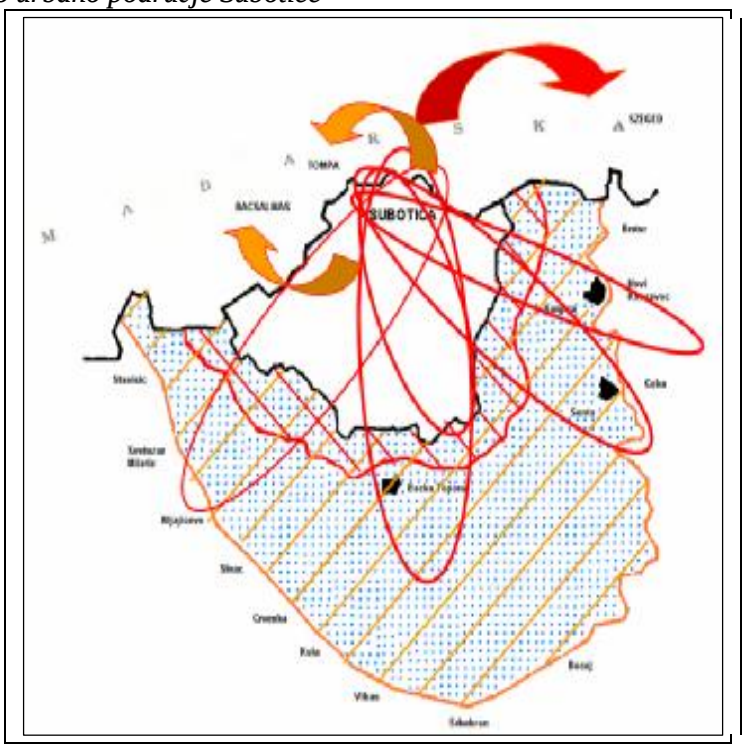

Slabljenjem intraregionalnih veza dakle dolazi do postepene polarizacije subotičke opštine, odnosno, za sada samo nagoveštenog, jačanja dva centra, u Bajmoku i Čantaviru. Uže funkcionalne zone ova dva manja centra su istovremeno i zone potencijalnog preklapanja subotičkog i somborskog odnosno subotičkog i bačkotopolskog funkcionalnog područja.

---

[3] **Videti detaljnije Regonalni prostorni plan opštine Subotica, Zavod za urbanizam i geodeziju, Subotica, 1974.**

Od posebnog značaja za budući razvoj opštine Subotica će biti orijentacija ka istoku odnosno ka reci Tisi. Naselja na teritoriji opštine Subotica (Hajdukovo, Šupljak, Bački Vinogradi) i na teritoriji opštine Kanjiža (Horgoš, Velebit, Trešnjevac, Kanjiža), i nešto udaljeniji Novi Kneževac, Ada i Senta, u perspektivi mogu da čine područje funkcionalnog povezivanja sa osloncem na reku Tisu. Procesi širih transgraničnih regionalnih integracija, koje podstiče Evropska Unija, međutim od 2003. godine dobijaju na aktuelnosti. Ovome pre svega doprinosi činjenica da je Mađarska postala članica EU (2003.) ali i novi projekti koji podstiču regionalne integracije na ovom području Evrope. Pored transgraničnih projekata kooperacije između severnih krajeva Srbije i južnih krajeva Mađarske, javljaju se i ideje znatno obimnijih poduhvata regionalnih prostornih integracija.

Postepenom orijentacijom Evropske Unije ka istoku otvara se i pitanje povezivanja krupnih metropolitenskih područja, odnosno funkcionalnih područja velikih gradova (MEGA), kako bi u daljoj budućnosti došlo do uravnoteženja regionalnog razvoja Evrope. U tom smislu uloga Beograda i Novog Sada, odnosno njihovo povezivanje u snažnu funkcionalu celinu sa preko 2,5 miliona stanovnika, i dalje povezivanje u tzv. akciono područje (action area) sa Suboticom, Segedinom, Aradom, Temišvarom, otvara sasvim novu perspektivu kako za Suboticu tako i za čitav region. Oblasti povezivanja su: privreda, turizam, visoke škole, kultura, velike manifestacije, saobraćaj, infrastruktura, institucije.

Iako danas u Subotici, Novom Sadu i Beogradu postoji slaba inicijativa u tom pogledu, inicijative sa strane Segedina (EU) i, posebno, Temišvara (u EU od 2007.) će veoma brzo pokrenuti aktivnost i sa strane većih gradova u Srbiji, među kojima Subotica treba da nađe svoje mesto. U tom pogledu konstituisanje Subotice kao Grada, i jačanje njenog metropolitena može da dovede veoma brzo do aktivnog uključenja u ovo akciono područje, za šta Subotica ima dosta predispozicija.

d) Kulturna baština i zaštićena prirodna dobra od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja.

Kulturna baština i zaštićena prirodna dobra od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja, odnosno relativno visok nivo zaštićenih prirodnih i kulturno istorijskih dobara, čine potencijalnu, nedovoljno iskorišćenu, čak i zanemarenu, osnovu srednjeevropskog identiteta opštine Suboica. PIO ‘Subotička peščara’, SRP ‘Ludaško jezero’, SRP ‘Selevenjske pustare’ i PP ‘Palić’ pokriva 12% teritorije Opštine, veoma specifičnih prirodnih karakteristika koje čine potencijal prekogranične saradnje sa susednim opštinama Južne Mađarske. Program i upravljanje ovim dobrima je u nadležnosti JP osnovanog od strane Opštine, inspektorat u nadležnosti Pokrajine, a režim zaštite u značajnoj meri uslovljava i usmerava aktivnosti u granicama zaštite, kako u pogledu korišćenja zemljišta tako i u pogledu mogućnosti građenja. Ovo posebno ima značaj za Kelebiju, Palić, Hajdukovo i Bačke Vinograde. Ambijent zaštićenog dobra, na drugoj strani, sadrži izvanredne mogućnosti za razne aktivnosti, posebno za aktivnost turizma, koje nisu iskorišćene na pravi način. Analize ukazuju da ovome doprinosi posvemašnji nedostatak koordinacije u razvoju turističkih programa i aktivnosti. Relativno dobra pristupačnost i ugostiteljsko-smeštajni kapaciteti srednjeg nivoa kvaliteta pružaju dobru osnovu za razvoj turizma na ovom prostoru.

Najznačajnije vrednosti na prostoru Opštine koji će da čine osnovu koncepcije Prostornog razvoja čine: (a) istorijsko jezgro Subotice, sa izuzetno kvalitetnom ali ozbiljno ugroženom urbanističko-arhitektonskom strukturom srednjeevropske provenijencije s kraja XIX i početka XX veka, (b) banjski kompleks Palić sa izuzetno vrednim arhitektonskim i parkovskim potencijalima, ali sa otvorenim pitanjem kvaliteta vode u jezeru. Master plan banje Palić (u toku izrade) u tom smislu može da pruži nove ideje za uređenje i razvoj ovog značajnog prirodnog i kulturnog ambijenta sa banjskim turizmom kao osnovom ekonomskog razvoja i (c) elementi prirodne (Ludaško jezero, Selevenjske pustare, Subotička peščara) i kulturne baštine u naseljima sa dužom tradicijom kao što su Bajmok, Čantavir, Donji Tavankut, koja doduše još nije valorizovana na prvi način. Salaši kao specifičan oblik rada i života u prošlosti izgubili su vremenom svoj smisao, potisnuti socijalističkim modelom razvoja poljoprivrede, ali u budućnosti mogu da predstavljaju značajan elemenat vernakularnog tipa života i rada ali i element savremene ekonomije u poljoprivredi, kombinovan sa drugim aktivnostima (turizam, mala industrija, rekreacija, kultura).

Bitan momenat u pogledu podizanja značaja kulurne i prirodne baštine čini i mogućnost prekograničnog povezivanja sa susednim opštinama Južne Mađarske (Bačalmaš, Tompa, Segedin), koje imaju slične prirodne karakteristike i vrednosti u geografskom pogledu, kao i u pogledu kulturno-istorijskog nasleđa (klasicizam, secesija, salaši i dr.). Povezivanje preko programa Evropske Unije može stoga ovom jedinstvenom području panonske stepe, sa karakteristikama naseljavanja u vidu tzv. "stepskog grada" (videti knjigu Ž. Sabo "Stepski grad") da omogući razvoj značajne turističke destinacije. Elementi nacionalnih kultura Srba, Mađara, Bunjevaca ili Hrvata, mogu dodatno da povećaju multikulturni turistički kapacitet Opštine na seoskom području razvojem tipičnih kulturno-etničkih manifestacija, obeležavanjem (sporazumno, bez nadmetanja ili nametanja) kulturno-istorijskih događaja, ličnosti, tradicije ili običaja.

2.2. PROSTORNA ORGANIZACIJA I RAZVOJ OPŠTINE

Opština Subotica, sa Suboticom kao sedištem opštine, i po položaju i po ulozi, predstavlja centar Severne Bačke.

Položaj određuju tri bitne, napred navedene, karakteristike:

- centralna pozicija ovog geografskog područja na severu Republike Srbije odnosno AP Vojvodine,
- neposredna blizina evropskog koridora Xb kao osovine na pravcu sever-jug,
- susedstvo Segedina kao važnog centra južne Mađarske, kao i regionalnih (Sombor) i subregionalnih (B. Topola) centara u AP Vojvodini.

Ulogu određuje značaj i regionalna međuzavisnost prirodnih, etno-kulturnih, socijalnih i ekonomskih sistema na teritoriji Opštine u okruženju drugih opština Severne Bačke (Sombor, Bačka Topola, Senta, Kanjiža) kao i opština (meje) i županija Južne Mađarske.

Istorija opštine i grada Subotice ima duboke korene i u velikoj meri uslovljava raniji i današnji razvoj Opštine. Ukrštanje kultura i dinamični procesi unutar njih sudbinski usmeravaju stepen razvijenosti umesto obrnuto. Danas se ocenjuje da stepen ekonomskog i socijalnog razvoja treba da odredi pravac razvoja zajednice u Opštini i različitih etno-kulturnih celina unutar nje sa očuvanim specifičnostima i diverzitetom.

Geografski gledano Opština nema jedinstvene osobine već je podeljena u nekoliko geografskih celina od kojih su najznačajnije: celina peščare na severu i lesnog platoa na jugu.

Funkcionalna organizovanost u velikoj meri zavisi od geografskih osobina, posebno u oblasti primarnog sektora (poljoprivreda, šumarstvo, hidropotencijali), ali i od istorijskih okolnosti koje su, pogotovo u drugoj polovini XX veka, diktirale raspored određenih funkcija na teritoriji Opštine, pogotovo u okviru sekundarnog (industrija, građevinarstvo) i tercijarnog (usluge) sektora.

Prostorna organizacija opštine Subotica, i posledično njen prostorni razvoj, zasnivaće se na prevashodnom aktiviranju više celina oko Čantavira, Bajmoka, Palića, Tavankuta, povezanih u zajednice sa selima u okruženju na nivou lokalne zajednice (zajednica sela). Subotica kao najveći urbani centar odnosno grad kao celina sa Kelebijom i Palićem, sa svojim institucionalnim, kadrovskim, tehničkim i finansijskim kapacitetima povezivaće ove zajednice na višem nivou (nivo gradskog okruga). Istovremeno, preko Subotice ostali urbani centri i njihove samoupravno određene zajednice sela biće povezane na širem interregionalnom nivou sa drugim centrima u Srbiji odnosno Vojvodini, Mađarskoj i drugim regionima Evropske Unije. Prema do sada izraženom karakteru pojedinih naselja i teritorije u okruženju planira se razvoj:

- ratarske poljoprivrede, prevashodno u južnim zonama Opštine oko Novog i Starog Žednika, Bikova i Čantavira
- voćarstva, vinogradarstva i povrtarstva u severnim, peščanim delovima Opštine oko Gornjeg i Donjeg Tavankuta, Hajdukova, Šupljaka, Bačkih Vinograda, Mišićeva
- stočarstva u zonama gde je moguće organizovati veće površine pašnjaka duž zaštitnih zona kanala (50m od osovine kanala na obe strane) u KO Čantavir, Tavankut i dr.
- lova i ribolova u severnim delovima Opštine oko Kelebije, Palića
- prerađivačke industrije i drugih vidova ekološki održive industrije između Novog Žednika i Čantavira, Tavankuta i Bajmoka, kao i u drugim delovima Opštine gde za to postoji interes (MSP). Subotica kao najizraženiji industrijski centar do sada i dalje će zadržati primat posebnih vidova industrijske proizvodnje (prehrambena, industrija pića, elektronska,...) uz neophodnost razvoja veće industrijske zone na jugu
- energetike na prostorima gde postoji mogućnost korišćenja geotermalne, eolske, i sunčane energije za potrebe lokalnih zajednica, pored energetskih izvora koje koje eksploatiše NIS.
- građevinarstva u širem okruženju Subotice i Bajmoka
- turizma u više vidova na prostoru cele Opštine, uz naročit naglasak na kulturni, sportski ,ekoturizam i seoski turizam u skladu sa održivim korišćenjem prirodnih potencijala i poslovni turizam u Subotici i na Palićko-Ludaškom potezu, lovni i rekreativni turizam oko Kelebije, Bajmoka i Tavankuta kao i oko pojedinih tradicionalno organizovanih salaša koji treba da dobiju poseban značaj i sa ekonomskog, rekreativnog i kulturnog stanovišta. Povezivanjem određenih biciklističkih, pešačkih i motorizovanih itinerera (u saradnji sa opštinama Južne Mađarske) mogu da se organizuju vinske, kulinarske, kulturne i druge staze, povezano sa organizovanim rasporedom festivala, vašara i sličnih manifestacija u skladu sa tradicijom i ,,brendom,, pojedinih lokalnih zajednica.
- javnih službi, kako u Subotici na regionalnom i lokalnom nivou, tako i u većim mestima (Čantavir, Novi Žednik, Bajmok, Hajdukovo, Tavankut). Povezivanjem Subotice sa Kelebijom i Palićem u jedinstven gradski sistem sa 4-5 gradskih opština i dobijanjem statusa grada Subotica će u znatnoj meri povećati svoje kapacitete javnih službi. Nova zemljišna, komunalna i privredna politika u tom smislu treba da trasira put ka razvoju Subotice kao regionalnog centra
- informatike i TT sistema kao i mogućnost e-upravljanja što će još više omogućiti profil same Subotice kao jednog od najvećih privrednih i kulturnih centara Vojvodine odnosno Srbije, uz decentralizaciju upravljanja preko manjih centara seoskih zajednica. Važan elemenat u tome će da čini i formiranje robno transportnog centra u Naumovićevu što će omogućiti razvoj saobraćajne privrede.

Planska rešenja, mere i instrumenti u nastavku ovog dokumenta preciziraće i projekte koje opština Subotica treba da realizuje u narednom periodu kako bi naredni ciljevi i koncepcije prostornog razvoja bili i ostvareni u većoj ili manjoj meri.

Svetilište „Bunarić”sa svojim oznakama Urbani deo pravca prema autobuskoj stanici

1. PRIRODA I PRIRODNE VREDNOSTI – OSNOV RAZVOJA

Na području teritorije Opštine se nalaze četiri zaštićena prirodna dobra, koja zauzimaju 12% teritorije i grupisane su uglavnom u njenom severnom delu. To su: PIO ‘Subotička peščara’, PP ‘Palić’, SRP ‘Ludaško jezero’ i SRP ‘Selevanjske pustare’. Zaštita i razvoj dobara se sprovodi prema programu zaštite i razvoja (SG), a o njima se stara JP 'Palić-Ludaš'.

Upotreba zemljišta na teritoriji četiri navedena prirodna dobra mora da bude usklađena sa propisima utvrđenim uredbama o zaštiti. Režimi i mere zaštite utvrđeni u Uredbama/Odlukama o zaštiti prirodnih dobara imaju za cilj očuvanje postojećih ekosistema, sprečavanje njihove dalje degradacije, zaštite svih prirodnih vrednosti i uspostavljanju održivog razvoja, tako da je neophodno njihovo striktno poštovanje. Za sve eventualne aktivnosti kojima se narušava kvalitet životne sredine obavezna je izrada procene uticaja na životnu sredinu.

1.1. OSNOVNI CILJ ZAŠTITE I UREĐENJA PRIRODE

Osnovu za budući razvoj Opštine i njen identitet čini 12% zaštićene teritorije, koji predstavlja retko visok procenat u našoj zemji, vrlo blizak evropskim normama. Kao osnovni sektorski cilj se postavlja zaštita i unapređenje biodiverziteta, i nega predela (održavanje ekoloških procesa, biološkog diverziteta i očuvanje prirodnih resursa).

Za ukupan lik i identitet Opštine od velike važnosti je afirmacija prirodnih dobara, koja se može ostvariti kroz podizanje svesti javnosti o njihovim vrednostima. Da bi se to sprovelo, neophodno je obezbediti sakupljanje, upravljanje i laku dostupnost informacija.

Zaštita prirode i njenih resursa opštine Subotica će se bazirati na savremenom konceptu integralne zaštite, koja štiti i područja van klasične zaštite, tj.integrisana je sa različitim vidovima korišćenja prostora. Zadatak joj je da različite namene korišćenja zemljišta navede da uvažavaju principe i interese njihove zaštite. Pored toga, kao značajan princip budućeg razvoja opštine Subotica se izdvaja održivi razvoj prirodnog sistema (održavanje redovnih mera gazdovanja, pojačana funkcija zaštite, revitalizacija postojećih staništa itd), koji će očuvati postojeće prirodne resurse i koristiti ih kao svoju prednost. Održivi razvoj treba da bude glavni cilj svih razvojnih programa. Istraživanje i monitoring, kao i jačanje legalnog i i institucionalnog okvira za zaštitu i upravljanje, su instrumenti koji vode ostvarenju ovog cilja na teritoriji Opštine. Informacije o prirodnim vrednostima integrisane su u vidu studija zaštite.

1.2. ZADACI ZAŠTITE U UREĐENJA PRIRODE

- Zaštita i unapređenje strukture predela u cilju očuvanja njihovih ekoloških funkcija
- Očuvanje i unapređenje zaštićenih dobara, kao velikih potencijala za razvoj Opštine (‘Subotička peščara’, ‘Palićko jezero’, ‘Ludaško jezero’, ‘Selevenjske pustare’)
- Očuvanje i unapređenje biološke raznovrsnosti, obnova prirodnih staništa i ekosistema
- Održivo korišćenje svih prirodnih resursa (pesak, zemljište, vode, šume)
- Očuvanje izvornosti i prirodnosti pojedinih delova teritorije (delovi Peščare, jezero Palić i Ludaš i ‘Selevenjske pustare’)
- Očuvanje i zaštita svih ekološki osetljivih ekosistema, sa pratećom florom i faunom (vodeni ekosistemi–jezera Palić i Ludaš, tok Kereša, ‘Selevenjske pustare’)

Očuvanje svih tipova vegetacije i retkih vrsta (*šumska vegetacija; slatinska vegetacija* -u zoni Ludaškog jezera*; stepska vegetacija; peščarska vegetacija* -panonski endemi (Dianthus serotius, Sedum hillebradnii) i peščarski vijuk (u pojedinim delovima Daščanske, Hajdukove i Radanovačke šume); *vodena i močvarna vegetacija* (ugrožena zbog regulisanja vodnog režima na području Peščare) - Kereš, jezera Ludaš i Palić, Kelebijska jezera

- Zaštita i očuvanje vlažnih staništa od velike ekološke vrednosti i međunarodnog značaja prema Ramsarskoj konvenciji (dolina rečice Kereš, Ludaško jezero, Tresetište)

§ Sadnja autohtone vegatacije pri pošumljavanjima, podizanju zaštitnih pojaseva, zaštiti od erozije

§ Obezbediti i održati adekvatnu namenu površina, mudro korišćenje prirodnih resursa na zaštićenim područjima, naročito u obliku tradicionalnih vidova korišćenja prostora, kako se ne bi narušila održivost pojedinih zona, naročito zaštićenih površina.

§ Formiranje ekoloških koridora, radi zaštite biljnih i životinjskih vrsta, i povezivanja izolovanih prostornih jedinica (Palić-Ludaš, vetrozaštitni pojasevi, kanali itd.)

§ Podizanje zaštitnog zelenila oko industrijskih objekata, deponija, saobraćajnica, vodenih površina

§ Zaštita zemljišta od eolske erozije jačanjem šumskih pojeaseva (buffer zone) prema posebnom projektu i prekomernog eksploatisanja u poljoprivredi

§ Zaštita brojnih vrsta ptica i retke faune - zaštita, negovanje i unapređenje njihovih zajednica, kao delova prirodnih sistema, i obezbeđivanje optimalnih uslova za opstanak (lokaliteti Ludaškog i Palićkog jezera i Selevenjskih pustara)

§ Zaštititi i unaprediti zelene površine u naseljima - postojeća prirodna staništa: živice, drvorede, ribnjake i ostale ekološki značajne male strukture. U blizini naselja obezbediti dovoljno površina za rekreaciju i kontakt stanovništva sa prirodom (Majdan, Majur, kanal Čiker,obale Krivaje, obnoviti i ponovo podići nekadašnje šumarke, Tresetište itd.)

§ Ustanoviti sistem zelenih površina na teritoriji Opštine, po principu ravnomernosti i neprekidnosti, u cilju sanacije i unapređenja stanja zelenila i postizanja ekološke ravnoteže

§ Zaštititi predeo u njegovoj raznovrsnosti i jedinstvenosti. Revitalizovati oštećene delove i približiti ih svakodnevnom korišćenju, zadržati njegove karakteristične strukture i elemente.

§ U svim intervencijama je neophodno voditi računa o ekološkim funkcijama i životnim procesima, kako se ne bi narušila prirodna ravnoteža

§ Istaći delove predela specijalne jedinstvenosti

§ Napraviti informacionu bazu vrednih biotopa (staništa)

§ Podizanje svesti i informisanosti stanovništva, njihovo uključivanje u rešavanje postojećih problema

§

1.3. KONCEPCIJA ZAŠTITE, UREĐENJA I UNAPREĐENJA PRIRODE

Postojeća prirodna bogatstva i visok procenat zastićene teritorije, predstavljaju veliki potencijal daljeg razvoja Opštine. Međutim, usled manjka brige, negativnog uticaja sredine, nedovoljnog stepena zaštite i njene primene, dolazi do remećenja njihovog funkcionisanja i opstanka.

Zato se koncepcija prostornog razvoja opštine Subotica bazira na zaštiti predela i prirode, tj.na zaštiti prirodnih, prirodi bliskih ili antropogenih predela, ili njihovih delova; integralnoj zaštiti prirode i održivom razvoju, koji će omogućiti očuvanje biodiverziteta i zaštitu osetljivih područja.

Ova koncepcija se zasniva na :

§ koordinaciji aktivnosti na zaštiti od neželjenih promena predeonih resursa i sprečavanju eksploatacije bez kontrole (pesak), destrukcije i zapuštenosti.

§ zadržavanju postojećeg stanja predela, pri sveobuhvatnim zaštitnim merama za zaštitu prirodnih, kulturnih i urbanih predela, ili njihovih delova, pridržavajući se ciljeva zaštite prirode i nege

Da bi se prirodna dobra očuvala i zaštitila, neophodno je omogućiti održavanje ekoloških procesa, biološke raznovrsnosti i bioloških resursa u njima. Potrebno je izvršiti reviziju koncepta zaštite. Razvoj svih aktivnosti mora biti usklađen sa karakteristikama resursa a zone zaštite se moraju striktno poštovati.

Uspostavljanje režima i mera zaštite i upravljanja je od vitalnog značaja za razvoj, i ima za cilj zaustavljanje intezivnog ugrožavanja i propadanja prirodnih vrednosti..U tu svrhu se mora obezbediti dovoljno finansijskih sredstava iz drugih izvora, jer trenutni izvori (prihod ostvaren radom Preduzeća, sredstva iz budžeta Republike) nisu dovoljni. To bi doprinelo da se očuvanje i unapređenje resursa dovede na optimalni nivo.

Takođe se mora regulisati pitanje vlasništva zemljišta, bez čega se ne mogu doneti instrumenti za sprovođenje, odnosno realizaciju planskih rešenja. Mnogim vlasnicima parcela unutar zaštićenih dobara se ne isplati da koriste sistem naknada za ograničeno korišćenje, tako da je neophodno otkupiti te površine od vlasnika i uvesti režim aktivne zaštite.

Kao deo unapređenja prirodnog dobra u sklopu koncepcije prostornog razvoja, predviđa se:

- Izrada studija procene uticaja za sve intervencije u sklopu zaštićenih područja i vršenje kontrole uticaja na sredinu
- Dodatna istraživanja retkih i ugroženih grupa biljaka i životinja
- Uspostavljanje efektivnijeg monitoringa na osetljivim područjima
- Sprovođenje zakonskih odredbi i unapređenje inspekcijskog nadzora
- Podizanje svesti i edukacija svih ciljnih grupa (škole, lokalna vlast, vladine agecije i dr.), radi razumevanja obima zaštite prirodnih vrednosti; organizovanje konferencija i radionica u vezi zaštite prirode i njenih resursa.

- Uključivanje lokalnog stanovništva u ostvarivanje mera zaštite
- Održivo korišćenje prirodnih resursa i specifičnih potencijala na prostoru zaštićenih dobara
- Dostupnosti informacija o prirodnom dobru
- Omogućavanje i razvijanje naučno- istraživačkih i kulturno-obrazovnih funkcija, kao i razmene informacija na regionalnom i međunarodnom nivou (identifikacija vodećih organizacija za formiranje umreženog regionalnog i Evropskog informacionog sistema)
- Ostvarivanje međunarodne afirmacije prirodnih dobara i transgranične saradnje
- Saradnja sa evropskim i svetskim organizacijama koja se tiču zaštite prirode, u razvoju i unapređenju strategija upravljanja
- Razvoj specifične strategije i akcionih planova lokoalne samouprave, sa ciljem prevencije i izbegavanja oštećenja prirode i preteranog korišćenja resursa
- Uspostavljanje adekvatnih mehanizama za rukovođenje i koordinaciji akcija zaštite prirodnih resursa
- Jačanje legalnog i institucionalnog okvira, gde je od presudnog značaja inicijativa Opštine u koordinaciji nadležnosti
- Definisanje prava stanovništva koji su neposredno vezani za zaštićenu teritoriju - podjednakoj distribuciji dobiti od korišćenja tih resursa

1.4. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

- Kartiranje i vrednovanje vrednih biotopa (staništa), sa ciljem njihove zaštite i revitalizacije. Identifikacijom i vrednovanjem staništa se dobijaju podaci o različito devastiranim prostorima koji zbog svojih potencijala zaslužuju pokretanje postupaka revitalizacije (planiranje bioekoloških mera uređenja prostora), zaštite i očuvanja ukupnog biodiverziteta.
- Planiranje i uspostavljanje ekoloških koridora, za koje bi se mogli iskoristiti nasipi, brane, kanali, vetrozaštitni pojasevi. Na taj način bi se omogućilo povezivanje izolovanih prostornih jedinica, što bi uslovilo stvaranje veza i prostora koji služe kao refugijumi. Povezivanjem rasparčanih fragmenata prirode bi se omogućulo nesmetano kretanje životinja i širenje biljnih vrsta, što u mnogome doprinosti ostvarivanju strateških ciljeva prostornog plana.
- Podizanje buffer zona, između ekološki osetljivih područja i površina ugrožavajuće namene. Tampon zone bi imale ulogu ublažavanja negativnog uticaja različitih vidova korišćenja površina, koji direktno utiče na opstanak i očuvanje prirodnih vrednosti područja.
- Podizanje višenamenskih zaštitnih pojaseva, radi ublažavanja negativnog uticaja vetra, sprečavanja eolske erozije i stvaranja povoljnijih mikroklimatskih uslova na područjima gde se podižu.
- Revitalizacija i aktivacija prirodnih resursa područja Kelebije. Unapređenje postojećih prirodnih staništa - šumskih kompleksa i vodenih površina, sa okolnim prostorom, i stvaranje javnih zelenih površina (izletišta, park šume) koje bi omogućile kontakt stanovnika sa prirodom.
- Izrada strategije zaštite predela (zaštita autohtonih prirodnih vrednosti i tradicionalnih načina korišćenja resursa, poboljšanje slike predela)
- Izrada Zelene regulative Subotice (regulacija izgradnje, zaštite i održavanja zelenih površina)
- Izrada projekta o ulozi vlažnih staništa zaštićenih dobara u održivom gazdovanju vodenim resursima Opštine, koji bi istovremeno trebao da stvori osnovu za usklađivanje projekata regulacije voda sa merama zaštite.
- Razvoj održivog korišćenja livada i pašnjaka zaštićenih prirodnih dobara u okviru predviđenih mera zaštite staniša
- Proizvodnja lekovitih biljaka i zdrave hrane na zaštićenim dobrima
- Trenutno se u okviru JP ’Palić-Ludaš’ radi INTERREG projekat sa partnerom Nacionalni Park Kiškunšag iz Kečkemeta. "Jačanje funkcije zaštićenih područja-budući prekogranični zaštićeni predeo Kereš". Ovaj prostor, kao značajna prirodna baština Panonske nizije, čini geoekološku celinu, a prirodne retkosti i stepen njihove ugroženosti se podudaraju sa obe strane granice. Cilj za period 2006- 2008. godine je: jačanje funkcije zaštite opremanjem staraoca, uređivanje posetilačke infrastrukture, marketinške aktivnosti, edukacija i prezentacija prirodnih vrednosti regiona, razvijanje specifičnih vidova turizma (eko i etno). Predloženi projekat se odvija na dva zaštićena dobra SRP „Ludaško jezero” i SRP "Selevenjske pustare".

Ukrštanje Somborskog i Sivačkog puta na Zeleni tunel na domak Gradske kuće početku „Buvljaka

Svetilište „Bunarić”sa svojim oznakama Urbani deo pravca prema autobuskoj stanici

2. VODA I HIDROTEHNIČKI SISTEMI U BUDUĆNOSTI

Voda će i dalje predstavljati oskudan prirodni resurs kako u smislu obezbeđenja vode u gradskim i, posebno, seoskim naseljima, tako i u smislu potreba poljoprivredne i industrijske proizvodnje (komunalni sistem) te će u budućnosti ozbiljne akcije međuopštinske saradnje, sa opštinom Kanjiža pre svih, radi formiranja regionalnog sistema iz pravca reke Tise i ravoja vodovodne mreže u svim naseljima Opštine, kao i sistema za navodnjavanje. Paralelno, značajan problem će biti rešavanje pitanja otpadnih voda.

2.1. OSNOVNI SEKTORSKI CILJ UREĐENJA HIDROKOMPLEKSA

Postojeća praksa (ne samo u Opštini) da se problemi voda uglavnom izolovano posmatraju dovela je hidrotehničke sisteme i vodnu infrastrukturu do toga da se planovi za rešenje postojećih hidrotehničkih problema, umesto prevencije, (uglavnom) bave lečenjem posledica izvedenih radova. S obzirom na neekonomičnost i nedovoljnu efikasnost pomenute prakse, javlja se potreba za izmenama. Ove izmene podržava i preporuka Direktive Evropskog parlamenta i saveta 2000/60/EC (obavezujućim karakterom do decembra 2015. godine), gde je na osnovu ekoloških i hemijskih karakteristika definisano šta se smatra dobrim statusom površinskih i podzemnih voda. U ovom prostornom planu se, zbog gore navedenog kao osnovni sektorski cilj ističe: usaglašavanjem rešenja problema u vezi voda (obezbeđenje kvaliteta površinskih voda za život, očuvanje i popravljanje kvaliteta pripovršinskih voda, smanjenje nenamenske potrošnje osnovnog vodonosnog kompleksa, izgradnje sistema za kvalitetno vodosnabdevanje i kanalisanje naselja sa potrebnim prečistačima otpadnih voda) i praćenjem resursa treba da se omogući udovoljavanje potreba za vodom i ispuštanje otpadnih voda.

2.2. ZADACI KOD UREĐENJA HIDROKOMPLEKSA

Za kvalitetno snabdevanje potrošača vodom potrebno je:

- obezbediti resurse osnovnog vodonosnog kompleksa (sprečiti zagađenje pripovršinskih vodonosnih slojeva, sprečiti nenamensko korišćenje resursa osnovnog vodonosnog kompleksa),
- izgraditi i obnavljati vodovodne mreže institucionalnog vodosnabdevanja i izgraditi uređaje za kondicioniranje za vodozahvate u svim naseljima Opštine, i
- izgraditi monitoring sistem za osmatranje freatske vode, pripovršinskih vodonosnih slojeva pod pritiskom i osnovnog vodonosnog kompleksa.

Da bi se ispunili uslovi za obezbeđivanje ekoloških koridora u Opštini (vodotoci Krivaja, Čik i Kereš) potrebno je:

- dovršiti uspostavljanje sistema za kvantitativno i kvalitativno osmatranje freatske vode i površinskih voda,
- istražiti mogućnosti za zaustavljanje prekomernog odvođenja freatske vode, i
- doneti opšte akte koji regulišu imovinske odnose na teritoriji ovih koridora i rukovanje istim.

Uz izgradnju sistema kanalizacije za otpadnu vodu u svim naseljima Opštine potrebno je obezbediti sisteme za prečišćavanje ovih voda.

Pri projektovanju sistema kanalizacije za atmosferske vode (ažuriranjem sistema osmatračkih tačaka atmosferskih voda i vođenjem računa o nivoima freatske vode) razmotriti mogućnost izgradnje prinudnih akumulacija radi smanjenja oticaja vode sa teritorije Opštine.

Osavremeniti melioracione sisteme u Opštini (razvoj melioracionih sistema i kanala Tisa-Palić) i osposobiti Kelebijsko jezero za ribnjak.

2.3. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA HIDROSISTEMA

Osnov za rešavanje razvoja hidrosistema na teritoriji Subotice, Palića i Kelebije predstavljaju ciljevi iz dokumenta “Strategija razvoja vodosnabdevanja, kanalisanja i zaštita vodoprijemnika Subotica“ (februar, 2006.) i elementi iz dokumenta “Izbor sistema vodosnabdevanja naselja Subotica, Palić i Kelebija“ (novembar, 2007.), rađeno u Zavodu za vodoprivredu Subotice.

Da bi se dostigao stepen ekološkog i hemijskog stanja resursa voda koji bi bio ocenjen najmanje ocenom “dobar”, neophodno je prekinuti sa praksom da se korita stajaćih voda (jezera, mlaka) koriste kao moguće septičke jame ili delovi prečistača nedovoljno prečišćene otpadne vode, a da su potoci mogući kolektori za odvod otpadnih voda. Ova koncepcija treba da vrati osnovnu ulogu površinskim vodama u kulturnom pejzažu: lokacije gde su

površinske vode obezbedile uslove za život bile su lokacije potencijalnih naselja. Svrha planske koncepcije vezane za vode je obezbeđivanje ovog principa. Eliminisanje osnovne uloge površinskih voda uvek oslabljuje život naselja.

Ovaj princip podržava i iskustvo stečeno na odvođenim oranicama u koritima pritoka potoka: nakon padavina, voda se raširi i zadržava na obrađenom terenu, bez obzira na to da li je planom teren predviđen za gajenje kukuruza, pšenice, itd. U toku privatizacije, preispitivanjem ranije utvrđenih namena zemljišta oko bivših pritoka potoka i na obalama potoka (na širini većoj od 14 m) treba obezbediti prostor za podvodne terene – sa svim njihovim atributima (voda, trska, kosilište, pašnjak, itd.) Formiranjem prostora za ekološke koridore stvara se mogućnost utvrđivanja ekonomičnijeg korišćenja zemljišta Opštine izvan zaštićenih područja.

Za očuvanje vode na teritoriji Opštine opravdanim se pokazalo izvođenje separatnog sistema kanalizacije. Poštovanjem postojećeg stanja kanalizacije (na delu teritorije Subotice izvedena je kanalizacija po opštem sistemu) koncepcija novih poduhvata treba da da mogućnost za razvoj separatnog sistema kanalizacije u svim naseljima Opštine. Izvođenjem sistema kanalizacije i sistema za prečišćavanje otpadnih voda ukida se rad septičkih jama, i stvaraju se uslovi za prevenciju zagađenja površinske i freatske vode otpadnim vodama. Cilj obnavljanja postojećih i izgradnja novih deponija smeća sa nepropusnim dnom je isti: očuvanje kvaliteta pripovršinskih voda. Ovim će se obezbediti kvalitet vode na teritoriji Opštine. Izgradnjom sistema atmosferske kanalizacije i razdvajanjem kanalske mreže od sistema kanalizacije za otpadnu vodu otvara se put ka izgradnji sistema prinudnih akumulacija da bi se što duže sačuvale atmosferske i podzemne vode na teritoriji Opštine. Izvođenjem ovih radova pruža se mogućnost za planiranje dovoda vode na teritoriju Opštine.

Zaštita značajnog dela vlažnih staništa na prostoru Opštine u okviru prirodnih dobara može doprineti ostvarivanju navedenih ciljeva.

2.4. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

a) Za snabdevanje vodom potrebno je

2. što se tiče novih bunara, izgraditi:

-5 bunara, ukupnog kapaciteta 80 l/s severno od postojećeg Vodozahvata I i unutar postojećeg Vodozahvata II za potrebe teritorije Subotica-Palić i

-17 bunara, ukupnog kapaciteta 225 l/s za ostala naselja u Opštini (Bački Vinogradi, Hajdukovo i Šupljak-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s; Donji i Gornji Tavankut i Ljutovo-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s; Mala Bosna-1 bunar 10 l/s; Mišićevo-1 bunar 10 l/s; Kelebija-1 bunar 10 l/s; Bajmok-3 bunara ukupnog kapaciteta 45 l/s; Đurđin-1 bunar 15 l/s; Bikovo i Gabrić-1 bunar 10 l/s; Bačko Dušanovo, Čantavir i Višnjevac-3 bunara ukupnog kapaciteta 45 l/s; Novi i Stari Žendnik-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s),

3. dograditi postojeće vodovode (Subotica-Palić, Bački Vinogradi, Mala Bosna, Mišićevo, Kelebija, Bajmok, Đurđin, Dušanovo, Čantavir, Višnjevac, Novi i Stari Žednik) i izgraditi sisteme za institucionalno vodosnabdevanje (Hajdukovo, Šupljak, Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, Bikovo i Gabrić),

4. izgraditi rezervoare:

-za teritoriju Subotica-Palić na Vodozahvatu I zapremine 3000 m^3, i na Vodozahvatu II i eventualno na Paliću 2500 m^3 i

-ukupne zapremine 6000 m^3 za grupe naselja: 1. Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, 2. Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, 3. Mala Bosna, 4. Mišićevo, 5. Kelebija, 6. Bajmok, 7. Đurđin, 8. Bikovo, Gabrić, 9. Bačko Dušanovo, Čantavir, Višnjevac i 10. Novi i Stari Žednik, i

- izgraditi uređaje za kondicioniranje voda:

-za teritoriju Subotica-Palić na Vodozahvatu II i

-za ostala naselja u Opštini na istim lokalitetima gde će biti i rezervoari.

b) Otpadne vode:

- Za povećanje održivosti stanja hidrotehničkih sistema i vodne infrastrukture urbanizacijom obuhvaćenog dela teritorije Subotica-Palić, neophodna je analiza mogućnosti razdvajanja kanalizacione mreže u Subotici (najverovatnije određenog dela urbanizovanih površina) i razdvajanje sistema kanala Kelebija i Radanovac od izvedenog dela kanalizacije grada. Ovako će se stvoriti preduslov za odvođenje atmosferskih voda u IV sektor Palićkog jezera. Takođe, očekuje se razmatranje problema prinudnih akumulacija atmosferske vode na slivovima Palićkog i Kelebijskog jezera:

-pretvaranje u bjefe sistem Radanovačkih kanala,

-vraćanje prvobitne uloge retenzionog bazena, na slivu Palićkog jezera i samoga jezera, Šandorskoj bari, i

-analiza mogućnosti osposobljavanja Kelebijskog jezera za ribnjak.

Na teritoriji Subotice treba razmotriti mogućnosti zacevljenja otvorenih kanala koji su delovi postojeće kanalizacione mreže.

- Dogradnjom kanalizacije u Bajmoku, Čantaviru i Paliću treba rešiti i izgradnju uređaja za prečišćavanje otpadnih voda. Prečišćene vode tertirati kao sekundarne i resurse za zalivanje, revitalizaciju vlažnih

staništa i dr. (predvideti studiju procene mogućnosti korišćena prečišćenih otpadnih voda u poljoprivredi, šumarstvu i na zaštićenim vlažnim staništima)

- Idejni projekti kanalizacije za otpadne vode (Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, Mala Bosna, Mišićevo, Kelebija, Đurdin, Bikovo, Gabrić, Bačko Dušanovo, Višnjevac, Novi i Stari Žednik), zajedno sa projektima uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, treba da daju odgovor na moguću koncepciju rešenja.

c) Atmosferska i freatska voda:

- Idejni projekti kanalizacije za atmosfersku vodu (Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, Ljutovo, Bajmok, Mala Bosna, Mišićevo, Đurdin, Bikovo, Gabrić, Bačko Dušanovo, Čantavir, Višnjevac, Novi i Stari Žednik), uz razmatranje problema atmosferskih i podzemnih voda i mogućih lokacija prinudnih akumulacija, treba da daju odgovor na moguću koncepciju rešenja.
- Stvaranje uslova za obezbeđivanje ekoloških koridora u Opštini (vodotoci Krivaja, Čik i Kereš) zahteva ažuriranje koncepcije korišćenja potoka i akvifera freatske vode u Opštini. Preduslovi za utvrđivanje širine koridora su uspostavljanje monitoring sistema i osmatranje (dovoljno za donošenje odluka prihvatljivih po preporukama Direktive Evropskog parlamenta i saveta 2000/60/EC). i u skladu sa usvojenim konvencijama o zaštiti Divlje flore i faune (Bernska konvencija), odnosno o migratornim vrstama (Bonska konvencija)). Ažuriranjem zakona o vodama i rešenjem problema sprovođenja zaključaka analize, stvaraju se uslovi za obezbeđivanje ekoloških koridora u Opštini.
- Osavremenjavanje melioracionih sistema u Opštini je usko povezano sa rezultatima iz prethodne tačke jer se rešenjem prethodnog problema može ažurirati uloga postojećeg kanala Adorjan-Velebit-Orom-Palić i kanala Orom-Čik-Krivaja, čija izgradnja je u toku. (Ciljevi i koncepcija razvoja vodne infrastrukture detaljnije u poglavlju 13.3. i 13.4. ovog rada)

3. STANOVNIŠTVO I PROJEKCIJA DO 2015.

3.1. OPŠTA DEMOGRAFSKA KRETANJA

Između 1991. i 2002. godine prostor opštine Subotica je osiromašen za 2.133 stanovnika, odnosno za 1,4 %. U Opštini je 1991. godine živelo 150.534 stanovnika, a 2002. godine samo 148.401. Prema podacima vitalne statistike i rezultatima Popisa 1991. i 2002.godine apsolutni pad stanovništva je rezultat negativnog priraštaja (-9.040) i značajnog, pozitivnog migracionog salda (6.907).

Razlozi negativnog priraštaja se sigurno vezuju za činjenicu što je demografska starost iz petog stadijuma iz 1991. godine ušla u šesti stadijum, u duboku demografsku starost. Indeks starenja je 1991. bio 0,76, a 2002. godine, 0,97.

Povodom ovih podataka treba imati u vidu i to da je gustina naseljenosti u opštini Subotica 148 stanovnika po km2, što je daleko iznad vojvodjanskog proseka (96).

Od 467 vojvodjanskih naselja 19 se nalazi na teritoriji opštine Subotica, gde je registrovano 11 katastarskih opština i 36 mesnih zajednica.

Porast indeksa starenja muškog, ali naročito ženskog stanovništva u periodu 1991. i 2002. godine (od 0,96 na 1,18) je objektivno doprineo negativnom prirodnom priraštaju.

Zaposlenost i nezaposlenost mogu dobro izraziti socijalno stanje u opštini Subotica u proteklom periodu. Prema broju stanovnika, broju aktivnog stanovništva i broju zaposlenih a i nezaposlenih Subotica je druga od 45 opština Vojvodine. Prema popisu 2002. godine 45,89% (68.098) stanovnika bilo aktivno (od aktivnog stanovništva 53.728 obavlja zanimanje). Ukupan broj zaposlenih se postupno smanjuje za poslednjih deset godina. Dok je 1992. u opštini Subotica bilo 50.904 zaposlenih u 2003. njihov broj je smanjen za 20,3 % tj. na 40.581. Po toj osnovi i učešće zaposlenih u ukupnom stanovništvu se takodje značajno smanjuje izazivajući tako dodatne socijalne probleme, koji se često svode na čisto preživljavanje i teškoće u finansiranju kategorije izdržavanih članova društva.

Od 40.285 zaposlenih u 2004. godini, 79,16 % je zaposlenih u preduzećima, ustanovama i organizacijama, dok je privatnih preduzetnika i lica koja samostalno obavljaju delatnost 20,84 %.

3.2 . ETNIČKA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Jedna od najznačajnijih posebnosti od značaja za prostorni razvoj opštine Subotice u odnosu na druge opštine jeste njen multietnički, multikonfesionalni i multijezični karakter. Nezavisno od migracijskih promena tokom istorije, kao i poslednje decenije, Subotica je do danas zadržala svoj multietnički karakter. U opštini Subotica žive pripadnici srpskog, hrvatskog i mađarskog naroda, kao i značajan broj pripadnika onih koji se izjašnjavaju kao Bunjevci ili Jugosloveni i veći broj brojčano manjih nacionalnih zajednica. Subotica je demografski, kulturni i politički centar mađarske i hrvatske nacionalne zajednice, te je u njoj i sedište Hrvatskog nacionalnog vijeća i Mađarskog nacionalnog saveta - tela manjinske samouprave. Ova činjenica je značajna iz aspekta međunacionalnih odnosa, aspekta očuvanja kulturne baštine kao i iz aspekta transgraničnih veza, povezivanja i saradnje sa susednim državama Mađarskom i Hrvatskom. U ovome kontekstu značajna je i činjenica da su u Subotici smeštena i dva generalna konzulata: Republike Hrvatske i Republike Mađarske.

Subotica ima uspostavljene veze sa Segedinom u Mađarskoj (bratski grad) i Osijekom (prijateljski grad) a pored članstva u Euroregiji Dunav-Tisa-Kriš-Moriš započet je proces postizanja punopravnog članstva i u Euroregiji Dunav-Drava-Sava.

Tabela 18: Stanovništvo Opštine Subotica prema nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, prema popisima 1991. i 2002. godine.

	Popis 1991		Popis 2002		Apsolutni rast-pad	
	Svega	%	Svega	%	Svega	%
Ukupno	150534	100,00	148401	100,00	-2133	98,58
Bunjevci	17439	11,58	16254	10,95	-1185	93,20
Crnogorci	1755	1,17	1860	1,25	105	105,98
Hrvati	16369	10,87	16688	11,25	319	101,95
Jugosloveni	22746	15,11	8562	5,77	-14184	37,64
Mađari	64277	42,70	57092	38,47	- 7185	88,82
Srbi	22335	14,84	35826	24,14	13491	160,40
Ostali (nacionalne ili etničke skupine zastupljene u Opštini ispod 1 posto)	4671	3,10	5649	3,81	978	120,94
Neizjašnjeni	942	0,63	6470	4,36	5528	686,84

Statistički zavod Srbije Popis 2002, Popis 1991.

3.3. STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Starosna struktura

Indikatori demografske starosti pokazuju da je stanovništvo opštine Subotica po Popisu 1991 po svim kriterijumima demografske starosti bilo u petom stadijumu - demografska starost, a po Popisu 2002 ušlo je u sledeći stadijum demografske starosti u stadijum šest – duboka demografska starost. (Subotica u brojkama)

Kao što smo već ukazali demografska starost različita je unutar nacionalnih skupina pa su tako najstarija populacija Mađari (odlazak mladih iz zemlje i nizak prirodni priraštaj) dok su najmlađi Crnogorci i Srbi (doseljavanje mlađih osoba, porodica sa decom u protekloj deceniji).

Tabela 19: Stadijum demografske starosti u opštini Subotica

Opština Subotica	Indikatori demografske starosti stanovništva				
	Prosečna starost (u god.)	Mladi do 20 godina (u %)	Mlađi od 40 godina (u %)	Stari 60+ (u %)	Indeks starenja
1991	37,8	25	53	19	0,76
2002	40,1	22	49	21	0,97

Subotica u brojkama, 2006.

Usled migratornih kretanja kao i određenih političko-psiholoških procesa značajne su razlike u prosečnoj odnosno demografskoj starosti pojedinih nacionalnih skupina.

Jugosloveni su prema podacima najmlađa nacionalna skupina u trećem stadijumu demografske zrelosti, zatim slede Crnogorci u četvrtom stadijumu, odnosno na pragu demografske starosti, Srbi su u petom stadijumu demografske starosti, Hrvati u šestom duboke demografske starosti, dok su Bunjevci i Mađari u sedmom stadijumu najdublje demografske starosti.

Tabela 20: Nacionalna pripadnost i hronološka dob prema popisu 2002. godine

	0-19	20-39	40-59	60 i više	Nepoznato	Ukupno	Prosečna starost
Srbi	8939	10822	9981	5981	103	35826	36,9
Crnogorci	523	581	545	209	2	1860	34,5
Jugosloveni	2639	2970	2212	730	11	8562	31,9
Bunjevci	2535	3597	5253	4847	22	16254	45,7
Mađari	10593	14209	17539	14645	106	57092	43,1
Hrvati	3470	4428	4935	3830	25	16688	41,2
Svega	*28699*	*36607*	*40465*	*30242*	*269*	*136282*	*38,88*

Statistički zavod Srbije Popis 2002.

Obrazovna struktura

Nepismenost u Subotici više nego dvostruko je niža u odnosu na broj nepismenih u Vojvodini. U odnosu na broj nepismenih u Srbiji gde je 3,45 posto ukupno nepismenih a u ženskom stanovništvu 5,66 posto nepismenih ta je razlika još veća.

Pored toga što ova činjenica ukazuje na viši stepen pismenosti u odnosu na prosek zemlje, ukazuje i na veći stepen obrazovanosti odnosno emancipovanosti ženskog stanovništva Subotice u odnosu na prosek Srbije i Vojvodine.

Tabela 21: Nepismeni u stanovništvu starijem od 10 godina

	Vojvodina			Subotica		
	Ukupno	Broj nepismenih	%	Ukupno	Broj nepismenih	%
Svega	1 831574	44 090	2,41	134 004	1 397	1,04
Muško	881 985	8 787	1,00	63 701	351	0,55
Žensko	949 589	35 303	3,72	70 303	1 046	1,49

Subotica u brojkama, 2006.

Može da se zaključi da se odsustvo tradicionalne patrijarhalnosti može tretirati kao snaga i šansa za razvoj Subotice budući da ne postoje smetnje u uključivanje osoba ženskog pola u tržište rada.

3.4. PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA

Projekcije stanovništva opštine Subotica za period 2002-2022. godina rađene su na bazi pretpostavki o kretanju fertiliteta, mortaliteta i migracija. Hipoteze o fertilitetu, mortalitetu i migracijama su postavljene za svako naselje posebno, a rezultati za opštinu, gradska i seoska naselja zajedno, predstavljaju zbir rezultata projekcija naselja. Početak projekcionog perioda predstavljaju rezultati popisa stanovništva 2002 godine, po petogodišnjim kohortama (starosno-polnim grupama). Treba naglasiti da je osnovni karakter projekcija analitički jer su one rađene na nivou naselja. Kako su stope fertiliteta i mortaliteta relativno predvidljive, neplanirane migracije mogu uticati na tačnost projekcije.

Osnovna hipoteza je da će se stope nataliteta – fertiliteta kretati u granicama karakterističnim za međupopisni period 1991-2002. godina. Prilikom postavljanja hipoteze o mortalitetu, pošlo se od pretpostavki, na osnovu dosadašnjih tendencija i ostvarenih promena u satrosnoj strukturi stanovništva, da će mortalitet biti u blagom porastu u odnosu na period 1991-2002. godina. Na osnovu tih pretpostavki očekivano trajanje života živorođenih bilo bi oko 72 godine za muškarce i oko 75 godina za žene.

Polazna hipoteza o migracijama zasniva se na činjenici da će i dalje saldo migracije garadskih naselja biti pozitivan, ali niži u odnosu na perid 1991-2002. godina (na pojačani priliv stanovništva u gradska naselja Subotica i Palić uticala su ratna zbivanja i nagla privredna recesija), kao i da će seoska naselja i dalje imati negativan saldo migracije, čije će stope biti nešto manje nego u zadnjih 20 godina (populacija sela je ostarila što je izazvalo slabljenje emigracione baze). Treba očekivati i iseljavanje jednog dela kontingenta visokostručne radne snage u razvijenije centre Srbije (Novi Sad, Beograd) ali i u inostranstvo (Mađarska i ostale zemlje EU).

Kako nema velikih razlika u biološkim strukturama i starosti seoskog i gradskog stanovništva, tako se može očekivati da će prirodno kretanje seoskog i gradskog stanovništva opštine imati slične karakteristike, s tim što će i dalje seoska naselja biti emigraciona, a gradska (Subotica i Palić) imigraciona.

Tabela 22: Projekcija stanovništva opštine Subotica za 2001 i 2022 godinu

Godina	1991.	2002.	2011.	2021.
Opština	148.395	148.401	148.650	147.600
Gradska naselja	106.124	107.726	109.250	110.900
Seoska naselja	42.271	40.675	39.400	36.700
Bajmok	8.434	8.586	8.740	8.920
Bački Vinogradi	2.220	2.039	1.880	1.820
Bačko Dušanovo	768	741	722	700
Bikovo	1.933	1.824	1.735	1.640
Višnjevac	622	639	650	665
Gornji Tavan kut	1.511	1.381	1.250	1.120
Donji Tvankut	2.678	2.631	2.590	2.530
Đurđin	1.891	1.746	1.610	1.475
Kelebija	1.967	2.168	2.370	2.550
Ljutovo	1.178	1.181	1. 180	1.160
Mala Bosna	1.473	1.245	1.060	925
Mišićevo	504	446	400	355
Novi Žednik	2.909	2.848	2.800	2.750
Palić	7.128	7.745	8.250	8.900

Stari Žednik	2.299	2.230	2.175	2.120
Subotica	98.996	99.981	101.000	102.000
Hajdukovo	2.583	2.482	2.390	2.300
Čantavir	7.880	7.178	6.610	6.310
Šupljak	1.421	1.310	1.240	1.150

3.5. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

Ozbiljni demografski problemi, sa uticajem na socijalni sistem, zahtavaju ozbiljno i prioritetno angažovanje društvene zajednice kako na lokalnom tako i na pokrajinskom odnosno republičkom nivou. Pored mere ekonomske i socijalne politike, kao i nedostajuće politike regionalnog razvoja Srbije nophodno je do 2011. godine uraditi sledeće:

1. Projekat ekonomske, socijalne i ekološke obnove sela i Opštini, kojim bi se omogućili kvalitetniji uslovi života u ruralnom području i povećala zainteresovanost mladih za ostanak i učešće (videti poglavlje ''Obnova sela u opštini Subotica'')
2. Decentralizacija javnih službi Opštine, odnosno jačanje socijalne osnove (školstvo, zdravstvo, kultura, sport)u nekoliko manjih naselja kako bi se povećala pristupačnost pojedinih zajednica seoskih naselja u opštini Subotica (videti poglavlja ''Mreža naselja opštine Subotica'' i ''Javne službe'')
3. Programi i projekti socijalnog stanovanja i zapošljavanja mladih kojim bi se stimulisao demografski oporavak uz obezbeđeno dostupno stanovanje i veću mogućnost rada, stimulisano sredstvima Republike, Pokrajine i Opštine.

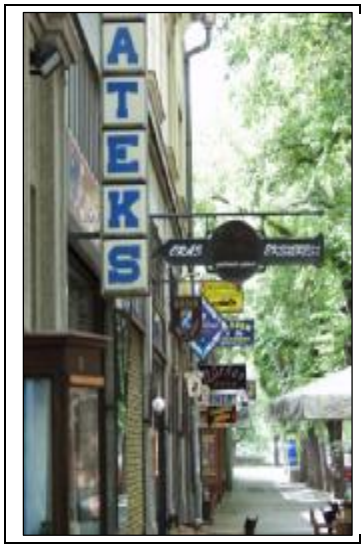

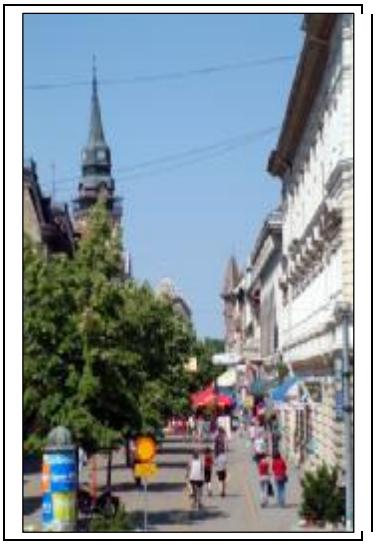

Uobičajena slika fasada sa puno firmi Korzo: pešačko carstvo

4. PERSPEKTIVE RAZVOJA MREŽE NASELJA

Tipološki, naselja u subotičkoj opštini mogu se podeliti po veličini (broj stanovnika), po vremenu nastanka i lokacije naselja, zatim po osnovnoj matrici ulica, po proizvodnim i kulturnim sadržajima.

Po vremenu nastanka naselja mogu da se grupišu ovako :

1. Grad Subotica (opstao za vreme Turaka)
2. Bajmok, Čantavir, Šandor (Aleksandrovo) kraj XVIII početak XIX veka
3. Palić sredina XIX veka
4. Do kraja I Svetskog rata su se formirali: Gornji i Donji Tavankut, Ljutovo, Bački Vinogradi, Šupljak, Đurđin
5. Naselja nastala između dva svetska rata – dobrovoljačka naselja – Višnjevac i Dušanovo pored Čantavira, Masarikovo ispred Bačkih Vinograda, Mišićevo, Rata blizu Bajmoka, na putu za Bačalmaš Srpski Šor, današnja Kelebija, Novi Žednik.
6. Naselja novijeg datuma Mala Bosna, Bikovo, Gabrić, nastala uglavnom "skupljanjem" salaša

Ovakva hronologija naseljavanja opštine Subotica ima izrazite funkcionalne posledice i zadržaće se još uvek u fazi tranzicije iz poljoprivrednog u industrijski (mala i srednja preduzeća) sektora u ruralnom delu i iz industrijskog u uslužni sektor u urbanom delu Opštine.

4.1. OSNOVNI CILJ RAZVOJA MREŽE NASELJA

Generalno posmatrano, u mreži naselja opštine Subotica, zapaža se diversifikacija funkcija sela manifestovana smanjenjem učešća aktivnog stanovništva u agrarnim delatnostima i povećanjem učešća zaposlenih u sekundarnim i tercijarnim delatnostima. Taj proces je najizraženiji u prigradskim naseljima i onim koja imaju

dobru dostupnost opštinskom centru. Očito je da se oko Subotice počeo formirati prsten funkcionalno transformisanih sela koja je zahvatio socioekonomski preobražaj.

Socioekonomski preobražaj je izraženiji u severnom delu geoprostora Opštine na potezu Kelebija - Subotica – Palić – Hajdukovo – Bački Vinogradi. U južnom delu Opštine kao mikrožarišta socioekonomske transformacije ističu se Bajmok na jednoj strani i Novi Žednik i Čantavir na drugoj.

S obzirom da je gotovo 17% aktivnog stanovništva koje obavlja zanimanje zaposleno u poljoprivredi osnovni cilj razvoja mreže naselja u ovoj Opštini je: treba da se odvija u uslovima transfera stanovništva sela u delatnosti sekundarnog i tercijarno-kvartarnog sektora.

Prelazne zone između grada i funkcionalno transformisanih seoskih naselja treba tretirati Generalnim planom (za Suboticu, Bajmok, Čantavir), a za urbanizovane enklave u okviru njih, izraditi regulacione planove i definisati njihove građevinske rejone sa preciznim pravilima gradnje.

Unapređenjem i planskim razvitkom fizionomskih obeležja i sadržajne strukture periurbanih naselja i inicijalnih urbanih nukleusa (Bajmok, Novi Žednik i Čantavir) skladno sa njihovom ulogom u planiranom sistemu naselja, dobilo bi se na zaštiti prirodne sredine, očuvanju pejsažne ambijentalnosti, zaštiti i očuvanju graditeljske i kulturnoistorijske baštine i stvaranju urbanog miljea u njima.

Deagrarizaciju seoskih naselja može pospešiti i useljavanje radno-aktivnog stanovništva koje se zapošljava u neagrarnim delatnostima što zahteva preusmeravanje imigracija od Subotice i Palića ka sekundarnim opštinskim centrima tj. Bajmoku i Čantaviru, i u perspektivi Hajdukovu i Tavankutu.

Koncentracija funkcija i radnih mesta u gradu i njegovom neposrednom okruženju uticala je i na razvoj dnevne migracije radnika i korisnika drugih vidova usluga. Prema podacima dobijenim popisom stanovništva iz 2002. godine, u dnevnoj migraciji prema centrima rada i servisa u opštini učestvuje 11.919 stanovnika (8.363 radnika, 2.422 učenika osnovnih i srednjih škola i 1.134 studenata). Struktura delatnosti radnika dnevnih migranata je analogna strukturi delatnosti svih zaposlenih.

Potencijali za razvoj dnevne migracije nisu dovoljno iskorišćeni jer samo 15,6% radnoaktivnog stanovništva učestvuje u dnevnoj migraciji. Realna je činjenica, da bi oko 30 –35 % radnoaktivnog zaposlenog stanovništva moglo učestvovati u dnevnoj migraciji, što bi bilo analogno sa centrima sličnog funkcionalnog ranga u razvijenim zemljama i Evropskoj uniji.

4.2. KONCEPCIJA RAZVOJA MREŽE NASELJA

Decentralizacija funkcije rada i stvaranje submigracionih sistema u opštini omogući primenu modela decentralizovane koncentracije stanovništva i funkcija. Model decentralizovane koncentracije odgovara principima održivog razvoja, ekonomičan je u pogledu korišćenja prostora, resursa, energije i transporta. Njegova primena obezbedila bi zadržavanje stanovništva u seoskim naseljima i ublažila efekte polarizacije. U našim uslovima, najpogodniji instrument implementacije modela decentralizovane koncentracije, je primena koncepta mikrorazvojnih nukleusa. Kako bi se podstakla funkcionalna transformacija čisto agrarnih naselja u ruralnom delu opštine Subotica, neophodno je u njima podstaći ili privući manje prerađivačke pogone industrijskog karaktera i delatnosti tercijarnog sektora (koji neće imati isključivo cilj pružanja usluga stanovništvu, već ga i zapošljavati – razvijati centralne i uslužne funkcije) i dati im ulogu mikrorazvojnih centara na jednoj strani, a na drugoj ih treba povezati kvalitetnom mrežom saobraćajnica i intenzivirati javni saobraćaj, podsticati dnevnu migraciju radne snage i time usporiti iseljavanje stanovništva u Suboticu ili centre rada u širem regionalnom okruženju. Za ovaj model postoji inicijalna osnova u sadašnjoj naseljskoj mreži opštine Subotica.

Razvojni nukleusi u opštini Subotica će biti naselja sa razvijenom javno-socijalnom infrastrukturom i delatnostima iz sektora usluga u kojima su locirani novi industrijski pogoni, prilagođeni savremenim tehnologijama, ekološkim standardima i autohtonim sirovinama.

Njima se podstiču:

1.Razvitak proizvodnje bazirane na lokalnim resursima (prerada poljoprivredanih proiizvoda;

2. Iskorišćavanje termalnih i termo-mineralnih voda, korišćenje nafte i gasa...;

3. Otvaranje novih radnih mesta i razvoj dvojnih (komplementarnih) zanimanja stanovništva (poljoprivreda – industrija, poljoprivreda – turizam, industrija – turizam i sl.).

Razvojni nukleusi treba da dobiju ulogu centara funkcionalne decentralizacije opštine.

Paralelno sa poljoprivredom potrebno je da se razvijaju industrija, zanatstvo, trgovina, ugostiteljstvo, turizam i javno-socijalna infrastruktura. Komplementarnost poljoprivrede sa ostalim delatnostima dovodi će do usporavanja depopulacije i socijalno-ekonomskog preobražaja sela.

Obnovu sela i transformaciju i oživljavanje seoske ekonomije u opštini Subotica, treba temeljiti na kreativnoj integraciji savremenih proizvodnih i potrošačkih tendencija kao i lokalne baštine, resursa, kulture, tradicije i znanja. Time bi se podstakla valorizacija i racionalnije korišćenje lokalnih seoskih resursa (prirodno-ekoloških, demografskih, tehničkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih...) odnosno multifunkcionalnost i održivi razvoj prostora ove opštine.

Druga, za razvoj naselja najbitnija, funkcija je stanovanje. Osnovni indikatori razvijenosti te funkcije su disperzija stanovništva, stanova, objekata i službi javno-socijalne infrastrukture.

I tu je potrebno primeniti model disperzne centralizacije tj. mikrorazvojnih centara, kojim bi se uskladio razmeštaj stanovništva sa razmeštajem stanova i ekonomskih aktivnosti. U uslovima, kada se zbog ekonomske situacije u zemlji kao i Vojvodini i opštini Subotica, ne mogu očekivati radno intenzivne privredne investicije, nema potrebe da se prostor urbanog jezgra opterećuje novom stambenom gradnjom.

Na sadašnjem nivou privrednog razvoja trebalo bi se osloniti na postojeću disperznost stambenog fonda. Postojeći stambeni fond mora se tretirati kao jedan od razvojnih resursa naselja u funkciji održivog i policentričnog razvoja opštine, što se može postići lociranjem proizvodnih pogona tamo gde postoji potencijalna stambeno zbrinuta radna snaga (Subodica, Bajmok, Čantavir, Žednik, Tavankut). Imperativ je plansko stimulisanje i usmeravanje stambene i stambeno-poslovne gradnje u ruralnim područjima.

Uslovi gradnje moraju poštovati autohtone principe i obrasce ekonomske, socijalne, etničke i kulturne komponente organizacije života stanovništva u ovom delu Srbije.

U tom cilju seoskom stanovništvu je neophodno stvoriti uslove za izgradnju kvalitetnih stambenih objekata ili za kvalitetnu rekonstrukciju starih, uz osiguravanje savremenih infrastrukturnih standarda (javnosocijalna infrastruktura, saobraćaj, telekomunikacije, informatika i sl.). Stimulativne mere na tom polju su dvojake, svode se na ekonomske i prostorno-organizacione.

Stambeni fond opštine čini 60.907stanova, od kojih je 53.297 namenjeno stalnom stanovanju, 4.744 ih se privremeno koristi, dok ih je 811 napušteno. Odmoru su namenjena 1.784 stana, a povremenim poljoprivrednim radovima 170 stanova. Stanovi za odmor i rekreaciju su pretežno locirani u Subotici (875), Kelebiji (443), Paliću (207), Hajdukovu (97), Šupljaku (29).

Primetna je tendencija promena funkcija stanova za odmor i rekreaciju u stanove za stalno stanovanje.

Centri zajednica naselja

Na osnovu razmeštaja stanovništva, funkcija, saobraćajne povezanosti i stepena socioekonomske transformacije u opštini Subotica izdiferencirano je nekoliko celina koje se karakterišu manje-više koherentnošću i funnkcionalnom komplementarnošću. Takođe je uočljiva razlika u njihovom teritorijalnom obuhvatu i položaju u funkcionalnoj hijerarhiji.

U prvoj hijerarhijskoj ravni je Subotica oko koje je formiran periurbani prsten u čiji sastav ulaze naselja na potezu prema Horgošu (Palić, Hajdukovo, Bački Binogradi) i Kelebija. To je zona najveće koncentracije funkcija i stanovništva. U njoj živi oko 115.000 stanovnika. U skoroj budućnosti u funkcionalnom smislu u aglomeraciju je potrebno umrežiti Šupljak.

U drugoj hijerarhijskoj ravni je centar zajednice naselja Bajmok u čijem su direktnom polju uticaja Mišićevo, a delimičnom Đurđin i Donji i Gornji Tavankut sa Ljutovom.

Sličnu hijerarhiju ima aglomeracija koja se razvila na liniji Stari Žednik – Novi Žednik – Čantavir sa Bačkim Dušanovom i Višnjevcem.

U trećoj hijerarhijskoj ravni je zajednica naselja koju čine Ljutovo, Donji i Gornji Tavankut. Ta zajednica naselja ima ulogu posrednika u funkcionalnoj integraciji Subotice i naselja koja gravitiraju Bajmoku.

Specifičnu ulogu ima naselje Mala Bosna koje je funkcionalno, ali ne i teritorijalno, oslonjeno na jezgro subotičke aglomeracije.

Transformacijom centara zajednica naselja u mikrorazvojne centre stvoriće se uslovi za dopunjavanje seoske i gradske ekonomije.

4.3. SOCIJALNO STANOVANJE - UN HABITAT I RANJIVE GRUPE

Marginalizacija i isključivanje iz društveno-ekonomskih glavnih tokova, procesa donošenja odluka i pristupa na ravnopravnoj osnovi resursima i mogućnostima dovode pojedine grupe u nepovoljan položaj koje različiti međunarodni dokumenti među njima i Habitat nazivaju “ranjivost”.

UN Habitat dokument ističe pravo svakog deteta i porodice na adekvatan “krov nad glavom”. Pri tome posebno ističe gubitak dostojanstva, sigurnosti i zdravlja osoba koje žive u izbeglištvu i svih ostalih raseljenih lica.

Kooperacijom sa privatnim i neprofitnim sektorom trebalo bi osigurati sklonište za sve ljude koji pripadaju ranjivim grupama (skloništa za žene koje trpe nasilje u porodici, za osobe sa mentalnim i fizičkim posebnim potrebama) kao i otkloniti sve fizičke barijere za osobe s posebnim potrebama kao što su invalidna lica ili stari.

Potrebno je osigurati okruženje koje će omogućiti ljudima koji pripadaju ranjivim grupama da participiraju u socijalnom, ekonomskom i političkom životu svoje zajednice i zemlje. Posebnim programom treba utvrditi ko će pomagati članovima ranjivih grupa da osiguraju krov nad glavom kroz: zaštitu prava, promovisanje programa socijalnog stanovanja i inicijativa samo-pomoći, naročito grupa s niskim primanjima, omogućiti pristup kreditima ranjivim grupama, uvoditi mere za informisanje, konsultovanje i pravnu pomoć ranjivim grupama i drugo.

Imajući u vidu navedene delove UN Habitat dokumenta koji se odnosi na ranjive grupe i socio-demografsku strukturu jedne multinacionalne zajednice kao što je Subotica treba istaknuti da:

U smislu tradicije neseljavanja etničkih grupa u Opštini potrebno je u cilju ostvarenja socijalne stambene politike, formirati bazu podataka o uslovima stanovanja razvijanjem skale kategorijalnih tipova i vrsta stanovanja[4].

Posebno je iz aspekta ranjivih grupa značajno utvrditi karakteristike stanovanja u pogledu ostvarenih standarda (m^2 izgrađenog prostora po osobi, prema dostupnosti centara, mesta rada, prema opremljenosti prostora infratsrukturom, prema opsluženosti prostora (usluga, zdravstvo, obrazovanje, servisi), prema statusu stambenog objekta da li je legalizovan ili ne.

Tek na bazi utvrđenih podataka mogu se ciljano planirati mere za unapređenje stambenih uslova kroz gradnju novih objekata, dogradnje, funkcionalno unapređenje (servisi, privreda, usluge) itd.

U Subotici danas ne postoji dugoročna stambena politika, osim u vidu Opštinskog pronatalitetnog fonda koji nema socijalnu funkciju već prednost daje obrazovanijim, mladim, zaposlenim, kreditno sposobnim stanovnicima, dok nedostaje program socijalnog stanovanja i unapređenja stambenih uslova ranjivih to jest marginalizovanih grupa.

Imajući u vidu demografske karakteristike stanovništva, demografsko starenje (osobito Mađara i Hrvata), lošu obrazovnu strukturu seoskog stanovništva i romske populacije, te prisutnost socijalnog otuđenja socijalne i psihološke depriviranosti kod niže obrazovanog i starijeg stanovništva može se pretpostaviti dalje zaostajanje određenih ruralnih područja kao i pojedinih delova grada ukoliko se ciljanim merama ne pospeši razvoj formiranjem i određenih centara zajednice sela. U tom smislu ne može se očekivati da će ranjive grupe bez pomoći vlade i lokalne vlasti, institucija i organizacija popraviti svoj nepovoljni položaj.

U Subotici je naročito važno voditi računa i o postizanju ravnoteže, prilikom uvođenja posebnih mera, kako se ne bi stvarali jazovi između domicilnog i doseljenog stanovništva, kao i pojedinih etničkih zajednica.

4.4. PRIORITETI DO 2011.

Opredeljenjem za strategiju koncentrisane decentralizacije opštine stvorili bi se uslovi za realizaciju sledećih prioriteta:

- Uravnoteženost razmeštaja stanovništva sa razmeštajem proizvodnje u vanagrarnim delatnostima;
- Uravnotežena prostorna raspodela stanovništva i funkcija iz domena usluga i javno socijalne infrastrukture;
- Približavanje radnih mesta, javno socijalnih funkcija i servisa stanovništvu;
- Racionalnije upravljanje i efikasnije obavljanje svakodnevnih poslova građana;
- Efikasnije koordiniranje rada lokalnih zajednica;
- Usklađivanje političkih raznolikosti, podizanje kulturno obrazovnog nivoa stanovništva, kvalitativno podizanje političke kulture, tolerancije i solidarnosti među građanima.
- Poštovanje istorijskog nasleđa i vođenje računa o očuvanju kulturne baštine i kulturno-istorijskog idetiteta;
- Praćenje dinamike ulaska u informaciono društvo i pristup informacijama;
- Omogućavanje stanovništvu (bez obzira na socijalni i kulturni status), da se upozna sa novim tehnologijama i njihovim primenama u poljoprivredi, industriji, uslugama, zdravstvu, rekreaciji;
- Očuvanje i razvoj prirodnih i ruralnih područja u celini (poljoprivredna proizvodnja i šumarstvo, biološka raznovrsnost i raznovrsnost pejsaža, prevencija i zaštita od prirodnih nepogoda – suša, kiša, poplave, visoka izdan i sl.);
- Očuvanje i unapređenje harmonije i lepote prirodnog i kulturnog pejsaža;
- Zaštitu životne sredine i očuvanje prirodnih resursa;
- Ubrzanje širenja urbanog načina života u seoska područja, aktiviranje zapuštenih poljoprivrednih površina i zona ili promena njihove namene;
- Uravnoteženje razvoja, smanjivanjem razlika u stepenu urbanizovanosti pojedinih naselja i njihovih zajednica;
- Jačanje lokalnih razvojnih žarišta (Bajmok, Žednik, Čantavir kao uporišta policentrično razvijenijoj mreži naselja;
- Unapređivanje i razvitak fizionomskih obeležja i sadržajne strukture naselja skladno sa njihovom ulogom u sistemu naselja i vrednostima prirodne sredine, graditeljske baštine i socio-ekonomskog okruženja;
- Usklađivanje granica građevinskih rejona seoskih naselja i privredno uslužnih zona sa planskim ciljevima racionalnog korišćenja zemljišta;
- Razvijanje funkcionalnih veza na relaciji Subotiica – Bajmok – Čantavir i jačanje multifunkcionalnost ostalih seoskih naselja.

[4] **Prof. dr. Miodrag Ralević, Jasna Marićević, Radica Nedić «Proširenje tipologije stanovanja – preduslov formiranja nove stambene politike» u: *Polazišta za formiranje nove stambene politike Republike Srbije*, 2006. Beograd.**

- Kontrola periurbanizacije Subotice i jačanje opštinskih subcentara.
- Vertikalno (funkcionalno i interesno) i horizontalno (saobraćajno-komunkacijsko) povezivanje naselja.
- Implementacija programa socijalnog stanovanja

.

5. DISTRIBUCIJA JAVNIH SLUŽBI

5.1. OSNOVNI CILJ RAZVOJA JAVNIH SLUŽBI

Odgovarajućom reorganizacijom i prilagođavanjem javnih službi karakteristikama područja i pojedinih naselja, može se postići znatno bolja iskorišćenost postojećeg stručnog kadra i znatnog građevinskog fonda i povećati kvalitet usluga u javnom sektoru bez znatnijeg ulaganja finansijskih sredstava. Racionalizacijom mreže objekata javnih službi smanjuju se troškovi disperzivne mreže, a ujedno se povećava koncentracija sredstava i korisnika čime se ostvaruje viši kvalitet usluga i bolja kadrovska opremljenost. Osnovni cilj planiranja distribucije ove službe po mikrorazvojnim centrima opštine Subotica mora biti dostupnost i ujednačen kvalitet usluga društvenih službi svim korisnicima bez obzira na mesto stanovanja.

Zbog toga se može definisati operativni cilj:

Mrežu objekata javnih službi na području opštine Subotica treba decentralizovati tako da se koncentracija sadržaja vrši u centrima zajednice naselja – mikrorazvojnim nukleusima, kako bi se obezbedio odgovarajući nivo usluga i povećala atraktivnost ovih centara u odnosu na opštinski centar.

5.2.KONCEPCIJA BUDUĆE ORGANIZACIJE JAVNIH SLUŽBI

Ostvarenje navedenog cilja je moguće uz etapnu socioekonomsku transformaciju i prostorno-funkcionalnu organizaciju prostora Opštine, srazmerno podizanju kvaliteta mreže drumskih saobraćajnica i efikasnije organizacije javnog saobraćaja a samim tim i jačanjem gravitacione privlačnosti centara. U planiranju i organizaciji pojedinih delatnosti u okviru javnih službi na teritoriji opštine Subotica, uvaženi su sledeći kriterijumi: *demografska obeležja, socioekonomska razvijenost, veličina gravitacionog područja, tradicija funkcija, kulturološke karakteristike, raspoloživi građevinski fondovi.*

U I fazi razvoja javnih službi (do 2011.), akcenat treba da bude na uspostavljanju organizacije *obaveznih* (osnovno obrazovanje i primarna zdravstvena zaštita) i *standardnih* (predškolsko obrazovanje dece, socijalna zaštita starih i nemoćnih lica, ustanove kulture, zdravstvena zaštita životinja, fizička kultura i dr.) javnih službi u svim mikrorazvojnim centrima, postavljanju određenih zahteva u pogledu kvaliteta usluga i metoda rada, kao i podizanju nivoa opremljenosti samih objekata koji se nalaze u centrima zajednica naselja. Time se relativno ujednačava kvalitet pružanih usluga - obezbeđuje obavezni nivo kvaliteta usluga u zastupljenim delatnostima javnih službi. Sredstva za obavezne ustanove se, prema Zakonu, obezbeđuju iz javnih fondova. U narednom periodu finansijska sredstva treba obezbediti i stimulisanjem privatnog sektora na lokalnom nivou, donacijama od strane međunarodnih agencija za rekonstrukciju i razvoj opština u Srbiji, podsticanjem razvoja trećeg sektora (udruženja građana, nevladine organizacije i dr.), zadužbinara kao i drugih humanitarnih organizacija, zatim različitim poreskim i pravnim olakšicama od strane opštinske i republičke uprave, koje bi podstakle realizaciju novih programa i projekata u ovom sektoru.

Podršku u razvoju ovog sektora opština Subotica već dobija od USAid/ADF-a, američke neprofitne organizacije za donaciju sredstava kroz razvojne socioekonomske projekte. Posebnu podršku nudi i i Evropska agencija za razvoj preko pojedinih projekata u okviru INTERREG-a i novog IPA- instrumenta za pretpristupnu pomoć, koji stupa na snagu od januara 2007.godine[5].

---

[5] IPA zamenjuje dosadašnje programe za razvoj i podršku jugoistočnim zemljama Evrope (PHARE; ISPA; SAPARD; CARDS) i objedinjuje ih sa programima namenjenih državama kandidatima za članstvo u EU. Ovaj program je koncipiran tako da formira jedinstveni okvir u investiranju projekata za razvoj kako u države kandidatkinje tako i u države potencijalne članice EU. Srbija kao i ostale potencijalne zemlje za članstvo, imaće pristup korišćenju pomoći u tranziciji i izgradnji i reformi institucija, i u graničnoj i regionalnoj saradnji. Buduće predloge IPA projekat će zasnivati na već postojećim projektima koji se, kada su u pitanju države Jugoistočne Evrope, finansiraju preko CARDS-a i njegovih programa iz oblasti lokalnog upravljanja i regionalnog razvoja. Jedan od tih programa je Program podrške opštinama (Municipal Support Programme-MSP), koji ima za cilj da razvije institucionalne i humane kapacitete, pomogne infrastrukturne programe i stimuliše lokalni ekonomski razvoj.

U II i III fazi planske realizacije, do 2015.i 2020. godine može se očekivati značajniji priliv stranog i lokalnog investicionog kapitala, koji bi se iskoristio za izgradnju pojedinih novih, savremenih objekata i rekonstrukciju postojećih. U ovoj fazi treba računati na bogatiji opštinski fond, podizanjem ekonomske moći opštine i stanovništva, a ujedno i na evropske strukturne fondove, koji postaju dostupni ukoliko Srbija postane zemlja-kandidat za članstvo u EU.

5.3.OSNOVI ZADACI SEKTORA JAVNIH SLUŽBI

Osnovno obrazovanje

Relativno ujednačen kvalitet osnovnog školovanja mora se obezbediti za svu decu na teritoriji opštine, što podrazumeva smanjenje razlika na relaciji selo-grad. Kapaciteti i nivo opremljenosti objekata do sada nije usaglašen, pošto sve škole ne ispunjavaju propisane standarde, jer ne poseduju fiskulturne sale ili nemaju potrebne otvorene sportske površine i odgovarajući dvorišni prostor. Objekti su neodržavani dugi niz godina, pa je u planskom periodu potrebno adaptacijom i dogradnjom objekata, koje su kod nekih škola već urađene, osavremeniti školski prostor i opremu i proširivanjem školskih kompleksa obezbediti uslove njihovog korišćenja u skladu sa standardima. Uzimajući u obzir i činjenicu da je broj dece ovog uzrasta prema zadnjem popisu iz 2002. godine smanjen, prioritetan zadatak (do 2011.godine) u reorganizaciji osnovnog obrazovanja u opštini Subotica biće: poboljšanje kvaliteta nastave povećanjem gravitacionog područja matičnih škola van opštinskog centra, Subotice.

Ovo je moguće ostvariti:

a) adaptacijom i rekonstrukcijom svih matičnih škola u centralnim naseljima u smislu proširenja kapaciteta, dogradnjom i uređenjem sportsko-rekreativnih prostora.

b) odgovarajućim opremanjem ovih škola savremenom nastavnom, informatičkom i infrastrukturnom opremom,

c) obezbeđivanjem kvalitetnog nastavnog kadra,

d) obezbeđivanjem stanova i poboljšanjem životnog standarda za nastavno osoblje

e) obezbeđenjem prevoženja dece i nastavnog kadra do škole i natrag preko organizovane autobuske službe, za distance veće od 1,5 km.

Parametri za dimenzionisanje kapaciteta objekata za osnovno obrazovanje iznose: 1,8 m^2 P učionice/ po učeniku, 6-8 m^2 P objekta po učeniku, 15-25 m^2 P kompleksa /po učeniku (osnova za obračun je nastava u 2 smene).

U područne četvororazredne škole, neophodno je uvesti novi program mobilnih nastavnih ekipa koje bi bile specijalizovane za pojedine nastavne predmete i time obezbedile deci u ovim školama nove oblike nastave i znanja koja su pristupačna deci iz matičnih škola.

U narednom periodu važno je omogućiti organizovanje predškolskih razreda u prostorijama matičnih osnovnih škola, s obzirom na raspoloživ prostor, ukoliko za to postoji interes.

Ovakvom koncepcijom razvoja osnovnog školskog obrazovanja podiže se socioekonomski standard života u lokalnim zajednicama, povećanjem broja zaposlenih u prosveti, kvalitetnijim obrazovanjem dece, a samim tim povećava se motivisanost stanovništva da ostane ili da se vrati u svoje mesto. To nameće do II faze implementacije Plana (do 2015.) obavezu uvođenja celodnevnog boravka dece u svim matičnim i područnim školama, jer se na taj način može postići usklađivanje radnog vremena roditelja sa boravkom dece u ustanovama. U ovoj fazi, ukoliko se steknu unapređeni uslovi za razvoj, moguć je početak realizacije izgradnje planiranih 7 novih školskih kompleksa u gradu Subotica, prema GUP-u Subotica-Palić, kojima se uz postojeće školske objekte obezbeđuje kvalitetna pokrivenost grada u planskom periodu.

Srednje škole

Prema novom GUP-u, u narednom planskom periodu nije planirana izgradnja novih srednjih škola (s obzirom na otvaranje nove gimnazije i činjenicu da je ova strarosna grupa imala negativan trend prema podacima popisa iz 2002. godine). Dalje poboljšanje uslova obrazovanja i nedostatak prostora će biti prevaziđeni adaptacijama i dogradnjama postojećih objekata i proširenjem kompleksa, gde za to postoje tehničke i prostorne mogućnosti.

U narednom periodu, do 2010. cilj treba da bude: povećanje gravitacionog područja srednjih škola čime se pooštrava kriterijum odabira učenika na osnovu većeg broja kandidata i jače konkurencije.

Smernice za povećanje gravitacionog područja srednjih škola su:

a) dobro organizovan, subvencionisan (školski ili javni) prevoz srednjoškolaca koji žive udaljeni preko 2km od škole ili van grada,

b) stipendiranje srednjoškolaca,

c) organizovanje internatskog smeštaja uz saradnju sa privatnim sektorom i fondacijama

d) umrežen i organizovan sistem privatnih stanodavaca, koji će na ugovornoj osnovi izdavati sobe srednjoškolcima i imati određene mogućnosti i obaveze kontrole ponašanja dece

e) poboljšanje kvaliteta nastave i ponuda adekvatnog znanja i veština u skladu sa savremenim srednjoškolskim obrazovanjem

f) dostupnost informatičko-telekomunikacionim sistemima.

U skladu sa tim, primarni zadatak koji se postavlja za srednje škole po pitanju poboljšanja kvaliteta nastave jeste: adaptacija i rekonstrukcija svih srednjih škola u Subotici, što podrazumeva opremanje škola savremenim

informatičkim i nastavnim sredstvima, kao i uređenja u dvorištima škola, zajedno sa uređenjem sportskih igrališta (tereni sa asfaltnom podlogom, propisanih dimenzija).

*****

Osim postojećih srednjih škola u gradu, u što kraćem roku, do 2011., potrebno je angažovanje lokalnih zajednica u organizovanju specijalističkih kurseva u obliku dnevnih ili večernjih škola u centrima zajednice naselja, čime bi se podigla informisanost i svest stanovnika opštine o savremenim saznanjima u razvoju poljoprivrede, privatnog preduzetništva, ekologije, turizma, kulture, informatike i telekomunikacija, učenja stranih jezika i drugim usavršavanjima i mogućnostima prekvalifikacije. Od posebne važnosti za razvoj sela su specijalizovane obuke za oživljavanje starih zanata i tradicionalne obrade poljoprivrednih proizvoda, koje bi bile namenjene ugroženoj mlađoj, pre svega, ženskoj populaciji u selima. Opštinska uprava treba da traži fondove u nacionalnim i republičkim agencijama za razvoj i zapošljavanje, nevladinim i međunarodnim organizacijama zaduženim za razvoj opština i da se udružuje sa susednim opštinama u zajedničkoj inicijativi.

Predškolske ustanove

Na teritoriji opštine Subotica postoji relativno ravnomerna raspoređenost predškolskih ustanova u svim naseljima opštine, gde je većina ovih ustanova smeštena u prizemlje objekata osnovnih škola a samo u pojedinim naseljima (Bajmok, Stari i Novi Žednik, Donji Tavankut i Hajdukovo) postoje zasebni objekti ovih ustanova. Kapaciteti tih objekata su, bez obzira na mali broj dece ovog uzrasta, nedovoljni.

Pri formiranju novog modela organizacije predškolskih ustanova neophodno je obratiti pažnju na:

a) ujednačen kvalitet pružanja usluga u svim naseljima,
b) dostupnost svim socijalnim grupama
c) usklađivanje kapaciteta objekata sa minimalnim standardima.

Srazmerno privrednom razvoju i podizanju stepena zaposlenosti radno sposobnog stanovništva, u planskom periodu treba imati u vidu proširenje postojećih ustanova za dnevni boravak male (do 3 godine) i predškolske dece (od 4 do 6 godina), koji se nalaze u mikrorazvojnim centrima zajednice sela. U naselju Čantavir neophodno je proširenje kapaciteta predškolske ustanove s obzirom na nedovoljan kapacitet osnovne škole i značaj ovog naselja u budućnosti. U obzir treba uzeti i uvođenje i obavezno pohađanje pripremnog programa za polazak u školu, u trajanju od najmanje 6 meseci i to po četiri sata dnevno u godini pred polazak u školu, te uračunati i planirani broj dece tog uzrasta koji do sada nije išao u obdanište.

Otvaranje novih područnih odelenja predškolskog karaktera (servisi za čuvanje dece, vrtići, obdaništa, igraonice za decu), moguće je kako pri osnovnim školama tako i u privatnom sektoru, u okviru stambenih ili drugih odgovarajućih prostora, koji bi bio koordiniran i nadgledan od nadležnih službi u pogledu potrebnog izgrađenog i slobodnog prostora i odgovarajućeg stručnog kadra. Ovim oblikom organizovanja se obezbeđuje poželjna dostupnost (600-1000m) a ne zahtevaju se posebni troškovi u izgradnju objekta.

Pravo na subvencioniranu cenu u predškolskoj ustanovi moraju ostvarivati deca i u privatnim ustanovama, kako bi se ostvarila socijalna jednakost dece. Subvencije se obezbeđuju iz javnih fondova, koji se namiruju iz budžeta, odnosno poreza građana. Ovo se naročito odnosi na privatne ustanove u naseljima u kojma ne postoji javna ustanova.

U II fazi planskog perioda treba očekivati početak realizacije planiranih 8 predškolskih ustanova na teritoriji GUP-a Subotica-Palić. Od tog broja pet objekata ove namene planirano je na novim lokacijama radi ravnomerne pokrivenosti naselja: jedna u urbanističkoj zoni "Novo Selo" i po dve u "Graničaru" i "Zorki", i dve predškolske ustanove u urbanističkim zonama Palić i Radanovac, kojima će se uz postojeće objekte obezbediti potrebni kapaciteti za smeštaj dece predškolskog uzrasta u skladu sa projekcijom za planski period.

Kod dimenzionisanja kapaciteta ustanova predškolske zaštite dece potrebno je ispuniti odgovarajuće minimalne standarde i normative da bi se aktivnosti mogle uspešno organizovati (*vrednosti parametara za dimenzonisanje kapaciteta objekata za dečje ustanove su: površina kompleksa po detetu od 15-25m^2 i površina objekta po detetu od 6,5-7,5 m^2).*

Zdravstvena zaštita

Istovetan princip obaveznosti kao i za osnovno obrazovanje odnosi se za objekte i službe primarne zdravstvene zaštite koje se, uz odgovarajuću dostupnost, kvalitet i standard, moraju obezbediti svim stanovnicima opštine.

U I planskoj fazi prioritetan zadatak u ovoj oblasti treba da bude opremanje i modernizacija zdravstvenih jedinica, kao i poboljšanje kvaliteta zdravstvenih usluga.

Restrukturiranje zdravstvene službe će se odvijati u okviru postojećih prostornih kapaciteta mogućim dogradnjama, adaptacijama i rekonstrukcijama objekata na sadašnjim lokacijama.

U cilju poboljšanja funkcionisanja sistema zdravstva, deficit primarne zdravstvene službe u seoskim naseljima, do kraja II faze plana treba rešavati stimulacijom privatnog sektora u otvaranju ambulanti u centralnim

naseljima u sklopu stambenih objekata. Na isti način, privatna inicijativa treba da bude dominantna i u proširenju apotekarske i veternariske usluge u mikrorazvojnim centrima.

Kadrovski problemi treba da budu rešeni određenim vidovima stimulacije deficitarnog zdravstvenog kadra u seoskim naseljima (dodelom stanova ili obezbeđenjem transfera od radnog mesta do kuće, višim ličnim dohotkom, davanjem poreskih olakšica i bankarskih stimulacija pri otvaranju privatne lekarske i stomatološke prakse).

U II fazi plana, do 2015. godine, kao imperativ se nameće obaveza lokalne zajednice da svako seosko naselje, dobije jednu modernu i dobro opremljenu opštu ambulantu.

Izgradnja planiranih novih objekata moguće je tek u III fazi sprovođenja plana, iza 2015., a u cilju upotpunjavanja mreže i podizanja nivoa kvaliteta zdravstvene službe. U ovoj fazi moguć je početak realizacije planiranog[6] objekta doma zdravlja u Subotici, u okviru kojeg treba da su objedinjene sve službe i delatnosti koje zdravstvena ustanova ovog tipa treba da sadrži. Istim planom predviđeno je proširenje granica građevinskog reona, i na tom prostoru planirane su lokacije za pet novih zdravstvenih stanica.

Sredstva za izgradnju novih objekata u III fazi mogu se očekivati u vidu pomoći evropskih fondova dostupnih Srbiji u fazi pristupanja Evropskoj Uniji, kao i fondova Republike Srbije.

Socijalna zaštita

Tendencija povećanja starih stanovnika u opštini zahteva u planskom periodu proširenje kako smeštajnih kapaciteta tako i obezbeđenje novih oblika i načina zbrinjavanja ove kategorije stanovništva.

GUP-om je definisano proširenje smeštajnih kapaciteta prihvatilišta i stacionara za beskućnike za još cca150 korisnika - psihički lakše obolelih i retardiranih lica, sa izgradnjom neophodnih pratećih sadržaja – kuhinje i praonice, što je moguće realizovati do 2010. godine. Na ovoj lokaciji postoje mogućnosti za izgradnju doma za stare manjih kapaciteta, što je realno planirati od II faze planskog perioda.

Prema GUP-u, kao jedna od alternativa u pogledu obezbeđenja smeštajnih kapaciteta za stare je i iskorištenje i prenamena postojećih objekata u sklopu kasarni vojske SCG za ove namene, pa i izgradnja novih objekata na ovim lokacijama, nakon rešavanja izmeštanja vojske sa ovih lokacija što se kao koncepcijsko opredeljenje mora prvenstveno potvrditi i usmeriti sa višeg nivoa.

Pored postojećih ustanova za socijalnu zaštitu građana lokalne zaštite, potrebno je razvijati i nove modalitete za rešavanje položaja ugroženih starih lica. To podrazumeva uključivanje privatne inicijative u izgradnju domova za stare i nemoćne i otvaranja centara za dnevne boravke pacijenata. Lokacije za ovakve centre nisu previše zahtevne, pre svega zato što ne traže neposrednu blizinu gradskog centra, odnosno parcele ne moraju da budu skupe, ali lokacija mora da bude zdrava, udaljena od zagađivača, vezana za prirodno okruženje, sa dobrom saobraćajnom povezanošću, osunčana sa svim ambijentalnim mogućnostima, što pružaju lokacije oko Palićkog jezera, brojni zapušteni salaši i manja naselja.

Porodicama sa starim i nemoćnim licima potrebno je obezbediti podršku uz jačanje patronažne mobilne službe, tzv."pomoći u kući", koja se organizuje od strane navedenih ustanova za socijalnu zaštitu ili privatnih lica obučenih za medicinsku i drugu pomoć, koji bi bili koordinisani od nadležnih službi.

Kapaciteti i kvalitet smeštaja moraju odgovarati propisanim kriterijmima Pravilnika o bližim uslovima u pogledu prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih radnika za ustanove socijalne zaštite. Parametri za dimenzionisanje kapaciteta domova socijalne zaštite su: 20-25 m^2 P objekta po korisniku i 40-50 m^2 P kompleksa po korisniku, odnosno za punktove socijalne zaštite: 3 m^2 P objekta po korisniku i 5 m^2 P kompleksa po korisniku.

Za određen broj dece bez roditeljskog staranja i dece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, preporuka je da se ispita mogućnost smeštaja u tzv. hraniteljskim porodicama, kao i drugi modaliteti.

Kulturna delatnost

Planiranje kulturno-umetničkih sadržaja treba da bude u skladu sa budućom koncepcijom razvoja turizma i novog identiteta opštine Subotica. Grad Subotica kao opštinski i regionalni centar i dalje treba da bude centar kulturnih dešavanja u severno-bačkom regionu, s tim što će se paralelno odvijati obnova i rekonstrukcija pojedinih objekta u gradu prema GUP-u, sa neophodnim adaptacijama objekata i obogaćivanjem sadržaja osnovne kulture u mikrorazvojnim centrima. Lokalna zajednica ima zadatak da do 2010. godine reguliše imovinsko-pravni status, odnosno u nadležnosti lokalne uprave je da podstakne privatna lica, koja su uzela pod zakup ili otkupila objekte i prostorije domova kulture u lokalnim naseljima, u rekonstrukciju i obnovu ovih objekata ili da im sankcioniše prava na korišćenje.

Organizaciju kulturnih aktivnosti i manifestacija treba bazirati na transgraničnoj i intra i interreginalnoj saradnji kroz:

- podsticanje umrežavanja kroz zajedničke programe između kulturno-umetničkih društava, pozorišta, biblioteka i drugih kulturnih institucija u regionu;

---

[6] **GUP Subotica-Palić do 2020.; Zavod za urbanizam Opštine Subotice, 2006. U daljem tekstu GUP.**

- razmenu umetnika i kulturnih aktera, kroz organizovanje manifestacija i festivala na regionalnom nivou;

Sport i rekreacija

Koncepcija sportske i zdravstvene rekreacije u opštini Subotica zasnivaće se na korišćenju:

1) postojeće ponude sportskih objekata i kompleksa u urbanom tkivu sa izgrađenim strukturama,
2) područja u kojima dominira zelenilo i prirodni motivi (obale i plaže Palićkog i Ludoškog jezera i dr. zelene površine) planski namenjenih za odvijanje aktivnosti u slobodnom prostoru, sa uređenjem već postojećih namenskih površina (za kupališta, marine, pešačke, biciklističke i trim staze), bez izgradnje većih objekata, osim pratećih, pod određenim uslovima i prema utvrđenim graničnim kapacitetima lokacija definisanih propisanim planovima.

Do 2011. godine akcenat treba staviti na izgradnju, održavanje, osavremenjivanje i obogaćivanje sadržajima, primarnih objekata fizičke kulture (fiskulturne sale, otvoreni tereni za male sportove) u svim matičnim školama i obnovu javnih sportskih objekata i terena u lokalnim centrima.

Otvorena i zatvorena igrališta treba opremati kao polifunkcionalne sportske terene na betonskim ili polivinilskim podlogama (u naseljima gde postoje fudbalski klubovi urediti travnate fudbalske terene) sa uređenim sanitarnim prostorijama, režimom korišćenja i održavanja.

Prema GUP-u, do 2020. izvršiti rekonstrukciju, adaptaciju i opremanje svih sportskih centara u gradskom području i prilagoditi ih savremenim evropskim konceptima i standardima, kako bi postali konkurentni u odvijanju saveznih i međunarodnih takmičenja.

Visoko obrazovanje

U oblasti razvoja visokih škola i fakulteta u Subotici fokus treba usmeriti na nov način upravljanja ovim institucijama u smislu razvoja savremenih nastavnih programa i njihovog umrežavanja. To podrazumeva:

- podsticanje umrežavanja i regionalnu saradnju između srodnih fakulteta u regionu;
- razmenu studenata i predavača na regionalnom nivou;
- podsticanje zajedničkog evropskog obrazovnog prostora kroz direktnu saradnju sa univerzitetima u EU

5. PRIORITETNA PLANSKA REŠENJA I PROJEKTI DO 2011.

Osnovno obrazovanje:

1. Poboljšanje prostorne dostupnosti škola, učenicima koji gravitiraju sa udaljenih lokacija
2. Poboljšanje prostornih uslova u osnovnim školama, prema važećim propisima, normativima i standardima za školske objekte
3. Poboljšanje prostornih i funkcionalnih uslova u školskim sportskim objektima, prema normativima Ministarstva prosvete
4. Obezbeđenje prostornih uslova za prijem 30% dece predškolskog uzrasta u okviru predškolskog razreda osnovnog obrazovanja.

Srednje obrazovanje :

1. Povećanje gravitacionog područja srednjih škola.
2. Nabavka i osavremenjivanje kabineta za odvijanje nastave kao i opremanje radionica za obavljanje stručnog dela nastave
3. Poboljšanje prostornih uslova uz određenu adaptaciju i rekonstrukciju objekta, prema važećim propisima, normativima i standardima za srednjoškolske objekte.
4. Uvođenje specijalističkih kurseva za određene profile i znanja, povećanje znanja nezaposlenih ili potencijalno nezaposlenih, kako bi im se odmogućio povratak u radni odnos.

Predškolske ustanove :

1. Obezbeđenje prostornih uslova za prijem 70% dece u gradu i 50% dece u seoskim naseljima u ustanove predškolske zaštite dece.
2. Obezbeđenje prostornih uslova za prijem 70% dece uzrasta godinu dana pred polazak u školu u okviru predškolskog razreda osnovnog obrazovanja
3. Poboljšanje prostornih uslova u postojećim gradskim predškolskim ustanovama u skladu sa važećim standardima za predškolske ustanove.

Zdravstvena zaštita :

1. Poboljšanje prostorne dostupnosti objektima osnovne zdravstvene zaštite stanovništva
2. Obezbeđenje potrebnog broja stručnih kadrova primarne zdravstvene zaštite u seoskim naseljima
3. Obezbeđenje prostornih uslova za kvalitetnije usluge specijalizovane zdravstvene zaštite

Socijalna zaštita:

1. Obezbeđenje prostornih uslova za zaštitu sa povećanjem obuhvata institucionalne i organizovane zaštite starih i nemoćnih lica

Kultura:

1. Popularizacija delatnosti kulture kod lokalnog stanovništva;
2. Opremanje primarnih objekata kulture savremenom opremom i stručnim kadrom;
3. Definisanje subjekata u investiranju u obnovu, rekonstrukciju i adaptaciju objekata kulture

Sportsko-rekreativni sadržaji:

1. Obnova i uređenje javnih sportskih objekata i terena u svim lokalnim naseljima
2. Kompletiranje značajnih sportskih objekata republičkog i regionalnog značaja
3. Obnova zelenih površina, plaža i sportskih terena i objekta na jezerima za sportsko-rekreativne sadržaje
4.

6. ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE I UNAPREĐENJE IDENTITETA OPŠTINE

Perspektiva uspešnog prostornog razvoja opštine Subotica zahteva veoma pažljiv i kreativan odnos prema kulturnoj baštini kao i prema identitetu Opštine i njenih delova. Identitet Opštine zasnovan, pored prirode, na kulturno-istorijskim objektima, duhovnim centrima, simbolima i vizuelnoj identifikaciji, uticaće na privlačenje turista, investitora i poslovnih ljudi. Ključnu stvar kod ovog konteksta čini uređenost na znatno višem nivou od dosadašnjeg. Pored pravne, koja već postoji, radi se o imovinskoj, ekonomskoj, planskoj i fizičkoj uređenosti kulturne baštine i, posebno, kreativnoj angažovanosti na (re)afirmaciji opštinskog i lokalnog identiteta zasnovanog na multikulturnoj tradiciji, simboličkom diverzitetu i vezama sa kulturom srednje Evrope.

6.1. OSNOVNI CILJ ZAŠTITE I UNAPREĐENJA KULTURNE BAŠTINE I IDENTITETA

Nakon mnogo godina izolacije, ekonomske blokade i propadanja zemlje u ratovima devdesetih godina XX veka, ekonomski razvoj je u postepenom napretku. Zaštita graditeljskog nasleđa izgleda kao da je suprotstavljena tendencijama ubrzanog ekonomskog rasta. Ipak neophodnost kvalitetnog okruženja može da uslovi određene mere uređenja kvalitetnog ambijenta, i da predupredi posledice nekontrolisanog ekonomskog rasta. Kontrolisani ekonomski rast može biti svojevrstan izazov učesnicima, a njegova primena u oblasti zaštite kulturnog nasleđa podstakla bi ekonomske aspekte graditeljske baštine, odnosno funkcionalno korišćenje postojeće baštine kao i aktivnu ekonomsku upotrebu zaštićenih objekata i prostora. Posle razarajućeg dejstva moderne arhitekture koja je izbrisala razlike između pojedinih mesta u svetu, u ponovnoj smo potrazi za lokalnim i osobenim. Lokalno i osobeno čini onu posebnu privlačnu draž koja milione turista pokreće na put svake godine na različite destinacije, ali i nezamenljivi identitet stanovnika, njihovo mesto pripadanja, njihovu egzistencijalno uporište. Zbog toga se sektorski cilj definiše kao:

Očuvanje i unapređenje identiteta i karaktera subotičke opštine poboljšanjem odnosa prema graditeljskom nasleđu, poboljšanjem kvaliteta zaštite i revitalizacijom kulturnog nasleđa.

6.2. ZADACI KA OSTVARENJU SEKTORSKOG CILJA

Ostvarenje sektorskog cilja podrazumeva prisustvo svesti o vrednosti graditeljskog nasleđa u svim aktivnostima i delatnostima zajednice. Potrebno je da ova svest u budućem razvoju na bude ograničavajući već stimulativni faktor. Ukoliko se zaštita sprovodi represivnim merama ona obavezno izaziva reakciju, te umesto zaštite dobijamo zapuštenost. Da bi se stimulativni karakter graditeljskog nasleđa ostvario i da bi se pomoću njega ostvario sektorski cilj potrebno je sprovesti određene mere, odnosno zadatke koji će nas odvesti do cilja:

a) Zadaci koji se odnose na organizaciju Službe zaštite:

- učestvovanje opštine Subotica u reorganizaciji Službe zaštite angažovanjem na izradi Zakona o kulturnim dobrima (decentralizacija zaštitite)
- obezbediti veću transparentnost zaštite i javnost rada i finansiranja Međuopštinskog Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Subotici
- uključivanje vlasnika, interesnih grupa i građanstva u rad i proces valorizacije spomenika kulture

b) Zadaci u oblasti edukacije i kampanje

- Pokretanje edukativne kampanje u cilju boljeg razumevanja značaja zaštite spomenika kulture
- Organizovanje zanatskih radionica, kurseva, letnjih škola za obuku zanatskih majstora za potrebe restauracije spomenika kulture
- Edukativna kampanja o ekonomskoj upotrebi spomenika kulture
- Neagresivna kampanja za promovisanje tradicionalnih vrednosti u oblasti arhitekture i prostornog planiranja koje se odnose na mnogo širi spektar problema, odnosno kompletan menadžment okruženja.

c) Zadaci za poboljšanje finansiranja projekata zaštite spomenika kulture

b) stimulacija revitalizacije kulturne baštine poreskim olakšicama

c) pojednostavljenje procedure prilikom izdavanja dozvola za restauraciju i revitalizaciju objekata

d) formiranje fondova koji će priskočiti u pomoć za restauraciju i revitalizaciju objekata čiji vlasnici to nisu u mogućnosti

e) ustupanje manjih suma nepovratnih sredstava za finansiranje tehničke zaštite ili obnove objekata seoske arhitekture

f) stimulisanje tržišta nekretnina kako bi se omogućilo da spomenici kulture pređu u vlasništvo onih koji su sposobni da ih održavaju i razvijaju.

g) organizovanje fondova ili usmeravanje politike razvoja u pravcu pokretanja dodatnih aktivnosti u seoskim domaćinstvima koje bi omogućile njihovu ekonomsku održivost u skladu sa očuvanjem tradicionalnog arhitektonskog, urbanističkog i prostornog okruženja.

d) Zadaci iz oblasti zaštite nepokretnih kulturnih dobara

- revizija liste zaštićenih spomenika kulture sa posebnim osvrtom na seosku arhitekturu
- definisanje pravila o građenju u skladu sa nekadašnjim principima izgradnje Subotice
- izrada strategija za obnovu zaštićenih kulturnih pejsaža: Gradsko jezgro Subotice, ulica Braće Radića, Ludaški šor i Kompleks Palić.

e) Programi za afirmisanje i revitalizovanje kulturnog nasleđa

- Stimulisanje individualne privredne i drugih aktivnosti, razvijanje starih zanata ili veština koji mogu revitalizovati život na salašu a služiti u turističke i edukativne svrhe
- Pridržavanje osnovnih principa zaštite i revitalizacije graditeljskog nasleđa:
  - Izgradnja novih objekata i sistema ne sme da ošteti i umanji kvalitet postojećeg pejzaža i izgrađenog urbanog prostora.
  - Postojeće građevine treba da se revitalizuju za postojeću ili novu odgovarajuću upotrebu gde god je to moguće.
  - Novi objekti moraju svojim razmerama i karakterom (izgledom) poštovati razmere i karakter postojećeg okruženja.
  - Korisnici spomenika kulture, kao i oni koji planiraju razvoj promenu namene ili novogradnju u zaštićenim prostornim celinama upućuju se na konsultacije u Institucije zaštite.
  - U zaštićenim zonama preporučuje se čuvanje značajnih istorijskih granica, otvorenih prostora i elemenata zone koji su definisani tokom ranijeg razvoja, kao i urbane šeme, površine i urbana oprema.
  - U zaštićenim zonama takođe se preporučuje očuvanje načina popločavanja, načina organizacije fasada na građevinama, organizacije zelenila i drugih elemenata koji sačinjavaju karakter predmetnog prostora.
  - Novogradnje moraju poboljšati kvalitet okruženja na način na koji će se obezbediti kontinuirana upotreba spomenika kulture u budućnosti.
  - Novogradnje ne smeju narušiti sliku zaštićenih zona, karakterističnu konturu naselja, grada, zaštićenih zona ili pejzaža u okruženju spomenika kulture.
  - Novogradnje ne smeju ugrožavati postojeće zelenilo.
- Očuvanje i dopunjavanje kulturnih pejsaža:
  - Gradsko jezgro Subotice
  - Palić
  - Ludaški šor
  - Tavankut
- Ostvarivanje kulturne staze građanske i seoske arhitekure sa prekretnice XIX u XX vek.

f) Transgranične veze i interregionalni uticaji

- Povezivanje sa regionima u okruženju radi koordinisanog upravljanja graditeljskom baštinom.
- Povezivanje sa službama zaštite u susednim zemljama radi razmene iskustava.
- Organizovanje sajmova tradicionalnih zanata koji mogu dati oslonac revitalizaciji tradicionalne arhitekture.
- Osmišljavanje turističkih prekograničnih ruta kao što su Putevi baroka, Staza građanske i seoske arhitekure sa prekretnice XIX u XX vek. itd.
- Povezivanje sa organizacijama za promovisanje i organizovanje seoskog turizma koji će omogućiti pokretanje revitalizacije seoskih domaćinstava sa novom turističkom namenom.
- Organizovanje međudržavnih kampova i radionica na postojećim i novim lokacijama revitalizovanih salaša za novu turističku i obrazovnu upotrebu.
- Povezivanje sa službama zaštite susednih zemalja omogućilo bi stavljanje pod zaštitu na međunarodnom nivou grupe spomenika u različitim državama kao što su građevine Komora i Jakaba u Mađarskoj, Rumuniji i Vojvodini čime bi se privukla međunarodna pažnja na značajno graditeljsko nasleđe na ovom prostoru.
- Organizovanje međunarodnih zanatskih radionica u kojima bi se obučavali majstori za radove na spomenicima kulture i gde bi se razmenjivala znanja o tehnikama rada u oblastima – obrade drveta, izrade vitraža, izrade detalja od kovanog gvožđa, tradicionalne tehnike zidanja, restauracije drveta, restauracije zidnog dekorativnog slikarstva i slično.
-

6.3. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA U OBLASTI ZAŠTITE GRADITLJSKOG NASLEĐA

Budući prostorni razvoj opštine Subotice mora sveobuhvatnije da pristupi zaštiti graditeljskog nasleđa, što znači da spomenik kulture nije dekorativna kulisa koja čuva naše sećanje na prošlost, koju treba restaurirati a potom ponovo prepustiti zaboravu. Spomenik kulture je resurs kojem treba podariti aktivnu ekonomsku upotrebu uz ograničenja koja proizilaze iz njegovog prostornog oblika i tradicionalnih materijala od kojih je građen. Ovaj je resurs tesno povezan sa okruženjem, a njegova aktivna uloga sa našim delatnostima, što znači da u okviru delatnosti treba izabrati i spomenicima kulture dodeliti one koje će unapređivati kulturnu baštinu umesto da je zanemaruju, i na isti način treba tretirati okruženje spomenika kulture. Da bismo ostvarili ekonomski napredak potrebno je graditeljskom nasleđu dati, pored kulturološke i ekonomsku dimenziju, stvaranjem kulturnog pejsaža opštine Subotica koji će privući pažnju turista, investitora i poslovnih ljudi.

Da bi se ovo ostvarilo potrebno je izvršiti ponovnu valorizaciju spomenika kulture u opštini Subotica uz jasno naznačene vrednosti koje se valorizuju i koje će uključiti i mogućnost aktivne ekonomske upotrebe za svaki spomenik zajedno sa svim ostalim vrednostima.

Za sve zaštićene zone potrebno je pripremiti posebna pravila građenja koja će uzeti u obzir istorijsko nasleđe i načine gradnje i prostorne organizacije u vreme kada su objekti, danas spomenici kulture građeni (videti pravila građenja u ovom planu). Za svaku zaštićenu zonu treba napraviti „Strategiju obnove zaštićene zone“ koja će takođe uzeti u obzir ekonomsku ulogu spomenika kulture i njihovu moguću revitalizaciju, uključivanje u savremene tokove života uz poštovanje karaktera, identiteta i strukture spomenika.

Građevinski pravilnici pre prvog svetskog rata i građevinski pravilnik iz 1938. godine definišu osnovne principe izgradnje grada koji su uticali na stvaranje specifičnog karaktera grada. Nepoštovanjem ovih principa kako je to bio slučaj u vreme socjalističke izgradnje potpuno je narušen karakter Subotice. Ta se tendencija zadržala do današnjih dana. Modernom arhitekturom brisane su specifičnosti ovog prostora i vodile ga do opasnosti neprepoznatljivosti. Da bi se sačuvao specifičan karakter Subotice potrebno je primeniti principe iz građevinskih pravilnika pre II svetskog rata koji se odnose na zoniranje po visini izgrađenih objekata, širini ulica, veličini parcele, načina postavljanja objekta u odnosu na regulacionu liniju ulice, načina izgradnje pomoćnih objekata, procenat izgrađenosti parcele, estetske vrednosti izgrađenih objekata, način održavanja trotoara i kanala za odvođenje atmosferilija itd.

Osim očuvanja samih građevina, javnih spomenika i drugih zaštićenih objekata zaštita se mora proširiti i na druge oblasti i aspekte života (gradske i seoske funkcije). Da bi očuvanje građevina imalo smisla mora se sačuvati širi kontekst njihovog postojanja a to su elementi načina života koji se u njima odvijao, ali i planerski i graditeljski principi koji su primenjivani u vreme kada su oni izgrađeni

Isti ovi principi odnose se i na izgradnju objekata u ataru. Pomeranjem zgrada sa regulacione linije ulica u unutrašnjost parcele u selima, poremećena je jedna od osnovnih karakteristika gradnje na ovim prostorima a to su ušorena sela sa nazubljenim zabatima seoskih kuća orijentisanih prema ulici i gradskih ulica koje su sačinjavali neprekinuti nizovi podužno orijentisanih kuća u odnosu na regulacionu liniju ulice.

Veoma loše stanje seoske baštine onemogućuje zaštitu seoske arhitekture, odnosno salaša i seoskih domaćinstava, jer je ta baština vrlo skromna i većinom devastirana. Stoga je potrebno stvoriti uslove da se revitalizuju vrednosti nekadašnjih salaša i seoskih domaćinstava kako bi se revitalizovali objekti i kompleksi tradicionalnim materijalom i tehnikama gradnje koja se još uvek ponegde primenjuje, da bi na taj način sačuvali karakter i identitet specifičnog subotičkog poljoprivrednog okruženja..

Nakon revizije spomenika i utvrđivanja koje su to graditeljske vrednosti koje zaista želimo očuvati potrebno je svakako planirati politiku zaštite. Posebnim poreskim merama može se stimulisati očuvanje zaštićenih građevina u privatnom vlasništvu, radije nego da ih vlasnici ruše i grade nove objekte. U slučaju salaša i manjih objekata mogao bi se osnovati fond koji bi davao sredstva sa minimalnom kamatom za revitalizaciju salaša i manjih objekata, a sredstva koja bi se vratila u fond mogla bi da se iskoriste za nove objekte. Nepovratna pozajmica bi takođe bila neophodna naročito u slučajevima zaštićenog kompleksa, kakav je primer Ludoškog šora, palićkih vila ili ulice Braće Radić. U oblasti zaštite potrebne su i edukativne kampanje koje će objasniti šta zaštita znači i na koji način se može očuvati karakter grada. Edukativne kampanje, poreske olakšice, definisanje Pravila o građenju, izrada strategija zaštite, pravilno sprovođenje zaštite, poboljšanje ekonomskih uslova zaštite graditeljskog nasleđa i druge mere i zadaci koji se budu sprovodili omogućiće jačanje karaktera i dopunjavanje kulturnih pejsaža: Gradskog jezgra Subotice, Palić, Ludaški šor i Tavankut i time izgraditi i utvrditi kulturni identitet grada i okoline, odnosno u širem kontekstu ostvariti zacrtani cilj. Utvrđivanjem nabrojanih kulturnih pejsaža razviće se senzibilitet za prepoznavanje karaktera sopstvenog okruženja i vrednovanja i sve ostale baštine koja se nalazi izvan zona definisanih kulturnih pejsaža.

6.4. URBANI IDENTITET OPŠTINE SUBOTICA

Identitet ukupnog prostora opštine Subotica može se posmatrati kao percepcija prostora u tri različite celine:

- Opšta percepcija prostora u kojem dominira ravničarski pejsaž sa pojavom salaša kao specifičnog oblika građenog sadržaja,
- Percepcija grada Subotica kao dominantnog urbanog prostora i glavnog nosioca identiteta i
- Percepcija većih i manjih naselja kao urbanih prosotra sa različitim karakteristikama.

Ovim planom (u elaboratu Strategija prostornog razvoja opštine Subotica, 2006) je utvrđen način na koji se odvija percepcija urbanog prostora grada Subotica na osnovu kojeg se gradi identitet urbanog prostora i metod kako se takvo istraživanje može obaviti za sva naselja u opštini.

Pojedinačna istraživanja bi bila uvodni delovi niza projekata formiranja identiteta pojedinih naselja, pri čemu se posebno izdvaja Palić kao naselje sa snažno izraženim identitetom turističkog mesta, ali i manjih centara kao što su Čantavir, Bajmok, Tavankut ili Hajdukovo.

Ukazujući na različitosti i specifičnosti, koje se mogu pojaviti u pojedinačnim slučajevima, ukazano je na potrebu izučavanja svakog mesta i samog grada kao posebnog komunikacijskog sistema kako bi se dobio rezultat koji će se iskazati i kao celoviti identitet prostora opštine Subotica.

6.5. FORMIRANJE I JAČANJE IDENTITETA OPŠTINE SUBOTICA I NJENIH NASELJA

Aktivnosti na formiranju i jačanju identiteta (kako je već navedeno) obuhvataju niz projekata koji se realizuju i primenjuju u logičnom sledu:

- Identifikacija i vrednovanje postojećeg stanja predstavlja projekat inventarisanja postojećeg stanja na način kako je to urađeno na primeru grada Subotica. Potrebno je uraditi snimanje stanja za svako naselje i vrednovati ga po svim aspektima (Bajmok, Čantavir, Mala Bosna, Mišićevo, Đurđin, Stari Žednik, Novi Žednik, Bikovo, Gabrić, Hajdukovo, Šupljak, Kelebija, Ljutovo, Tavankut). Posebno se izdvaja naselje Palić koje ima i status turističkog centra. Isto tako se mora identifikovati i vrednovati stanje pojedinih prirodnih prostora koji predstavljaju zasebne celine po svojem karakteru, sadržaju i mogućim aktivnostima. (realizacija 2007.)
- Postavljanje pojedinačnih ciljeva u segmentima identiteta. Na osnovu izvršenog vrednovanja sledi postavljanje ciljeva po segmentima i postavljanje programa za izradu pojedinih projekata. (realizacija 2007.)
- Izrada projekata identiteta po segmentima prostora sa integrativnim pristupom u odnosu na druge aktivnosti:
  - projekat identiteta za naselja, (realizacija 2007-8.)
  - projekat identiteta za turističke prostore, (realizacija 2007-8.)
  - projekat identiteta grada Subotica (sa podsistemima informisanja i reklamiranja), (realizacija 2007-9.)
  - projekat identiteta jedinstvenog sistema komuniciranja (informacioni sistemi), (realizacija 2008-9.)
- Sintezni projekat ukupnog identiteta Opštine predstavlja obuhvatni projekat pojedinačnih projekata. (realizacija 2009.)

6.6. PRIORITETNI PROJEKTI IZ OBLASTI ZAŠTITE SPOMENIKA KULTURE DO 2011.

Projekti iz oblasti zaštite spomenika kulture imaju za cilj pokretanje čitavog procesa zaštite koji je definisan Prostornim planom. Projekti su odabrani tako da dodirnu najznačajnije probleme zaštite graditeljskog nasleđa u opštini Subotici i da zaštitu usmere u željenom pravcu.

1. Revitalizacija Sinagoge – projekat transnacionalnog značaja
2. Strategija revitalizacije gradskog jezgra Subotice – Projekat regionalnog značaja
3. Tavankut - Putevi vina – projekat transgraničnog značaja
4. Revitalizacija vile Bagoljvar na Paliću – projekat nacionalnog značaja
5. Kulturna staza građanske arhitekture na prelazu između XIX i XX veka – projekat transgraničnog značaja
6. Revitalizacija salaša
7. Projekat vizuelnog identiteta Opštine i naselja

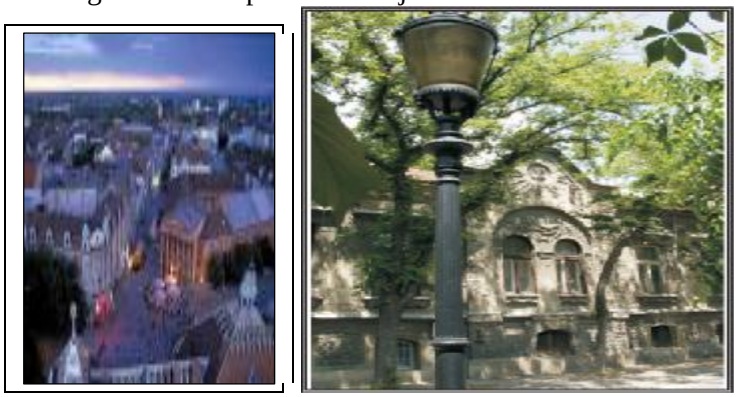

Noćni pogled na trg Slobode Stara kuća u ulici V. Stajića

7. EKONOMSKI OKVIR PROSTORNOG RAZVOJA OPŠTINE

Ekonomija, odnosno privredni razvoj, predstavlja najveću razvojnu šansu opštine Subotica. Efikasnija i kvalitetnija upotreba resursa i vrednosti, kao i optimalno korišćenje položaja na kapitalnim infrastrukturnim sistemima kao što je autoput E-75 i međunarodni železnički pravac (koridor Xb), u graničnom pojasu prema Evropskoj uniji, će omogućiti ubrzaniji razvoj Opštine. Uklanjanjem određenih slabosti i prepreka (videti prvi deo ovog plana), sa periferne pozicije u Srbiji, opština Subotica može da postane jedan od značajnih centara u širem akcionom području umreženih metropolitenskih centara Beograda, Novog Sada, Segedina, Arada i Temišvara. Povezivanje sa susedima na regionalnoj osnovi (opštine Bačka Topola, Kanjiža, Ada, Senta) će omogućiti u perspektivi realizacije većih razvojnih projekata u okviru programa Evropske unije (IPA od 2007-2013, pre svih). Radi toga neohodno je povećanje konkurentnosti opštine Subotica, odnosno sposobnosti da konkuriše drugima u širem okruženju.

7.1.OSNOVNI I POSEBNI CILJEVI

Imajući u vidu potrebu da lokalna privreda bude konkurentnija, da se opštinsko područje ravnomernije razvija i da se zaustave nepovoljni ekonomski trendovi, proizilazi da je strateški cilj opštine Subotica: unapređenje ambijenta za aktiviranje svih lokalnih resursa, radi razvoja lokalne ekonomije na principima konkurentnosti, prepoznatljivosti i održivog razvoja.

Za jačanje konkurentnosti neophodno je: razvijati i sprovoditi programe javno-privatnog partnerstva, razvoj klastera i zajedničkih inicijativa, uspostavljanje novih organizacionih formi (na primer, poslovno-tehnološki inkubator), uvođenje standarda kvaliteta, unapređenje produktivnosti i obuke u saradnji sa privatnim sektorom i dr..

Za potencijalne investitore na privlačnost ambijenta najviše utiču: troškovi i dostupnost komunalijama, realizacija unapređenja infrastrukture, savremenost nastavnog programa odnosno obrazovni nivo i veštine, i zemljište odnosno lokacija.

Za realizaciju ovog osnovnog cilja bitno je da se inicijative za aktiviranje svih lokalnih resursa, posebno poljoprivrednog, turističkog, saobraćajnog, industrijskog potpomognu izgradnjom povoljnog poslovnog ambijenta i otklanjanjem administrativnih barijera, boljom i potpunijom informisanošću svih sadašnjih i potencijalnih korisnika prostora, saradnjom i stalnom komunikacijom uprave i stručnih službi sa korisnicima prostora, sprovođenjem edukativnih akcija od strane opštinskih struktura i nevladinog sektora, poboljšanjem ekonomskog položaja mesnih zajednica i unapređenjem osnovnih komunalnih usluga rešavanjem pitanja: vodosnabdevanja, odvođenja otpadnih voda, regulisanja nivoa podzemnih voda, odlagališta otpada, sigurnosti u elektrosnabdevanju i telefoniji - fiksnoj i mobilnoj, uređenja priobalja jezera. U funkciji realizacije strateškog cilja definisani su osnovni i posebni ciljevi.

a) Osnovni ciljevi se odnose na:

- uravnotežen društveno-ekonomski razvoj, što podrazumeva podsticanje razvoja ruralnog područja i integraciju stanovništva u razvojne procese;
- izgradnju, obnavljanje i održavanje infrastrukture, u skladu sa predloženim konceptom razvoja infrastrukture i predloženim projektima;
- unapređenje kvaliteta života, što znači stvaranje uslova za samorazvoj i zapošljavanje, kao i bolju dostupnost različitim javnim servisima;
- odgovorno upravljanje prirodnim resursima i zaštita okoline, što zahteva smanjenje konflikata posebno između tražnje za prirodnim resursima (zemljišta, vode, predeonih celina i sl.) i potrebe njihovog očuvanja;
- racionalno korišćenje zemljišta kao najvažnijeg resursa, što zahteva zaštitu priobalja jezera, poljoprivrednog zemljišta, infrastrukturnih koridora od, pre svega bespravne izgradnje;
- upravljanje resursima i imovinom i ubiranje prirodne i stvorene rente radi investiranja u sopstveni društveno – ekonomski razvoj, što uz promene zakonske regulative znači i promenu odnosa lokalne zajednice u pogledu efikasnije kapitalizacije građevinskog zemljišta.

b) Posebni ciljevi odnose se na:

2. prigranična područja, posebno unapređenjem saradnje i koordinacije na programima i projektima od zajedničkog značaja za pogranična područja susednih zemalja (posebno sa Mađarskom) vezanih, pre svega, za: korišćenje i zaštitu poljoprivrednog zemljišta, zaštitu životne sredine, razvoj zajedničkog tržišta posebno turističkog, efikasnije korišćenje saobraćajnog položaja i infrastrukture;
3. razvojne centre, postizanjem višeg nivoa urbaniteta razvijenog opštinskog odnosno regionalnog centra Subotice kroz restrukturiranu i konkurentnu privredu, ali i razvoj manjih vangradskih centara – Bajmoka, Čantavira, Tavankuta, Novog Žednika, Hajdukova kao novih "inkubatora" razvoja;
4. ruralna područja, poboljšanjem u celini ekonomskih, socijalnih, kulturnih i ekoloških uslova, kao i izgradnjom infrastrukturnih i pratećih sadržaja, posebno imajući u vidu specifične funkcije pojedinih delova ruralnog područja u pogledu poljoprivrede, turizma i očuvanja prirodnih vrednosti.
5.

7.2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

Koncepcija održivog privrednog razvoja ka konkurentnoj i prepoznatljivoj lokalnoj ekonomiji zasniva se na korišćenju svih resursa koji treba da obezbede veće zapošljavanje, ravnomerniji razvoj opštinske teritorije i zaštitu životne sredine kao ključnog faktora razvoja, a što se može ostvariti kroz:

2. dalji proces privatizacije i restrukturiranja postojeće privrede posebno industrije i otvaranje novih MSP proizvodnih i uslužnih u razvojnim centrima, i

3. diverzifikaciju i specijalizaciju privredne strukture, i to:

3.5. u poljoprivredi - od primarne faze do faze finalizacije proizvoda na osnovu održivog korišćenja prirodnog potencijala (proizvodnja i prerada poljoprivrednih proizvoda, sakupljanja i prerade lekovitog bilja), lovu i ribolovu, imajući u vidu specifičnosti unutar opštinskog područja,

3.6. u turizmu - razvojem specijalizovanih vidova turističke ponude kao što su banjski, jezerski, eko, seoski, rekreacioni, izletnički i drugi vidovi turizma, na osnovu postojećih i novih kapaciteta i nove ponude, za koju postoje dobri uslovi i na vangradskom području,

3.7. u saobraćaju, transportu i skladištenju – preduzimanjem konkretnih akcija na izgradnji neophodne infrastrukture (mreže i objekata), što je posebno važno za brže aktiviranje centara na vangradskom području,

3.8. u uslužnom sektoru – od usluga višeg nivoa (informatičke, poslovne, finansijske, inženjerske, konsalting i dr.), do usluga koji zadovoljavaju svakodnevne potrebe stanovništva, privrede (posebno poljoprivrede) i drugih korisnika prostora (posetioca i dr.), što je usko povezano sa funkcionalnim značajem pojedinih centara.

3.9.

7.3. LOKALNE INICIJATIVE

Kapacitet ljudskog resursa (brojnost, obrazovna i starosna struktura) je različita na području Opštine. Mnoga naselja su zahvaćena procesom starenja, što ograničava kapacitet ovog resursa. Istovremeno, pokrenuto je nekoliko inicijativa na području opštine, među kojima su: «Udruga poljoprivrednih proizvođača Subotice» udruženje formirano od poljoprivrednika koje se brine o interesima poljoprivrede i edukaciji poljoprivrednika i «Protokol o saradnji mesnih zajednica» potpisan od strane 8 mesnih zajednica (Stari i Novi Žednik, Čantavir, Đurđin, Tavankut, Bajmok…) usmeren na aktiviranje svih razvojnih resursa (položaja, saobraćaja, male privrede, turizma). Ove inicijative pokazuju na sazrevanje svesti o sopstvenoj odgovornosti za razvoj i na neophodnost promene teritorijalne organizacije i jačanje značaja lokalnih samouprava/mesnih zajednica.

Kapacitet ljudskog potencijala vidi se i iz brojnosti inicijativa za unapređenje lokalne ekonomije. U iskazanim inicijativama prepoznati su, pre svega turistički, poljoprivredni i potencijali za razvoj male privrede. kao osnove za razvoj lokalne ekonomije.

Zainteresovanost za razvoj industrije i male privrede, karakteristična je za naselja:

Novi Žednik - kapaciteti male privrede (industrijska zona sa Čantavirom), sušare, plastenici, skladištenje

Stari Žednik – prerada poljoprivrednih proizvoda, tekstilni pogon

Čantavir - kapaciteti male privrede (industrijska zona sa Novim Žednikom), skladištenje i sl.

Šupljak – pogon za preradu trske, pogon za preradu poljoprivrednih proizvoda (belog luka, paprike i dr.), klanica

Kelebija – cvećarstvo, ribnjak

Bajmok - farme

Bačko Dušanovo – farme

Bikovo – mali privredni i zanatski kapaciteti;

Inicijative za razvoj turizma su iskazane su u:

Kelebija - banjski - vazdušna banja, veštačko jezero, termalne vode; rekreativna zona, ergela

Šupljak – jezerski (Ludaško), seoski, posebno vezan za salaše, sportsko-rekreacioni (pešačke i biciklističke staze), kampovi

Bačko Dušanovo – rekreacioni (ostrvo Čiker)

Bajmok – vezano za termalne vode, sportsko-rekreacioni

Stari Žednik – salaši (oko 100-ak)

Tavankut – etno turizam, salaši;

Inicijative za korišćenje vodnog resursa su u naseljima:

Bajmok – termalne vode;

Zainteresovanost za razvoj poljoprivrede su prisutne u:

Bajmok - ratarstvo i stočarstvo

Stari Žednik - ratarstvo

Novi Žednik – plastenici

Bikovo – povrtarstvo, plastenici

Hajdukovo – plastenici, povrće, cveće

Čantavir – stočarstvo;

Inicijativa za izradu planske dokumentacije, projekata i studija razvoja kojom bi se odredile lokacije za razvoj pokazane su od strane:

MZ Bajmok,
Šupljak,
Tavankut.

Sve napred navedene inicijative govore o potrebama, namerama i sazrevanju svesti stanovništva za samorazvijanje lokalne ekonomije, ali i o obavezi Opštine i Pokrajine da ih podrži.

Tabela 23: Inicijative seoskih mesnih zajednica za unapređenje lokalne ekonomije

Mesne zajednica/ naselje	Vezane za poljoprivred	Vezane za turizam	Vezane za malu privredu	Izgradnja gasovodne mreže	Obezbeđenje prostora za razvoj	Ostali potencijal
Kelebija		termalne vode vazdušna banja				novoformir. jezero
Ljutovo						
D. Tavankut						
G. Tavankut						
Bajmok	ratarstvo i stočarstvo	termalne vode	+		za razvoj MSP	termalne vode
Đurđin						termalne vode
Stari Žednik						salaši (oko 100-ak)
Novi Žednik	sušare plastenici		+	gasifikacija	indus.komer. stamb. zona (30-40 ha)	termalne vode
Čantavir	+				za razvoj MSP	
Višnjevac						
Bikovo	povrtarstvo plastenici		+			navodnjavanje
Šupljak	farme otkupna stanica	jezerski - osmatračnie, uređene staze seoski–salaši, kampovi	Pogon za trsku (izolacioni materijal) pogon za preradu belog luka, paprike klanica	za privredu i domaćinstva		
Hajdukovo	plaastenici i tople leje za povrće i cveće	smeštajni kapaciteti seoski turizam	sakupljanje i prerada trske	za privredu i domaćinstva		
B. Vinogradi	sušara za voće (jabuka, šljiva)		sušara	za privredu i domaćinstva		termalne vode
Palić		banjski sportsko-rekreativ. kongresni otvaranje Palića i obala za sportove domaća radinost			zona za MSP-TIC (turis.infor. centar kamp zone	termalne vode (rešavanje sistema)
B.	farme	ostrvo Čiker	mala			

Dušanovo		(spor.rekreat. zona)	privreda stovarišta			

Za realizaciju osnovnog cilja bitno je da se inicijative za aktiviranje svih lokalnih resursa (poljoprivrednog, turističkog, saobraćajnog, industrijskog) potpomognu: boljom i potpunijom informisanošću, saradnjom i stalnom komunikacijom, sprovođenjem edukativnih akcija, poboljšanjem ekonomskog položaja mesnih zajednica, unapređenjem osnovnih komunalnih usluga (rešavanje pitanja vodosnabdevanja, odvođenja otpadnih voda, rešavanje problema od podzemnih voda, odlagališta otpada, sigurnosti u elektrosnabdevanju i telefoniji - fiksnoj i mobilnoj, uređenju priobalja jezera).

U tom pogledu strateški zadatak opštine Subotica je organizovano delovanje u prostoru na principima: afirmacije lokalnih specifičnosti; održivog razvoja i korišćenje prostornih potencijala za razvoj unutaropštinske, međuopštinske, međuregionalne i prekogranične saradnje.

Organizovano delovanje podrazumeva prihvatanje i poštovanje od strane lokalne samouprave nekoliko obavezujućih principa:

Kontinualnost u preduzimanju zajedničkih razvojnih, planerskih i promocionih akcija, jer se radi o jednom dugoročnom procesu, gde će se akteri susretati sa novim izazovima i potrebom stalnog monitoringa.

Susretnost, što podrazumeva stalnu međusobnu komunikativnost sa brojnim korisnicima prostora, na primer: turistički i poljoprivredni na razvoju eko i seoskog-turizma; turistički i kulturni na razvoju turizma; industrijski, poljoprivredni i preduzetnički - male privrede, a u cilju usklađenosti akcija u prostoru. Istovremeno, pogranični položaj opštine Subotica upućuje i na potrebu da se akcije pokreću, koordiniraju i realizuju u saradnji sa pograničnim akterima sa Mađarske strane.

Edukativnost i informisanost je neophodna aktivnost u svim segmentima delovanja na prostoru opštine Subotica. Suština održivog razvoja mora biti približena različitim korisnicima prostora (industrijskim, poljoprivrednim, turističkim poslanicima, građevinskim operaterima, i dr.). Ovaj segment delovanja je potrebno da nađe svoje mesto u obrazovnom sistemu, javnom i privatnom sektoru, NVO i dr.. U tom pogledu lokalna samouprava treba da pokreće inicijative da se iskoriste mogućnosti koje Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu pruža u obuci i osposobljavanju lokalnih organa za zahteve koje integracija sa EU postavlja.

Promotivna aktivnost lokalne samouprave - je vrlo važna u savremenom poslovanju i opština Subotica mora u ovome aktivno i organizovano nastupiti. Pored upoznavanja sa ponudom određenih prostora/lokacija za poslovanje, turizam, stanovanje i dr., potrebno je upoznavanje i sa uslovima koje pruža lokalni poslovni ambijent - za potencijalne investitore bitne su informacije koje se odnose na poresku i zemljišnu politiku, finansijske obaveze i stimulacije, ekološke uslove i obaveze, obavezujuće standarde i sl..

Formiranje klastera zahteva kompleksan organizovan pristup kako bi se obezbedila podrška za razvoj sektorskih grupa i udruženja u cilju poboljšanja opštih mogućnosti i rast dodate vrednosti, što zahteva rad na informisanosti potencijalnih aktera (poljoprivrede, turizma, industrije, građevinarstva, zdravstva, kulture, nauke i struke, saobraćajnih, finansijskih i osiguravajućih institucija) – preko formiranja zajedničkih službi (marketinga, prodaje i sl.) do, eventualnog formiranja zajedničkog fonda sredstava, i sl..

Uspostavljanje organizacione strukture - podrazumeva da se postigne saglasnost oko donošenja odluke o tome da se formira posebno telo/agencija za razvoj koja bi se u ime lokalne samouprave Subotica organizovano bavila promocijom prostora, što ne isključuje formiranje posebnih, vezanih za realizaciju konkretnih projekata, s tim da je lokalna agencija koordinator pojedinačnih projekata. S obzirom da se na ovom prostoru radi i o regionalnim potencijalima neophodno bi bilo da lokalna samouprava Subotica aktivno učestvuje u regionalnoj saradnji i predlaganju i uspostavljanju regionalne organizacione strukture.

Potrebno bi bilo da se agencija (ili drugo telo) institucionalizuje tj. da se obezbede finansijska sredstva i kadrovi kako bi se delovanje profesionalizovalo. Agencija treba da je profesionalno i apolitičko telo.

Posebno treba podvući da formiranje ovakve agencije može da obezbedi mesto kontakta za investitore odnosno načelo “jedinstven šalter” (One-Stop-Shop), gde bi se na jednom mestu dobile sve informacije, rešavali zahtevi i dobijale potrebne dozvole uz poštovanje zakonske i planske procene i rešenja, a u cilju skraćenja vremena, smanjenja troškova i smetnji sa kojima se investitori suočavaju.

Aktivan organizovan pristup podrazumeva, pre svega koordiniran rad urbano-menadžerskog tipa radi koordinacije aktivnosti sa svim nosiocima informacija o prostoru (službe za planiranje, za izgradnju i građevinsko zemljište, opštinsko imovinsko-pravne, poreske i inspekcijske, katastra, turističke, kulturne, zaštitarske i dr.) i na pokretanju konkretnih projekata, kao, na primer vezanih za:

- aktivnosti Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u pogledu podsticaja razvoja poljoprivrede i prerade. Buduće telo/agencije za promociju prostora bi imala zadatak da preko nadležne Filijale predloži moguće projekte koji bi doprineli razvoju ruralnog područja i afirmisanju konkretnih proizvoda i usluga (eko proizvodi, proizvodi i usluge specifični za ovo područje, razvoj staklenika i plasteničke proizvodnje, izgradnja i modernizacija objekata za skladištenje, pakovanje i preradu poljoprivrednih proizvoda i sl.). Jedno od strateških

opredeljenja Srbije je obezbeđenje uslova za razvoj kroz teritorijalnu specifičnu podršku lokalnim inicijativama i izgradnju kapaciteta lokalnog poslovnog okruženja za ruralni razvoj, kao i kroz privlačenje stranih investicija;

- saradnju sa dijasporom na konkretnim programima/projektima, kao što su: razvoj poljoprivrede i prerade, sakupljanja i pakovanja lekovitog bilja, razvijanje različitih vidova turističke ponude (banjski, jezerski, lovni, ribolovni, edukacioni, seoski i dr.) i rekreacije (biciklističke i pešačke staze duž obala jezera i dr.), a što je sve uslovljeno ulaganjima u izgradnju i unapređenje životne sredine. U tom smislu potrebno je pripremiti i osnovne informacije za programe (finansijske, radna snaga, zaštita životne sredine, tržište nabavke i plasmana proizvoda i usluga, i dr.);
- saradnju sa stanovništvom kao osnove za razvoj partnerstva javnog i privatnog sektora. Posebno je važna saradnja sa naseljima u ruralnom području oko konkretnih akcija, na primer, obnovi tradicionalnih proizvoda i usluga (tradicionalnih zanata i dr.), ali i tzv. zdrave hrane. Da bi se na ovom planu postigao uspeh potrebna bi bila veća decentralizacija uprave, stručnih službi i centara – bolja opremljenost mesnih zajednica, otvaranje biznis centara;
- razvoj međugranične saradnje, što je za lokalnu samoupravu od izuzetnog značaja za njen budući razvoj. U okviru pogranične saradnje "Susedski projekti" postoje tri vrste projekata – zajednički kada projekat sa odvojenim budžetima podnose kandidati iz dve zemlje (kandidat iz Subotice i Mađarske), paralelni kada se izdvajaju komplementarne aktivnosti sa obe strane granice (iz opštine Subotice i sa mađarske strane), s tim da partneri svoje projekte prijavljuju odvojeno, i individualni, čija se realizacija odnosi samo jednu stranu granice, ali projekat ima uticaja i na drugu stranu granice (na primer, ekološki projekti, projekti zaštite od visokih podzemnih voda i sl.). Pogranična saradnja poželjna je i na zajedničkom razvoju i promociji turističkih potencijala.

7.4. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

Polazeći od raspoloživih potencijala i ocene komparativnih prednosti opštine Subotica, kao i od strateških opredeljenja i pravaca razvoja Vlade Republike Srbije predstavljenih u dokumentu "Strategija podsticanja i razvoja stranih ulaganja", predlažu se sledeći projekti:

1. Projekat	Formiranje povoljnog poslovnog ambijenta za ulaganja na području opštine Subotica
Osnovna polazišta i ciljevi	Zbog problema nedostatka sredstava za restrukturiranje privrede i izgradnju ekonomske infrastrukture, neophodno je povećati kapacitet lokalnog poslovnog ambijenta tj. izgraditi atraktivno poslovno okruženje, koje bi uticalo na privlačenje investitora i potencijalnim investitorima omogućilo konkurentno poslovanja. Cilj je stvoriti bazu podataka o zemljištu na kojem je moguća izgradnja i razvoj proizvodnih i uslužnih delatnosti.
Vremenski rok	2006/2007.
Potrebna okvirna sredstva	Projekat je moguće realizovati na osnovu sopstvenih ljudskih resursa uz minimalna finansijska sredstva angažovanjem lokalnih stručnih službi (finansijske, poreske, urbanističke, zemljišne i dr.) uz postizanje konzensusa oko ciljeva i uslova (povoljnosti) ulaganja i koordinacijom svih aktivnosti
Aktivnosti/instrumenti za sprovođenje	Planiranje i definisanje lokacija za različite namene; programiranje uređenja građevinskog zemljišta (pripremanje i opremanje) sa finansijskom konstrukcijom; predinvestiranje u uređenje zemljišta sa konstrukcijom izvora sredstava; marketing sa definisanom ponudom lokacija i uslova (finansijskih, ekoloških i dr.) Formiranje baze podataka o zemljištu i uslovima izgradnje i rada.
2. Projekat	Formiranje Poslovno-tehnološkog inkubatora u Subotici
Osnovna polazišta i ciljevi	Strategijom podsticanja i razvoja stranih ulaganja Srbije u cilju bržeg povezivanja privrede sa naučnim, istraživačko-razvojnim i inovacionim sektorom, kao i zakonima o inovacionoj delatnosti i naučno-istraživačkoj delatnosti definisane su organizacije za pružanje infrastrukturne podrške inovacionoj delatnosti, i to: poslovno tehnološki inkubator i naučno-tehnološki park. Subotica predstavlja visokoobrazovni i srednjeobrazovni centar sa dugom obrazovnom tradicijom. Pored toga u Subotici postoji »Slobodna zona«, a svetske tendencije su u transformaciji slobodnih zona u naučne parkove. Navedeni potencijali pružaju mogućnost formiranja »Poslovno-tehnološkog

	inkubatora« u Subotici, koji bi u prvoj fazi bio edukativno-inovacioni centar za razvoj tehnologije i komercijalizacije nauke, a sa ciljem da preraste u centar za saradnju i partnerstvo biznisa – fakulteta i naučno-istraživačkih institucija. Tehnološki inkubator, kao kompanija, bi mogla da ponudi zainteresovanima pored prostora i različite usluge (administrativne, tehnološke, marketinške i druge) na određeni period, a u cilju otvaranja mogućnosti uključivanja drugih preduzeća i inovativnih organizacija. Ovaj projekat treba kandidovati Ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom, koji predviđa da u probnoj fazi razvije saradnju nekoliko većih gradova.
Vremenski rok	2007/2011. – I faza
Potrebna okvirna sredstva	Projekat je u početnoj fazi moguće realizovati na bazi finansijske inicijative lokalne zajednice i od strane privatnog sektora, a ukoliko se pozitivno oceni i uz finansijsku podršku Vlade Srbije. Za početak su potrebna minimalna finansijska sredstva, imajući u vidu mogućnost korišćenja postojeće nastavne baze (fakulteta) i pretežnim angažovanjem lokalnih snaga na osmišljavanju programa i pronalaženju prve klijentele. Ukoliko lokalna zajednica ne raspolaže inicijalnim sredstvima, u uspostavljanju ove organizacione forme mogu učestvovati zainteresovani investitori, kojima bi se ponudili određeni poreski podstreci.
Aktivnosti/instrumenti za sprovođenje	Ključnu ulogu ima lokalna zajednica, koja treba da pokrene i osmisli projekat i ostvari saradnju sa Ministarstvom za ekonomske odnose sa inostranstvom, Vojvođanskom agencijom za promociju investicija, komorama, Fakultetima i drugim zainteresovanim akterima, uključujući i privatni sektor. Izrada akcionog plana za realizaciju pojedinih faza ovog projekta.

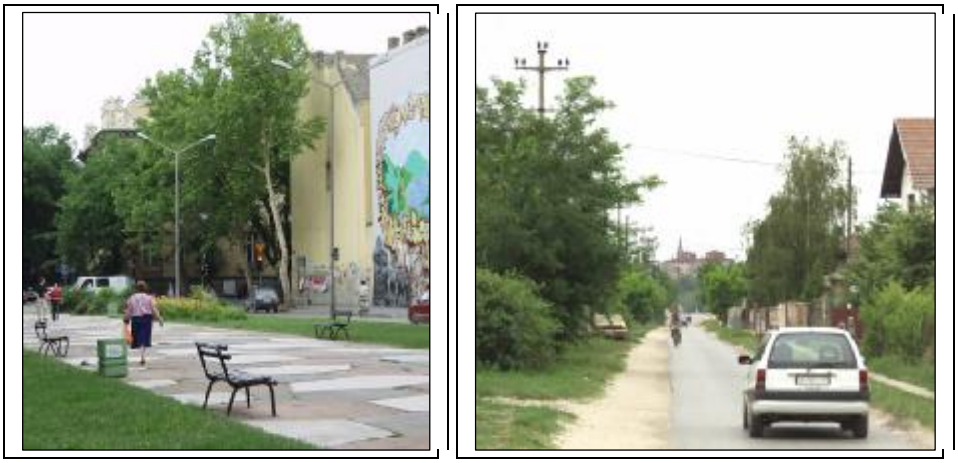

Susret starog i novog dela grada Ulica u formiranju sa jednom asfaltnom trakom

8. PROSTORNI RAZVOJ SAOBRAĆAJA

Perspektiva razvoja saobraćaja i unapređenja saobraćajne infrastrukture i privrede će da se zasniva na (1) razvoju i modernizaciji kapitalnih saobraćajnih objekata (uloga Republike i Pokrajine) i (2) unapređenju i kompletiranju lokalne mreže (uloga Opštine), te na tome zasnovane saobraćajne privrede i povećanog stepena pristupačnosti kao preduslova veće konkurentnosti i širih regionalnih integracija.

8.1. OSNOVNI CILJ RAZVOJA SAOBRAĆAJA

Radi velikog zaostatka putne i železničke mreža prioritet izgradnje treba da imaju pravci Koridor X- krak Xb. i potrebe povezivanja susednih zemalja sa modernom mrežom oba vida prevoza. Takođe treba težiti ka ravnomernom pokrivanju opštinskog prostora kvalitetnom saobraćajnom mrežom uz strateški cilj: unapređenje veza sa evropskom mrežom i postizanje visokog standarda u mreži puteva i železnice (lokalna i državna nadležnost).

Ovo podrazumeva:

1. Prostorni razvoj područja sa stanovišta železničkog, drumskog i vazdušnog saobraćaja sa direktnim uključivanjem u evropski Koridor X- krak Xb, uz optimalnu povezanost sa susednim opštinama.

2. Prostorni razvoj i izgradnja Robno-transportnog centra za integralni transport u prostoru je omedjen magistralnim putnim pravcima M-22.1, M-24, prugom E-85 i rekom Čik u blizini staničnog mesta Naumovićevo. Ovakav razvoj železnice podrazumeva povezivanje svih većih izvorišta roba uvodjenjem kombinovanog prevoza, kao i poboljšanje u domenu integralnog transporta. Stvaranjem povoljnijih uslova za konkurentske sposobnosti železnice treba računati sa drugačijom logikom i preraspodelom robnih tokova u ukupnom transportnom radu.

3. Prostorni razvoj ovog regiona zahteva posedovanja najvišeg nivoa saobraćajnog standarda i integralnost saobraćajnih sistema.

4. Afirmacija i razvoj javnog prevoza i nemotorizovanih kretanja sa stanovišta održivog razvoja saobraćaja.

5. Jedan od elemenata razvoja saobraćaja predstavlja će i proširenje funkcije postojeg sportskog aerodroma u Bikovu sa funkcijama javnog i komercijalnog saobraćaja.

6.

8.2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA SAOBRAĆAJA

8.2.1. Drumski saobraćaj

Koncepcija prostornog razvoja drumskog saobraćaja u opštini Subotica predpostavlja aktivnu saradnju lokalne i republičke uprave na modernizaciji, rekonstrukciji i proširenju putne mreže od lokalnogm regionalnog i državnog značaja. Ovo znači pre svega:

- Održivi razvoj pre svega, sa neophodnom integracijom drumskog i železničkog saobraćaja. Definisanu osnovnu putnu mrežu na nivou PPO, odnosno regije treba izgraditi, razvijati i dopuniti prema najvišim standardima.
- Dijametralne veze date u PPO Subotica realizovati što pre da bi se uspostavila ravnoteza u komunikaciji i u kretanju korisnika prema novim razvojnim centrima.
- Uspostaviti neposrednu vezu ciljnog saobraćaja sa mrežom regiona i logičnu koncepciju kod nadovezivanja mreže nižeg ranga na mrežu višeg reda.
- Ukrštanje magistralnih putnih pravaca M-22.1 i M-17.1 mogu se izgraditi u nivou sa odgovarajućim kružnim tokom - kružne raskrsnice do realizacije konačnog rešenja definisanog u planskoj dokumentaciji.
- Opštinski putevi kod ukrštanja treba da premoste navedeni magistralni putni pravac objektom u vidu nadputnjaka ili podvožnjaka, bez mogućnosti direktnog priključenja na M-24.
- Kvalitet življenja postavlja kao imperativ, organizovan i ekološki uređenu mobilnost i komunikacije stanovnika i afirmisanje razvoja saobraćaja za nemotorizovana kretanja.

-

8.2.2. Železnica

Železnica kao državni sistem podrazumeva razumevanje određenih potreba opštine Subotica. Ovo znači:

- Nesporan kvantitet i uspostavljanjem dijametralnih veza na trasi železnice,Beograd-Subotica-Budimpešta, Beograd-Subotica-Segedin, Subotica-Sombor-Vinkovci, Subotica-Senta-Kikinda-Temišvar i Subotica-Baja, uz modernizaciju i elektrifikaciju pruga prerašće u kvalitet u cilju povećanja prevoza robe i putnika.
- Železnički čvor Subotica je osnovna tačka razvoja železnice, zato stanica zadržava karakter prolaznosti za vozove na svim prugama.
- Osnovni cilj modernizacije i elektrifikacije pruga je u obezbedjenju uštede u vremenu veća bezbednost na pružnim prelazima koji ostaju u nivou i prevoznih kapaciteta i mogućnost za efikasno izvršenje transportnog rada .
- Železnička pruga za prolaz međunarodnih vozova kroz Palić će u budućnosti biti izmeštena. Dislokacijom vozova na novi železnički koridor Palić-Subotica će se izbeći nepotrebna denivelacija usred naselja Palić, sa magistralnim putem M-22.1.
- Nova prostorna pozicija pruge će biti definisana kada se steknu uslovi za njenu realizaciju u skladu sa odredbama zakona.
- U postojećem železničkom zemljištu Palić –Subotica moguća je realizacija regionalnog tramvaja. Akcenat treba staviti na atraktivnost tog dela prostora i pouzdanost kao ponude u prevoznom kapacitetu za stanovnike naselja Palić i Radanovca.
- Izgradnja robno-transportnog centra za integralni transport je omeđena magistralnim putnim pravcima M-22.1, M-24, prugom E-85 i rekom Čik u blizini staničnog mesta Naumovićevo. Ovakav razvoj železnice podrazumeva povezivanje svih većih izvorišta roba uvodjenjem kombinovanog prevoza, poboljšanje u domenu integralnog transporta. Stvaranjem povoljnijih uslova za konkurentske sposobnosti železnice treba računati sa drugačijom logikom i preraspodelom robnih tokova u ukupnom transportnom radu. Infrastrukturna i komunalna opremljenost je veoma bitna za planirani robni centar, jer samo poboljšanjem eksploataciono-tehničkih elemenata terminala prema evropskim standardima može se kvalitetno povezati u mrežu europske železnice.

8.3. TRANSGRANIČNE VEZE I INTERREGIONALNI UTICAJI

Prostorni razvoj saobraćaja i saobraćajnih objekata u sistemu upravljanja granicom i graničnim prelazima, infrastrukturni i tehnički uslovi moraju da zadovolje standarde Eu iz oblasti koje se odnose na transgraničnu saradnju (Strategija integrisanog upravljanja granicom u RS, Sl. glasnik RS, br. 11/06, i Akcioni plan za integrisano upravljanje graničnim prelazima)

a) Nemotorizovana kretanja

- Uredjenje i prostorno usaglašavanje funkcionalnih potreba graničnih prelaza, GP ”Kelebija” GP.”Bajmok”i alternativnih GP.”Bački Vinogradi” i GP.”Baja”, sa mogućnošću korišćenja prelaza za nemotorizovana kretanja.
- Obezbediti kontinuitet koridora za nemotorizovana kretanja do turističkih sadržaja i do graničnih prelaza, medju preduslovima za povezivanje sa Evropom.
- Susedne opštine mogu da se priključe na mrežu nemotorizovanih kretanja.
- Izgradnja koridora za nemotorizovana kretanja i povezivanje turističkog kompleksa Palić.

b) Železnička pruga Subotica-Baja

- Aktiviranje železničkog pravca sa otvaranjem novog graničnog prelaza i realizacija biciklističke staze u pružnom pojasu.

c) Inicijativa za izradu planske dokumentacije

-Regionalni ’’tramvaj’’ na relaciji Segedin-Subotica-Sombor, uključivanje železnice u sistem prigradskog i gradskog javnog prevoza

- U okviru razvoja sistema javnog prevoza putnika, potrebno je vrednovati prostor prema motivu putovanja i linija želja

– Maksimalno koristiti postojeću mrežu železničkih pruga, van naselja . U naselju kompleksno sagledati i osmisliti nove racionalne prodore na osnovu prostorne raspodele kretanja.

–

8.4. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Kompletna izgradnja autoputa E-75 Segment transevropskog autoputa (TEM), kao visoko-kapacitetna saobraćajnica imaće najviši nivo standarda, nakon realizacije planiranih sadržaja. Cilj je povezanost sa susednim zemljama, odnosno kvalitetna veza sa evropskom mrežom puteva.	Koncesija, Vlada Republike JP PUTEVI SRBIJE i strani ulagači . Evropska Unija
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja magistralnog putnog pravca M-24 Deonice od graničnog prelaza GP. “Kelebija” do opštinske granice sa Kanjižom Cilj je kompletiranje državne saobraćajne mreže i povezanost graničnog prelaza i više opština	R.Srbija JP PUTEVI SRBIJE
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja obilaznica oko Razvojnih centara i to: -Južna obilaznica oko Bajmoka je sastavni deo magistralnog puta M-17.1,denivelisano ukrštanje sa železnicom -Istočna obilaznica oko Čantavira je sastavni deo regionalnog puta R-119/1 Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	R.Srbija JP PUTEVI SRBIJE i Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom i MZ
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja dijametralnih saobraćajnih veza i to: -Bajmok-Čantavir, veza naselja Djurdjin, Stari Žednik i Novi Žednik, sa komletiranjem regionalnog putnog pravca R-119/1 -Bajmok-Tavankut, veza naselja Gornji Tavankut, Donji Tavankut i Ljutovo, sa komletiranjem atarskih puteva i -Čantavir-Hajdukovo, veza naselja Orom, Gabrić i Ludoš, sa komletiranjem opštinskih puteva L-25 i 10 Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica i JP PUTEVI SRBIJE i pogranične saradnje

Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Nemotorizovana kretanja -Subotica-Segedin,veza naselja Palić, Hajdukovo, Bački Vinogradi i GP»Horgoš» ili alternativni GP.»Bački Vinogradi», preko «Hateleš»-a. -Subotica-Kelebija , veza GP»Kelebija», preko naselja Kelebija. Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja dvokolosečne pruge i elektrifikacija Subotica – Beograd Cilj je modernizacije pruge Subotica-Beograd ogleda se u obezbedjenju prevoznih kapaciteta i mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada.	Koncesija, Vlada Republika Srbija i strani ulagači ,npr. Evropska Unija
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Rekonstrukcija i elektrifikacija pruge Subotica-Horgoš uz zadržavanjem postojećeg železničkog zemljišta. Cilj je modernizacije pruge i mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada u prevozu putnika i tereta	Koncesija, Vlada Republika Srbija i strani ulagači ,npr. Evropska Unija
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja i elektrifikacija pruge Subotica-Baja uz zadržavanje postojećeg železničkog zemljišta. -Cilj je povezivanje železnice sa susednom Madjarskom, radi ostvarenja mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada u prevozu putnika i tereta	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Dopuna vazdušnog saobraćaja. Inicijativa je da se zbog realnih potreba a u skladu sa Strategijom ekonomskog razvoja opštine Subotica 2007-2011, proširi funkcija sportskog aerodroma na Bikovu, razvija putnički saobraćaj, uvažavajući realnost okruženja-aerodroma Beograd, Budimpešta, Sombor, Osjek, Segedin, Temišvar. Cilj je infrastrukturna podrška za posticanje razvoja turizma.	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje
Projekat do 2011 godine karakteristike i ciljevi	Izgradnja revitalizacija i dogradnja opštinskih puteva Cilj permanentni zadatak u ostvarenju poboljšanja kvaliteta opštinskih puteva, jer ova putna mreža je osnov u povezivanju naselja i salaša u opštini.	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica i Lokalna samouprava pogranične saradnje

Krivina kod Radanovca: pogled sa Raskrsnica kod hotela „Patria”
biciklističke staze

Uobičajena slika sporedne ulice Prilaz Majšanskom mostu sa

9. PROSTORNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE

Opšti strateški zadaci razvoja infrastrukture opštine Subotica podrazumevaju:

- Uvažavanje infrastrukture kao strateškog sredstva u zaštiti životne sredine i unapređivanju uslova i kvaliteta stanovanja, privrednih aktivnosti i rekreacije, kao moćnog instrumenta unapređenja životne sredine i efikasnosti aktivnosti;
- Formiranje celovitih/kompletnih, infrastrukturnih sistema koji omogućavaju kvalitetniji život i zdraviju životnu sredinu;
- Definisanje i usaglašavanje namene, organizacije i korišćenja zemljišta, koncentracija aktivnosti (radne zone), turističkih zona i koncentracija stanovništva po zajednicama naselja u koordinaciji sa kapacitetima infrastrukture;
- Organizovanje mreže infrastrukture radi postizanja veće ekonomske, funkcionalne, ekološke i prostorne efikasnosti: usklađivanje nekompatibilnih namena površina, optimizacija u razmeštaju proizvodnih/radnih zona, saobraćajnica, naselja itd;
- Neutralisanje dosadašnjih razvojnih konflikata i negativnih eksternih efekata; i
- Utvrđivanje optimalnog odnosa između relativno kratkoročnih efekata i dugoročnih negativnih posledica što iziskuje odgovarajuća tehničko – tehnološka rešenja infrastrukture, racionalnu organizaciju u prostoru i vremenu.

Mesto infrastrukture u prostornom planu opštine Subotica podrazumeva prostorno determinisanje:

- Međunarodnih, nacionalnih (republičkih i pokrajinskih) i regionalnih saobraćajnih, energetskih, vodnih i telekomunikacionih infrastruktura,
- Zona energo resursa šireg i užeg značaja,
- Zona vodoizvorišta šireg i užeg značaja,
- Zona melioracija i zaštite od poplava,
- Koridora za postojeće i planirane prenosne i distributivne infrastrukturne mreže,
- Drumske mreže lokalnih saobraćajnica,
- Zona saobraćajnih terminala,
- Zona značajnih za održavanje naseljske higijene itd.

Veoma je važno da se svaki infrastrukturni sistem prostorno, funkcionalno i hijerarhijski pozicionira što znači:

- Definisati koridore postojeće i buduće infrastrukture, potrebne sadašnjim i budućim korisnicima u opštini, čime se ostvaruje prostorna, vertikalna i horizontalna koordinacija i širi prostorni značaj, a time:

§ Opravdanost ovih aktivnosti sagledana je kroz inertnost tehničkih sistema, racionalnost tokom izgradnje i eksploatacije, efikasnim održavanjem i komparativnim prednostima i međuzavisnostima između samih infrastruktura.

Razvojni potencijali infrastrukture mogu se sagledati, u dinamičkoj međuzavisnosti aktiviranja-pouzdanosti-eksploatacije, kao:

- Prostorne strukture raspoloživosti infrastrukture i posmatranog prostora Opštine; grada Subotice sa Palićem i njihovim periurbanim zonama sa naseljima Kelebija, Ljutovo, Mala Bosna, Bikovo, Šupljak Hajdukovo i Bački Vinogradi; Čantavira sa Bačkim Dušanovom, Novim Žednikom, Starim Žednikom i Višnjevcem; Bajmokom

sa Mišićevom i Đurđinom; Gornjim Tavankutom i Donjim Tavankutom; salaša i kuća sa povremenim i sezonskim stanovanjem,

- Podrška prostorima/zonama/naseljima opremanjem infrastrukturom radi opštih ciljeva razvoja (hijerarhija, čvorišta itd),
- Mogućnost prostornog definisanja i aktiviranja gradnje u opštini,
- Podrška privrednom razvoju, jačoj povezanosti sa susednim opštinama u Srbiji i Mađarskoj i slično.

Dva osnovna strateška cilja mogu se formulisati kroz: komunalnu kompletnost i komunalnu higijenu.

Komunalna kompletnost:

1. Pre svega se odnosi na opštinski centar Suboticu sa Palićem i njihovim periurbanim zonama sa naseljima Kelebija, Ljutovo, Mala Bosna, Bikovo, Šupljak, Hajdukovo i Bački Vinogradi. Prostorna rešenja će omogućiti definisanje programa opremanja i uređivanja zemljišta koji obuhvataju istovremeno rešavanje problema izgradnje, eksploatacije i rekonstrukcije drumskih saobraćajnica, vodovoda, kanalizacije, električne i telefonske mreže i objekata. Ustvari to bi bile dve grupe programa: prvi, programi komunalnog opremanja Subotice, Palića, Kelebije, Hajdukova Šupljaka i Bačkih Vinograda i drugi, programi komunalnog opremanja sela Ljutovo, Mala Bosna, Bikovo. Infrastrukturno umrežavanje navedenih devet naselja značajno bi smanjilo obim investicija u planskom periodu, omogućilo veću privrednu produktivnost, a naročito omogućilo zaštitu prirodnih i predeonih vrednosti, koje bi se stavile u još intenzivniju funkciju turističke ponude.

2. Programi infrastrukturnog opremanja Čantavira sa Bačkim Dušanovom, Novim Žednikom, Starim Žednikom i Višnjevcem. Jasnim planskim koncepcijama i specifičnim programa realizacije, omogućiti ravnomerniji (ranopravniji) privredni razvoj, socijalne uslove i stvoriti pretpostavke jačanja domaćinstava i demografske konsolidacije.

3. Programi infrastrukturnog opremanja Bajmoka sa Mišićevom i Đurđinom; tako da mogu integralno koristiti komparativne prednosti istih, a takođe planske iskaze i programe povezati sa funkcionalnim zonama Subotice, Čantavira i eventualno sa susednim naseljima u okviru opštine Sombor.

4. Infrastrukturno opremanje Gornjeg i Donjeg Tavankuta, može predstavljati zaseban razvojni koncept, ali se može u određenim segmentima vezivati za razvoj funkcionalnih područja Subotice i Bajmoka.

5. Infrastrukturno opremanje salaša i kuća sa povremenim i sezonskim stanovanjem. Programe uraditi za kompletnu teritoriju Opštine, čak i šire za ceo region. Neophodno je definisati jasna pravila izgradnje, tačnije obnove i rekonstrukcije salaša, kao i status i funkcionisanje kuća sa povremenim i sezonskim stanovanjem. Potrebe za infrastrukturom su slične ali se moraju staviti u funkciju racionalizacije korišćenja zemljišta i zaštite prirodne i stvorene sredine.

Komunalna higijena:

1. Podrazumeva razradu lokalne agende kojom bi se definisao budući razvoj Opštine na principima održivog razvoja.

2. Prezentaciju i publikovanje svih relevantnih ekoloških potencijala i problema opštine Subotica, kako bi se sagledali lokalni, a naročito međudržavni aspekti očuvanja, kao i presije i zagađivanja svih prostornih struktura.

3. Izradu jednog celovitog ili više zasebnih programa higijenskog uređivanja i saniranja naselja i prostora, kako bi se omogućio pristup fondovima, donacijama i realizovale obaveze NIS - Naftagas, prema naselja u kojima je prisutna eksploatacija nafte i gasa (razvojna supstitucija, koja bi trebalo da bude definisana na nivou Države, Pokrajine, Regiona, pa tek na kraju opštine Subotica i konkretnog naselja – lokaliteta).

4. Permanentan vertikalno i horizontalno institucionalno organizovan monitoring životne sredine (od Države do naselja, odnosno sektora, privrednog subjekta itd).

Komunalna kompletnost i komunalna higijena, kao strateški ciljevi, zbog nasleđenih i tekućih razvojnih i ostalih specifičnosti moraju se rešavati u relativno dužem vremenskom periodu (5 do 10 godina), ali sa veoma jasnim i izvesnim stepenom ekonomske, ekološke i organizacione efikasnosti, što je posledica geografskog položaja i vrednost tradicionalno organizovanog, brižnog i domaćinskog stanovništva.

Uvažavajući periferni/granični položaj, mesto i značaj grada i opštine Subotice u regionu, Vojvodini, Srbiji, a i šire (veza sa susednom Mađarskom) strateška opredeljenja razvoja infrastrukture možemo sagledati na sledeći način. Svesni vrednosti geografskog i saobraćajnog položaja kao višestrukog razvojnog, ali i limitirajućeg orijentira, kao i prisustva eksploatacije nafte i prirodnog gasa, od strane kompanije NIS – Naftagas, koja nije u

dovoljnom i neophodnom stepenu participirala u ublažavanju negativnih uticaja tokom eksploatacije i obaveze prema naseljima u čijim atarima je prisutna eksploatacija, može se sugerisati sledeće:

1. Konsolidacija postojećih infrastrukturnih sistema koja podrazumeva sektorsko upravljanje infrastrukturnim podsistema, a urgentno:

a) Zaštita svih postojećih i perspektivnih izvorišta, odnosno bušenih bunara, sa definisanjem sanitarno-higijenskih zaštitnih zona;

b) Kompletiranje kanalizacionih sistema svih naselja u opštini Subotica, sa potrebnim brojem uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i recipijentima;

c) Revitalizacija uređaja za tretman industrijskih otpadnih voda u postojećim proizvodnim zonama, odnosno pogonima. Gde ih nema obavezno izgraditi;

d) Saniranje postojeće deponije i aktivnosti na podizanju njene sanitarne, funkcionalne i prostorne efikasnosti i pouzdanosti;

e) Saniranje i konzerviranje postojećih smetlišta u seoskim naseljima;

f) Definisanje opštih i posebnih uslova/mogućnosti proširenja postojećih seoskih grobalja.

2. Ekspanzija i opremanje prostora infrastrukturom u budućim atraktivnim zonama:

a) Subotica sa Palićem i njihovim periurbanim zonama sa naseljima Kelebija, Ljutovo, Mala Bosna, Bikovo, Šupljak, Hajdukovo i Bački Vinogradi. Ovaj prostor sa svojim atraktivnim lokacijama predstavlja jedinstvenu celinu i kao takav se treba razvijati integralno;

b) Perspektivne proizvodne zone (industrijski i manipulativni parkovi) i saobraćajni terminali u zoni saobraćajnog koridora X b (drumska i železnička infrastruktura), sa formiranjem jednog jakog ili više multimodalnih čvorišta i zona;

c) Turistička zona na Paličkom jezeru povezana sa Ludaškim jezerom i umreženim naseljima od Kelebije, preko Subotice i Palića i dalje do Hajdukova i Bačkih Vinograda, kao specifičnost naselja, tradicije i autentične ravničarske prirode;

d) Naselja Čantavir i Bajmok sa funkcionalnim zonama, odnosno mrežom naselja (Čantavira sa Bačkim Dušanovom, Novim Žednikom, Starim Žednikom i Višnjevcem i Bajmoka sa Mišićevom i Đurđinom) kao centara jugozapadnog i južnog razvojnog žarišta opštine Subotica;

e) Naselja Gornji i Donji Tavankut, uslovno autonomno razvojnih aspiracija;

3. Ekspanzija i opremanje prostora u budućim perspektivnim zonama

a) Zone naselja u saobraćajnom koridoru Xb, kao i pored ostalih magistralnih i regionalnih puteva;

b) Jezera Palić i Ludaš sa okolinom.

4. Opremanje perspektivne proizvodne zone:

a) Lokacije i zone u saobraćajnom koridoru Xb, kao i pored ostalih magistralnih i regionalnih puteva.

5. Opremanje prostora u umirenoj bačkoj ravnici:

a) Salaši i kuće sa povremenim i sezonskim stanovanjem.

6. Rehabilitacija i razvoj vodoprivredne infrastrukture u funkciji poljoprivredne proizvodnje:

a) Svi prirodni i stvoreni vodotoci, a takođe planirani vodozahvati i vodotoci.

Infrastrukturni sistemi u velikoj meri mogu opredeliti prostorni, ekonomski, socijalni i demografski razvoj. Na osnovu dosadašnjih iskustava i saznanja može se sugerisati konsolidacija postojeće i izgradnja potrebne infrastrukture opštine Subotica u cilju njenog efikasnijeg funkcionisanja, pouzdanosti i kvaliteta usluga. Na ovaj način podstiče se urbana produktivnost u naseljima, podstiču ekonomske aktivnosti, unapređuje priroda i životna sredina i svakako kreira budućnost opštine Subotica.

Pristup strateškim prostornim opredeljenjima podrazumeva sektorski prikaz sledećih infrastrukturnih podsistema/sistema:

1. Vodna infrastruktura,
2. Energetska infrastruktura,
3. Komunikacioni sistemi,
4. Tretman komunalnog i ostalog otpada.
5.

9.1. VODNA INFRASTRUKTURA

Operativni ciljevi i zadaci

Perspektivni razvoj vodovodnih sistema na teritoriji opštine Subotica podrazumeva sledeće ciljeve i kriterijume za traženje optimalnih rešenja:

- Striktno poštovanje režima zaštite izvorišta podzemnih i površinskih voda u svim izvorištima komunalnih i seoskih vodovoda.
- Očuvanje lokalnih izvorišta, čak i onih manjeg kapaciteta, i nakon povezivanja pojedinih naselja sa višim sistemima (Severnobački regionalni vodovodni sistem), radi obezbeđivanja vitalnih funkcija sistema u kriznim havarijskim situacijama.

- Postepeno povezivanje svih parcijalnih vodovoda naselja u jedinstven interkomunalni (opštinski) sistem, a zatim Severnobački regionalni vodovodni sistem, kojim se ostvaruje visoka pouzdanost funkcionisanja i propisan, stalno kontrolisan kvalitet vode.
- Pri priključivanju lokalnih vodovoda na interkomunalni sistem, iz njega se dopremaju samo nedostajuće količine vode, dok se nastavlja korišćenje svih lokalnih izvorišta koja obezbeđuju vodu dobrog kvaliteta.
- Smanjivanje specifične potrošnje vode u domaćinstvima, politikom realnih cena vode, merenjem utroška vode i merama planske racionalizacije potrošnje.
- Upravljačko-informaciono osavremenjavanje vodovodnih sistema, uvođenjem mernog - monitoring sistema, koji će omogućavati praćenje dinamike potrošnje u svim važnijim granama mreže, kao i brzu dijagnostiku poremećaja i kvarova u radu sistema.
- Voda za tehnološke potrebe u industriji koja ne zahteva vodu kvaliteta vode za piće, ne može se zahvatati iz vodovoda naselja, već se potrošači tehnološke vode upućuju na vlastite zahvate površinskih i podzemnih voda nižeg kvaliteta (podzemne vode u industijskoj zoni, koja se ne zahvata za vodovode naselja) i na mere recirkulacije i planske racionalizacije potrošnje.

Osnovni ciljevi i kriterijumi za kanalisanje naselja i realizaciju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda:

- Kanalizacioni sistemi će da se razvijaju kao distributivni sistemi, tako da sa gledišta transporta otpadnih voda i prepumpavanja predstavljaju zaokružene, ekonomski opravdane celine, koje se mogu zaokružiti izgradnjom odgovarajućih PPOV opšteg tipa.
- Dalji razvoj kanalizacije sprovodi se po separacionom sistemu: posebno za otpadne vode naselja i onih industrija koje se nakon predtretmana smeju priključiti na kanalizacije za otpadne vode, a posebno za kišne kanalizacije.
- Po važećem kriterijumu VOS-a PPOV se grade za sva naselja koja imaju više od 5.000 ES, međutim zbog hidrogeoloških i hidroloških specifičnosti sva otpadna voda naselja biće tretirana na PPOV, a njihov broj i lokacija će se definisati na osnovu tehničkih, funkcionalnih i prostornih mogućnosti i potreba. Odnosno, u cilju racionalnog korišćenja prostora gde god je moguće koristiti tzv. grupne sisteme, kojima se jednim PPOV prečišćavaju otpadne vode iz više obližnjih naselja, povezanih magistralnim kolektorima sa odgovarajućim KCS, ako je potrebno i tehnološki opravdano.
- Otpadne vode industrija koje se nalaze u gradovima Subotica, Palić, Čantavir i Bajmok smeju se upuštati u lokalnu kanalizaciju tek nakon predtretmana, kojim se prečišćavaju do nivoa da smeju da budu usmerene prema PPOV opšteg tipa. Posebno je zabranjeno uvoditi u gradsku kanalizaciju opasne materije i supstance koje bi ometale i razbijale proces biološkog prečišćavanja u PPOV.
- Dimenzionisanje kišne kanalizacije treba primeriti značaju područja koja se njome štiti i veličini potencijalnih šteta od plavljenja delova naselja i saobraćajnica. Kapaciteti ne bi trebalo da budu manji od onih koji su potrebni za prihvatanje tzv. dvogodišnje kiše, niti veći od tzv. desetogodišnje kiše.
- Na malim vodotocima (izvorima), ako ih ima, ukoliko se isti uvode u sisteme kišne kanalizacije, gde god je to moguće, oblikovanjem terena i korišćenjem zelenih površina, izvršiti retenziranje/ublažavanje velikih voda pre njihovog uvođenja u kolektore.
- Svi korisnici gde je kanalizaciona mreža izgrađena obavezni su da se priključe na istu.
- Privremeno će se dozvoliti izgradnja vodnonepropusnih septičkih jama tamo gde kanalizaciona mreža nije izgrađena. Za pražnjenje septičkih jama biće organizovana posebna služba.

Budući razvoj sistema za zaštitu od velikih voda na teritoriji opštine Subotica podrazumeva definisanje sledećih operativnih zadataka i kriterijuma za traženje optimalnih rešenja:

- Obezbeđenost zaštite je primerena vrednosti sadržaja koji se brane od poplava. Varira od zaštite od tzv. dvadesetogodišnje velike vode, za zaštitu poljoprivrednih površina van melioracionih područja, do zaštite od tzv. dvestogodišnje velike vode, za zone grada u užem gradskom jezgru i sva ostala naselja opštine.
- Zaštitni sistemi se skladno moraju uklopiti u urbano i ostalo okruženje, po pravilu dobijajući višenamenske funkcije: (a) linijski zaštitni sistemi - kao element urbanog uređenja obala, vodeći računa o funkcionalnom povezivanju naselja sa rekama, (b) sistemi za odvodnjavanje - za kompleksne melioracione sisteme, (v) retenzije za ublažavanje talasa velikih voda - kao element rekreacionih površina naselja. Na teritoriji opštine Subotica trenutno je prisutan problem opadanja kote izdani podzemnih voda. To znači da velike vode nisu iskazan problem, ali se pojavljuje niz problema promene vodnog režima, biohemijskih odlika zemljišta i novog koncepta navodnjavanja.
- Na bujičnim vodotocima zaštita se obavlja, gde god je to moguće, aktivnim merama ublažavanja poplavnih talasa retenzijama višenamenskog karaktera.
- Povećanje pouzdanosti zaštitnih sistema realizacijom "kaseta", kojima se eventualni proboj linija odbrane lokalizuje na manjoj površini.

- Nasipi se moraju tako uklopiti u sve druge sadržaje koji se grade u blizini, da ne bude ugrožena njegova funkcija i da u njegovoj blizni nema objekata koji bi mogli da otežaju ili onemoguće njegovo održavanje u periodima dugotrajne odbrane od velikih voda.

U domenu snabdevanja naselja vodom za piće potrebno je konsolidovati vodovodne sisteme grada Subotice i Palića i sagledati problem vodosnabdevanja ostalih naselja u Opštini. To podrazumeva sledeće:

- Utvrđivanje i verifikovanje sanitarnih zona postojećih izvorišta,
- Saniranje nepovoljnih uticaja na postojeća i perspektivna izvorišta (bušene bunare), intervencijom u proizvodnoj zoni i izgradnjom kanalizacione mreže,
- Intervencije na distributivnoj mreži i rezeorvarskom prostoru, kako bi se povećala pouzdanost i kontinuitet vodosnabdevanja,

2. Perspektivno vodosnabdevanje ostalih naselja.

Suština problematike kanalisanja otpadnih voda opštinskog centra i ostalih naselja ogleda se u sledećem:

- Konstituisanju tehničko-tehnološki i higijenski kompletnog kanalizacionog sistema svih naselja,
- Izgradnji i revitalizaciji instalacija za tretman industrijskih otpadnih voda:
- Evakuaciji otpadnih i ostalih voda u seoskim naseljima:

Vodoprivredna rešenja su u saglasnosti sa značajem i uticajem hidrosistema Dunav-Tisa-Dunav i nizom manjih tokova, a naročito jezera, tako da je neophodno:

- Valjano održavati postojeću mrežu odbrambenih nasipa i regulisanih korita,
- Sačuvati i razvijati melioracione sisteme u priobalju vodotokova,
- Zaštititi priobalje i širu zonu Palićkog, a naročito Ludaškog jezera,
- Zaštititi podzemna i površinska izvorišta.

Koncepcija prostornog razvoja vodnih sistema i prioritetni projekti do 2011. objašnjeni su u poglavlju 2. ovog plana.

9.2. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

9.2.1. Osnovni ciljevi razvoja sistema

Opšti ciljevi planiranja u celini i za slučaj planiranja energetskih objekata i postrojenja uz određena prilagođavanja, su:

- Postizanje efikasnosti: ekonomske (postizanje najvećih ekonomskih efekata uz najmanja ulaganja), funkcionalne (usklađivanje razvoja nekompatibilnih funkcija) i prostorne (usklađivanje nekooperativnih namena površina, optimizacija u razmeštaju pogona energetsko-industrijskog kompleksa, naselja, saobraćajnica i dr.),
- Kvalitet sredine i kvalitet življenja (obezbeđenje, u skladu sa realnim društvenim mogućnostima, prihvatljivih ekoloških i ambijentalnih standarda, kao i opšteg nivoa društvenog standarda, dostupnosti urbanih servisa i dr.,
- Smanjenje energetskih potreba (primarno električne energije) kod svih potrošača energije, putem donošenja i obavezne primene standarda energetske efikasnosti, ekonomskih instrumenata i organizacionih mera,
- Održavanje i poboljšanje kvaliteta rada i pouzdanosti postojeće elektroprenosne, distributivne, i delom toplifikacione mreže i dalji razvoj tih sistema i mreža,
- U pogledu zaštite životne sredine veliki značaj će imati intenzivnije korišćenje novih i obnovljivih izvora energije i razvoj centralizovanih sistema snabdevanja toplotnom energijom,
- Neophodna je ravnomernija prostorna supstitucija (kompenzacija) naknade za eksploataciju nafte i prirodnog gasa od strane kompanije NIS – Naftagas, za naselja Kelebija i Hajdukovo.

9.2.2. Operativni zadaci

Osnovna polazišta baziraju se na sledećem:

- Izgradnjom dela novog prenosnog dalekovoda 400 kV, Kikinda – Subotica – Sombor, omogućiće se pouzdano snabdevanje električnom energijom, stvoriti uslovi za širenje distributivne mreže i povezivanje u evropski elektroenergetski sistem, preko Mađarske,
- Relativno dobroj distributivnoj elektro mreži, koja će pretrpeti korenitu rekonstrukciju u cilju pouzdanosti i racionalizacije potrošnje,
- Racionalizaciji potrošnje električne energije, supstitucijom sa prirodnim gasom tokom zimskog (grejnog) perioda i u okviru proizvodnih pogona i
- Mogućoj izgradnji novih kapaciteta u budućim proizvodnim zonama.

Toplifikacija prostora otvara niz strateških pitanja, vezanih za postojeće kotlarnice i individualna ložišta. Budući koncept toplifikacije bazira se na sledećem:

- Formiranje centralizovanih/e toplana/e, za gradska naselja,
- Ugrađivanje izolacionih materijala,
- Gasifikaciji svih naselja opštine Subotica i
- Doprinos unapređenju životne i prirodne sredine.

9.2.3. Koncepcija prostornog razvoja

Neophodno je definisati koridore energetske infrastrukturne mreže, lokacije energetskih objekata i zone eksploatacije nafte i prirodnog gasa.

Prostorno će se verifikovati dve aktivirane eksploatacione zone u ataru naselja Kelebija i Hajdukovo, kao i tri planirane: lokalitet Palić-jug, lokalitet Subotica-jugozapad i lokalitet Čantavir-sever. Na ovaj način se stvaraju preduslovi efikasne zaštite prostora od objekata koji se nalaze i koriste u eksploatacionoj zoni naftnog i gasnog polja, permanentan monitoring, smanjivanje rizika i efikasno intervenisanje u slučaju havarija.

Predvideti i prostorno odrediti pravce za mrežu i zone za objekte gasovoda za sva naselja u Opštini. Gasovodnu mrežu voditi pored postojećih saobraćajnica u obezbeđenom koridoru.

Za budući prenosni dalekovod 400 kV, Kikinda – Subotica – Sombor neophodno je rezervisati koridor i definisati zaštitni pojas. Transformacija elektro energetskog sistema podrazumeva ili ukidanje dalekovoda 35 kV ili njihovo podizanje na napon 110 kV. Programom perspektivnog razvoja Elektrodistribucije Subotica predviđa se zamena pomenutih dalekovoda 35 kV sa dalekovodima 110 kV, što podrazumeva napuštanje/demontiranje postojećih dalekovoda 35 kV na pravcima Subotica-Senta i Subotica-Čantavir.

Snagu ugašenih TS 35/10 kV preuzimaju postojeće četiri TS 110/20 kV Palić, Subotica 1, Subotica 2 i Subotica 4. U cilju povećanja pouzdanosti snabdevanja biće izgrađena TS 110/20 kV Subotica 5. Planirani 20 kV izvodi iz postojećih i buduće TS 110/20 kV, gradiće se sukcesivno sa prioritetima i dinamikom koja zavisi od potrebe korisnika za električnom energijom. Distributivna mreža i objekti će se razvijati po programima i prioritetima razvoja naselja.

9.2.4. Prioritetni projekti do 2011.

Prioritet treba dati gasifikaciji naselja opštine Subotica, kako bi se očuvale predeone vrednosti bačke ravnice i postigla maksimalna energetska efektivnost. Takođe aktivirati mogućnost primene alternativnih i novih izvora energije. Na prvom mestu dati primat biomasi dobijenoj u procesu poljoprivredne proizvodnje, zatim energiji vetra i sunčevoj energiji.

Do 2011. godine realna je izgradnja svih prenosnih dalekovoda i TS tako da za sledeći period ostaje samo održavanje i modernizacija distributivne mreže.

Specifičnost predmetnog prostora predstavljaju autentične mikroceline arhitektonskih, predeonih i kurturoloških vrednosti – salaši. Izdvojenost i udaljenost od naselja i infrastrukture postavlja specifične zahteve za infrastrukturom tako da ih treba definisati u pravilima građenja van građevinskih zona.

Kao još jedna specifičnost u realnom planskom periodu realizacije Prostornog plana jeste razvojna kompenzacija naselja Kelebija i Hajdukovo od strane NIS-NAFTAGAS. Kao resursnu rentu moguće je sprovesti gasifikaciju predmetnih naselja, ili im rešiti neki od problema komunalne higijene.

9.3. TELEKOMUNIKACIONI SISTEMI

9.3.1. Osnovni ciljevi

Telekomunikacije predstavljaju komparativnu prednost u već opremljenom i aktiviranom prostoru. Njihov budući razvoj bez obzira na trenutnu stagnaciju u društvu biće zavidan, tako da je realno poboljšanje sadašnje situacije i ekspanzija u opštini Subotica. Aktivnosti treba fokusirati na sledeće:

- Transformaciju i modernizaciju postojećih PTT jedinica,
- Izgradnju mreže digitalnih ATC,

A. Razvoj telematskih ponuda i integrisanih sistema prenosa – mreža sa integrisanim funkcijama (ISDN),

B. Razvijanje i širenje mreže optičkih kablova,

C. Kompletiranje objekata (baznih stanica) mobilne telefonije i drugih servisa,

D. Razvijanje kablovskog distribucionog sistema, u okviru ISDN mreže, kako bi se unapredila televizijska i radio usluga i funkcionisanje INTERNET mreže/usluga.

E.

9.3.2. Operativni zadaci

Konkretni zadaci se vezuju za rekonstrukciju postojeće TT mreže, njeno širenje prema korisnicima i pokrivanje postojećih prostornih i funkcionalnih deficita, a mogu se artikulisati kroz:

- Razvijanje i pokrivanje teritorije opštine mobilnom telefonijom i
- Razvijanje i širenje savremenih telekomunikacionih sistema i usluga,
- Modernizaciju i realizaciju postojeće TT mreže i objekata, kako bi se pokrio deficit brojeva u fiksnoj telefonskoj mreži,

Jačanje lokalnih televizijskih i radio sistema u funkciji obaveštenosti o aktuelnim događanjima i monitoringu života građana na teritoriji Opštine.

Od vitalnog je značaja razvijanje kvalitetnog komutacionog sistema u pograničnom pojasu i na pravcu, odnosno u saobraćajnom koridoru X b, kao i u okviru funkcionalnih zona Subotice, Bajmoka i Čantavira, kako bi se integrisala naselja opštine, a šire opština u prostor Republike.

9.3.3. Koncepcija prostornog razvoja

Razvijanje telekomunikacionih i ostalih sistema komuniciranja podrazumeva zadržavanje postojećih tehničkih sistema (mreže i objekata), odnosno prostornu verifikaciju i poziciju. Ovo se naročito odnosi na kabliranu mrežu, dok će se vazdušna mreža sukcesivno kablirati. Buduću mrežu razvijati pored postojećih i planiranih drumskih saobraćajnica kako bi se sprečilo zauzimanje poljoprivrednog zemljišta i omogućilo efikasno održavanje i razvijanje sistema. Potrebno je pored svake drumske saobraćajnice predvideti i sačuvati koridor, širine 1-2 m, za telekomunikacione mreže, kao i sisteme za regulisanje, praćenje i upravljanje saobraćajem.

Potrebno je prostorno definisati zaštitne pojaseve za izgrađene optičke kablove:

1. Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor,
2. Subotica-Stari Žednik-opština Bačka Topola,
3. Subotica-autoput E-75-opština Bačka Topola,
4. Subotica-Bikovo-Gabrić-opština Kanjiža i
5. Subotica-Palić-Hajdukovo-opština Kanjiža.

Širenje i razvijanje mreže od postojećih optičkih kablova omogućiće povezivanje svih naselja Opštine. Neophodno je izgraditi sledeću optičku mrežu:

- Optički prsten u gradu Subotica,
- Subotica-Kelebija,
- Palić-Šupljak,
- Od postojećeg Palić-Hajdukovo-opština Kanjiža, krake prema Bačkim Vinogradima i Nosi,
- Krak od Subotice prema Bikovu,
- Od postojećeg Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor krak prema Donjem Tavankutu, a zatim Gornjem Tavankutu i Ljutovu,
- Na jugu i jugozapadu opštine Subotica mrežu veznih optičkih kablova koji povezuju postojeće Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor, zatim Subotica-Stari Žednik-opština Bačka Topola i Subotica-autoput E-75-opština Bačka Topola. Pomoću njih će se povezati naselja Višnjevac, Čantavir sa Bačkim Dušanovom, zatim Novi Žednik, Đurđin i Skenderevo i
- Od Bajmoka na sever prema Mađarskim salašima i jug veza sa naseljem Pačir u opštini Bačka Topola.

Osim prostorne verifikacije 15 baznih stanica Mobilne Telefonije Srbije, potrebno je obezbediti lokacije za još 14 baznih stanica: četiri u Subotici (Subotica 6, 7, 8-ind.zona i 9), Đurđin, Mađaraš, Bajmok 2, Tavankut 2, Mišićevo, Aleksandrovo, Hajdukovo, Palić 2, Veliki Radanovac i Verušić. Razvoj mobilne telefonije je veoma brz, tako da je nezahvalno dugoročno prognozirati strategiju pokrivanja teritorije opštine Subotica, ali treba računati na pomenute prostorne/lokacione zahteve aktuelnih operatera.

Prostorno verifikovati dva postojeća RR sistema preduzeća za telekomunikacije "Telekom Srbija" a obezbediti koridore za budućih četiri:

- Ljutovo-Donji Tavankut 120 L1 (frekventnog opsega 13 GHz),
- Đurđin-Donji Tavankut 120 L1 (frekventnog opsega 13 GHz),
- Čantavir-Višnjevac 120 L1 (frekventnog opsega 13 GHz) i
- Bačko Dušanovo-Čantavir 120 L1 (frekventnog opsega 13 GHz).

Razvoj fiksne TT mreže podrazumeva obezbeđivanje trasa podzemnih telekomunikacionih instalacija i manjim delom nadzemne trase samonosivim kablovima. Planira se proširenje 9 centrala (ATC) sa ukupnim kapacitetom 9.740 analognih, 400 digitalnih (2B+D) i 24 digitalnih (30B+D) priključaka.

Za buduće potrebe funkcionisanja Radio Televizije Srbije, osim postojećeg RR koridora, potrebno je rezervisati još tri koridora:

- Crveno Selo-Čavolj (Mađarska), azimut 290°,
- Crveno Selo-Kikinda, azimut 115° i
- Crveno Selo-Sombor, azimut 238°.

Potrebno je obezbediti koridore za kablovski distribucioni sistem (KDS). Nije neophodno zauzimanje novih površina, već mrežu razvijati u već rezervisani koridor za telekomunikacione mreže širine 1-2 m, pored postojećih i planiranih drumskih saobraćajnica. Razvoj telekomunikacija usmeriti na integrisani sistem prenosa – jedinstvenu mrežu sa integrisanim funkcijama (ISDN).

9.3.4. Prioritetni projekti do 2011.

Prioritetni projekti budućeg razvoja telekomunikacija do 2011. godine su :

2. Rekonstrukcija i modernizacija postojeće mreže,
3. Proširenje mreže kablovskog područja,
4. Povećanje kapaciteta,
5. Izgradnja KDS JP PTT saobraćaja "SRBIJA",
6. Razvoj i pokrivenost teritorije mobilnom telefonijom i
7. Uvođenje novih servisa i usluga sa primenom najsavremenijih tehnologija (ISDN).

Realizacija planskih postavki u okviru telekomunikacija omogućiće integraciju naselja i aktivnosti opštine Subotica, kao i međuopštinskog, regionalnog, Republičkog i planetarnog povezivanja predmetne teritorije. Realno je da se svi napred navedeni planski i programski iskazi realizuju i pre 2011. godine iz dva razloga:

- Prvi, sve aktivnosti i organizacija društva su u direktnoj vezi sa telekomunikacionim uslugama. Brzina razvoja i kvalitet života je u direktoj vezi za razvijenošću telekomunikacionih sistema i
- Drugi, telekomunikacione mreže i objekti zahtevaju manje prostora, nisu previše zavisni od fizičkih uslova, fleksibilni su i njihovo prisustvo nema štetnih uticaja na prirodne i stvorene strukture i živi svet.

Sve planirane optičke kablove treba realizovati do ciljne 2011. godine, ali prioritet dati:

- Subotica-Kelebija,
- Palić-Šupljak,
- Od postojećeg Palić-Hajdukovo-opština Kanjiža, krake prema Bačkim Vinogradima i Nosi,
- Od postojećeg Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor krak prema Donjem Tavankutu, a zatim Gornjem Tavankutu i Ljutovu i
- Na jugu i jugozapadu opštine Subotica mrežu veznih optičkih kablova koji povezuju postojeće Subotica-Mala Bosna-Mišićevo-Bajmok-opština Sombor, zatim Subotica-Stari Žednik-opština Bačka Topola i Subotica-autoput E-75-opština Bačka Topola. Pomoću njih će se povezati naselja Višnjevac, Čantavir sa Bačkim Dušanovom, zatim Novi Žednik, Đurđin i Skenderevo.

Optički prsten u naselju Subotica će se realizovati u okviru rekonstrukcije i modernizacije komunalne infrastrukture grada.

Do 2010. godine potrebno je izgraditi planiranih 14 baznih stanica: četiri u Subotici (Subotica 6, 7, 8-ind.zona i 9), Đurđin, Mađaraš, Bajmok 2, Tavankut 2, Mišićevo, Aleksandrovo, Hajdukovo, Palić 2, Veliki Radanovac i Verušić. Zbog tehnološke i funkcionalne ekspanzije mobilne telefonije, nije isključena revizija razvojne i prostorne koncepcije.

U interesu kompletiranja TT mreže aktivirati sva četiri planirana RR koridora: Ljutovo-Donji Tavankut, Đurđin-Donji Tavankut, Čantavir-Višnjevac i Bačko Dušanovo-Čantavir.

Kod fiksne TT mreže omogućiti sukcesivno povećanje kapaciteta kako bi se pokrili deficiti za fiksnim telefonskim priključcima. Prioritetno je proširenje 9 centrala (ATC) sa ukupnim kapacitetom 9.740 analognih, 400 digitalnih (2B+D) i 24 digitalnih (30B+D) priključaka i to:

- GN Subotica (glavna numerička): 1.300 analognih, 160 digitalnih (2B+D) i 24 digitalnih (30B+D) priključaka,
- PN 4. juli (istureni stepen): 600 analognih i 48 digitalnih (2B+D) priključaka,
- PN Kertvaroš (istureni stepen): 400 analognih i 96 digitalnih (2B+D) priključaka,
- PN Novo Selo (istureni stepen): 800 analognih i 24 digitalnih (2B+D) priključaka,
- PN Zorka (istureni stepen): 1.100 analognih i 24 digitalnih (2B+D) priključaka,
- KN Peščara (krajnja numerička): 1.700 analognih i 24 digitalnih (2B+D) priključaka,
- ČN Bajmok (čvorna numerička): 2.400 analognih i 24 digitalnih (2B+D) priključaka,
- KN Novi Žednik (krajnja numerička): 720 analognih priključaka i
- KN Stari Žednik (krajnja numerička): 720 analognih priključaka.

Do 2011. godine za potrebe funkcionisanja Radio Televizije Srbije, osim postojećeg RR koridora, potrebno je aktivirati sva tri planirana koridora: Crveno Selo-Čavolj (Mađarska), Crveno Selo-Kikinda i Crveno Selo-Sombor.

9.4. TRETMAN KOMUNALNOG I OSTALOG OTPADA

9.4.1. Osnovni ciljevi

Upravljanje komunalnim otpadom podrazumeva sledeće:

- Konstituisanje i aktiviranje higijenske komunalne (regionalne) deponije za grad i opštinu Subotica, na njenoj teritoriji,
- Na budućoj regionalnoj deponiji je moguće opremiti deo za opasne i industrijske otpatke,
- Sagledati mogućnosti izgradnje/formiranja terminala za reciklažu postojećih i budućih otpadaka,

- Sanaciju postojećih smetlišta, pri čemu se podrazumevaju i nehigijenske deponije u Bajmoku, Čantaviru i Subotičko-Palićka ("Aleksandrovačka bara") i
- Čišćenje Opštine od kabastog i opasnog otpada.
- Izradu posebne studije koja će da sagleda vrstu i količinu opasnog otpada u Opštini
- Formiranje regionalne sanitarno- higijenske deponije

"Privremeni" objekat na uglu Kontejneri pokretni mobilijar

10. PROSTORNI RAZVOJ POLJOPRIVREDE

Subotica zauzima centralno mesto u Evroregionu DKTM. Profil regije je, pre svega, u preradi poljoprivrednih proizvoda na visokom nivou i na industrijski način. U vezi sa teritorijalnom strukturom privrede regije može se konstatovati da se ovde susreću područja sa različitim stepenom razvijenosti. Teritorija regije, koja se prostire u tri zemlje, mora se posmatrati i u međusobnom odnosu i u odnosu na druga područja unutar njihovih zemalja. Sve to ukazuje na jedan problem: u regiji nedostaje pravi dinamičan privredni motor. U tom smislu opština Subotica sa svojim centralnim položajem i stepenom razvoja mogla bi preuzeti pokretačku ulogu.

Povećana konkurentnost poljoprivredne porizvodnje će i dalje biti jedan od glavnih zadataka kako opštine Subotice, lokalnih zajednica kod kojih je poljoprivreda osnovna delatnost tako i vlasnika poljoprivrednih parcela. Nove investicije u poljoprivredi, unapređena tehnologija, inovativna proizvodnja, osmišljeno finansiranje i kooperativnost manjih i srednjih preduzeća sa individualnim proizvođačima će zato u budućnosti biti osnovna orijentacija poljoprivrede na teritoriji Opštine, uz maksimalno poštovanje strukture i biodiverziteta i realnih (ekoloških) kapaciteta zemljišta.

10.1. OSNOVNI I OPERATIVNI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA POLJOPRIVREDE

Polazeći od postojećeg stanja poljoprivrede u Opštini osnovni cilje je: Stvaranje uslova za racionalno korišćenje prostora i drugih resursa, te plansko usmeravanje korišćenja poljoprivrednog zemljišta i ruralnog razvoja, kao prostorno funkcionalne celine u skladu sa njegovim značajem i položajem u širem okruženju.

Osnovni pravci i ciljevi razvoja poljoprivrede morali bi se zasnivati na:

• optimalnom vrednovanju svih uslova za razvoj poljoprivrede;

• na proizvodnji onih proizvoda za koje već i sada postoji izražena potražnja u okolnom prostoru i široj regiji

Uvažavajući osnovne postulate Strategije poljoprivrede Srbije, strateški cilj je i radikalna promena uloge poljoprivrednog proizvođača gde on postaje preduzetnnik, gde njegov profit ili gubitak zavisi od njegovih odluka, mudrosti i snalažljivosti, odnosno tradicionalnog seljaka transformisati u modernog farmera. U tom smislu cilj je i stvaranje komercijalnih gazdinstava koja će odgovoriti potrebama moderne tržišne ekonomije u nameri da doprinesu konkurentnosti na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Ciljevi izneti u Strategiji poljoprivrede Srbije (2004) koji se prihvataju i za plansko područje opštine Subotica su:

- Izgraditi održiv i efikasan poljoprivredni sektor
- Obezbediti hranu koja zadovoljava potrebe potrošača u pogledu kvaliteta i bezbednosti
- Osigurati podršku životnom standardu za ljude koji zavise od poljoprivrede a nisu u stanju da svojim razvojem prate ekonomske reforme
- Osigurati podršku održivom razvoju sela
- Pripremiti poljoprivredu za integraciju u EU (projekti za IPA program)

Kao glavni ciljevi razvoja transgranične saradnje mogu se izdvojiti:

- uspostavljanje mreže institucija za transgranični prenos inovacija, kako bi se pomogao razvoj malih i srednjih preduzeća,
- podržavanje poboljšanja liferantske mogućnosti lokalnih malih i srednjih preduzeća,
- stvaranje informativne baze za privredne subjekte regije, uz pomoć koje mogu jačati svoje transgranične odnose, uspešno konkurisati za sredstva za razvoj.

Zajednički razvoj poljoprivrede u Evroregionu DKTM, a paralelno sa tim i organizovanje marketinških akcija, treba da bude jedan od najefikasnijih sredstava za stvarnu obnovu i rezultatima merljivu (kvantitativnu)

kooperaciju pojedinih teritorija Evroregiona, tako da bi i poljoprivreda mogla da bude strateški važna grana u ukupnom razvoju privrede regiona.

U saradnji sa državnom, privatnom i civilnom sferom u okvirima Evroregiona potrebno je probuditi svest okoline o značaju održivog kvaliteta zemljišta, unaprediti ekološki sistem usluga, a uporedo formirati društveno-privredne aktivnosti. Rešavanje problema životne sredine u regionu nezamislivo je bez uvođenja upravljanja ekologijom i informacionog sistema po načelima nacionalnih zakona, međunarodnih sporazuma, odnosno Evropske unije, kako na lokalnom, tako i na regionalnom nivou. Kao sastavni deo ekologije veoma je važna zajednička briga za poljoprivredno zemljište, zajedničke zaštićene delove prirode, očuvanje biodiverziteta i staništa na visokom nivou, a sve to posredstvom međunarodne ekološke mreže.

Osnovni razvojni prioriteti poljoprivrede su:

- obezbeđenje prostornih uslova za realizaciju koncepta trajno održivog (uravnoteženog) razvoja područja,
- zaštita kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta;
- podsticanje racionalne organizacije i uređenja poljoprivrednog zemljišta;
- stvaranje komercijalnih gazdinstava koji će odgovarati potrebama moderne tržišne ekonomije;
- preradu usmeriti ka pravcima koji će moći da prate standarde Evropske unije
- stvaranje zadovoljavajućeg kvaliteta življenja porodičnih poljoprivrednih gazdinstava kao nosioca razvoja ruralnog prostora i svih njegovih vrednosti,
- izgradnja prepoznatljive slike poljoprivrede opštine Subotica kao dela regionalne specijalizacije poljoprivrede (bačke, panonske,vojvođanske i sl).
- definisanje prostornih uslova razvoja područja, kao dela integralnog upravljanja u okviru očuvanja prirodnih, kulturnih i tradicionalnih vrednosti ruralnih prostora.
- zaustavljanje dalje degradacije prostora, ugrožavanja i uništavanja prirodnih resursa i dobara

U sklopu racionalnog korišćenja zemljišta ističu se sledeći prioriteti:

- očuvati poljoprivredno zemljište i njegov prirodni biodiverziet
- povećati površine kvalitetnog zemljišta po jednom aktivnom poljoprivredniku.
- osigurati zaštitu od suvišnih voda i proširiti sistem navodnjavanja zemljišta
- obezbediti što veće površine vetrozaštinim pojasevima
- podsticati održivu i ekološku poljoprivredu
- sačuvati životnu sredinu od uticaja negativnih efekata poljoprivredne proizvodnje (đubriva, pesticida, životinjskog otpada i dr.)

10.2. OPERATIVNI ZADACI PROSTORNOG RAZVOJA POLJOPRIVREDE

U razvoju sektora prioritetni i najpreči zadatak jeste stvaranje konkurentne i tržištu usmerene poljoprivrede, s primerenim dohotkom, vodeći računa o demografskom oporavku i održivom razvoju, što će poljoprivredu opštine Subotice učiniti konkurentnom u poređenju sa Vojvodinom, Srbijom, pa i onom u Evropi.

Među specifičnim prioritetima i zadacima ističu se:

- implementacija agrara u sve pojedinačne sektorske politike i strategije razvoja;
- ubrzavnje privatizacije državnog sektora poljoprivrede
- stvaranje tržištu usmerenih poljoprivrednih porodičnih gazdinstava ukrupnjavanjem, modernizacijom i specijalizacijom, te podizanjem kvaliteta ponude;
- specijalizacija u proizvodnim linijama u kojima se postiže komparativna prednost (svakako ratarsvo, stočarstvo ali i vino, beli luk, trska, šljiva i sl.)
- stvaranje veterinarske i fitosanitarne službe koja odgovara EU standardima
- formiranje savetodavne službe koja će vršiti kvalitetan prenos znanja, informacija i veština na poljoprivredne proizvođače;
- podsticanje proizvodnje lekovitih biljaka i zdrave hrane na zaštićenim dobrima
- podsticanje razvoja poljoprivredne infrastrukture - skladišta, rashladnih prostora, doradnih pogona, pijaca i sl.
- uređenje postojeće i izgradnja mreže novih poljskih puteva do poljoprivrednih površina za korištenje mehanizacije (traktora i sl.).
- podsticanje ruralnog razvoja uvođenjem dopunskih delatnosti (seoskog turizma, kućne radinosti, trgovine, malih i srednjih pogona i sl)
- disperzija izvora finansiranja projekata u poljoprivredi
- očuvanje ekološkog kapaciteta prostora i poboljšanje kvaliteta životne sredine autohtone prepoznatljivosti i pejzažne vrednosti
- zaštita posebno vrednih, ugroženih i degradiranih ruralnih područja;

- usmeravanje na korišćenje međunarodnih programa i fondova za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. (SAPARD, PRAQ III, SPRINT, CDRA, LEADER)
- usklađivanje razvoja poljoprivrede i ruralnog područja sa razvojem Bačke, AP Vojvodine, R. Srbije i međunarodnim okruženjem,
- . unapređenje učinaka poljoprivredne proizvodnje, s naglaskom na smanjenje troškova, rast prinosa, konkurentnost cena i kvaliteta, produktivno zapošljavanje,
- težište razvoja poljoprivrede na proizvodnji i preradi tipičnih, specifičnih kultura (eko proizvoda, belog luka, trske i sl.).
- implementacijom evropskih iskustva u jednom selu pokušati (primenom «pilot» projekta) zaokružiti celokupan proizvodni ciklus (npr. proizvodnja bundeve, jabuke i sl. i mogući pravci prerade, ili pak zaokružen ciklus proizvodnje *kiselog kupusa*: proizvodnja kupusa, kišeljenje, pakovanje, proizvodnja kesa za pakovanje, kutija za transport ili proizvodnja butera od semenki bundeve i ili suncokreta u Hajdukovu sl.)
- strukturnim podsticajima uticati na podizanje novih zasada voća (jabuke, šljive i vinograda

S obzirom na stanje poljoprivredne infrastrukture na prostoru opštine Subotica strateški zadaci koji vode ka ostvarenju postavljenih ciljeva su:

- formiranje servisa za popravku poljoprivrede mehanizacije i prodaju rezervnih delova,
- podrška udruživanju u oblasti mehanizacije i opreme (posebno specijalizovanih), što bi mogao biti važan činilac racionalizacije korišćenja poljoprivrednog zemljšta, smanjenja troškova i povećanja kvaliteta proizvoda.
- usmeravanje investicija u skladišne, doradne i prerađivačke kapacitete
- formiranje delotvodnije mreže poljoprivrednih apoteka, veterinarskih i benzinskih stanica, zelenih pijaca
- izgradnja i stavljanje u funkciju Kvantaške pijace na prostorima opštine Subotica. Prelazno rešenje Kvantaške pijace u ulici Mirka Bogovića pokazalo se neadekvatno. Pijaca se brže razvija od očekivanog, pa je planom neophodno ponuditi novi prostor za čiju lokaciju bi se moglo naći mesto na lokaciji u trouglu između ulica Batinske, Baranjske i Pačirskog puta u urbanističkoj zoni 8 “Mali Bajmok”.
- Postojeća pijaca u ulici Mirka Bogovića, ostala bi golupčija pijaca, pijaca za prodaju sitnih životinja i golubova (jedan od simbola Subotice upravo su golubovi).
- Izgradnja stočnog groblja koja je prema Generalnom planu planirana uz deponiju sa južne strane, van granica građevinskog područja. Izgradnja i uređenje ovog prostora planirano je u skladu sa veterinarsko-sanitarnim uslovima propisanim *Pravilnikom o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla i o uslovima koje moraju da ispunjavaju objekti i oprema za sabiranje, neškodljivo uklanjanje i utvrđivanje uzroka uginuća i prevozna sredstva za transport životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla* (Službeni list SFRJ", br. 53/89). U okviru ovog prostora planirana je izgradnja kafilerije, a za dopremanje uginulih životinja na ovu lokaciju potrebno je izgraditi adekvatnu saobraćajnicu.

Na osnovu karakteristika domaćeg tržišta i odnosa potrošača u susednim zemljama prema proizvodima poreklom iz regije, neophodno je raditi na poboljšanju kvaliteta proizvoda i brenda. U tom smislu, treba stimulisati promociju proizvoda u okruženju, kao i osmisliti odgovarajući marketinški nastup (recimo, bačkih proizvoda, proizvoda iz Hajdukova, Šupljaka ili Tavankuta, proizvoda sa peska i sl.).

10.3. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA POLJOPRIVREDE

Akteri realizacije strategije poljoprivrede opštine Subotica proizilaze iz koncipiranih aktivnosti i predstavljaju: stanovništvo Opštine, porodična poljoprivredna gazdinstva, lokalnu samoupravu, te razne zainteresovane poslovne subjekte, društvene, političke i nevladine organizacije i sl.

Agroekološki uslovi u opštini Subotica predstavljaju veliki potencijal za razvoj poljoprivrednog sektora i oslanjaju se na prostrane ravnice Subotičke peščare i Bačkog lesnog platoa, koje omogućavaju vrlo kvalitetni razvoja kako ratarstva, tako i stočarstva, voćarstva i vinogrararstva

Osnove ratarstva čine pšenica i kukuruz što se i u budućnosti neće bitnije menjati. U ovoj grani je moguće povećati intenzitet proizvodnje uz primenu održivih agrotehničkih i organizacionih mera, održavanjem zapuštenih kanala, pumpnih sistema i povećanja površina pod vetrozaštitnim pojasevima.

Voćarstvo i povrtarstvo, sa otvorenim pitanjem radne snage. Neophodna je izgradnja mreže hladnjača i podrška porodičnim gazdinstvima. Prerada voća i povrća se javlja kao imperativ, otvaranjem malih pogona gde god postoji interes. Proizvodnja povrća i cveća pokazuje tehnološke i ekonomske (komparativne) prednosti, posebno pod plastenicima i staklenicima.

Vinogradarstvo, uz punu podršku oko naselja na peskovitim terenima (Palić, Hajdukovo, Šupljak, Bački Vinogradi). Otvoreno pitanje je radna snaga. Proizvodnja vina treba da dobije podršku opštine i Republike i, u perspektivi, Evropske unije (program SAPARD ili IPA).

Stočarstvo, gde se daje podrška aktiviranju postojećih i podizanju novih stočarskih farmi. Pri planiranju broja i kapaciteta farmi treba voditi računa o ugovornom povezivanju sa klaničkom i prerađivačkom industrijom kao i mogućnostima snabdevanja većih tržišta u Srbiji i Evropi. Vršiti postepeno usmeravanje ka standardima Evropske unije.

Ekološka poljoprivreda predstavlja veliki razvojni potencijal opštine Subotica. Zbog rastuće potražnje na tržištu ekološki proizvodi mogu biti polazište za stvaranje prepoznatljivog tržišnog, konkurentnog izvoznog proizvoda (bački, palićki, ludaški, panonski i sl.). U tom smislu neophodno je uvođenje određenih tehnoloških i kvalitativnih standarda, povećanje nivoa znanja, te odgovarajuće organizovanje i aktivnija tržišna promociju proizvoda. Ekološka poljoprivreda traži višestruko manja ulaganja u neposrednu proizvodnju, ali i mnogo veća znanja, te stoga je nužno izraditi programe edukacije i pokrenuti probnu proizvodnju u nekoliko «pilot» gazdinstava i naselja.U prekograničnoj saradnji (i u Mađarskoj i Rumuniji postoje solidni potencijali) i promocijom «Panonskih» eko proizvoda, ova linija poljoprivredne proizvodnje još više bi dobila na značaju.

Na osnovu rezuiltata sprovedene ankete na terenu (2006.) izuzentnu lokalnu inicijativnost pokazali su stanovnici sela Šupljak i kao mogućnost za bolju iskorišćenost potencijala predložili su: formiranje otkupne stanice sa vagom, prerađivački pogon za beli luk (i ostalo), prerađivački pogon za finalizaciju proizvoda od trske i klanicu (visokog broja stočnog fonda). Izuzetno lokalnu aktivnost pokazala je i MZ Bajmok, sa vrlo detaljnim izvešajima i planovima rada, kao i MZ Čantavir, Hajdukovo i dr. Ovoj inicijativi treba dati punu podršku.

Na prostorima opštine Subotice, zahvaljući prirodnim (pre svega kvalitetnom zemljištu i klimi) i stvorenim potencijalima može se proizvoditi veoma široka paleta konkurentnih poljoprivrednih proizvoda, posebno kada su u pitanju proizvodi iz oblasti voćarstva, vinogradstva, povrtarstva, konditorske i proizvodnje trske. Glavni izvozni proizvodi bi mogli biti voćni sokovi, zamrznuto i prerađeno povrće i trska, koji se mogu konkurentno izvoziti na strana tržišta, kao i u susedne zemlje, i to Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Makedoniju. Razradom programa konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda trebalo bi utvrditi koje su to aktivnosti i investicije koje bi uticale na konkurentnost poljoprirednih proizvoda sa prostora opštine Subotiva, a time i stvorili uslovi za otvaranje novih radnih mesta. Opština Subotica se može pohvaliti postojanjem marki proizvoda (brendova – "vina sa peska" Fidelinka, Pionir, SI&SI i sl), za koje se vezuje kvalitet proizvoda, prepoznatljiv određenim izgledom, performansama i pakovanjem. To je posebno značajno jer brend za potrošače znači smanjenje rizika, garanciju kvaliteta i olakšano prepoznavanje proizvoda.

Na osnovu istraživanja o opštim uslovima konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda opštine Subotice, a i Srbije uopšte, može se zaključiti da se konkurentnost poljoprivrednih proizvoda još uvek oslanja na osnovne faktore. Najveći deo poljoprivrednih proizvoda sadrži veliki udeo primarnih proizvodnih faktora i mali deo dodate vrednosti u kome glavnu ulogu ima znanje, primenjeno kroz tehnologiju, marketing ili dizajn. Mala ulaganja u faktore koji stvaraju dodatu vrednost sprečava razvoj kompleksnijih proizvoda i usluga, koji mogu biti konkurentni na međunarodnim tržištima. Strategija konkurentnosti bazirana isključivo na osnovnim faktorima ne osigurava poboljšanje pozicija u međunarodnim okvirima, te je zato neophodno inicirati Program razvoja konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda sa prostora opštine Subotica.

Na osnovu analize prirodnih, društvenih, kulturoloških i dugih faktora razvoja poljoprivrede opštine Subotica, uvažavajući stavove Strategije razvoja poljoprivrede Srbije (2004) i osnovne postulate konkurentnosti proizvoda, može se zaključiti da na prostorima opštine Subotica ne treba izdvojiti jasno izdiferencirane zone poljoprivredne proizvodnje već se neposrednim proizvođačima ostavlja odluka o usmerenju poljoprivredne proizvodnje i njenoj isplativosti.

10.4. STRATEŠKI PRIORITETI

1. Na teritoriji Opštine postoje mnogi *salaši* koji su u većoj meri napušteni a koje treba štititi kao etnološke spomenike kulture ali i razvijati kao moguće kulturne i ekonomske prostorne elemente koji jačaju identitet Opštine. Najbolji način zaštite je rekonstrukcija i prenamena objekata u funkciji kulture, ugostiteljstva i turizma.

2. Državni deo zemljišta dati u zakup, a prihod od zakupnine rasporediti između državnog budžeta i budžeta lokalne samouprave uz obavezu da sva sredstva budu u funkciji unapređenja zemljišta (kroz programe konsolidacije i meliorativne radove).

3. Neposrednim proizvođačima treba ostaviti odluku o usmerenju poljoprivredne proizvodnje i njenoj isplativosti a u sklopu okvirnog zoniranja.

4. Budućnost razvoja poljoprivrede je u *svim granama poljoprivrede*: ratarstva, stočarstva, povrtarstva, voćarstva, vinogradarstva, uzgoja lekovitog bilja, pčelarstva, proizvodnji zdrave hrane i hrane definisanog geografskog porekla.

5. Dalji razvoj industrijskih kapaciteta za preradu poljoprivrednih proizvoda u Subotici, Bajmoku i Čantaviru, kao i razvoj male privrede i tercijarnih delatnosti u svim naseljima.

6. Daleko više pažnje mora se posvetiti i konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda (brend, marka).

10.5. PLANSKI PRIORITETI DO 2011.

Akteri realizacije strategije poljoprivrede opštine Subotica proizilaze iz koncipiranih aktivnosti i predstavljaju: stanovništvo Opštine, porodična poljoprivredna gazdinstva, lokalna samouprava, mesne zajedice, opštinske organe, razne zainteresovane poslovne subjekte, društvene, političke i nevladine organizacije i sl.

Kako bi se pomenute strateške smernice realizovale potrebno je definisati sledeće programske i projektne zadatke.

Planska rešenja ostvariva do 2011. godine

- Podrška reformi katastra i zemljišnih knjiga
- Podrška formiranju regionalnih međunarodnih preduzeća
- Program osnivanje Saveta za ruralni razvoj
- Program konkuretnosti poljoprivrednih proizvoda
- Kafilerijsko zbrinjavanje otpada animalnog porekla i «seoske deponije» za poljoprivredni toksični otpad
- Kvantaška pijaca
- Revitalizacija salaša
- Osposobljavanje poljoprivrednika za zadružne, privredne i ostale oblike udruživanja.

Planska rešenja ostvariva u kontinuitetu

- Uspostavljanje programa "Sistem poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka"
- Uspostavljanje poljoprivrednog informacijskog sistema (PIS)
- Povećanje proizvodnih resursa porodičnih poljoprivrednih gazdinstava.

Pogled na Prozivku iznad Palićkog jezera Zapadni pravac, pogled sa periferije

Uobičajena slika sporedne ulice Prilaz Majšanskom mostu sa

11. PROSTORNI RAZVOJ INDUSTRIJE

Potpunija valorizacija položaja opštine, intenziviranje procesa prestrukturiranja preduzeća, jačanje preduzetništva i spremnost lokalne samouprave da odlučnije reaguje na promene u okruženju (u pravcu osavremenjivanja ponude lokaliteta za privredni razvoj, u intenziviranju interesnog organizovanja – granskog, sektorskog, umrežavanja na nekoliko nivoa), kroz podršku razvoju manjih razvojnih centara deo je mogućnosti za intenzivniji privredni, tj. industrijski razvoj opštine Subotica.

11.1. OSNOVNI CILJ I OPERATIVNI ZADACI

S obzirom na potrebu postizanja višeg stepena prostorno-funkcionalne integrisanosti opštine Subotica uz organizovano aktiviranje razvojnih potencijala i blagovremeno reagovanje na ograničenja, definisan je sektorski cilj razvoja i razmeštaja industrije: afirmacija prostorne strukture industrije u pravcu oblikovanja identiteta, povećanja konkurentnosti i atraktivnosti područja opštine Subotica vodeći računa o zapošljavanju kao jednom od prioriteta ekonomskog i socijalnog razvoja.

Ostvarenje navedenog cilja podrazumeva realizaciju sledećih *operativnih zadataka* utemeljenih na principima tržišnog poslovanja i održivog razvoja:

1) unapređenje proizvodnih sposobnosti planskog područja kroz tržišno profilisanu strukturu industrije – kroz različite nivoe prestrukturiranja postojećih i razvoj novih preduzeća sa modernim tehnologijama i značajnijom ulogom znanja, odnosno kadrovskog potencijala, uz efektivnost i energetsku štedljivost, i

intenziviranjem razvoja proizvodnih MSP kao ekonomski efikasnih i fleskibilnih privrednih subjekata[7]; oni su često osnovni nosioci razvoja u područjima izvan opštinskog sedišta,

2) stvaranje uslova za uravnotežen prostorni razvoj industrije opštine decentralizacijom proizvodnih aktivnosti u manje razvojne centre kao impuls razvitku lokalnih ekonomija revitalizacijom proizvodnje, angažovanjem lokalne radne snage, razvojem ostalih sektora u pravcu unapređenje životnog standarda u tim sredinama. Time bi bio omogućen održivi razvoj naselja i, kako se navodi u *Strategiji prostornog razvoja opštine Subotica, segment Mreža naselja* (videti u dokumentaciji Plana), stvaranje submigracionih sistema u Opštini i naselja sa funkcijom mikrorazvojnih centara,

3) unapređenje lokacijskih prednosti područja Opštine, usmereno ka višem stepenu investicione privlačnosti - poboljšanje uslova za smeštaj industrije i drugih privrednih delatnosti u postojećim zonama, posebno u onim u kojima je industrija propala (brownfields), i osnivanje novih prostornih formi za proizvodno-prerađivačke aktivnosti (reč je o slobodnoj zoni, industrijskom parku, manjim preduzetničkim zonama i sl.).

4) uključivanje Subotice i manjih razvojnih centara u mrežu industrijskih centara na različitim nivoima (lokalnom, regionalnom i transregionalnom) na osnovu komplementarnosti funkcija –time se stvaraju uslove za razmenu iskustava i znanja, savremenu podelu rada, objedinjavanje potencijala i brojne druge prednosti, i povećava atraktivnost umreženih centara za stanovanje i privlačenje novih aktivnosti.

5)

11.2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA INDUSTRIJE

Prilikom oblikovanja buduće organizacije industrije u opštini Subotica posebnu pažnju usmeriti na kvalitetniji pristup prema okruženju uključivanjem ekološke komponentne kao integralnog dela sektorskog (programskog) i prostornog razvoja industrije i time objedinjavanje ekonomske, socijalne i ekološke dimenzije razvoja, odnosno usklađivanjem svih aspekata razvoja industrije sa lokaciono-razvojnim potencijalima sredine. Zbog toga je neophodno:

- Organizacijsko i strukturno usavršavanje proizvodnje uvođenjem savremenih tehnologija, boljom organizacijom rada, podizanjem kvaliteta rukovođenja,
- u granskoj strukturi, prioritet dati oblastima koje koriste potencijale područja (prirodne resurse, fizionomiju zemljišta, infrastrukturu i sl.), ekološki prihvatljive tehnologije i zapošljavaju pretežno visokokvalifikovanu radnu snagu,
- u planiranju novih i unapređenju, reorganizaciji ili pak ukidanju postojećih zona/lokaliteta privređivanja prioritet dati sa ekološkom kapacitetu prostora; razmeštaj bazirati na pozitivnim tendencijama u postojećoj teritorijalnoj strukturi industrije, realnim prostornim mogućnostima formiranja novih, planiranom sistemu centara i mreže naselja i povezanosti sa infrastrukturnim sistemima.

S stanovišta granske strukture, deo industrije u opštini Subotica ima naglašenu propulzivnost koja predstavlja osnovu za regionalno integrisanje planskog područja. Prema *Predlogu Strategije ekonomskog razvoja opštine,* najveće potencijale imaju sledeći podsektori:

1) industrija prerade hrane i konditorska proizvodnja(prirodni sokovi, prerada voća, povrća, prerade mleka i žitarica);
2) elektrometalni kompleks (elektromašinski proizvodi i oprema za obnavljanje izvora energije, konstrukcija alata i mašina),
3) u okviru tekstilne industrije takođe se uočavaju pozitivna pomeranja, posebno u industriji modne konfekcije za mlade i proizvodnji čarapa;
4) proizvodnja ambalaže i plastike.

Ove sektore karakteriše jaka konkurentnost na tržištu a njihova identifikacija se zasniva na specijalizaciji proizvoda regije. S druge strane, u ovom trenutku kao slabiji podsektori mogu se istaći: hemijska industrija, koju sledi industrija kože i obuće, deo tekstilne industrije, industrija prerade mesa, kao i sektori zanatstva i obrade metala. Dalje se naglašava da zahvaljujući industrijskoj tradiciji i kvalifikovanoj radnoj snazi, postoji mogućnost za smeštaj dela proizvodnog ciklusa stranih industrijskih klastera, što će zavisi od lokalne marketing strategije i promocije prednosti opštinskog prostora.

Imajući napred navedeno u vidu, sa stanovišta budućeg prostornog razvoja industrije potrebno je obezbediti široku mrežu raznolikih proizvodno-prostornih jedinica koju bi sačinjavale:

---

7 Kroz strategiju razvoja MSP u lokalnim sredinama obezbeđuje se izmena privredne strukture, dakle i industrijske, brže otvaranje radnih mesta, poboljšanje efikasnosti i tržišnosti poslovanja (PPRS, 1996:60). Takođe, MSP mogu da obezbede raznovrsnu sirovinsku ponudu i opsluživanje velikih sistema. Često koriste nuspordukte velikih firmi kao sirovine, apsorbuju radnu snagu koja je ostala bez posla u velikim preduzećima, obezbeđuju samozapošljavanje članova porodice, angažuju i sopstvena sredstva za finansiranje proizvodnje i dr.

- postojeće zone/lokalitete koje je potrebno infrastrukturno kompletirati, saglasno razvojnim potencijalima prostorno proširiti (npr. zona "Jug"), racionalnije koristiti uz sprovođenje adekvatnih mera zaštite okruženja (npr. zona "Zorka"). Takođe, potrebno je dislociranje pojednih kapaciteta, disperzno razmeštenih u naselju, zbog njihovog negativnog uticaja na okruženje u neku od zona povoljnih uslova za razvoj smeštaj većih zagađivača sredine (npr. pogoni za preradu kože i proizvodnju obuće, proizvodnja hemijskih proizvoda i sl.);
- nove zone/lokalitete na prostorima povoljnih razvojnih potencijala (dostupnost, mogućnosti infrastrukturnog opremanja, uklapanja u okolni prostor). Razvojne tendencije u organizaciji privredne aktivnosti ukazuju na značaj novih prostornih formi za podsticanje sveukupnog razvoja (privlačenje kapitala, povećanje zaposlenosti, povezivanja firmi, širenje inovacija i dr.) - reč je o preplitanju različitih aktivnosti u proizvodno-poslovnim zonama, specifičnom režimu poslovanja u slobodnoj zoni, razvoju poslovnog inkubatora namenjenog razvoju malih i srednjih preduzeća, i robno-transportnom centra ;
- oblikovanje proizvodnih/preduzetničkih zona i lokaliteta u manjim razvojnim centrima, bilo dislociranjem radno-intenzivnih privrednih aktivnosti iz gradskog u ruralna područja sa jeftinijim faktorima proizvodnje ili osnivanjem novih preduzeća specijalizovane proizvodnje ili diverzifikovane strukuture saglasno lokalnom razvojnim potencijalu.

Model policentričnog razvoja industrije u opštini Subotica činiće sledeći centri:

- Subotica sa Palićem u rangu primarnog industrijskog centra sa "srednje složenim industrijskim tehnologijama i značajnim industrijskim zonama" (PPRS),
- Bajmok, Čantavir, Donji Tavankut – manji industrijski/razvojni centri sa radnim (proizvodno-poslovnim) zonama; ovoj grupi naselja pridružiće se i naselje Novi Žednik, koji sa Čantavirom može oformiti potencijalni pojas koncentracije proizvodno-komercijalnih aktivnosti,
- naselja sa nukleusima prozvodno-prerađivačkih aktivnosti i/ili iskazanim interesom razvoja preduzetništva.

Primarni pojas razvoja industrije i ostalih privrednih aktivnosti čini dvojni centar Subotica-Palić. Prema *Generalnom planu Subotica-Palić 2020*. (Sl. list opštine Subotica 16/2006) predviđeno je nekoliko radnih zona različitih po preovlađujućoj vrsti delatnosti, veličini kompleksa i objekata, načinu njihovog grupisanja i uticaja na životnu sredinu. Pod pojmom radne zone, kako se navodi u GP, podrazumeva se prostor koji je prvenstveno namenjen privrednim aktivnostima, odnosno industriji, proizvodnom zanatstvu, skladištenju i obradi raznih roba, kao i onim delatnosti koji zbog svoje prirode ne mogu biti locirane u okviru drugih naseljskih struktura. Privredne aktivnosti će se i dalje razvijati u okviru postojećih radnih zona u skladu sa mogućnostima njihovog proširenja, a racionalizacijom, usitnjavanjem ili vlasničkom transformacijom velikih proizvodnih komlepksa ("Sever", "29. novembar", "Zorka") doći će do intenzivnog korišćenja prostora. U slučaju fabrike "Zorka" (koja ima izuzetno nepovoljnu lokaciju s obzirom na ružu vetrova), njenim restrukturiranjem i formiranjem manjih pogona po važećim ekološkim standardima rešio bi se jedan od ključnih problema zagađenja na području grada i stvorili povoljniji uslovi življenja. Izgradnja na slobodnim prostorima zahtevaće njegovo intenzivnije korišćenje, ali sa obaveznim zelenim površinama prema važećim propisima i kriterijumima. U *Generalnom planu*, izdvojene su sledeće radne zone:

- *Radna zona "ISTOK"* duž saobraćajnice ka Horgošu zauzima prostor od cca 77,5 ha od kojih je neizgrađeno zemljište oko 15 ha. Najveći deo zone pripada kompleksu fabrike "Sever" koji je industrijskim kolosekom povezan sa Horgoškom prugom. Pored "Severa" tu su takođe formirani i drugi industrijski kompleksi ("Birografika", "Partizan", Aurometal", "Subotičanka"…) u sklopu kojih ima vrlo malo slobodnog prostora za građenje. U sklopu ove zone su skladišta, kao i depo za smeštaj, servisiranje i održavanje autobusa "Subotica-transa". Proširenje industrijske zone je planirano prema "istočnoj" obilaznici, a ostali slobodni prostori su uglavnom s južne strane. U zoni je dobro organizovan drumski saobraćaj, a deo zone ima železničku vezu. Na slobodnim prostorima se ne mogu locirati kapaciteti koji zagađuju čovekovu sredinu zbog blizine vodozahvata, ali se može locirati industrija koja zahteva veće količine vode.
- *Radna zona "JUGOISTOK"* je locirana oko beogradske pruge i koridora pruge za Crvenku. Ukupna površina zone je 85,0 ha, od kojih je slobodan prostor od oko 47,0 ha. Zonu preseca železnička pruga i magistralni put M-24, tako da postoje odlični uslovi za obezbeđenje ove dve vrste transporta. Snabdevanje vodom je delimično rešeno, dok je odvođenje otpadnih voda preko prečistača koji je u neposrednoj blizini. U ovoj zoni se ne mogu locirati kapaciteti koji zagađuju sredinu zbog blizine Palićkog jezera koji je proglašen za prirodno dobro.
- *Radna zona "JUG"* se nalazi na na prostoru MZ Aleksandrovo i zauziuma prostor od cca 171,5 ha od čega su slobodne površine 48,5 ha. Ova zona je uz radnu zonu "ISTOK", prostorno najkompaktnija i sa najviše formiranih (uređenih) proizvodnih kompleksa. Pored dobrog prostornog položaja (na samom rubu grada) povoljnost je i dobra saobraćajna povezanost, kako na drumski tako i na železnički saobraćaj (industrijskih koloseci, a nakon izgradnje brzih pruga koristiće se i deo sadašnjeg koloseka beogradske pruge). U ovoj zoni postoje svi uslovi za infrastrukturne sisteme, a zbog lokacijskih pogodnosti mogu se graditi i kapaciteti koji su potencijalni zagađivači sredine, ali se moraju propisati posebni uslovi mere za smanjenje uticaja na životnu sredinu.
- *Radna zona "JUGOZAPAD"* sastoji se iz dva dela: veći deo ka jugozapadnoj granici građevinskog reona je samo delimično izgrađen dok je ostali deo prostora slobodan i planiran za buduće radne sadržaje, a manji deo predstavlja

oformljeni kompleks fabrike "Zorka-Slavica" uz Somborski put. Ukupna površina zone je cca 102,70 ha, od čega je veći deo neizgrađen. Najveći deo slobodnih prostora je namenjen čistoj industriji zbog toga što se veliki deo zone oslanja na stanovanje. Ova zona je vezana za drumski saobraćaj (deo izgrađen, a deo planiran), a postoji mogućnost izgradnje industrijskog koloseka po trenutno napuštenom koridoru železničke pruge Subotica – Crvenka. Infrastrukturna opremljenost zone je samo delimična, ali postoje realne mogućnosti za njeno brzo opremanje. Usled blizine stambenog naselja i poljoprivrednog zemljišta u ovoj zoni se moraju primenjivati stroge mere zaštite životne sredine.

- *Radna zona "ZORKA"* zauzima površinu od cca 125,5 ha (slobodan i neizgrađen prostor oko 28,5 ha). Prostori namenjeni za malu privredu obuhvataju pored slobodnih površina i delove prostora koji su izgrađeni indivudualnim stambenim objektima i to uglavnom bespravnim. Kompleks fabrike "Zorka" preseca koridor Bajske pruge koja se trenutno koristi kao industrijski kolosek, a u zoni je obezbeđen drumski transport. Fabrika "Zorka" je glavni zagađivač u gradu, a pokazalo se i kao nerentabilna, zbog toga bi u što skorije vreme trebalo preduzeti korake ka vlasničkoj transformaciji i usitnjavanju ovog kompleksa. Ovaj proces je započet izgradnjom fabrike malternih veziva koja kao sirovinu koristi gips. Pogone koji mogu izazvati opasnost oslobađanjem gasova ili slično potrebno je dislocirati na lokaciju nove Azotare koja je van grada. Inače je zona infrastrukturno opremljena, sa mogućnošću priključenja na većinu infrastrukturnih sistema (izuzimajući gas). Prostor namenjen maloj privredi uz kompleks "Zorke" ima funkciju da odvoji industriju od stanovanja.
- *Radna zona "SEVEROISTOK"* se nalazi u jezgru gradske strukture na površini od cca 17,0 ha od čega su slobodne površine minimalne. Deo prostora namenjenog proizvodnji je trenutno izgrađen objektima individualnog stanovanja i predstavlja mogućnost nove izgradnje i razvoja privrede. Zona je povezana sa drumskim i železničkim transportom. Infrastrukturni kapaciteti su na ovom području ograničeni što je još jedan od faktora da se ne planiraju značajnije intervencije u ovoj radnoj zoni.
- *Radna zona "PALIĆ"* se nalazi na teritoriji istoimenog naselja i podeljena je u tri segmenta: deo na severnom obodu naselja sa proizvodnjom i planiranom malom privredom, centralni deo između pruge i Palićkog puta (proizvodnja i mala privreda) i deo uz Horgoški put na deonici ka autoputu, odnosno petlji Subotica – Sever. Ukupna površina zone je 78,5 ha, (slobodne površine cca 43,5 ha). Deo površina koji je namenjen maloj privredi i proizvodnji je izgrađen objektima individualnog stanovanja. Na severnom obodu naselja Palić je planirano proširenje proizvodnih kapaciteta i objekata male privrede u delimično započetoj individualnoj stambenoj zgradnji. Transport je u ovom delu drumski. U centralnom delu je takođe planirano razvijanje proizvodnih kapaciteta i male privrede zbog mogućnosti drumskog i železničkog transporta. Deo uz Horgoški put, ka autoputu je planiran za manje proizvodne komplekse i vezan je za drumski transport. Za ovu radnu zonu obavezno je poštovanje uredbe o zaštiti SRP Ludaško jezero.
- Prisutan je problem sanbdevanja vodom i odvođenja otpadnih voda a položaj proizvodnih lokaliteta u odnosu na Park prirode, istorijsko jezgro Palića i banjsko područje, nameće stroga ograničenja u pogledu izbora proizvodnih aktivnosti koje moraju biti usaglašene s režimom i stepenom zaštite prostornih celina.

Pored navednih radnih zona, u prostornoj organizaciji privrede opštine, a posebno Subotice kao regionalnog, centra, pomenutu prostornu celinu namenjenu razvoju komercijalnih i proizvodnih funkcija moguće je proširi severno od građevinskog reona definisanim GP, te bi obuhvatila i deo poligona Vojske Srbije i rasadnik istočno od njega.. Mogućnost lociranja manjeg privrednog kompleksa komercijalnih funkcija uz pažljiv (u odnosu na prirodnu i životnu sredinu) izbor aktivnosti na lokalitetu u jugoistočnom delu naselja Palića (u blizini Koridora X i saobraćajnice ka naselju Šupljak, izvan građevinskog reona obuhvaćenog GP) mora biti usklađena s odredbama i uslovima Direkcije za puteve i Republičkog zavoda za zaštitu prirode saglasno režimu i stepenu zaštite prostornih celina u okruženju.

Bitan segment u prostornoj organizaciji privrede predstavljaju i komercijalne funkcije. One su prema GP planirane na prostorima pored ulazno-izlaznih pravaca u grad: Novosadski pravac, Senćanski, Palićki-Horgoški, Somborski i Kelebijski pravac. Pojasevi uz ove saobraćajnice predstavljaju vrlo atraktivne prostore za poslovne aktivnosti, naročito za razvoj tercijarnih delatnosti i proizvodnog zanatstva, kao i za delatnosti koji po svom karakteru predstavljaju sadržaje centra. Ovi prostori su infrastrukturno opremljeni ili imaju mogućnost priključenja na infrastrukturu, tako da se mogu u kratkom roku privesti nameni. Palićki-Horgoški je najinteresantniji pravac koji spaja grad sa Palićem i uz koji su već izgrađeni proizvodni pogoni, servisne funkcije, komercijalni sadržaji i sl. Između ove saobraćajnice i planiranog prostora vodozahvata, kao i na potezu istočno i severno od "druge" kasarne Vojske Srbije, rezervisan je prostor za izgradnju komercijalnih funkcija (prvenstveno robno-tržnih i snabdevačkih sadržaja) i eventualno objekti proizvodnog zanatstva koji ne mogu uticati na zagađenje životne sredine.

Vrlo je aktuelno pitanje adekvatne lokacije *Slobodne zone "Subotica"* s obzirom da je postojeći kapacitet je za njen intenzivniji razvoj. Slobodne zone su, kako je naglašeno u *Prostornom planu RS*, jedna od potencijalno najdinamičnijih formi aglomeriranja i generisanja razvoja u prostorno-urbanoj strukturi gradova i šireg okruženja. Geostrateški položaj Subotice u graničnom pojasu ka Mađarskoj sa gustom mrežom saobraćajnica ima prvorazredni značaj za razvoj ove forme grupisanja aktivnosti. Ulaskom Mađarske u EU nestaju razlozi za postojanje ovih oblika funkcionisanja privrede na njenoj teritoriji, pa se može očekivati preseljenje firmi na područje Srbije (naročito onih iz neposrednog okruženja Segedina). Prema *Strategiji ekonomskog razvoja opštine*, s obzirom na pogodnosti koje se u narednom periodu očekuju (značajnije ulaganje stranog kapitala, podizanje novih proizvodnih kapaciteta, porast zaposlenosti), budućnost slobodne zone zagarantovana je sve dok Srbija ne bude uključena u carinski sistem Evropske unije, kada slobodna zona može da preraste u industrijski park. Iz tih razloga

Slobodna zona bi trebalo da se sa lokacije tzv. „Expo-Centra“ preseli na novu lokaciju, oko tzv. „druge kasarne“, čiji će se sadržaj prilagoditi funkcijama privrednog razvoja.

Izvan kontinualno izgrađenog gradskog područja prema koncepciji prostorne organizacije privrede u opštine Subotica izdvajaju se dve celine:

- prva se vezuje za robno-transportni centar planiran na stecištu autoputa Beograd-Horgoš, odnosno njegovog kraka za Kelebiju (Y krak) i pruge Beograd-Subotica- Budimpešta kod železničke stanice Naumovićevo, što bi u značajnoj meri rasteretilo opštinski centar teretnog saobraćaja i omogućio razvoj skladišno-pretovarnih, distributivnih funkcija sa pratećim aktivnostima,
- druga za kompleks hemijske industrije – “Azotara“, u ataru naselja Bikovo. Reč je o tehničko-tehnološkoj celini za proizvodnju kompleksnih i azotnih đubriva, koja se odvija u nekoliko funkcionalno povezanih pogona. Lociran uz železničku prugu sa priključkom na put za Čantavir, uz rečni tok (Čiker) opremljen tehničkom infrastrukturom, ovaj kompleks markatnan po nekoliko obeležja (specifična vrsta, količina i način proizvodnje, veliki obim transporta tereta, potrošnje vode i količine otpadnih voda) stvara izuzetno veliki ekološki pritisak na okolinu. S obzirom da je poslednjih godina fabrika radila samo povremeno, smanjenim kapacitetom, i “pritisak” na okruženje bio je znatno umanjen. Međutim, privatizacija (2006.) i eventualno reaktiviranje proizvodnje uz smeštaj dislociranih pogona hemijske industrije iz gradskog tkiva (iz kompleksa “Zorka“) podrazumeva obavezno sprovođenje adekvatnih mera zaštite okruženja uz uspostavljanje sistema kontrole svih oblika zagađivanja.

Bajmok – jačanje uloge ovog naselja u zapadnom delu opštine i ujedno naselja centralnog položaja između dva razvojna centra, Subotice i Sombora, u regionalnim okvirima, podrazumeva intenziviranje njegovih funkcija kao submigracionog centra. Iskazane inicijative za aktiviranje lokalnih razvojnih potencijala i unapređenje uslova za zapošljavanje stanovništva reflektuju se i u budućoj prostornoj organizaciji privrede. Ona bi pored širenja postojećih lokaliteta sa prerađivačkim kapacitetima u severozapadnom delu naselja (oko železničke stanice i na lokalitetu Rata) saglasno potencijalu prostora i tačkasto razmeštenih pogona u samom naselju (ograničenih mogućnosti širenja), podrazumevala oformljenje nove radne zone u južnom delu naselja s obe strane saobraćajnice ka naselju Paćir. Dopuna programskog profila, modernizacija proizvodnje, kompletiranje lokaliteta komunalnim sistemima, sprovođenje mera zaštite okruženja i uklapanje proizvodnih sa drugim aktivnostima (razvoj turizma, poljoprivrede, tranzitnog saobraćaja i dr.) čini skup potrebnih akcija u pravcu revitalizacije proizvodnje u okviru postojećih lokaliteta. Budući razvoj MSP usmeravati u novu, preduzetničku zonu čiji sadržaj treba formirati prema zahtevima tržišta i interesima lokalne zajednice u skladu sa prostorno-ekološkim kapacitetom.

Čantavir – kao subopštinski centar u jugozapadnom delu takođe ima mogućnosti za kvalitativno i kvantitativno unapređenje nivoa koncentracije privrednih sadržaja i javnih službi. U tom pravcu neophodno je adekvatno rešavanje komunalnih problema, inoviranje proizvodnje i širenje aktivnosti u skladu sa prostorno-ekološkim kapacitetom postojećih lokaliteta. Istovremeno, položaj naselja u neposrednoj blizini koridora Xb (i petlje) predstavlja dodatni faktor integracije u šire regionalno okruženje i relevantan je činilac unutarteritorijalne organizacije same opštine. Iz tog razloga, potes uz saobraćajnicu koja spaja naselje sa autoputem raspolaže značajnim potencijalom za razvoj nove zone za smeštaj MSP. Zajedno sa sličnom zonom s druge strane autoputa, na ulazu u naselje N. Žednik, na bazi razvoja komplementranih aktivnosti uz maksimalno aktiviranje lokalnih razvojnih resursa (prvenstveno radne snage), formirao bi se svojevrsni pojas aglomeriranja aktivnosti.

Naselje Donji Tavankut će prevashodno zadržati specijalizovanu funkciju centra prehrambene industrije uz diverzifikaciju proizvodnih programa u okviru nje. Prostorna struktura industrija i u buduće će se bazirati na dve zone/lokaliteta (“Medoprodukt“-a i “Yukom“-a), uz poboljšanje komunalnih usluga i mera zaštite sredine, uz dalji razvoj manjih pogona za skladištenje poljoprivrednih proizvoda (hladnjača) disperzno razmeštenih u naselju i njegovom okruženju. Njihov prosperitet je u čvrstoj funkcionalnoj vezi sa razvojem sirovinske baze (primarne poljoprivredne proizvodnje) s jedne strane, koga bi trebalo da prati i adekvatan razvoj komplementranih aktivnosti npr. proizvodnje ambalaže, transporta i drugih uslužnih aktivnosti, s druge strane.

Naselje Novi Žednik se izdvaja iz grupe ostalih naselja sa mogućnošću prerastanja u manji razvojni centar. Definisana koncepcija uređenja naselja (Regulacioni plan, Sl. list opštine Subotica, 16/2003, 52/2003), uključuje i formiranje veće zone za razvoj komercijalnih funkcija duž puta ka Čantaviru, odnosno petlji s autoputem, i zone namenjene razvoju proizvodnih MSP u neposrednoj blizini. Kao što je već pomenuto, razvoj dvojnog centra (Čantavir-N.Žednik) u neposrednoj blizini petlje s međusobno povezanim proizvodnim i uslužnim aktivnostima, može biti primer interesnog umrežavanja na lokalnom nivou u pravcu stvaranja povoljnog prostornog i poslovnog ambijenta za privalačenje investicija, te intenziviranje razvoja navedenih naselja i onih iz njihove sfere uticaja. Takođe, duž saobraćajnice između naselja Stari i Novi Žednik moguće je oformiti proizvodno-poslovnu zonu za lokaciju MSP (iz domena proizvodnje, skladištenja, servisnih funkcija, komercijalnih sadržaja i dr.) u skladu sa merama zaštite sredine, pravilima uređenja prostora i gradnje objekata. Ova zona treba da predstavlja zaokruženu celinu u produžetku građevinskog područja Starog Žednika prema istoku uz poštovanje odredbe PPRS o ograničenju širenja građevinskog područja (do 5%).

Precizna lokacija, površina i sadržaj industrijsko-komercijalne, odnosno proizvodno-poslovne zone biće definisane novim urbanističkim planom.

Stvaranjem uslova za razvoj proizvodno-prerađivačkih aktivnosti u ostalim naseljima u opštini Subotica, posebno u onima sa nukleusom privrednih aktivnosti (npr. Hajdukovo) kao i onima sa iskazanim inicijativama za razvoj malog preduzetništva (npr. prerada trske u naselju Šupljak), podspeši će formiranje mikrorazvojnih centara. S aspekta funkcionalne transformacije naselja i poboljšanje standarda življenja u njima, prednost dati programima korišćenja i prerade lokalnih sirovina i komplementarnim uslužnim aktivnostima (iz domena proizvodnje, primarne obrade, skladištenja ili pakovanja određenih proizvoda, uslužnih aktivnosti poljoprivedi, ili u funkciji turizma i sl.), na izdvojenim lokalitetima, u novim ili već postojećim objektima koji su van funkcije (npr. u okviru zadružnih objekata, otkupnih stanica i sl.) ili u okviru stambenih zona saglasno pravilama izgradnje i uređenja prostora i analizi uticaja proizvodnje na okruženje u skladu sa zakonskim aktima.

11.3. PRAVILA I PROPOZICIJE

Osnovna pravila i propozicije za usmeravanje razvoja i razmeštaja industrije i MSP:

- preduzeti mere restrukturiranja industrije i unapređenja poslovnog ambijenta za privlačenje investicija,
- povećati broj radnih mesta posebno u sekundarnim i mikrorazvojnim centrima, a strukturu lokalne radne snage prilagoditi potrebama za novim radnim mestima;
- funkcionalno i tehnološko osavremenjivanju proizvodnje, prostorna reorganizacija, poboljšanje kvaliteta infrastrukture i adekvatne mere zaštite okruženja u postojećim zonama,
- industriju i MSP prvenstveno locirati u postojeće radne zone do postizanje visokog stepena iskorišćenosti prostora, osim onih lokaciono-neelastičnih aktivnosti, reaktivirati građevinski fond propalih firmi ("brownfield" investicije),
- izmeštanje ekološki rizičnih proizvodnih kapaciteta iz gusto naseljenih područja;
- razvoj većih proizvodnih zona uskladiti sa razvojem osnovne infrastrukturne mreže;
- proizvodne zone/lokalitete izdvojiti zaštitnim zelenim pojasom u kontaktnom pojasu sa stambenim i drugim celinama u naselju, kako bi se ublažio njihov uticaj na životnu sredinu,
- prilikom smeštaja proizvodnih aktivnosti u stambenim i drugim celinama neophodno je određivanje tipa i obima proizvodnje, moguće uticaje na okruženje i uklapanje u okolni prostor sa definisanim pravilima građenja;
- kako se navodi u GP Subotice, u okviru proizvodnih zona dozvoljava se izgradnja proizvodnih objekata različitih privrednih delatnosti (proizvodnje, proizvodnog zanatstva i drugih delatnosti rada - robno transportne usluge, skladištenje i sl.), može biti zastupljeno i poslovanje do max. 50% na nivou zone ali nije dozvoljena izgradnja samostalnih stambenih objekata;
- sprovođenje mere zaštite za objekte/delatnosti u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. gl. RS, 135/04) i u skladu sa Uredbom o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste prioriteta za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu (Sl. gl. 84/05).

* * *

Prezentovana koncepcija prostornog razvoja industrije Opštine je integralni deo planskog dokumenta kao jednog od ključnih instrumenata za realizaciju održivog razvoja opštine Subotica i uspešnog integrisanja na lokalnom i regionalnom nivou. Posmatrano s tog aspekta bitnu ulogu uključivanja u Evropske integracije predstavljaju mehanizmi podrške Evropske Unije kroz nekoliko fondova, kao npr.:

- Evropska agencija za rekonstrukciju za finansiranje projekata u okviru "Susedskih programa" za jačanje prostornog fizičkog i infrastrukturnog integriteta prekograničnog područja, promovisanja inicijativa za saradnju za olakšavanje integracije tržišta i povećanje koherentnosti lokalnih zajednica,
- novi predpristupni program Evropske komisije IPA – Instrument for Pre-accession Assistance (koji će zameniti sve postojeće predpristupne fondove: Phare, ISPA, SAPARD, CARDS)

Takođe, buduće akcije u realizaciji koncepta održivog prostornog razvoja opštine Subotica morale bi poštovati preporuke naznačene u Teritorijalnoj agendi EU usmerene ka jačanju teritorijalnog potencijala Evrope kroz promovisanje umrežavanja urbanih sistema kao motorne snage evropskog razvoja, jačanje urbano-ruralnog partnerstva, promocije trans-nacionalne konkurentnosti i inovatornih klastera (jačanje međunarodnog identiteta i specijalizacije gradova/regiona ...), jačanje transevropske tehnološke mreže itd.

11.4. PRIORITETNI PROJEKTI DO 2011.

Afirmacije prostorne strukture industrije podrazumeva realizaciju sledećih razvojnih projekata tokom I faze implementacije PPO Subotica (2011. godine).

Projekat 1	Unapređenje lokacijskih prednosti područja opštine za smeštaj industrije i MSP
svrha	Uravnoteženi razvoj, decentralizacija privrednih aktivnosti, jačanje konkurentnosti opštine Subotice za investiciona ulaganja
Aktivnosti	1. Prostorno-programsko kompletiranje aktivnosti u postojećim

	industrijskim/privrednim zonama i lokalitetima - vlasničko, funkcionalno i tehnološko prestrukturiranje preduzeća, podsticanje razvoja MSP, edukacija preduzetnika i stručno osposobljavanje zaposlenih/nezaposlenih - unapređenje nivoa infrastrukturne opremljenosti zona i mera zaštite sredine, prostorna reorganizacija pojednih zona (npr. "Sever", "Zorka"), kompletiranje komunalne infratsrukture u naseljima Bajmok, Čantavir i D. Tavankut, izmeštanje nekompatibilnih proizvodnih aktivnosti - reaktiviranje poslovnih/proizvodnih objekata (brownfields), koji su trenutno van funkcije (otkupne stanice, napuštena skladišta....) naročito u seoskim naseljima (Hajdukovo, B.Vinogradi...); 2. Fazno formiranje novih zona - proširenje slobodne zone, jasno definisanje operatera (menadžmenta) zone i profila aktivnosti, pozicioniranje zone u mreži slobodnih zona na teritoriji Republike - postupna realizacija proizvodno-poslovne zone u N. Žedniku, - pripremne radnje za izradu i usvajanje planskih dokumenata za nove zone u subopštinskim (Bajmok, Čantavir) i lokalitete u mikrorazvojnim centrima
Mere i instrumenti za sprovođenje	Poreske olakšice, krediti, carinske olakšice, sredstva lokalne uprave, deo sredstva iz Fondova EU; Organizacione mere za poboljšanje poslovnog okruženja za privlačenje kapitala, promocija prednosti privređivanja u skupnim lokacijama i Slobodnoj zoni, edukacija preduzetnika kroz aktivnosti resornih Ministarstava/Agencija i posebno Agencije za lokalni ekonomski razvoj, angažovanje organa lokalne samouprave iz domena privrede, socijalnih službi, urbanizma, komunalnih delatnosti, životne sredine; Primena odgovarajućih zakonskih propisa i standarda, izrada i usvajanje prostornih/urbanističkih planova;

Projekat 2	Marketing lokacija za smeštaj industrije i MSP
svrha	Povećanje konkurentnosti i atraktivnosti područja opštine Subotice za investiciona ulaganja
Aktivnosti	1. Stvaranje informacionog sistema o lokacijama koje se mogu ponuditi za smeštaj industrije i MSP, odnosno kompletiranje "katastra lokacija" (zona/lokaliteta) sa celokupne teritorije opštine (dopuna postojeće investicione mape[8], aktivnije povezivanje sa Agencijom za strana ulaganja i promociju izvoza Srbije SIEPA[9]), aktivnija promocija lokacija, 2. stvaranje baze podataka o lokalnim firmama u proizvodnom sektoru, potencijalu, mogućnostima i potrebama[10],

[8] **To podrazumeva dopunjavanje investicione mape (www.urbansu.co.yu/imapa.php) koja obuhvata lokalitete na gradskom području Subotice i Palića sa informacijama o lokalitetima iz ostalih naselja u opštini Subotica koji su namenjeni proizvodnim/poslovnim delatnostima. Postojeća investiciona mapa sadrži podatke o površini lokacija (trenutno ih ima 12), nameni zemljišta, komunalnom opremljenosti, saobraćajnoj dostupnosti, kao i mogućnostima koje pruža svaka lokacija lokacija.**

[9] **Na web strani Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza Srbije SIEPA (www.siepa.sr.gov.yu), nalaze se brojne poslovne informacije o mogućnostima povezivanja lokalne zajednice sa potencijalnim investitorima. Uz to, predstavljena je i baza investicionih lokacija sa informacijama koje sadrže "ličnu kartu" opština/naselja u kojoj se nalazi ponuđena lokacija i "ličnu kartu" lokacije. Trenutno se na web strani nalazi samo jedan lokalitett sa područja opštine - to je lokacija "expocentra".**

[10] **U okviru "Susedskih programa" opština Subotica je uključena u Projekt Prekogranične saradnje (zvanična web strana opštine) u domenu stvaranja informatičke baze i analize postojećeg stanja privrednika, malih i srednjih preduzetnika gradova Pečuja, Tuzle,**

	3. intenziviranje veza i odnosa sa okruženjem umrežavanje naselja na različitim teritorijalnim nivoima (lokalnom, regionalnom, transgraničnom) na bazi komplementarnosti funkcija i zajedničkog nastupa na tržištu
Mere i instrumenti za sprovođenje	Aktivnosti i sredstva lokalne uprave, resornih Ministarstva (za ekonomske odnose sa inostranstvom, finansije, privredu, lokalnu samoupravu, kapitalne investicije, i ostala) i Agencija Vlade Republike Srbije (posebno za razvoj malih i srednjih preduzeća, SIEPA, ...), Fondovi EU; donacije nevladinih organizacija

Pogled na industrijsku zonu u Aleksandrovu Istočna industrijska zona i grad u pozadini

Osijeka i Subotice (www.compost.net). Reč je, dakle, o bazi male privrede, sa osnovnim podacima o preduzećima (vrsti, vlasništvu, prostoru, u nekim slučajevima i ponudi proizvoda i potražnji sirovina i repromaterijala) ali za sada samo iz pojednih grana industrije (drvna industrija, proizvodnja nameštaja, tekstila, kože i obuće) uz druge privredne delatnosti. Cilj ovog projekta je utvrđivanje raspoloživih potencijala (kapaciteta, delatnosti, radne snage) i traženja partnera na tržištu unutar prekograničnog prostora ili zajedno na svetskom tržištu.

12. PROSTORNI RAZVOJ TURIZMA

Kao veoma perspektivna privredna grana turizmu će biti posvećena pažnja u razvoju opštine Subotica, sa ozbiljnijim implikacijama na njen prostorni, ekonomski i socijalni razvoj. Kvalitet prostornih struktura Južne Mađarske, šireg konteksta severne i zapadne Bačke i AP Vojvodine u celini turizmu će obezbediti značajnu pažnju u narednom periodu.

12.1. OSNOVNI CILJ I OPERATIVNI ZADACI

Imajući kulturne i prirodne vrednosti Opštine kao i etnički i kulurni diverzitet u vidu moguće je definisati osnovni cilj razvoja turizma razvoja: turizam predstavlja značajnu razvojnu šansu opštine Subotica ukoliko se organizuje u partnerskoj kooperaciji sa susednim opštinama u Srbiji i Mađarskoj i komplementarno sa drugim privrednim aktivnostima. Ovo znači da razvoj turizma dovodi do aktiviranja i ostalih privrednih grana koje predstavljaju mogućnosti razvoja čitavog prostora Opštine.

Definisani cilj zasnovan je na predpostavci da turizam kao delatnost ne zavisi od administrativnih granica, te da je kao takav orijentisan na jedinstvene turističke potencijale i vrednosti. Shodno tome prostor opštine Subotica zajedno sa bližim okruženjem u Srbiji i Mađarskoj bi trebalo da čini sveobuhvatnu turističku zonu različitih sadržaja. Učešće sektora usluga bi se na ovaj način znatno povećalo u ukupnoj strukturi dohotka ovog regiona a samim tim aktiviralo i ostale privredne i primarne delatnosti. Turizam kao kompleksna delatnost će na ovaj način dopirinositi ukupnom razvoju teritorije opštine Subotica usmeravajući je ka ekološki zdravom, privredno konkurentnom i estetski atraktvinom ambijentu.

Saglasno raspoloživim prirodnim i drugim resursima, u njihovim okvirima treba tražiti mesto i pozicionirati turističku delatnost, koja je do sada bila svedena na samo nekoliko vidova nasuprot njenoj evidentnoj utemeljenosti na različitim vrednostima. Da bi ova pretpostavka bila validna potrebno je zadovoljiti nekoliko osnovnih preduslova/zadataka:

1. evidentirati postojeće turističke resurse – formiranje turističke baze podataka
2. podići nivo saobraćajne povezanosti i komunalne opremljenosti - radi brže i jednostavnije veze između turističkih objekata i radi ispunjenja elementarnih komunalnih pretpostavki za lociranje turistički objekata i sadržaja.
3. očuvati i unaprediti stanje životne sredine – jer je jedino kvalitetno okruženje *podloga* za razvoj turizma
4. kroz marketing lokacija privući potencijalne investitore - koji bi uz povoljne uslove uložili sredstva u turističku ili prateću privredu
5. odrediti vrstu i prostorni razmeštaj turizma – shodno turističkim potencijalima formirati ponudu u određenim delovima Opštine u skladu sa realnim mogućnostima i objektivnim kapacitetima.
6. povećati broj, kvalitet i smeštajni kapacitet turističkih objekata – u skladu sa planiranim nivoom potencijalnih turista
7. izvršiti reformisanje turističke organizacije u Opštini

Neizvršenje nekog od postavljenih zadataka ugrožava i sve ostale, snižavajući nivo celokupne ponude turizma.

12.2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA TURIZMA

Imajući u vudu trenutne pozitivne i negativne aspekte stanja turizma u Opštini mogu se definisati mogućnosti za njegov razvoj koji se oslanjaju na postojeće pozitivne trendove, pokušavajući da njih ojačaju a samim tim smanje ili eliminišu postojeća ograničenja:

1. Formirati zajedničku turističku ponudu koja bi objedinila razne turističke sadržaje u Opštini.
2. Formirati zajedničku ponudu sa susednim opštinama i izvršiti povezivanje turističkih kapaciteta.
3. Zajedno sa susednim opštinama i susedni regionima u Mađarskoj, ali i šire u Evropi, konkurisati za evropske projekte u oblasti turizma.
4. Utvrditi razvojnu strategiju turizma na lokalnom nivou.
5. Realno utvrditi domete pojedinih turističkih destinacija i rangirati prioritete realizacije predviđenih razvojnih projekata
6. Uspostaviti intersektorske odnose različitih resora na nivou lokalne, pokrajinske i državne uprave – kultura, obrazovanje, trgovina, sport, saobraćaj, privreda i ekonomija.
7. Unaprediti stanje komunalnih sistema u naseljima i izgraditi neophodne nove kapacitete.
8. Multidisciplinarno sprovesti edukaciju stručnih kadrova i stanovništva u skladu sa principima održivog razvoja turizma.
9. Kvantitativno i kvalitativno poboljšati stanje smeštajnih kapaciteta uz značajan udeo privatnih receptivnih objekata

10. Jasno definisati razne oblike turizma i odrediti u kom delu teritorije se odvijaju. Uz njihovu kombinaciju i neophodnu prateću opremu kombinovati izletnički, sportski, stacionarni, banjski, zdravstveni, manifestacioni, seoski, lovni/ribolovni, edukativni, tranzitni, kongresni i dr. turizam.

11. Obnoviti tradiciju subotičkih salaša koji bi bili okosnica etno/seoskog turizma

12. Unaprediti marketing turizma kroz projekte, promotivne i informacione programe i reklamne kampanje.

13. Konstituisati institucionalne okvire u smislu odgovornosti za pojedine aktivnosti u prostoru vezane za turizam (izdvajanje turizma iz JP "Palić-Ludaš").

Nakon neophodne inventarizacije i valorizacije turističkih potencijala na teritoriji Opštine formirati zajedničku ponudu koja bi objedinila različite vidove turizma i grupisala one sa sličnim sadržajima. Na ovaj način može se postići raznovrsnost u ponudi, izbegavanje brzog zasićenja od istih sadržaja i aktiviranje novih još neafirmisanih destinacija. Sve ovo ne bi trebalo raditi stihijski već je neophodna izrada razvojne strategije turizma u Opštini. Ona bi trebalo da obuhvati i okolne opštine. Na isti način strategija bi trebalo da rangira turistička mesta i odredi prioritetne akcije u njima. Treba izbegavati neselektivno forsiranje turističke privrede po čitavoj Opštini, već se usredsrediti samo na ona mesta koja zaista imaju predispozicije za to. Kako bavljenje ovom delatnošću zahteva visok nivo opremljenosti infra i suprastrukturom, tako je osnovna pretpostavka njegovog razvoja dovođenje istih na optimalan nivo. Isto važi i za unapređenja kvaliteta životne sredine i eliminisanje emitera štetnih materija u blizini turističkih centara. Turizam, istina aktivira i ostale privredne grane, ali isto tako bez postojanja razvijenih ostalih grana privrede i usluga nemoguće je ekonomski zadovoljiti kriterijume uspešnosti. Međusobna interakcija i zajedničko planiranje potreba i kapaciteta, otvara mogućnost da čitava Opština ne bude importno orijentisana po pitanju zadovoljenja osnovnih potreba turista. Jasnom razvojnom politikom prema turizmu lokalna uprava bi unapredila privatnu inicijativu i ohrabrila ulaganje u proizvodne i smeštajne objekte koji već sada nedostaju, dok se u budućnosti može očekivati njihov još veći deficit. Motivisanje se može vršiti i kroz povoljne kreditne aranžmane, poreski sistem i subvencije u proizvodnji ili podizanju i opremanju objekata. Nakon jasnog strateškog opredeljenja materijalizacija rešenja će se vršiti kroz implementaciju planskih orijentacija. Osim propisivanja jasnih mera i politika neophodno je izvršiti i jasnu institucionalnu podelu na subjekte koji se staraju za njihovu realizaciju (turistička organizacija, opštinska odeljenja, javna preduzeća, privatni sektor i sl.) kroz opštinsko-privatno partnerstvo. Edukacija, marketing, informisanje, kampanje i slično, aktivnosti su koje treba da prate i planiranje i realizaciju i korišćenje turističkih akcija u prostoru.

U dostizanju postavljenih ciljeva i zadataka mogu se očekivati *ograničenja* u vidu: nestabilnog političkog okruženja, eksternih događaja na koje Opština ne može delovati, nepotpunog definisanja imovinsko-pravnih odnosa na teritoriji Opštine, nedovoljnog obima finansiranja turističkih projekata, neusaglašenost sa susednim opštinama, nastavak zagađenja visokokvalitetnih prirodnih sadržaja kao posledica potreba za razvojem industrije i poljoprivrede, restriktivna zakonska rešenja i dr.

Prostorna organizacija turizma se nakon toga zasniva na zaokruživanju i povezivanju turističkih destinacija kroz formiranje *zajedničkih zona, definisanje turističkih tačaka* i *linija* koje povezuju zone i tačke u njima i van njih.

Zone

Analizom trenutne situacije po pitanju stanja turističke privrede u opštini Subotica moguće je definisati makro-turističku zonu oko grada Subotica koja bi obuhvatila atare naselja Subotica, Kelebija, Palić, Hajdukovo, Šupljak, Bački Vinogradi, Gornji i Donji Tavankut. Unutar nje postajale bi tri podzone:

1. *Podzona Grad Subotica* – predodređena za turizam zasnovan na kulturno-istorijskim, manifestacionim, poslovim aktivnostima

2. *Podzona jezera Palić - Ludaš*, (obuhvata prostor naselja: Palić, Hajdukovo, Bački Vinogradi i Šupljak) i zasniva se na banjskom, edukativnom, kongresnom, izletničkom, rekreativnom, manifestacionom i dr. turizmu

3. *Podzona Subotičke peščare i Subotičkih šuma* (obuhvata naselje Kelebija i Gornji i Donji Tavankut) zasnovana na izletničkom, sportsko-rekreativnom, vikend i dr. Turizmu

Tačke

Turističke destinacije (tačke) su osnova turističke ponude. Tačke koje se nalaze u pojedinim podzonama bile bi osnov zbog kojeg se očekuje dolazak turista u neki kraj. Mogu se podeliti na prirodne i antropogene. U zoni 1. to su brojni kulturni, istorijski i arhitektonski objekti; u zoni 2. sadržaji koji su zasnovani na prirodnim komponentama prostora i u kombinaciji sa kulturnim sadržajem privlačno deluju na posetioce; u podzoni 3. prirodni i antropogeni sadržaji (Palićko i Ludaško jezero, majur, ergela...). Istovremeno i van predloženih zona postoje pojedine tačke koje će biti uvrštene u zajednički sistem turističke poude. Takvi su atari naselja Bajmok (termalni izvori, sportski sadržaji), salaši koji je nalaze u atarima brojnih sela (Bikovo, Stari Žednik i dr.), pojedini autentični objekti u Opštini koji bi svojim značajem mogli da privuku goste) i dr.

Linije

Linije su potencijalne maršrute budućih turista. One kombinuju različite zone i tačke i omogućuju celovit obilazak čitave Opštine. U zavisnosti od vida turizma, dužine boravka i ciljne grupe, može se napraviti više itinerera. Neki bi se odvijali unutar Opštine, neki zajedno sa susednim opštinama ili transgranično sa Mađarskom, dok bi neki bili u sistemu transnacionalnih ruta (zelene staze, biciklističke staze, staze vina, staze prirode i dr.). Izuzetno perspektivno je povezivanje sa turističkim destinacijama u susedstvu koje se bave sličnom delatnošću. Radi toga je veza banja Palić i Kanjiža ili ergela konja u Zobnatici i Kelebiji, put vina, staza prirode Subotička peščara – Palić – Ludaš – Selevenjska pustara i sl. oslonac razvoja turizma čitavog regiona. Itinereri mogu biti tematski ili mogu kombinovati više tema. (npr. biciklističke staze i staze vina, ali i njihova kombinacija). Osnovni cilj je pružiti maksimalnu uslugu posetiocima ali i ih i zadržati na što dužem boravku i ponuditi im što više sadržaja. Za početak je potrebno napraviti probne turističke ture koje bi se kasnije nadograđivale i proširivale.

12.3. PLANSKI PRIORITETI (PROJEKTI) OSTVARIVI DO 2011. GODINE

Na osnovu svega navedenog potrebno je odrediti *planske prioritete (projekte)* za razvoj turizma i dostizanje osnovnog i podcilja. Oni su:

1. Projekat ***Baza podataka o turističkim vrednostima.*** Evidentiranje i valorizovanje prirodnih i antropogenih turističkih kapaciteta i definisanje strategije razvoja turizma u Opštini.
2. Projekat ***Termalni izvori.*** Evidentiranje i aktiviranje postojećih termo-mineralnih izvorišta u atarima pojedinih sela (Bajmok, Hajdukovo i dr.).
3. Projekat ***Zdrava sredina - zdrav turizam.*** Zaštita životne sredine u turističkim zonama i zaustavljanje degradacije pojedinih prirodnih resursa. Ovo se naročito odnosi na zagađenje Palićkog i Ludaškog jezera fekalnim i atmosferskim neprečišćenim vodama, koje zahtevaju hitnu intervenciju u smislu sanacije postojećeg kvaliteta ulaznih voda ili nihovo izmeštanje na drugu lokaciju.
4. Projekat ***Obnova i izgradnja smeštajnih objekata.*** Povećanje smeštajnog kapaciteta u Opštini i motivisanje privatnog sektora za ulaganje u njih. Ovo se naročito odnosi na sam grad Subotica, centre zajednice sela i turističke centre (Palić, Hajdukovo, Šupljak, Bajmok, Kelebija).
5. Projekat ***Subotički salaši.*** Revitalizacija i restauracija salaša u duhu tradicije ovog kraja u cilju jedinstvene ponude etno-kulturološkog sadržaja. (gde god postoji mogućnost a naročito u atarima sela Stari Žednik, Šupljak, Bikovo).
6. Projekat ***Subotičke manifestacije.*** Unapređenje bogatog manifestacionog programa na čitavoj teritoriji Opštine i pokretanje novih.
7. Projekat ***Permanentna edukacija.*** Sprovođenje permanetntne, multidisciplinarne edukacije stručnjaka i stanovništva u vezi značaja i uloge turizma.
8. Projekat ***Prezentacija turističkih vrednosti Opštine.*** Unapređenje marketinga vezanog za informisanje potencijalnih turista o vrednostima opštine Subotica. Formiranje turističkih info punktova, štampanje propagandnog materijala, jasno obeležavanje markantnih objekata i celina, reklame, bilbordi, internet prezentacije i sl.
9. Projekat *Itinereri*. Samostalno, u saradnji sa susednim opštinama i u saradnji sa susednom Mađarskom definisati više vrsta itinerera koji bi se našli u turističkoj ponudi opštine (put vina, put gurmana, staza prirode, put salaša, biciklističke staze i dr.)
10. Projekat ***Evropski pojekti.*** Na nivou Opštine otvoriti lokalnu/regionalnu kancelariju (agenciju) koja bi se starala o evropskim projektima. Njen zadatak bi bio da kroz stalni kontakt i uvid u evropske projekte (aplikacije), informiše zainteresovane, uputi i edukuje ih, prijavi i prati turističke i ostale projekte koji bi konkurisali za sredstva u EU ili na drugom mestu.
11. ***Ekoturizam.*** Razvoj specifičnih vidova ekoturizma na zaštićenim prirodnim dobrima i izradu dokumenata o ekoturističkoj ponudi Opštine u saglasnosti sa merama zaštite prirodnih dobara.

Uobičajeni pogled kroz zapušteno dvorište Spomenik žrtvama fašizma i katedralna crkva

13. OBNOVA SELA U OPŠTINI SUBOTICA

U skladu sa strategijama prostornog razvoja centralne, istočne i jugoistočne Evrope[11] selo zaslužuje posebnu pažnju u regionalnom i lokalnom razvoju. Sinergija grada i sela, ekološka, socijalna i ekonomska obnova sela, diverzifikacija privrede u selu, infomatička i finansijska podrška obnovi sela se smatraju nekim od prioritetnih politika u ovom delu Evrope gde još uvek postoji tradicionalno selo, ali i ''nova sela'' građena u doba socijalističke izgradnje. Opština Subotica, u skladu sa navedenim, će obnovi sela posvetiti punu pažnju u budućem razvoju.

13.1. OSNOVNI CILJ I OPERATIVNI ZADACI

Radi navedenog proces obnove sela se postavlja kao prioritetni zadatak i to kroz zajedničko aktivno učešće državne/pokrajinske i lokalne uprave. Na osnovu ovih pretpostavki može se definisati osnovni cilj: aktivnosti i projekti opštine Subotica treba da budu usmereni u pravcu revitalizacije naselja i postepenoj ekonomskoj, socijalnoj i fizičkoj obnovi sela, radi uspešnog razvoja čitave teritorije Opštine.

Osnovni cilj postavljen na ovaj način i njegovo ispunjenje je u sinergiji sa novom teritorijalnom organizacijom čitave Opštine (mreža naselja), izgradnjom ili obnovom javne i komunalne infrastrukture i objektima socijalnog staranja, unapređenom poljoprivredom i turizmom. Na ovaj način doprineće povratku i jačanju identiteta Opštine, podići njenu konkurentnost i postepeno dovesti do ekonomskog oporavka i celokupnog razvoja naselja i čitave teritorije.

Dostizanje osnovnog cilja moguće je realizovati kroz implementaciju serije operativnih zadataka kojim se bliže definiše i određuje njegov sadržaj. Obavljeni zadaci postepeno će voditi ka njegovom ispunjenju, te ih možemo odretiti kao:

1. podizanje kvaliteta poljoprivredne proizvodnje kroz organizacione, finansijske i tehničke mere – u ove mere spadaju: ukrupnjavanje poseda i sređeni imovinski odnosi (komasacija, arondacija, katastar), (de)motivisanje uzgoja određenih poljoprivrednih proizvoda kroz sistem donacija, kredita ili zajedničkih projekata, te kroz poresku politiku, tehničke mere (navodnjavanje, odvodnjavanje, sistem kanala, sistem kap-po-kap i dr.) zaštitita.
2. evidentiranje i valorizacija prirodnih i antropogenih vrednosti opštine Subotica – napraviti jasan *katastar* vrednosti (prirodnih i stvorenih) i centralizovati bazu podataka na taj način da je moguće objediniti turističku i drugu ponudu na nivou čitave teritorije Opštine.
3. partnerski odnos centra Opštine i seoskih MZ – na način uspostavljanja partnerskog odnosa u odlučivanju i raspodeli sredstava (budžetska sredstva, donacije, investicije...) Opštine, kao i sagledavanja jednistvenih potreba mesnih zajednica i definisanje jasnih prioriteta razvoja određenih delova teritorije kroz koncenzus svih interesnih grupa.
4. kompletiranje komunalne infrastrukture - kao neophodnog razvojnog preduslova. Infrastruktura ne bi trebalo da sama sebi bude cilj i potreba isključivo lokalnog stanovništva, već bi ona trebalo da bude stavljena u funkciju razvoja kroz opremanje lokacija za investiranje i pokretanje proizvodnog proseca kome je neophodna.
5. unapređenje turističke privrede – (vezan za zadatak 2.). Aktiviranje turističkih potencijala u saradnji sa naseljima u Opštini i van nje. Ne insistirati na turizmu *po svaku cenu* u svim delovima Opštine, nego

[11] **Strategije koje obuhvataju i pitanje obnove sela su VISION PLANET (2000.), ESTIA (2000.), PlaNet CeNSE (2006.), CEMAT, Ljubljana (2005.) i dr.**

nakon jasne valorizacije turističkih potencijala i donošenja Strategije razvoja turizma, objediniti turističku ponudu u onim delovima gde za to postoji realna snaga.

6. formiranje centara zajednice sela i njihovo umrežavanje – radi decentralizacije Opštine odrediti centre zajednice sela koji bi imali ulogu mezo centra na nivou Opštine i koji bi koncentrilasili određene usluge koje bi mogle da zadovolje okolna pripadajuća sela.

7. saradnja sa susednim opštinama i opštinama (opštien Sombor, Bačka Topola, Kanjiža) u Mađarskoj na zajedničkim projektima – kroz rad na aktuelnim temama, produbiti/započeti saradnju sa susednim opštinama radi zajedničkog nastupa u okviru regiona i van njega, a sa susednom Mađarskom unaprediti rad na kooperaciji i dogovornom apliciranju za projekte od evropskog značaja, tj. aplicirati za sredstva od razvojnih evropskih fondova.

8. formiranje brenda – (vezan za zadatak 2.) nakon definisanja vrednosti odrediti nekoliko brendova Opštine u raznim sferama. (salaši, vina, određeni prozvodi ovog kraja – rakija, vino i dr, Palićko i Ludoško jezero, prehrambeni proizvodi –mesni, semenski, beli luk i dr.)

9. otvaranje MSP u selima – radi izbegavanja monofunkcionalnosti sela. Evidentna potreba za aktivnostima koje nisu poljoprivredne između ostalog unaprediti otvaranjem adekvatnih MSP, manjih lokacijskih opterećenja, kompatibilnih postojećoj proizvodnji i potencijalima, sa jasno definisanim fizičkim i ekološkim gabaritima. Na ovaj način došlo bi se do zaokruživanja poljoprivredne proizvodnje i podigao nivo zaposlenja u selima.

10. edukacija i informisanje loklnog stanovništva – najpre o neophodnosti obnove sela a zatim i o načinu kako do nje doći. Lokalno stanovništvo ne može biti samo objekat planiranja već i aktivni subjekt i činilac u odlučivanju o sopstvenom razvoju. Osim toga neophodna je obuka u smislu: proizvodnje, poljoprivrede, ekologije, turizma, i sl.

11. marketing lokacija i sadržaja sela – koji bi se sproveo nakon definisanja strateških razvojnih opredeljenja svakog naselja. Aktiviranjem određenih lokacija koje bi bile opremljene za budućeg korisnika podigao bi se nivo atraktivnosti sela, a prikazivanjem sopstvenih vrednosti putem interneta, reklama, panoa, monografija, flajera i dr. naselje bi bilo otrgnuto od anonimnosti i otvorilo mogućnost za aktivnosti kao što su turizam, industrija, zajednički projekti i dr.

12.

13.2. KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

Negativni procesi su na prostoru subotičke opštine ostavili ozbiljne posledice na razvoj sela. Oporavak sela bi radi toga trebalo da bude osnovno opredeljenje u budućem planiranju čitavog administrativnog područja Subotice. Ona zahteva *ekonomsku, socijalnu, ekološko-fizičku i organizacino-institucionalnu* obnovu. Integralna obnova zahteva podjednaki angažman svih ovih komponenti i kauzalnu povezanost pri rešavanju nagomilanih problema. Radi toga moraju se primeniti mere revitalizacije sela koje imaju uporište u sledećim strateškim prioritetima:

Ekonomska obnova:

1. potpuna (re)organizacija poljoprivredne proizvodnje kroz mere koje bi podrazumevale komasaciju i ukrupnjavanje poseda predviđenih za poljoprivredu;

2. uspostavljanje politika koje bi (de)motivisale uzgoj određenih biljnih vrsta u određenim delovima opštine;

3. modernizaciju poljoprivredne proizvodnje i udruživanje nekoliko proizvođača u dobrovoljne i interesne zadruge i dr;

4. ravnopravniji položaj sela i grada kada su investicije u industrijski razvoj u pitanju, naročito u MSP,

5. zaokruživanje potpunog ciklusa poljoprivredne proizvodnje na selu (od primarne proizvodnje do prerade i prodaje), tj. pokušaj prodaje lokalnih prozvoda za poznatog kupca;

6. veća ulaganja u komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu sela i njihova obnova, izgradnja i unapređenje,

7. bolja povezanost sa centrom opštine izgradnjom i modernizacijom saobraćajnih komunikacija, ali kroz efikasniji i jeftiniji javni prevoz i sa ostalim selima (naročito sa budućim centrima zajednica sela),

Socijalna (društvena) obnova:

8. povećanje atraktivnosti sela kroz podizanje nivoa uslužnih delatnosti kako bi se privukli potencijalni gosti (privatni smeštaj gostiju), ali i zadržalo mlado stanovništvo koje je demotivisano za ostanak na selu,

9. obnova zapuštene autentične arhitekture ovog kraja (salaši; bačka kuća), kao i marketinški proboj u smislu izgradnje novih kuća koje bi bile u duhu tradicije,

10. edukacija stanovnika sela u pravcu modernizacije i organizacije poljoprivrede, ulaganja u privredu, pisanja razvojnih projekata kojim se konkuriše za finansijska sredstva i dr,

Ekološko – fizička obnova

11. valorizacija prednosti sela kada je zdrav ekološki život u pitanju, kao i isticanje tradicionalnih vrednosti sela,

12. sanacija pojave ugrožavanja atara od podzemnih voda čišćenjem, revitalizacijom i izgradnjom kanala za odvodnjavanje,

13. mogućnost razvoja posebnih oblika turizma koji bi aktivirali seosko područje i animirali sopstvene kapicitete (posebno: severni deo Opštine vezan za prirodne objekte kao što su Palićko i Ludaško jezero, Selevenjske pustare, Subotičke šume i dr.), ali i turizam vezan za tradiciju (salaši, manifestacije, poljoprivredni proizvodi) u čitavoj Opštini, rekreaciju, lov i ribolov tamo gde postoji mogućnost, kongresni turizam (Hajdukovo, Palić) i sl,

Institucionalni okvir

- Praćenje implementacije kroz opštinske i službe u mesnim zajednicama;
- Uraditi urbanističke planove nižeg reda za centre zajednice sela, a po potrebi i za ostala sela sve u granicama atara;
- Formiranje organa (lokalne/regionalne agencije) koja bi se starala o evropskim projektima. (uvid u projekte, konkurisanje, popunjavanje aplikacija, edukacija i dr.);

Mogućnosti za obnovu sela se oslanjaju na postojeće pozitivne trendove u naseljima, pokušavajući da njih ojačaju a samim tim smanje ili eliminišu brojna ograničenja. Radi toga je u poljoprivredi neophodno izvršiti reorganizaciju atara, tj. organizacione i tehničke mere ukrupniti posede i dovesti ih do ekonomski isplativosti. Istovremeno je moguće pojedinim finansijskim i fiskalnim instrumentima usmeravati tip proizvodnje u željenom pravcu, a kroz edukaciju i dostupnost infomacijama poljoprivrednim proizvođačima odrediti jasan partnerski odnos između njih i Opštine. Partnerski odnos zahteva veću ravnopravnost između sela i Grada, te bi fomiranje centara zajednice sela omogućilo poštovanje ovakve procedure. Za bolju poljoprivrednu proizvodnju neophodno je obezbediti kvalitetno zemljište koje neće biti ugroženo visokim nivoom podzemnih voda. Zato je potrebno dovesti u funkciju sistem kanala u atarima revitalizacijom postojećih ili prokopavanjem novih. Poljoprivredna proizvodnja ne sme biti glavni ekonomski oslonac razvoja opštine Subotica. Preporučuje se zaokruživanje proizvodnje otvaranjem MSP koji bi inicijalne poljoprivredne proizvode preradili i usmerili ka tržištu. Druga značajna ekonomska delatnost je sektor turizma i usluga. Neophodno je valorizovati sve turističke potencijale i organizovano krenuti u razvoj ove delatnosti. Ona ne obuhvata sva naselja u Opštini. Najpre je reč o samom gradu Subotici (sa svojim kulturnim i manifestacionim sadržajima) i već aktivnim turističkim destinacijama (u severnom delu opštine: Palićko i Ludaško jezero, šume kod Kelebije, Selevenjska pustara i dr.). Osnovni problem postojećih turističkih centara (Subotica, Palić) je nodovoljan broj smeštajnih kapaciteta. Pozitivni pomaci u okolnim mestima i otvaranje motela/hotela (Hajdukovo, Šupljak, Kelebija) su neophodan korak koji se mora uraditi i na drugim destinacijama. Atari mnogih sela (Bajmok, Bački Vinogradi) su bogati termalnim izvorima koji su potpuno neiskorišćeni i nedostupni budućim turistima. Razvoju turizma izuzetno pogoduje sam položaj opštine Subotica. Umrežavanje turističkih destinacija unutar Opštine (tematski itinereri-putevi vina, kulturne staze i sl.), sa susednim opštinama (npr. veza banja Palić-banja Kanjiža) ili susednom Mađarskom (biciklističke staze, zajedničke manifestacije, edukativni turizam…) preduslov su za ozbiljnije bavljenje ovom delatnošću.

Usko vezano sa ekonomskim oporavkom je i saobraćajno i komunalno opremanje pojedinih sela. Ukoliko se izgradnja kanalizacionih sistema u ovom momentu može dovesti u pitanje zbog slabe rentabilnosti i malog broja korisnika, utoliko je neophodno izvršiti gasifikaciju opštine ne samo sbog elementarnih potreba za snabdevanjem energijom, nego i zbog budućih investitora koji zahtevaju potpunu komunalnu pokrivenost. Nedostatak telefonskih priljučaka i optičkog kabla se može rešiti izgradnjom novih centrala, tj. priključenjem na trase optičkih kablova u okolini.

Po pitanju socijalne (i društvene) obnove potrebno je intenzivirati izgradnju socijalne infrastrukture naročito u selima gde je njen nedostatak najveći. Socijalni život je, uz mogućnost zaposlenja i ekonomskog prosperiteta. osnovni preduslov zadržavanja mladog stanovništva. Radi toga potrebno je podržati uspešne postojeće manifestacije i osmisliti nove, povećati ponudu kulturnog (uz potenciranje etničkog diverziteta), sportskog i zabavnog sadržaja, omogućiti kvalitetan pristup informacijama (internet, TV, radio, novine) i dr. Edukacija, marketing, uključenje u evropske razvojne projekte, formiranje KUD i SD su mogućnost da Opština krene u tom smeru negujući kulturni diverzitet Opštine.

Ugroženost životne sredine se ogleda u zagađenju tla i vode upotrebom septičkih jama (njihovo dreniranje u zemljište), hemizacije u poljoprivrednoj proizvodnji, od postojeće (i bivše) industrije, grejanja, buke i dr. Ovo nije samo specifičnost subotičkih sela nego i ostalog ruralnog zaleđa velikih gradova u Srbiji. Ono što je specifičnost ovog kraja je zagađenje vodenih tokova, naročito Palićkog i Ludaškog jezera. Palićko jezero je kolektor otpadnih voda Subotice i vremenom postaje opasno za živi svet u njemu i neprivlačno za kupanje. Zato je potrebno planski definisati projekte sanacije i zadržati/vratiti kvalitet prirodnim/turističkim sadržajima.

Blizina Evropske Unije otvara izuzetnu mogućnost transgranične saradnje po gotovo svim razvojnim pitanjima. Postojeće inicijative u mogim naseljima (Šupljak, Bački Vinogradi, Kelebija, Bajmok i dr.) neophodno

je koordinirati i na pravi način plasirati. Asistencija u tom pogledu je veoma dobro došla kod lokalne uprave u MZ, kako u pogledu odabira, tako i kod apliciranja uz buduće projekte.

Ograničenja u smislu dostizanja željenih strateških opredeljenja mogu se očekivati u vidu egzistiranja imovinsko-pravnih problema, daljoj centralizaciji opštine, nedovoljnoj koordinadinaciji i partnerskom odnosu, ili eksterno, u nepovoljnim zakonskim rešenjima, strateškim opredeljenjima viših nivoa uprave i nepostojanja političkog konsenzusa oko strateških razvojnih pitanja. Na neke od ovih lokalna uprava može uticati (naročito oko stvaranja neophodnog političkog ambijenta) dok su ostali na nivou Republike/Pokrajine i regionalnih evropskih tokova.

13.3. PLANSKI PRIORITETI (PROJEKTI) OSTVARIVI DO 2011. GODINE

Na osnovu svega navedenog određeni su ***konkretni projekti*** za obnovu sela i dostizanje osnovnog cilja kojim će se osigurati postepeni oporavak subotičkih sela, a samim tim i omogućiti napredak čitave Opštine/regiona. To su:

1. Projekat ***Baza podataka o vrednostima.*** Evidentiranje i valorizovanje prirodnih i društvenih kapaciteta naselja i Opštine. Ovakva baza podataka bi bila centralizovana i nalazila bi se u središtu Opštine. Shvrha njenog postojanja je osim sagledavanja trenutnog stanja i usmerenje za buduće aktivnosti i input za planski proces.
2. Projekat ***Modernizacija proizvodnje.*** Otvaranje MSP koji bi zaokružili potpuni proizvodni proces u selima, kao i sušara/hladnjača (Kelebija, Bački Vinogradi).
3. Projekat ***Privredna zona Novi Žednik-Čantavir.*** Na jasno definisanoj lokaciji otvoriti industrijsku zonu koja bi bila potpuno komunalno opremljena i koja bi bila u skladu sa ekološko-estetsko-prostornim standardina. Povoljnost čini blizina saobraćajnog koridora, rečnog toga, gradskog centra i dr.
4. Projekat ***Privredna zona Bajmok.*** Nakon određivanja jasne lokacije krenuti sa opremljivanjem ovakve zone koja bi koncentrilasa privredne aktivnosti ovog dela Opštine. Povoljnost čini i blizina graničnog prelaza i očekivano veći broj prometa na kvalitetnim saobraćajnicama koje prolaze kroz naselje, kao i tromeđa opština Subotica, Sombor i Mađarske sa druge strane granice.
5. Projekat ***Komunalno opremanje sela.*** Podizanje nivoa komunalne opremljenosti u selima u skladu sa potrebama i trenutnim stanjem.
6. Projekat ***Seoski turizam i Itinereri.*** Otvaranje mogućnosti za aktiviranje seoskog turizma, naročito u severnom delu Opštine i sporadično po čitavoj teritoriji u skladu sa turističkim sadržajem i ponudom. Formiranje turističkih itinerera koji bi povezali atraktivne destinacije u Opštini i van nje
7. Projekat ***Regionalna/lokalna razvojna agencija.*** Formiranje razvojne agencije koja bi pružala usluge koordinacije, organizacije, pripreme i realizacije razvojnih projekata (opštinskih, pokrajinskih, državnih ili projekata EU) iniciranih u selima.
8. Projekat ***Sanacija plavnih područja.*** Sanacija potencijalno ugroženih plavnih područja kroz tehničke i ekološke mere revitalizacije (revitalizacija postojećih melioracionih kanala i eventualna izgradnja novih, izgradnja retenzija, usaglašavanje planova melioracije sa merama zaštite vlažnih područja)
9. Projekat ***Sanacija divljih deponija.*** Sanacija nehigijenskih deponija na obodima sela, organizovani prevoz i tretman smeća.
10. Projakat ***Transgranična saradnja.*** Transgranična povezanost sa susednim opštinama i Mađarskom radi zajedničkog nastupa u raznim projektima i unapređenja i zaštite čitavog regiona.

Bikovo Kelebija

14. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE

14.1. OSNOVNI CILJ I OPERATIVNI ZADACI

Aktivnosti na području opštine Subotica, raspoloživi potencijali i određena ograničenja manifestuju se odgovarajućim uticajima na okruženje. S obzirom da se radi o ekološki vrednom prostoru, može se utvrditi ***poseban cilj*** koji se definiše kao polazna osnova za zaštitu: prirodna i životna sredina područja opštine Subotica mora biti zaštićena i uređena na nivou visokog standarda koji odgovara njenim prirodnim kapacitetima i ambicijama održivog razvoja opštine.

Definisanje strategije zaštite životne sredine na području plana zasniva se na usvojenim strateškim dokumentima na državnom nivou, od kojih je najznačajniji "Prostorni plan Republike Srbije" do izrade "Nacionalnog programa zaštite životne sredine", odnosno "Nacionalne strategije održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara". Za PPO Subotica važni su prostorni i ekološki aspekti navedenih dokumenata, a strateška opredeljenja plana u oblasti zaštite životne sredine se odnose na sledeće ***opšte ciljeve:***

- Obezbeđivanje kvalitetne životne sredine što podrazumeva čist vazduh, dovoljne količine kvalitetne i higijenski ispravne vode za piće, zatim očuvanost poljoprivrednog zemljišta, ekosistema i biološke raznovrsnosti, kvalitetne površine za rekreaciju i turizam, zdravstveno bezbedna hrana, uređenost naselja i sl.
- Postizanje racionalne organizacije, uređenja i zaštite prostora usklađivanjem njegovog korišćenja sa mogućnostima i ograničenjima u raspolaganju prirodnim resursima (poljoprivredno zemljište, šume, vode i dr) i stvorenim vrednostima
- Zaustavljanje dalje degradacije prirodne sredine (vazduh, voda, zemljište i dr.) određivanjem stanja, prioriteta zaštite i uslova održivog korišćenja prostora; i
- Preduzimanje adekvatnih preventivnih mera uz uspostavljanje sistema kontrole svih oblika zagađivanja.

U skladu sa raspoloživim prostornim i organizacionim potencijalima opštine Subotica potrebno je *očuvati kvalitet životne sredine u zonama sa velikim koncentracijama aktivnosti*. Prostornim planom opštine mora se obezbediti:

- utvrđivanje posebnih režima očuvanja i korišćenja ekološki osetljivih područja, područja zaštićenih prirodnih dobara, izvorišta vodosnabdevanja, šuma, poljoprivrednog zemljišta, javnih zelenih površina, rekreacionih područja;
- određivanje područja ugroženih delova životne sredine (zagađena područja – vazduh, voda, zemljište, područja ugrožena erozijom, plavna područja i sl.) i utvrđivanje mera za sanaciju ovih područja;
- utvrđivanje mera i uslova zaštite životne sredine prema kojima će se u narednom periodu koristiti prostor namenjen: izgradnji stambenih i industrijskih objekata, poljoprivrednoj proizvodnji, bezbednom odlaganju otpada, izgradnji ili rekonstrukciji objekata infrastrukture i drugih objekata čijom se izgradnjom ili korišćenjem može ugroziti životna sredina

Identifikacija područja sa najvećim ekološkim problemima

Na osnovu postojećeg stanja, dokumentacije, stručne analize i seta indikatora, kao najugroženiji prostori na području opštine Subotica su identifikovani:

- *kompleks hemijske industrije "Azotara"* – nalazi se u ataru naselja Bikovo. Kompleks trenutno ne radi a poslednjih godina povremeno. Tehničko-tehnološka celina (specifičnost proizvodnje, vrste i količine sirovina i proizvoda), transport tereta, potrošnja vode i količina otpadnih voda predstavljao je izuzetno veliki ekološki problem za neposredno okruženje.
- *fabrika za proizvodnju veštačkih đubriva "Zorka" sa deponijom fosfor-gipsa.* Fabrika se nalazi u neposrednoj blizini stambenih objekata (Mesna zajednica "Zorka" – urbanistička celina 11) i vodozahvata, na severozapadnom delu grada. Hemijska industrija povremeno radi, smanjenim kapacitetom, ali ostali su ekološki problemi iz vremena dok je radila u punom obimu. Uz ovo, veliki problem predstavlja deponija fosfor-gipsa (gasovi i procedne vode), kao nusprodukta u proizvodnji fosforne kiseline, jer se nalazi neposredno uz stambene objekte. Prema podacima na deponiji se nalazi oko 700.000 tona fosfor-gipsa.
- *gradska deponija komunalnog otpada "Aleksandrovačka bara"* – nalazi se na južnom obodu grada Subotice, oko 2 km od gradskog centra, na degradiranom zemljištu bivšeg močvarnog korita Aleksandrovačke bare. Trenutno se vrši nehigijensko i nesanitarno deponovanje otpada što se manifestuje velikim ekološkim problemima po pitanju zagađivanja vazduha, vode i zemljišta.
- *zona postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda sa lagunama, retenzijom i kasetama za mulj* – sektor I jezera Palić. Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda je nedovoljnog kapaciteta i efikasnosti. U ovoj zoni se nalaze 3 lagune i 9 kaseta za mulj.
- *Mesne zajednice "Prozivka"* (urbanistička celina 5) *i "Aleksandrovo"* (urbanistička celina 19) koje su izložene negativnom uticaju gradske deponije, muljnim kasetama gradskog prečistača i otvorenim kanalizacionim kanalom.
- *industrijsko-privredna zona "Istok"* – locirana duž saobraćajnice ka Horgošu, sadrži industrijske objekte, skladišta, a istočno od zone nalazi se Slobodna zona Subotice. Najveći problem je nezadovoljavajući tretman otpadnih industrijskih voda, stvaranje i tretman industrijskog otpada i povećano zagađivanje vazduha kao posledica povećanog obima transporta tereta kroz deo gradskog tkiva zbog nedostaka obilaznice.
- *industrijska zona "Jug"* – nalazi se uz zonu "Istok". Zona sadrži značajne zagađivače životne sredine, jer i pored primarnih prečistača, otpadne industrijske vode opterećene su visokim količinama taložnih i organskih materija i jedinjenjima azota i fosfora.
- *zona autobuske stanice i centar grada* gde se javljaju povećane koncentracije zagađujućih materija u vazduhu i prekomeran nivo buke.
- *rečni tokovi Čiker i Krivaja koji su recipijenti neprečišćenih otpadnih voda.* Čiker je opterećen neprečišćenim otpadnim vodama naselja Čantavir i industrijskim otpadnim vodama iz "Azotare" koja povremeno radi. *Krivaja je* recipijent otpadnih komunalnih i industrijskih voda iz šire okoline Bajmoka (Bajmočki krak), dok

se Tavankutskim krakom Krivaje odvode meliorativne vode okolnog područja, kao i industrijske otpadne vode Tavankuta.

- *pojas pored autoputa i magistralnih saobraćajnica,* ugrožen prekomernom bukom, zagađivanjem vazduha i zemljišta kao posledice odvijanja saobraćaja.

14.2. KATEGORIZACIJA ŽIVOTNE SREDINE NA PODRUČJU OPŠTINE SUBOTICA

Područje opštine Subotica predstavlja složenu strukturu sa aspekta zaštite životne sredine. Prisutno je gradsko područje u kome su koncentrisani najveći ekološki problemi, mreža sekundarnih lokacija sa različitim nivoom ekoloških problema i delovi opštine sa relativno očuvanom prirodnom sredinom.

Na osnovu kategorizacije zagađenosti, prema kriterijumima iz PPRS, imajući u vidu prirodne uslove i izgrađene strukture, može se izdvojiti šest kategorija životne sredine prema specifičnostima prostornih celina, i to:

II kategorija - industrijske zone u gradu, deponija komunalnog otpada, kompleks "Azotare" u Bikovu, zona PPOV sa lagunama i kasetama za mulj, ispusti otpadnih voda u Čiker i Krivaju

III kategorija - tri mesne zajednice (Prozivka, Aleksandrovo, Zorka) u Subotici, pojas autoputa E-75, groblja, autobuska i železnička stanica, industrijske zone u Bajmoku, Paliću, Čantaviru i D.Tavankutu, deponije komunalnog otpada u Bajmoku, Čantaviru i Tavankutu, prigradska poljoprivreda

IV kategorija – urbano područje grada Subotice, semiurbanizovana naselja (Bajmok, Čantavir, Tavankut), poljoprivredno zemljište za ratarstvo i stočarstvo, pojas magistralnih i regionalnih puteva, pojas železničke pruge

V kategorija - seoska naselja, prigradske zone Subotice, turističko-rekreativna područja, lokalni putevi, poljoprivredno zemljište za vinogradarstvo i voćarstvo

VI kategorija - šumsko zemljište, livade i pašnjaci, močvarna zemljišta, područja sa prirodnom degradacijom prostora (erodirane površine, plavni tereni), akvatorije, zone oko istorijskih spomenika, zaštitne zone prirodnih dobara, površine za proizvodnju visoko vredne (ekološke) hrane

VII kategorija - zaštićena prirodna dobra, područja zaštićena međunarodnim konvencijama, staništa prirodnih retkosti, ekološki koridori, zone od posebnog interesa (vodoizvorišta).

14.3. PLANSKA REŠENJA ŽIVOTNE SREDINE

Delovi područja opštine Subotica na kojima se nalazi gradsko naselje i veća seoska naselja, zatim planirani turistički centri i industrijske zone, kao i delovi naselja u kojima je registrovan mogući uticaj ili opterećenje životne sredine, su identifikovani i označeni odgovarajućim stepenom kvaliteta i ugroženosti životne sredine i za njih će se u Izveštaju o strateškoj proceni uticaja utvrditi detaljniji set planskih mera zaštite. Sve mere za zaštite životne sredine moraju biti integrisane u planove budućeg razvoja opštine Subotica, pa su u tu svrhu u Prostornom planu opštine, definisana sledeća planska rešenja:

1. Saniranje stanja najugroženijih prostora na planskom području

Analizirajući trenutno stanje kvaliteta životne sredine na planskom području, bez preduzimanja određenih mera zaštite, ne mogu se očekivati značajnija poboljšanja i unapređenje životne sredine.

Izvršiti dodatna istraživanja i uraditi odgovarajuća merenja stanja životne sredine na identifikovanim ugroženim prostorima na području opštine.

Na osnovu analize i ocene stanja odrediti prioritetne aktivnosti i propisati odgovarajuće mere zaštite životne sredine.

2. Izrada integralnog katastra izvora zagađivanja u opštini

Radi praćenja kvalitativnih i kvantitativnih promena u životnoj sredini i preduzimanja mera zaštite u životnoj sredini uspostaviti integralni katastar zagađivača u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine. Katastar će predstavljati prvu fazu izrade informacionog sistema o životnoj sredini. Zagađivači su dužni da o svom trošku dostavljaju propisane podatke na način i u rokovima utvrđenim Zakonskim aktima.

3. Smanjivanje zagađenosti vazduha ispod dozvoljenog nivoa za tipične zagađujuće materije u gradu i okolini

Zaštitu vazduha ostvariti preduzimanjem mera sistematskog praćenja kvaliteta vazduha, smanjenjem zagađivanja vazduha ispod propisanih graničnih vrednosti imisije, preduzimanjem tehničko-tehnoloških i drugih potrebnih mera za smanjenje emisije, kao i praćenjem uticaja zagađenog vazduha na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

- U gradskim toplanama, kao i u toplanama privrednih objekata, instalirati sisteme za prečišćavanje otpadnih gasova
- Nastavak rada na Projektu o partnerstvu i saradnji za realizaciju projekta gasifikacije, koji je do sada potpisalo je 8 mesnih zajednica
- Dislocirati tranzitni saobraćaj za teška vozila iz centra grada čime će se deo magistralne pretvoriti u gradsku uličnu mrežu

Svi objekti koji ispuštaju zagađujuće materije u vazduh moraju se pridržavati graničnih vrednosti propisanih "Pravilnikom o graničnim vrednostima emisije, načinu i rokovima merenja i evidentiranja podataka" (Sl. glasnik RS, br.30/97)

4. Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje, odnosno puštanje u rad postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV)

- Osposobiti postojeće primarne prečistače za komunalne otpadne vode i instalirati nove primarne prečistače u industriji koje ih nemaju.
- Izvršiti rekonstrukciju postojećeg postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u cilju povećanja kapaciteta i efikasnosti.
- Izgraditi II fazu postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na Paliću.

5. Preduzimanje mera za očuvanje i zaštitu površinskih i podzemnih voda i njihovih rezervi, kvaliteta i količine.

- *Usporavanje procesa eutrofizacije* (ovome bi najviše doprinelo izmuljavanje jezera Palić, kao i kontinualno osvežavanje vode).
- U cilju poboljšanja kvaliteta vode jezera, neophodno je *svesti na minimum unošenje nutrijentnih elemenata.*
- *Obaviti sanitaciju seoskih naselja*, sa odvođenjem otpadnih voda domaćinstava u propisane vodonepropusne septičke jame, uz organizovanje daljeg postupka sa otpadnim vodama na sanitarno bezbedan način.
- *Otpadne vode se mogu upuštati u recipijent samo uz primenu odgovarajućeg tretmana*, na način i do nivoa koji ne predstavlja opasnost za prirodne procese i koji ne umanjuje njihovo višenamensko korišćenje. Poštovati odredbe "Zakona o vodama" (Službeni glasnik RS, br.46/91) i "Pravilnika o opasnim materijama u vodama" (Službeni glasnik SRS, br.31/82) i drugih akata kojima se reguliše problematika upuštanja zagađujućih materija u vodotoke.
- *Trajno obezbeđenje klasa kvaliteta svih površinskih i podzemnih voda prema zahtevima iz Vodoprivredne osnove Srbije* koji podrazumevaju da se svi vodotoci na području opštine Subotica zadrže u propisanoj klasi kvaliteta.

Industrijska preduzeća koja imaju uređaje za prečišćavanje otpadnih voda dužna su da ih održavaju u ispravnom stanju i obezbede njihovo efikasno funkcionisanje. Ukoliko ispuštaju otpadne vode u prijemnike i javnu kanalizaciju, potrebno je da obezbede ispitivanje kvaliteta vode koje ispuštaju i njihov uticaj na prijemnik.

6. Stroga zaštita i kontrola izvorišta za vodosnabdevanje

Primeniti sve neophodne mere zaštite kako bi se zona neposredne zaštite, uže zone i šire zone zaštite izvorišta vodosnabdevanja zaštitilo od uticaja aktivnosti i objekata na tom prostoru. Stoga je u:

- zoni *neposredne zaštite* vodoizvorišta potrebno zabraniti: građenje svih vrsta investicionih objekata osim objekata vodosnabdevanja, pristup lica koja nisu zaposlena, transportovanje otrova, obradu zemljišta uz korišćenje đubriva, pesticida i herbicida, neplansko sađenje drveća i bacanje i deponovanje otpada i ispuštanje bilo kakvih otpadnih voda.
- *užoj zoni zaštite*, pored ograničenja navedenih za zonu neposredne zaštite, treba zabraniti izgradnju puteva, kopanje kanala i izvođenje zemljanih radova, korišćenje zemljišta na način koji može ugroziti ispravnost i količinu vode i zagađivanje na bilo koji način podzemnih i površinskih voda.
- *široj zoni zaštite* potrebno zabraniti: izgradnju investicionih objekata u granama industrijske proizvodnje čije otpadne sadrže opasne i štetne materije; izgradnju objekata stanovništva (septičke jame, staje i drugi prateći objekti) u okolnim naseljima bez prethodno pribavljene saglasnosti i sanitarne dozvole; skladištenje i upotrebu otpadnih štetnih materija; zabraniti izgradnju septičkih jama i sahranjivanje uginulih životinja u blizini vodotoka i kanala u široj zoni zaštite do 50m; bacanje i deponovanje otpada i zabranjeno je vršenje poljoprivredne proizvodnje bez uspostavljene kontrole i nadzora hemijskog i biološkog sastava podzemnih voda na kontrolnim tačkama (pijezometrima) lociranim u široj zoni zaštite

7. Zaštita zemljišta, posebno visoko kvalitetnog, od zagađivanja svih oblika (prekomerne upotrebe agrohemijskih sredstava, neplanske izgradnje, procednih voda i dr)

Poseban interes opštine je očuvanje zemljišta koje se odlikuje visokim poljoprivrednim vrednostima. Na zemljištima se mogu obavljati aktivnosti i odlagati materije koje ne zagađuju ili oštećuju zemljište.

- izgradnja nepropusnih septičkih jama u delovima opštine bez kanalizacione mreže,
- zabrana nekontrolisanog deponovanja svih vrsta otpada,
- smanjivanje i kontrola upotrebe agrohemijskih sredstava i postupna zamena manje toksičnim materijama,
- kontrola i zabrana rada svih objekata koji nekotrolisano spaljuju otpad i sirovine,
- efikasno sankcionisanje neplanske izgradnje objekata.

Poštovanje odredbi "Zakona o poljoprivrednom zemljištu" (Sl. glasnik RS, br.49/92) i "Pravilnika o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i vodi za navodnjavanje i metodama njihovog ispitivanja" (Sl. glasnik RS, br.23/94).

8. Smanjivanje prekomernog nivoa buke u dozvoljene granice

- Preduzimanje odgovarajućih tehničkih i netehničkih mera zaštite od buke, u skladu sa prekoračenjima nivoa buke.
- Prilikom lociranja stambenih i vulnerabilnih objekaka poštovati odredbi "Pravilnika o dozvoljenom nivou buke u životnoj sredini" (Službeni glasnik SRS, br.54/92).

9. Pristupiti sanaciji i rekultivaciji postojeće gradske deponije "Aleksandrovačka bara"

- Uraditi reviziju "*Glavnog projekta fazne sanacije, zatvaranja i rekultivacije gradske deponije u Subotici*", u cilju pristupanja sanaciji i rekultivaciji deponije.
- Obrada degradirane površine mora se izvesti po savremenim ekološkim načelima kako bi se sprečilo eventualno zagađenje životne sredine u okruženju deponije. U tu svrhu potrebno je izvršiti tehničku i biološku rekultivaciju

10. Izrada dokumentacije za izgradnju nove regionalne deponije

- Izrada Studije za utvrđivanje lokacije za izgradnju regionalne sanitarne deponije (I faza),
- Izrada studije opravdanosti predložene lokacije regionalne deponije (II faza),
- Izrada projektne dokumentacije za regionalnu deponiju (III faza),
- Izrada studije Procene uticaja regionalne deponije na životnu sredinu (III faza).

11. Pristupiti sanaciji postojećih divljih deponija i smetlišta u opštini, pre svega u Bajmoku, Čantaviru i Tavankutu;

- Za sanaciju divljih deponija postoje dva ranga prioriteta. Prvi prioritet za sanaciju odnosi se na 31 divlju deponiju sa preko 3.000m^3 otpadaka.
- Intenzivirati sistem organizovanog prikupljanja otpada ("žute kese"), jer od kako je on zaživeo broj divljih deponija je smanjen, a neke od njih su i sanirane.
- Sankcionisati nastajanje divljih deponija kroz pojačani inspekcijski nadzor nadležnih opštinskih službi.

12. Početak postepenog uvođenja sistema reciklaže, kao značajnog potencijala opštine;

- Na postojećoj lokaciji deponije otpočeti sa postupkom reciklaže *uvođenjem platoa za sekundarne sirovine* koji se u kasnijoj fazi može proširiti i uklopiti u budući reciklažni centar.
- *Organizovati sistem selektivnog prikupljanja otpada*, njegovog razvrstavanja i uvođenja u sistem reciklaže.
- U prvom planskom periodu predvideti formiranje mreže prikupljačkih stanica u Opštini

13. Stroga zaštita i kontrola zaštićenih prirodnih dobara u cilju njihovog očuvanja i unapređenja

Striktno poštovanje Uredbi o zaštiti prirodnih dobara (Uredba o zaštiti SRP "Ludaško jezero" – Sl. glasnik RS,br.30/06; Uredba o zaštiti SRP "Selevenjske pustare" – Sl. glasnik RS,br.37/97; Uredba o zaštiti PIO "Subotička peščara" – Sl.glasnik RS, br.127/03; Odluka o stavljanju pod žaštitu PP "Palić" i spomenika prirode u njemu – Sl. list opštine Subotica,br.8/96) *kojima se utvrđene mere zaštite i aktivnosti koje su zabranjene na području zaštite I, II i III stepena, kao i u zaštitnoj zoni, istovremeno primeniti mere aktivne zaštite i unapređenja definisane ovim dokumentima.*

Uskladiti planska rešenja iz PPO Subotica sa Programima zaštite i razvoja ovih prirodnih dobara i režimima zaštite utvrđenih navedenim Uredbama.

Trostepenim zoniranjem se obezbeđuje visok kvalitet činilaca prirodne i životne sredine i smanjuje rizik od zagađivanja i degradacije prostora.

14. Izmeštanje industrijskih i poslovnih objekata i saniranje smetlišta koji se nalaze na ekološki osetljivim područjima.

15. Integralno upravljanje sistemom zelenih površina

Ova planska mera će se realizovati kroz poboljšanje strukture zelenila, povećanje površina, povezivanje zelenih površina u naselju sa zelenilom okruženja i podizanje zaštitinih pojaseva zelenila.

16. Zaštita staništa prirodnih retkosti i ekoloških koridora

- Na staništima prirodnih retkosti mora se uvažavati I stepen režima zaštite. Zabranjeno je korišćenje prirodnih bogatstava, isključuju se svi drugi oblici korišćenja prostora i aktivnosti osim naučnih istraživanja i kontrolisane edukacije.
- Izvršiti verifikaciju područja od međunarodnog značaja: IBA područja (Important Bird Area) za zaštitu ptica i IPA područja (Important Plant Area) za zaštitu biljaka
- Korišćenje prostora uskladiti sa potrebama opstanka prirodnih vrednosti.

• Obezbediti optimalnu prohodnost ekoloških koridora u cilju nesmetanog odvijanja sezonskih migracija i razmene genetskog materijala između delimično izolovanih ili prostorno udaljenih staništa.

17. Uspostaviti integralni i kontinuirani sistem monitoringa životne i prirodne sredine u opštini

18. Poboljšati informisanost stanovništva i povećati učešće javnosti u donošenju odluka od značaja za zaštitu životne sredine

• Intenzivirati propagandu i obaveštavanje stanovništva preko sredstava javnog informisanja o svim pitanjima vezanih za zaštitu životne i prirodne sredine

• Aktivno uključivanje javnosti u donošenje odluka kroz proceduru javnog uvida za Strateške procene uticaja planova i programa na životnu sredinu i studija Procene uticaja projekata na životnu sredinu.

19. Institucionalno jačanje kapaciteta za zaštitu životne sredine

• Formiranje samostalnog odeljenja za zaštitu životne sredine pri opštinskoj upravi Subotice.

• Poboljšanje rada ekološke inspekcijske službe (kadrovski i tehnički).

20. Povećati učešće nevladinih organizacija u rešavanju aktuelnih pitanja iz oblasti zaštite životne sredine;

21. Uspostavljanje aktivne regionalne saradnje sa susednim opštinama i transgranične saradnje sa Mađarskim prigraničnim naseljima u cilju rešavanja aktuelnih ekoloških problema i zaštite prostora i životne sredine.

22.

14.4. PRIORITETNI PROJEKTI I PROGRAMI IZ OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

1. Uraditi Stratešku procenu uticaja prostornog plana opštine Subotica na životnu sredinu (u toku je izrade)

2. Izraditi Elaborat o koncepciji snabdevanja vodom i kanalisanja otpadnih voda

3. Izraditi Elaborat koncepcije održavanja i upravljanja režimom voda na slivnom području jezera Palić i Ludaš

4. Projekat zaštite sliva reke Kereš na međunarodnom planu kroz institut prekogranične zaštite

5. Izrada i revizija projektno-tehničke dokumentacije za sanaciju i rekultivaciju deponije "Aleksandrovačka bara"

6. Izrada Studije, planske i projektne dokumentacije i elaborata za izbor lokacije za izgradnju regionalne deponije

7. Izrada Programa razvoja za zaštićena prirodna dobra

8. Izrada Generalnog plana zelenila u Subotici (Zelena regulativa Subotice)

9. Formiranje baze podataka o staništima prirodnih retkosti i valorizacija ekoloških koridora.

Pogled na podvožnjak koje deli grad na dva dela

Pogled na Gradsku kuću između novih kuća

Ruglo u centru grada koje čeka svoju sudbinu na kraju korzoa

važno čvorište decenijama Sokolski dom, markantna tačka na kraju korzoa

14.5. ZAŠTITA OD ELEMENTARNIH NEPOGODA I USLOVI ZA UREĐENJE PROSTORA OD INTERESA ZA ODBRANU ZEMLJE

Opšti uslovi zaštite od požara, elementarnih nepogoda i uništavanja od uticaja na uređenje i izgradnju prostora Plana podrazumevaju pridržavanje odredbi:

- Zakona o zaštiti od požara ("Službeni list RS" br. 37/88) i ("Službeni glasnik RS" 53/93, 67/93, 48/94 i 101/2005).
- Pravilnika o tehničkim normativima za spoljnu i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara («Službeni list SFRJ» br. 39/91)
- Pravilnika za elektroinstalacije niskog napona («Službeni list SRJ» br. 28/95)
- Pravilnika o zaštiti objekata od atmosferskih pražnjenja («Službeni list SRJ» br. 11/96)
- Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkom području («Sl. list SFRJ» br. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88, 52/90)
- Zakona o odbrani («Službeni glasnik RS» br. 45/91, 58/91, 53/93, 67/93 i 48/94) i drugih važećih propisa i normativa vezanih za ove oblasti.

Zaštita od elementarnih nepogoda i drugih katastrofa

Na području opštine Subotica kontinuirano će se sprovoditi mere zaštite i odbrane od elementarnih nepogoda, koje nastaju kao posledica klimatskih, hidroloških, geografskih i seizmičkih karakteristika na ovom prostoru.

Pod elementarnim nepogodama koje nastaju delovanjem prirodnih sila, podrazumevaju se sledeće: poplave od spoljnih i unutrašnjih voda, nagomilavanje leda na vodotocima, zemljotresi, olujni vetrovi, grad, suša, snežni nanosi, odronjavanje i klizanje zemljišta, poledice i slične pojave koje mogu ugroziti živote stanovništva i naneti materijalne štete većeg obima.

Sa elementarnim nepogodama, ukoliko su većih razmera, izjednačuju se i sledeće katastrofe: eksplozije, požari, epidemije, hemijska i radioaktivna zagađenja vazduha, vode i namirnica i sl.

Zaštita od zemljotresa

Prema karti seizmičke regionalizacije SR Srbije područje opštine Subotica prema intenzitetu zemljotresa spada u VII stepen Merkali-Kankani-Siebergove skale (MCS). Zemljotres ove jačine okarkterisan kao silan (na solidno građenim kućama nastaju umerena oštećenja: javljaju se pukotine na zidovima, opadaju veće količine maltera, crepovi padaju sa krova i mnogi dimljaci bivaju oštećeni, a kod slabo građenih kuća dolazi do pojedinačnog razaranja).

Urbanističke mere zaštite se odnose na poštovanje indeksa izgrađenosti zemljišta, gustina naseljenosti, sistema izgradnje, spratnosti objekata i mreža neizgrađenih površina, obezbeđenje slobodnih površina i prohodnosti.

Tehničke mere zaštite ogledaju se u poštovanju propisa za projektovanje i izgradnju objkata u seizmičkim područjima.

Prilikom projektovanja objekata treba primeniti savezne propise o gradnji na seizmičkom području ("Službeni list SFRJ" broj 39/64). Propisi sadrže građevinske norme za zidanje zgrada kako bi podnele slabe i umerene manje zemljotrese u granicama elastičnosti svojih konstrukcija, a jake zemljotrese, koji se retko javljaju, da mogu podneti bez rušenja uz, eventualno, veće oštećenje

Ugroženost od ekstremno nepovoljnih klimatoloških vrednosti

Na području opštine Subotica mogu se javiti u određenim uslovima, ekstremno nepovoljne vrednosti klimatskih faktora, koji mogu nepovoljno uticati na naseljske i vannaseljske prostore i na remećenje redovnih aktivnosti stanovništva.

Vetar

Subotica leži u području umereno kontinentalne klime. Jačina vetra se određuje prema Boforovoj skali koja ima 12 stepeni i preko jačine preračunavanjem se određuje njegova brzina.

Maksimalna brzina vetra konstatovana je kod zapadnog (W) vetra 24,4 m /sec, odnosno jačine 9 bofori (jaka oluja – prouzrokuje manje kvarove na kućam sa, ruše se dimljsaci i padaju crepovi sa krovova) do 10 bofora (žestoka oluja – lomi drveće ili ih čupa sa korenom, nanosi štete objektima), dok je kod istočnog (E) vetra maksimalna brzina 13,8 m/sec, odnosno jačine 6 bofora (jak vetar – pokreće velike grane, telegrafske žice i sl.).

Najveću učestalost javljanja u području Subotice ima severozapadni (NW) vetar, a najmanju istočni (E) vetar.

Dejstvo jakih vetrova i oluja može biti posrednim i neposrednim putem. Neposrednim putem dejstvo vetra može da izazove rušenje objekata, kidanje instalacija i sl., što dovodi do požara koji se dalje širi i ove štete su znatno veće od posrednih. Čupanjem drveća i lomljenjem grana prekida se saobraćaj u pojedinim ulicama. U zimskom periodu usled jakog vetra mogu da se stovre smetovi od nagomilanog snega što dovodi do ugrožavanja saobraćaja, a time i snabdevanja i sanitetskog zbrinjavanja.

Zbog toga su veoma važne preventivne građevinsko-urbnističke mere, kao što su: statički proračuni na maksimalno negativno dejstvo vetra, dendrološke mere sa zelenim zaštitnim pojasevima koji umanjuju štetno dejstvo vetra i topografske mere kod planiranja položaja ulica i objekata u odnosu na vetar.

U zimskom periodu usled jakog vetra može da dođe do ugrožavanja saobraćaja ukoliko pada sneg i dođe do većih smetova. Ovo je naročito opasno na mostovima i terenima gde su strme saobraćajnice sa padovima većim od 7%.

Ugroženost i povredljivost mreže saobraćaja u gradu može biti i usled leda kada se zalede kolovozi. Led takođe može da dovede do prekida pojedinih instalaicja. U zimskim mesecima se mogu očekivati dugotrajne padavine snega koji može da bude maksimum 81cm debljine i prosečna godišnja učestanost dana sa snežnim padavinama je 23,4 dana, odnosno 6,4% dana od godine. Usled grada i leda može da dođe do velikih šteta u poljoprivredi, do uništavanja useva, a naročito voća i vinograda, zatim do znatnih oštećenja stambenih zgrada (crepovi pucaju, lome se stakla i prozori i sl.), što sve može da dovede do velikih materijalnih šteta.

Zaštitni zeleni pojas oko grada i mreža zaštitnog zelenila treba da štiti i od olujnih vetrova.

Grad i grmljavinske nepogode

Povremeni prodori olujnih i gradovitnih oblaka prouzrokuju pojavu grada, koji može da prouzrokuje veoma velike posledice na poljoprivrednom zemljištu. Zaštita od grada sprovodi se izgradnjom protivgradnih stanica na najugroženijim područjima i njihovim pravovremenim delovanjem, odnosno povezivanjem u sistem protivradne zaštite na teritoriji Vojvodine.

Požari

Od urbanističkih mera predviđaju se dovoljno široke protivpožarne prepreke koje predstavljaju delom postojeće i nove ulice i zeleni koridori, otvoreni ili poluotvoreni blokovski sistemi, lociranje industrijskih objekata i skladištenje zapaljivih materijala van površina namenjeih stanovanju. Razvojem sistema vodosnabdevanja (priključenje na regionalni vodovod i formiranje novih izvorišta) obezbediće se dovoljne količine vode za zaštitu od požara putem planirane hidrantske mreže odgovarajućeg prečnika i pritiska.

Zaštitni objekti

U slučaju prirodnih katastrofa ili eventualnih ratnih razaranja ljudi i materijalna dobra sklanjaju se u skloništa i druge zaštitne objekte. Pri projektovanju novih zgrada, komunalnih objekata, obavezna je primena svih propisa i smernica, a u skladu sa odlukama donešenim na nivou opštine, odnosno uslovima dobijenim od odgovarjaućih organa Ministarstva odbrane Republike Srbije.

Zaštita od ratnih razaranja

Prilikom izrade Plana, posebno pri planiranju organizacije i uređenja prostora, u svemu su poštovani i ugrađeni uslovi i zahtevi dobijeni od Ministarstva odbrane Republike Srbije, uprava za infrastrukturu, Beograd.

Sklanjanje ljudi i materijalnih dobara sprovodiće se u skladu sa Olukom o utvrđivanju stepena ugroženosti naseljenih mesta u opštini Subotica, sa rejonima ugroženosti određenom vrstom i obimom zaštite u tim rejonima .

Pri izgradnji objekata na teritoriji opštine Subotica , investitori su u obavezi da obezbede izgradnju skloništa i drugih zaštitnih objekata na način kako to bude definisano u uslovima koje određuje MO Republike Srbije-Referat za odbranu Subotica.

Eventualnu promenu posebne namene vojnih kompleksa, koji nisu neophodni za funkcionisanje sistema odbrane, odrediti odgovarajućim urbanističkim planovima uz prethodnu saglasnost Ministarstva odbrane.

15. NAMENA ZEMLJIŠTA TERITORIJE OPŠTINE

15.1. KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA

Na teritoriji opštine Subotice zemljište predstavlja dragocen resurs. Radi toga se ističe sledeće:

- očuvanje kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, kao osnovnog resursa za razvoj poljoprivrede;
- strogo čuvanje vodnog zemljišta u skladu sa principima Ramsarske i drugih konvencija;
- duž razvojnih osovina i glavnih izlaznih pravaca prema okruženju (tzv. pravci ili koridori) koncentrisati trakastu infrastrukturu (putni saobraćaj), sa minimalnom zonom gradnje oko koridora;
- povećati gustine stanovanja i radnih mesta u seoskim i prigradskim naseljima, ali samo tamo i samo tada kada se obezbeđuju kvalitetniji uslovi stanovanja i rada;
- pri utvrđivanju građevinskog područja naselja i pratećih struktura čuvati kvalitetno poljoprivredno zemljište i uspostaviti harmonične odnose na liniji kontakta izgrađenih i prirodnih struktura;
- težiti smanjenju građevinskog područja, a povećanje vršiti samo kada za to postoji apsolutna opravdanost;
- raštrkanu izgradnju van građevinskih područja naselja energično suzbijati i sprečiti degradaciju predela;
- zone za podizanje kuća za odmor organizovati samo na zemljištu koje je već obuhvaćeno ovim procesima (građevinsko zemljište);
- najatraktivniji delovi predela – zaštićena područja, šume, obale jezera i vodotoka, – moraju biti zaštićeni od proizvodne, stambene, vikend i druge neprikladne gradnje;

- izbeći strogo zoniranje i osloniti se na režime korišćenja zemljišta po principu pretežnih namena, jer nema pritiska na prostor u najvećem delu Opštine;
- odrediti kapacitete i potreban prostor za infrastrukturu u narednih 20 godina, izvršiti pravovremenu eksproprijaciju i sačuvati to zemljište, jer će ono otplatiti sve investicije;
- konverzija poljoprivrednog u drugo zemljište se može zaustaviti, što je redak slučaj u Srbiji, ponajpre zbog opadanja broja stanovnika i slabog razvoja sekundarnog i tercijarnog sektora privrede: neophodne gubitke treba kanalisati uz žrtvovanje još određenog procenta, ograničiti što je moguće više na postojeće zone i lokacije duž saobraćajnica stimulativnim i restriktivnim merama s obzirom na svojinsku strukturu vlasništva; preostale poljoprivredne površine sačuvati;
- u severnom i istočnom delu Opštine, sprovoditi aktivno principe održivog razvoja, u pogledu korišćenja zemljišta saditi što više šume, zbog ambijentalnih i ekoloških vrednosti, ekonomske koristi i zaštite od erozije;
- uvažiti po potrebi opciju o policentričnom razvoju, ukoliko bude bilo više opština i centra zajednice sela - namena zemljišta bi pratila specijalizaciju.

U okviru teritorije opštine Subotica pogodni tereni za izgradnju su, praktično, svi oni tereni koji su povoljni i za poljoprivrednu proizvodnju, a naročito obradive poljoprivredne površine. Međutim, radi očuvanja poljoprivrednog zemljišta neophodno je stalno usaglašavanje potrebe za hranom i očuvanjem kvaliteta poljoprivrednog zemljišta i potreba za prostorom za izgradnju i širenja naselja, za izgradnju infrastrukturnih i drugih objekata.

Tabela 24: Korišćenje zemljišta u opštini Subotica 2005. godine

vrsta površine	površine po klasama izraženo u ha 1 2 3 4 5 6 7 8								ukupno ha
njive	19530,82	29798,26	18673,4	6761,07	1889,54	1161,28	1021,92	215,8	79032,09
vrtovi	20,13	12,97	0,18						33,28
voćnjaci	777,57	548,70	150,65	3,09					1480,01
vinogradi	1364,67	1339,23	986,43	167,46	3,56				3861,63
livade	54,01	333,42	395,42	247,39	172,34	149,14			1351,71
pašnjaci	946,09	337,32	91,27	247,78	183,04	327,73	0,66		2133,88
šume	137,28	1845,98	2013,56	435,04	0,3	0,05	0,28		4432,50
trstik-močvara	402,28	216,30	227,60	49,32	1,58				897,08
ukupno:								93 222,18	
ukupno građevinski reon:								7 515,18	

Tabela 25: Bilans korišćenja zemljišta u planskom periodu

	2006 u ha	2015 u ha	Indeks promene
Poljoprivredno zemljište	84 407,01	82 875,01	- 2%
Šumsko zemljište	4 432,50	4875,75	+ 10%
Vodno zemljište	897,08	897,08	0%
Livade i pašnjaci	3 485,59	3 485,59	0%
Zaštitni i putni pojasevi		713,54	+ 100%
Građevinsko zemljište	7 515,18	7 890,39	+ 5%
UKUPNO:	100 737,36	100 737,36	

Poštujući uslove okruženja i valorizujući sopstvene razvojne potencijale, opština Subotica u pogledu prioriteta namene prostora mora obezbediti zemljište za razvoj infrastrukturnih sistema sa trasama i objektima oko njih, jer je pristupačnost ključno komparativno ograničenje Opštine. U tom smislu treba obezbediti povezivanje i integrisanje različitih vidova saobraćaja na njenoj teritoriji, što u pogledu namene zemljišta treba razumeti kao uslovno/plansko/tržišno rezervisanje prostora za objekte i sisteme infrastrukture, pretovarne i servisne punktove, naročito uz glavne saobraćajnicu (koridor Xb i Y krak), itd. Na taj način bi se maksimalno iskoristili razvojni potencijali Čantavira i Novog Žednika.

Osnovu korišćenja zemljišta treba postaviti tako da sadržaji od javnog (opšteg) interesa imaju apsolutni prioritet i zaštitu, te predstavljaju okosnicu brige opštinske uprave kod upravljanja zemljištem. Svaka intervencija u prostoru opštine Subotica, koja remeti javno dobro je apsolutno zabranjena.

Kompatibilni cilj plana korišćenja zemljišta je omogućivanje izgradnje i funkcionisanja saobraćajnog sistema koji će koheziono delovati kako unutar opštinskog centra, tako i u njegovom odnosu sa bližim i daljim okruženjem. U kontekstu izrade ovog Plana, ovaj cilj treba shvatiti samo kao dopuštenu devijaciju u odnosu na osnovni cilj, sa minimalnim raubovanjem prostora za potrebe izgradnje mreže saobraćajnica odgovarajućeg kvaliteta. Devijacija u odnosu na osnovni cilj Plana nužna je mera iz razloga važnosti saobraćajnog sistema, njegovih ograničenja i osobenosti, odnosa prema drugim vidovima korišćenja zemljišta, ali i nužnosti rešavanja akutnih problema razvoja Opštine i opštinskog centra Subotice.

Konverzija namena pojedinih krupnijih parcela - planskim odlukama treba obezbediti da se površine pod objektima koje su značajne, a njihova je upotreba postala anahrona ili suprotna razvojnim interesima Opštine prenamene u turističke, inkubatore ili zone za zadovoljavanje komunalnih potreba građana.

15.2. KONCEPCIJA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA

a) Dominantne kategorije korišćenja pokrivaju površine od najmanje ha.

- područje poljoprivrednog zemljišta – predstavlja osnovnu namenu zemljišta definisanu prema bonitetu i pedološkom sastavu, razvrstanu u osam kategorija prema strukturi preovlađujuće poljoprivredne proizvodnje. Zemljište je zaštićeno i omogućena je njegova melioracija i opremanje objektima i mrežama za unapređenje poljoprivredne proizvodnje;
- područje šuma i šumskog zemljišta – postojeće šume (zaštitne, turističko-rekreativne) su zaštićene u nadležnosti republičkih ili opštinskih organa i Planom je omogućeno njihovo širenje u obimu koji obezbeđuje kvalitet života, zaštitu poljoprivrednih površina i razvoj turizma i rekreacije;
- područje voda i vodnog zemljišta – obuhvata sve površinske vode, bare i močvare, vodozaštitna područja i zahvate, vodne akumulacije i retenzije. Zaštićeno je prema važećim propisima. Planom je predviđeno proširenje ovog područja i izgradnja novih sistema i objekata za upravljanje vodama;
- građevinsko područje – obuhvata postojeće građevinsko područje naselja i njegovo proširenje ukoliko je predviđeno važećim Generalnim ili urbanističkim planovima ali ne više od 5%. Građevinsko područje gradskih i seoskih naselja i njegova promena će se vršiti uz uvažavanje sledećih principa:

1) prethodno ispitivanje mogućnosti racionalnije organizacije i upotrebe postojećeg građevinskog područja, odnosno mogućnosti njegovog smanjenja ukoliko delovi građevinskog područja nisu privedeni nameni duže od 5 godina;

2) intenzitet upotrebe zemljišta prilagoditi lokalnim geografskim mogućnostima i tradiciji građenja; i

3) strogo poštovanje poljoprivrednog, vodnog i šumskog zemljišta, zaštitnih koridora regionalne infrastrukture i zaštićenih površina od interesa za odbranu od ratnih i elementarnih katastrofa.

- proširenje građevinskog područja može se vršiti samo na osnovu urbanističkog plana naselja do max 5% i to u slučaju da su mogućnosti izgradnje u postojećim granicama iscrpljene. Proširenje će biti argumentovano dokazima o iskorišćenosti postojećeg građevinskog područja i analizom podiskorišćenosti delova tog područja. Izvan građevinskog područja može se graditi samo ono što je u funkciji razvoja poljoprivrede, šumarstva, upravljanja vodama i turizma uz uslov da se ne remeti celovitost prostora i prirodnih sistema kao i da se ne koristi prostor u koridorima saobraćajnica, užem priobalju reka i prostor poljoprivrednih površina na kome su izvedene agrarne operacije (melioracija, komasacija, arondacija i dr.); i
- područje tehničkih i privrednih sistema – obuhvata saobraćajne i energetske sisteme regionalnog značaja, kao i zone i komplekse za razvoj krupnih privrednih aktivnosti (industrija, turizam i dr.). Planom je predviđeno proširenje postojećih tehničkih ili privrednih sistema kao i mogućnost izgradnje novih čija lokacija će biti određena posebnim studijama i planovima nižeg nivoa. Centralna osovina razvoja proteže se duž magistralnog puta Horgoš-Subotica -Beograd.

b) Kriterijumi za određivanje kategorija korišćenja zemljišta:

Za određivanje područja dominantnog korišćenja zemljišta na opštinskom nivou upotrebljeni su sledeći kriterijumi:

- područje poljoprivrednog zemljišta je najmanje 80% pokriveno poljoprivrednim površinama (intenzivne ili ekstenzivne poljoprivrede), preostali deo može predstavljati bilo koja kategorija korišćenja zemljišta izuzev urbanog;
- područje šuma i šumskog zemljišta je najmanje 80% pokriveno šumom, preostali deo može predstavljati bilo koja kategorija korišćenja zemljišta izuzev urbanog;
- građevinsko područje je najmanje 70% pokriveno urbanom, odnosno ruralnom izgradnjom, preostali deo može predstavljati bilo koja kategorija zemljišta;
- područje tehničkih i privrednih sistema je najmanje 70% pokriveno samim sistemom, pratećim objektima i instalacijama i neophodnom zonom zaštite, preostali deo može predstavljati bilo koja kategorija korišćenja zemljišta ukoliko ne ometa funkcionisanje tehničkog-infrastrukturnog, odnosno, privrednog sistema; i
- područje voda i vodnog zemljišta je definisano vodoprivrednom osnovom i planskim sistemom za upravljanje vodama.

v) Generalna pravila za kategorije korišćenja zemljišta:

- kada je u pitanju poljoprivredno zemljište, ostale kategorije korišćenja treba da koriste zemljište slabijeg boniteta i da eventualno zahvataju minimum poljoprivrednih površina;
- površine registrovane kao najkvalitetnije oranice, šume, voćnjaci, vinogradi, livade, i pašnjaci I i II bonitetne klase ne smeju biti prenamenjene. Lokalna vlast može izuzetno dozvoliti prenamenu samo ako je reč o javnom interesu i samo u slučaju da nema drugih raspoloživih površina;
- površine pod šumom ne smeju biti određene za korišćenje u druge svrhe;
- saobraćajni sistem, kada prolazi kroz šumu, površine pod šumom mogu da se koriste samo za one objekte koji su neophodni za funkcionisanje saobraćajnog sistema; i
- zone naselja koje planom ranije nisu određene za izgradnju mogu biti određene kao građevinsko područje samo na osnovu odobrenja za izgradnju.

g) Pravila za korišćenje tehničke infrastrukture državnog značaja i krupnih tehničkih sistema i objekata:

- navedeni objekti i sistemi su određeni Prostornim planom Republike Srbije i uneti u ovaj Plan;
- pravila uređenja zemljišta za ove objekte i sisteme dati su zakonski utvrđenim merama zaštite za prirodno dobro i zaštitne zone u celini za Park prirode «Palić», Specijalni rezervat prirode «Ludaško jezero», Specijalni rezervat prirode «Selevenske pustare» i Predeo izuzetnih odlika «Subotička peščara» koja predstavljaju obavezu i ne mogu se menjati ovim planom ili planovima nižeg reda. Samo u slučajevima kada te zone nisu obuhvaćene navedenim planom, režim njihovog korišćenja može biti određen planom nižeg reda;
- kada objekti ili linije energetske infrastrukture prolaze kroz ekološki osetljiva ili zaštićena područja, energetska dozvola i odobrenje za izgradnju mogu biti izdati pod striktnim, rigoroznim uslovima.

d) Zaštićene zone

U okviru dominantnih kategorija korišćenja zemljišta određuju se zaštićene zone na opštinskom nivou:

- ekološke zone nacionalnog značaja;
- ekološki osetljiva područja;
- visoko kvalitetno poljoprivredno zemljište;
- zone kompleksne revitalizacije predela;
- kulturno-istorijski spomenici i zone zaštite kulturnog nasleđa;
- područja posebne zaštite od aero zagađenja;
- područja namenjena ili pogodna za odlaganje otpada;
- osetljiva područja podzemnih voda;
- područja vodozahvata površinskih voda osetljivih na zagađenje;
- plavna i poplavna područja.

Odnos zaštićenih zona regulisan je ovim Planom, ukoliko to zakonom ili sektorskim politikama nije drugačije uređeno. Ukoliko nije drugačije precizirano, pravila korišćenja zemljišta u zaštićenim zonama na području Park prirode «Palić», Specijalni rezervat prirode «Ludaško jezero», Predeo izuzetnih odlika «Subotička peščara» i Specijalni rezervat prirode «Selevenske pustare» ostaju nepromenjene.

đ) Pravila korišćenja zemljišta u zaštićenim zonama na opštinskom nivou

- ekološke zone nacionalnog značaja – dozvoljeno je koristiti zemljište na lokalnom nivou samo na način koji ne ugrožava prirodne biotope. Javni prostori i objekti moraju biti u harmoniji sa pejzažom, a linijski vodovi elektroenergetskog sistema pod zemljom, ukoliko je to opravdano sa stanovišta zahteva konzervacije prirode i pejzaža. U planovima nižeg nivoa ove zone treba proglasiti zaštićenim;
- ekološki osetljiva područja - dozvoljava samo ono korišćenje zemljišta koje je okolinski komplementarno, odnosno prijateljsko prema prirodi;

- visoko kvalitetno poljoprivredno zemljište - ne dozvoljavaju se drugi načini korišćenja osim za održivu poljoprivredu (održiva upotreba zemljišta) u skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu RS (Sl. Glasnik ES broj 62/06);
- zone kompleksne revitalizacije predela - prenamena zemljišta mora biti u skladu sa ciljevima revitalizacije, odnosno u skladu sa ciljevima Prostornog plana;
- kulturno-istorijski spomenici i zone zaštite kulturnog nasleđa - neophodna je saglasnost nadležnih institucija za zaštitu spomenika kulture i zaštitu prirode u pogledu:
  - određivanja novih površina za razvoj;
  - određivanja površina za nesmetano odvijanje ciljnog i tranzitnog saobraćaja;
  - organizovanja logističkih i šoping centara;
  - sadnje novih ili rekultivaciju postojećih šuma;
  - gradnje visokih, slobodno stojećih objekata;
  - rekultivacije bilo koje vrste vegetacije, u pogledu komfornosti sa prirodnim odlikama, pejzažem i tradicionalnom poljoprivredom;
  - otvaranja ili korišćenja površinskih kopova bilo koje vrste; i
  - projektovanja i instalisanja dalekovoda ili cevovoda bilo koje vrste.
- Područja namenjena ili pogodna za odlaganje otpada - zemljište se uređuje samo nakon naknadnih, detaljnih studija opravdanosti i analize uticaja na životnu sredinu, u skladu sa odgovarajućim Zakonom. Granica ovog područja određuje se po posebnoj metodologiji. Deponija ili objekat za reciklažu otpada ne smeju biti izgrađeni:
  - u zonama bogatim podzemnim vodama podložnim kontroli kvaliteta;
  - na nestabilnim terenima;
  - u zonama vodozahvata površinskih voda;
  - u plavnim ili područjima ugroženim poplavama;
  - bliže od 1000 m od zaštićenog prirodnog dobra;
  - u ekološki osetljivim zonama i koridorima;
  - u šumi;
  - na visokoproduktivnom poljoprivrednom zemljištu;
  - bliže od 1000 m od rekreacione zone;
  - na zemljištu i užoj zoni sanitarne zaštite izvorišta za snabdevanje vodom za piće;
  - na zemljištu na kome je najviši sezonski nivo podzemne vode 2m od dna deponije i terenima sa većom propustljivošću od 0,00001 cm/s;
  - na manjoj udaljenosti od 500m od pojedinačnih kuća izvan naselja;
  - na manjoj udaljenosti od 1500m od spomenika kulture ili zaštićenog prirodnog dobra;
  - na manjoj udaljenosti od 2000m od zdravstvenih objekata za stacionarno lečenje, prirodnog lečilišta, prehrambene industrije;
  - bliže od 1000 m od vojnih objekata ili površina.
- područja vodozahvata površinskih voda osetljivih na zagađenje - dozvoljavaju se samo one namene zemljišta koje su ekološki prihvatljive i "prijateljske", npr. poljoprivreda i šumarstvo, uz strogo ograničenu upotrebu hemikalija i veštačkog đubriva, održivo oranje i druge mere zaštite biodiverziteta. Nije dozvoljeno izlivanje kanalizacije;

1. plavna i poplavna područja - režim korišćenja zemljišta biće regulisan posebnim projektom;

e) Režim korišćenja zemljišta u području nacionalnih puteva I i II kategorije

Pri definisanju budućih modaliteta korišćenja zemljišta u Prostornom planu i drugim plansko-razvojnim dokumentima, mora se voditi računa o sledećim ograničenjima koja diktiraju tehničke karakteristike nacionalnih puteva I i II kategorije i standardi za njihovu gradnju, opremanje i eksploataciju:

- u periodu do 2011. godine predviđa se konverzija poljoprivrednog u šumsko zemljište u zaštitnim pojasevima puta I kategorije, a za potrebe podizanja šumskog zaštitnog pojasa i pratećih sadržaja puta i najslabijih poljoprivrednih zemljišta u korist povećanja stepena šumovitosti prostora i razvoja vodoprivrednih sistema, kao i radi poboljšanja ambijentalnih, predeonih i ekoloških uslova;
- potreba za izgradnjom zaštitnog pojasa sistema u koridoru koji bi okvirno bio određen na osnovu sledećih osnovnih kriterijuma:

1) zadovoljenje prostornih uslova za smeštanje dopunskih infrastrukturnih sistema;

2) utvrđivanje bezbedonosnog rastojanja od infrastrukturnog sistema, radi zaštite od negativnih uticaja na životnu sredinu, u prvom redu od buke i aerozagađenja; i

3) obezbeđenje zaštite osnovnih funkcija u eksploataciji infrastrukturnog sistema od negativnih uticaja iz okruženja, u prvom redu od neplanske gradnje, nekontrolisanog odlaganja otpada i drugih aktivnosti.

Neophodno je ustanoviti sledeći režim korišćenja prostora u zaštitnim pojasevima magistralnih puteva i to u:

- neposrednom pojasu zaštite se uspostavlja režim strogo kontrolisanog korišćenja zemljišta kojim se u načelu ne dozvoljava izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih objekata, izuzev onih koji su u funkciji puta, a prostor van naselja se može koristiti kao šumsko i poljoprivredno zemljište. U načelu ne treba dozvoliti ni izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih objekata
- u širem pojasu zaštite se uspostavlja režim kontrolisanog korišćenja prostora, kojim se dozvoljava razvoj postojećih i novih aktivnosti koje nisu u koliziji sa funkcionalnim i tehničkim zahtevima postojećih i planiranih magistralnih infrastrukturnih sistema.

Po pravilu, uređenje zaštitnih pojaseva magistralnih infrastrukturnih sistema treba da se vrši tako da:

- prioritet u korišćenju zemljišta delova industrijskih zona u širem zaštitnom pojasu magistralnog puta (videti GUP Subotoca-Palić do 2020) imaju skladišni kapaciteti, logistički centri, komercijalno - prometne i saobraćajne usluge, regionalni trgovinski centri i slični sadržaji;
- u neposrednom i širem zaštitnom pojasu puta ne mogu se smeštati proizvodne aktivnosti, deponije komunalnog i drugog otpada, krečane i ciglane, stočne pijace, kvantaške pijace i drugi sadržaji i objekti po posebnim propisima; i
- recizna širina svakog zaštitnog pojasa za obavljanje pojedinih aktivnosti utvrdiće se u skladu sa važećim propisima kao i na osnovu rezultata prethodnih i detaljnih analiza uticaja na životnu sredinu u fazi planiranja ili projektovanja.

Pri utvrđivanju kriterijuma za namenu površina Planom utvrditi obavezu preciznijeg određivanja lokacije za prostore na kojima su evidentirani objekti od interesa za zaštitu i ustanoviti obavezu definisanja zaštićene okoline evidentiranih nepokretnih kulturnih dobara, naročito onih od izuzetnog ili velikog značaja, ali i spomenika kulture (prema Zakonu o zaštititi životne sredine i Zakonu o zaštiti kulturnih dobara - Sl. list SRS br. 28/77 i 34/81), a do tada rezervisati prostor.

Vazdušni snimak centra jasno prikazuje njegovu strukturu

1. SMERNICE TERITORIJALNE ORGANIZACIJE I PROSTORNE INTEGRACIJE OPŠTINE SUBOTICA U DECENTRALIZOVANOJ AP VOJVODINI ODNOSNO REPUBLICI SRBIJI

1.1. ZNAČENJE PLANA I IMPLEMENTACIJA

Prostorni plan opštine Subotica (u daljem tekstu Plan) predstavlja razvojno-strateški planski dokument za područje opštine Subotica u njenim administrativnim granicama 2007. godine, i to za planski period do 2018. godine, sa prioritetima za ostvarenje do 2011. godine.

Plan predstavlja planski i pravni osnov za izradu urbanističkih planova i projekata, kao i za izdavanje Akta o urbanističkim uslovima na području za koje nije predviđena izrada urbanističkog plana, a u skladu sa pravilima građenja utvrđenim u ovom Planu.

Plan predstavlja obavezu za sve nadležne opštinske organe i javna preduzeća, kao i za pojedinačne investitore, u onom delu u kome su definisana precizna planska rešenja, pravila i propozicije. Prioriteti do 2011. godine predstavljaju neposrednu odgovornost ostvarenja za sve organe i organizacije navedene u ovom poglavlju. Deo Plana u kome su definisane politike i smernice predstavlja strateški okvir i generalna uputstva za ekonomski i socijalni razvoj, te je podložan daljem preciziranju, kao i eventualnom preispitivanju u skladu sa tekućim politikama u Opštini.

Svi planski dokumenti u daljem postupku planiranja moraju da budu usaglašeni sa Planom – i to u pogledu preciziranih planskih rešenja, regionalne i opštinske infrastrukture i konkretnih pokazatelja, tamo gde su definisani, kao i preciziranih uslova zaštite i drugih pravila utvrđenih ovim Planom.

Generalni plan Subotice, usvojen 2006. godine, je u skladu sa rešenjima ovog plana.

Plan će biti podvrgnut stalnoj kontroli sprovođenja (postplanski monitoring) u odnosu na aktivnosti u prostoru Opštine i eventualnu potrebu odstupanja, kao i u odnosu na moguće promene u zakonodavnom,

ekonomskom i socijalnom sistemu Opštine i Republike Srbije. U slučaju opravdanih i argumentovanih razloga vršiće se izmene i dopune ovog Plana, a revizija će se vršiti najkasnije 10 godina od usvajanja Plana.

Na području plana, nadležna opštinska uprava, odnoosno nadležno ministarstvo za poslove urbanizma izdaje Akt o urbanističkim uslovima, za uređenje i građenje objekta unutar prostora gde za to ima elemenata u Planu, u skladu sa Zakonom je to predviđeno, a u skladu sa odredbama zakona koji se odnose na implementaciju planskih rešenja i propozicija iz ovog plana.

Realizacija prioritetnih planskih rešenja do 2011. godine oslonjena je na postojeći sistem institucija u Opštini i Republici, te podrazumeva utvrđivanje Ugovora o implementaciji o prihvatanju obaveza i odgovornosti za njihovo sprovođenje.

1.2. ZADACI REGIONALNE INTEGRACIJE

U periodu do planskog horizonta ovog plana očekuje se intezivan razvoj AP Vojvodine, u u skladu sa rešenjima novog Ustava (2006), kao i intenzivna stabilizacija i prilagođavanje Republike Srbije normama i standardima Evropske unije. Među najznačajnijim normama ističu se decentralizacija i regionalizacija, odnosno prilagođavanje administrativno-teritorijalne organizacije Republike i Pokrajine, jačanje lokalnog i regionalnog nivoa odlučivanja i raspolaganja sredstvima za razvoj kao i intenzivno povezivanje na transgraničnoj i transregionalnoj osnovi.

U tom smislu očekuje se da Subotica potvrdi svoj status regionalnog centra i povrati status grada, a da se Opština funkcionalno poveže na regionalnoj osnovi sa susednim opštinama Bačka Topola, Mali Iđoš, Ada, Senta i Kanjiža, i drugim opštinama prema interesu, te tako formira funkcionalni region nivo NUTS 3 evropske nomeklature, a u okviru AP Vojvodine kao makroregiona Srbije nivoa NUTS 2. Prema istoj kategorizaciji na teritoriji opštine Subotica bi bilo formirano nekoliko manjih lokalnih zajednica odnosno zajednica sela grupisanih oko Bajmoka (NUTS 4), Čantavira (NUTS 4), Donjeg Tavankuta (NUTS 5) i Hajdukova (NUTS 5) – videti tematsku kartu mreža naselja. Udruživanje malih sela sa centrima zajednica sela ili sa gradom Subotica bi se vršilo po principu udruživanja na interesnoj, ekonomsko-funkcionalnoj osnovi: opština Subotica sa svojim regionalnim okruženjem će imati zadatak da samostalno (uz podršku AP Vojvodine i EU u kasnijoj fazi) rešava ekonomska i socijalna pitanja kao i pitanja ravoja sela i urbanih centara na svojoj teritoriji, samostalno ili integrišući se na široj regionalnoj osnovi. U zavisnosti od interesa susednih ili srodnih regiona u AP Vojvodini (Somborski, Kikindski i dr.) ili u Evropskoj uniji za rešavanjem zajedničkih ili srodnih problema vršiće se povezivanje preko određenih programa i projekata.

U fazi 2007-2013 opština Subotica može da računa na podršku Evropske unije preko projekata transgranične saradnje, Evroregiona DTKM, kao i preko okvirnog programa IPA (instrumenti pre pristupanja EU). Osim ovih, opština Subotica može da računa i na druge programe kao što su:

- Program podrške opštinama (MSP), koji ima za cilj da razvije kapacitete infrastrukture i stimuliše lokalni ekonomsko-socijalni razvoj
- Američki razvojni fond (ADF), koji pomaže opštinam u Vojvodini oko pristupanja razvojnim fondovima EU
- Program Svetske banke koji pod povoljnim uslovima kreditira velike razvojne projekte kapitalnih investicija

Evropska agencija za razvoj takođe podržava široki spektar programa koji stimulišu ekonomski razvoj bilo u oblasti poljoprivrede bilo u podršci razvoju malih i srednjih preduzeća kao posledice privatizacije. IPA program će se koristiti za unapređenje i razvoj poljoprivrede, infrastrukture, saobraćaja, zaštite kulturne i prirodne baštine, zaštite životne sredine i sl.

1.3. MODEL TERITORIJALNE ORGANIZACIJE OPŠTINE

Prema principima decentralizacije, usvojenim u novom Ustavu Republike Srbije, i prema deklarisanim principima decentralizacije AP Vojvodine može se očekivati i nova teritorijalna organizacija opštine Subotica. Prema ovom modelu lokalna vlast će biti približena stanovnicima naselja, gradskih i seoskih. Očekuje se da će velike opštine današnje Srbije i biti reorganizovane i decentralizovane, te da će se aktivirati manji centri oko kojih bi se grupisala seoska naselja na način kako je to predviđeno u ovom planu: (1) Subotica kao regionalni centar, centar većeg regiona ali i centar sa kojim je funkcionalno vezana grupa sela u prvom prstenu oko nje, (2) Čantavir, Bajmok, Donji Tavankut i Hajdukovo kao lokalni centri zajednice seoskih naselja, veći ali i manji.

Ovaj model predpostavlja postepenu decentralizaciju komunalnih sistema, javnih službi i administracije. Isto tako ovaj model pretpostavlja veće aktiviranje lokalnog stanovništva na pokretanju i realizaciji razvojnih projekata uz primenu principa privatno-javnog partnerstva. Uvećanje prava imovine opštine će svakako pospešiti ekonomsku moć ovako decentralizovane opštine. Ovaj model predstavlja:

- Definisanje Subotice kao regionalnog centra povezanog sa manjim urbanim centrima, sedištima susednih opština sa kojima je u funkcionalnoj vezi (nivo NUTS 3)[12]. Istovremeno Subotica, će biti i funkcionalni centar za nekoliko sela u neposrednom funkcionalnom okruženju.
- Definisanje sistema 4 zajednice sela oko manjih centara zajednice sela (Hajdukovo i Donji Tavankut kao manji- NUTS 5 i Čantavir i Bajmok kao veći – NUTS 4).
- Dalje povezivanje Subotice na širem regionalnom nivou, prema ekonomskim, kulturnim i drugim interesima.

Tabela 26: Preporuke za reorganizaciju javnih službi

FUNKCIJE	NIVO REGIONALNOG CENTRA	NIVO CENTRA ZAJEDNICE SELA	SELA
Zdravstvena zaštita			
1. Opšta bolnica	x		
2. Dom zdravlja		x	xx
3. Ambulanta			x
4. Apoteke		x	x*
5. Veterinarska služba		x	x^{o}
Obrazovanje			
1. Osnovno obrazovanje I-IV razred		x	
2. V-IX razred		x	
3. Srednje obrazovanje	x		
4. Učenički domovi	x		
Socijalna zaštita			
1. Domovi za decu bez roditeljskog staranja	x		
2. Domovi za stare	x	xx	
3. Centri za socijalni rad	x		
4. Dnevni boravak za decu sa posebnim potrebama	x	xx	
Kultura			
1. Dom kulture		x	xx
2. Kulturni centar	x		
3. Biblioteka	x	x	xx
4. Lokalni muzej	x		
5. Galerija	x	xx	
6. Dom za omladinu	x	xx	
Sport i rekreacija			
1. Otvoreni tereni za razne sportove	x	x	x*
2. Otvoreni tereni višeg ranga	x	xx	
3. Pokrivene sportske hale	x		
4. Manji objekti za rekreaciju	x	x	xx

Objašnjenje znakova:
x - obavezno
xx - prema mogućnosti zajednice sela ili seoske opštine
x* - obavezno u centru zajednice sela, a u selu prema mogućnosti
x^{o} - u onim selima gde je to neophodno

Realizacija napred navedenih planskih rešenja zahteva sledeće:

A) Ekonomsko-finansijske mere
- finansijsku podršku Pokrajine za ostvarenje eventualnenove teritorijalne organizacije;
- finansijska sredstva opštine neophodna za reorganizaciju službi;
- podršku decentralizaciji određenim fiskalnim i poreskim instrumentima, olakšicama i podsticajima;

B) Organizacione mere
- izrada Studije mogućnosti regionalnog povezivanja opštine Subotica sa susedima;

[12] **Očekuje se da će AP Vojvodina imati 7-8 takvih gradskih okruga, prema analizama PPRS: Subotica, Sombor, Sremska Mitrovica, Novi Sad, Kikinda, Zrenjanin, Vršac, Vrbas**

- organizaciona i edukativna podrška Vlade Republike Srbije odnosno AP Vojvodine po pitanju decentralizacije;
- formiranje međuopštinskih radnih tela;

V) Pravne mere i instrumenti

- donošenje novog Zakona o teritorijalnoj organizaciji Srbije;
- donošenje potrebnih odluka i akata u Opštini oko decentralizacije uprave i službi;
- sporazum seoskih naselja o interesnom udruživanju u zajednicu sela

G) Nove politike

- komunalna politika na novim osnovama decentralizacije;
- socijalna politika na principima decentralizacije;
- zemljišna politika u skladu sa novim nadležnostima.

1.4. UNAPREĐENJE UPRAVLJANJA PROSTORNIM RAZVOJEM OPŠTINE SUBOTICA

Upravljanje prostornim razvojem veće teritorijalne jedinice (opština, okrug i sl.) danas zahteva savremen pristup koji se zasniva na:

- demokratskom učešću svih aktera u datom prostoru;
- usavršenoj organizaciji službi za uređenje prostora (kvalitetna horizontalna koordinacija i sinhronizacija);
- tehnološkoj unapređenosti i međuzavisnosti svih komunalnih sistema i građana;
- političkom delovanju koje ima sve osobine jake političke volje da se prostor unapređuje i štiti, i velike političke odgovornosti kod rešavanja prostornih problema (bespravna gradnja, uzurpacija zemljišta, neuredan i zapušten prostor u naselju i duž puteva, komunalni problemi, estetika grada i sl.)

Demokratsko učešće građana i razvoj partnerstva

Radi usavršavanja modela uključivanja građana, neprofitnih organizacija i ostalih aktera u proces prostornog razvoja (današnje) opštine Subotica potrebno je:

- precizirati i pravno utvrditi (odlukom SO) prava i način uključivanja svih zainteresovanih aktera u postupak planiranja i donošenja odluka o prostornom razvoju opštine Subotica i sela sa njihovim atarima, a na osnovama relevantnih zakona (o planiranju i građenju, o lokalnoj samoupravi);
- određivanje finansijskih, tehničkih i organizacionih instrumenata za uključivanje svih aktera u proces prostornog i urbanističkog planiranja;
- utvrditi poziciju i prava neprofitnih (nevladinih) organizacija u postupku planiranja i donošenja odluka a na osnovu važećeg Zakona o nevladinim organizacijama;
- obaviti neophodnu edukaciju građana o njihovim pravima i načinu uključivanja u postupak planiranja i donošenja odluka;
- omogućiti permanentno i pravovremeno informisanje o svim akcijama koje utiču na prostorni razvoj opštine i naselja.

Organizacija službi i organizacija

Službe i organizacije nadležne za prostorni razvoj Opštine biće organizovane na novim savremenim osnovama i principima. Ovo obuhvata:

- povezivanje i horizontalnu i vertikalnu koordinaciju svih opštinskih službi i organizacija (javnih preduzeća) koja se bave prostornim razvojem Opštine i njenih naselja;
- sinhronizaciju svih aktivnosti prostornog razvoja zasnovanu na jedinstvenom informacionom sistemu i programiranju aktivnosti prostornog razvoja i uređenja;
- uvođenje jedinstvenog informacionog sistema (GIS) koji će da sadrži i dinamički prati sve informacije koje se tiču prostora i prostornog razvoja;
- formiranje "banke lokacija" i rezervi zemljišta u budućem vlasništvu Opštine;
- uključivanje (buduće) opštine u tržište građevinskim zemljištem i precizno programiranje prostornog razvoja;
- osnivanje javno-privatnih konzorcijuma za izgradnju ili obnovu pojedinih delova Subotice ili većih kompleksa u ruralnom zaleđu;
- unapređenje i dorada zemljišne politike radi boljeg korišćenja sredstava od građevinskog zemljišta;
- organizovano angažovanje finansijskih institucija u realizaciji akcija prostornog razvoja (građenje, obnova, uređenje i sl.).

Tehnološko usavršavanje

Deo opštinske uprave nadležne za prostorni razvoj opštine biće oslonjen na savremene e-modalitete kao moćnom razvojnom resursu. Ovo obuhvata:

- organizaciju i funkcionisanje Interneta (eksterno) i Intraneta (interno) za poslove uređenja zemljišta, planiranja, građenja i sl.;

- aktivnu komunikaciju svih aktera na prostornom razvoju na različitim nivoima (privrednici, investitori, građani, i dr.);
- otvoren pristup "banci podataka" i "banci lokacija" kao i programu uređenja zemljišta;
- obaveštavanje javnosti i stalna komunikacija na relaciji građanin-uprava (web site);
- izvršavanje neophodne edukacije i stalnog obaveštavanja javnosti (eksperimentalni projekti u svim naseljima);

Usavršavanje političke odgovornosti

Ovaj sve značajniji segment od koga, u velikoj meri zavisi kvalitet prostornog razvoja, zahteva sledeće:

- stalnu edukaciju lokalne uprave o poslovima iz oblasti prostornog razvoja radi smanjenja "administrativne krutosti" i povećanje "podsticajnog faktora u investiranju" na drugoj strani;
- transparentan sistem odlučivanja na forumima gde se donose odluke o prostornom razvoju;
- redovno izveštavanje skupštine opštine o stanju i problemima prostornog razvoja opštine i kontrola izvršenja uloge vlasti u postupku prostornog razvoja i problema koji su evidentirani;
- rigorozna kontrola i ažurno reagovanje na sve negativne pojave u prostoru uz sistem sankcionisanja ovih prospusta pojedinaca, službi i organa.

1.5. SMERNICE ZA DALJU PLANSKU RAZRADU PLANA

U prvoj fazi (opština Subotica prema važećoj administrativno-teritiorijalnoj organizaciji), razrada ovog Plana i dalje planiranje će se vršiti na sledeći način:

Na nivou opštine Subotica:

- trajnim praćenjem tema i problema zaštite, uređenja i razvoja prostora Opštine i redovnim izveštavanjem Skupštine Opštine;
- formiranje "banke podataka" i "banke lokacija" kao i metabaze podataka u GIS sistemu;
- definisanje Ugovora o implementaciji za prioritetna rešenja do 2011. godine i praćenje njegovog ostvarenja;
- uspostavljanje trajne saradnje sa susednim opštinama;
- prema potrebi, pokretanje inicijative za izmenu i dopunu ovog Plana.

Na nivou pojedinačnog naselja sa pripadajućim atarom:

- praćenje ostvarenja Generalnog plana Subotica-Palić do 2020 i važeće urbanističke dokumentacije – preispitanih urbanističkih planova u skladu sa Zakonom (Generalni plan za Bajmok, i Regulacioni planovi za Novi Žednik, Bačke Vinograde i Kelebiju i prema potrebi pokretanje inicijative za njihovu izmenu i dopunu, prioritetno za Bajmok
- izrada Planova generalne regulacije za Čantavir, Donji Tavankut i Hajdukovo kojim bi se regulisao razvoj i uređenje budućih centara zajednice sela i drugih većih seoskih naselja;
- Izrada odgovarajućih urbanističkih planova za sva ostala naselja prema potrebama i dinamici građenja
- utvrđivanje Odluke o određivanju granica građevinskog područja za sva ostala naselja u Opštini. Ova akcija ima prioritet te će se sprovesti do kraja 2007. godine;
- izrada i izdavanje Akta o urbanističkim uslovima za građenje pojedinačnih objekata, na osnovu pravila građenja i uređenja zemljišta iz ovog Plana. Akt o urbanističkim uslovima će se raditi za potrebe građenja tamo gde se neće raditi urbanistički plan, ili će se izrađivati u kasnijoj fazi. a prema odredbama ovog Plana, kao i za energetske i značajne infrastrukturne objekte.
- Izrada Plana opšteg uređenja za prostor hidrositema Palićko-Omladinsko-Ludaško jezero (alternativna studija uređenja hidrosistema Palićko-Omladinsko-Ludaško jezero
- izrada Urbanističkih projekata prema rešenjima ovog Plana, a u skladu sa Zakonom.

2. PRAVILA GRAĐENJA I UREĐENJA ZEMLJIŠTA NA TERTORIJI OPŠTINE SUBOTICA

Smernice planske razrade i pravila korišćenja zemljišta (pravila i propozicije)

2.1. OSNOVNA KONCEPCIJA NAMENE ZEMLJIŠTA

Iz Prostornog plana Republike Srbije uvažavaju se preporuke koje se odnose na očuvanje /obnavljanje salaša i malih sela, povećanje površine pod šumama, pažnjiv odnos prema poljoprivrednom zemljištu kao i ograničavanje širenja građevinskog zemljišta (do 5% max).

U celini se prihvataju rešenja iz Prostornog plana za zaštićena prirodna dobra: Specijalnog rezervata prirode “Ludaško jezero”, “Selevenjske pustare”, predela izuzetnih odlika “Subotička peščara ”, i smernice Strategije prostornog razvoja opštine Subotice koje se odnose na korišćenje zemljišta, posebno one koje isto uslovljavaju povezanošću sa značajnim infrastrukturnim pravcima.

Određuju se 4 osnovne kategorije korišćenja zemljišta (poljoprivredno, šumsko, vodno i građevinsko) i za njih se propisuju pravila korišćenja, na nivou ovog prostornog plana. U okviru istih se determinišu posebne zone zaštite koje predstavljaju izraziti javni interes u prostoru i unutar kojih se takođe propisuju pravila korišćenja zemljišta.

Za teritorije i granične zone koje nisu obuhvaćene administrativnim granicama opštine Subotice, a smatraju se kao deo budućeg Evroregiona, preporuka je da bi trebalo u celini uvažiti principe i režime korišćenja zemljišta date u ovom planu.

Za određivanje osnovnih kategorija korišćenja zemljišta na lokalnom nivou treba koristiti sledeće kriterijume:

šumska zona je ona koja je najmanje 80 % pokrivena šumom, drugim zelenim površinama ili kategorijama korišćenja zemljišta koje uključuju znatan vegetacioni pokrivač (parkovi, rekreativne zone, groblja, odbrana zemlje), javnim i površinama namenjenim saobraćaju;

zona intenzivne poljorivrede je ona koje je najmanje 80% pokrivena poljoprivrednim površinama, seoskim naseljima, javnim i površinama namenjenem saobraćaju i površinama pod šumom;

zona ekstenzivne poljoprivrede je ona koja je najmanje 80% pokrivena poljoprivrednim površinama, šumom, suburbanim rezidencijalnim sadržajima, ruralnim rezidencijalnim područjima, komercijalnim sadržajima, površinama za rekreaciju, javnim i površinama pod saobraćajom, prirodnim rezervatima i sl.;

urbane zone mogu sadržati sve ostale kategorije korišćenja zemljišta;

ruralne zone mogu sadržati one kategorije korišćenja zemljišta koje su u funkciji života i rada na selu; i

zona tehničkih sistema je najmanje 70% pokrivena infrastrukturom, javnim i površinama pod saobraćajem, površinama površinske i podzemne eksploatacije mineralnih i drugih sirovina, za odbranu, površinama za preradu ili odlaganje otpada.

2.2. PRAVILA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA U ZAŠTIĆENIM ZONAMA

Zone zaštite zaštićenih prirodnih dobara – režim korišćenja zemljišta u zoni zaštitezaštićenog prirodnog dobra sprovodi se na osnovu propisa relevantnih institucija;

Ekološki (zeleni) koridori – ekološki koridori ne smeju biti alocirani kao razvojna područja;

Kulturno-istorijsko nasleđe lokalnog značaja – režim korišćenja zemljišta za ovu zonu u celosti je isti kao i za opštinski nivo;

Područja određena ili pogodna za deponovanje otpada lokalnog značaja – u zoni namenjenoj ili pogodnoj za odlaganje otpada, zemljište se uređuje samo nakon naknadnih studija opravdanosti i analize uticaja na životnu sredinu, u skladu sa odgovarajućim zakonom. Lokacija ovog područja određuje se po posebnoj metodologiji, uvažavajući činjenicu da ni jedna deponija ili objekat za reciklažu otpada ne smeju biti izgrađeni:

- u zonama bogatim podzemnim vodama podložnim kontroli kvaliteta;
- na nestabilnim terenima;
- u zonama vodozahvata površinskih voda;
- u plavnim ili područjima ugroženim poplavama;
- bliže od 1000 m od zaštićenog prirodnog dobra;
- u ekološki osetljivim zonama i koridorima;
- u šumi;
- na visokoproduktivnom poljoprivrednom zemljištu;
- bliže od 1000 m od rekreacione zone;
- na zemljištu i užoj zoni sanitarne zaštite izvorišta za snabdevanje vodom za piće;
- na zemljištu na kome je najviši sezonski nivo podzemne vode 2m od dna deponije i terenima sa većom propustljivošću od 0,00001 cm/s;
- na manjoj udaljenosti od 500m od pojedinačnih kuća izvan naselja;
- na manjoj udaljenosti od 1500m od spomenika kulture ili zaštićenog prirodnog dobra;
- na manjoj udaljenosti od 2000m od zdravstvenih objekata za stacionarno lečenje, prirodnog lečilišta, prehrambene industrije;
- bliže od 1000 m od vojnih objekata ili površina.
- Redovno plavljena područja – zemljište u redovno plavljenim područjima ne može biti predviđeno za razvoj;
- Povremeno plavljena ili područja ugrožena poplavama – režim korišćenja zemljišta u povremeno plavljenim ili područjima ugroženim poplavama u planovima na subopštinskom nivou preuzima rešenja vodoprivredne osnove. Ovo zemljište može biti određeno za razvoj ukoliko to nije u suprotnosti sa vodoprivrednom osnovom;
- Šume se sade po posebnom programu sa primarnom funkcijom zaštite. Poljoprivredne površine ne smeju menjati namenu osim u šumu ili u drgu vrstu zelenih površina. Izuzetno se dozvoljava prenamena u skladu sa odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu;
- Radi uspostavljanja režima održivog korišćenja šumskog i poljoprivrednog zemljišta radiće se Plan za proglašavanje erozionih područja prema Zakonu o šumama;
- Područja namenjena odbrani – režim korišćenja zemljišta u područjima namenjenim odbrani zemlje propisan je u urbanističkom planovu na subopštinskom nivou;

- Područja ranjiva na okolinske ekcese i hazarde – režim korišćenja zemljišta u ovim područjima mora biti usklađen sa rešenjima ovog plana i urbanističkih planova na subopštinskom nivou;
- Istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina može se vršiti samo prema Zakonu o geološkim istraživanjima, Zakona o rudarstvu, pribavljenim urbanističkim uslovima iz saglasnost nadležnog Ministarstva i Pokrajinskog sekretarijata za energetiku i mineralne sirovine;
- Područja seoskih groblja – za područja seoskih grobalja, u cilju racionalnog korišćenja prostora, pojedinačno treba da se sagleda mogućnost optimalnog proširenja postojećih grobalja. U suprotnom, potrebno je da se pokrene istraživanje lokacija za nova groblja potrebnog kapaciteta;
- Svi objekti u funkciji upotrebe i razvoja poljoprivrednog, šumskog i vodnog zemljišta, kao i razvoja putne privrede mogu da se grade samo u skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, Zakonom o šumama, Zakonom o vodama i Zakonom o putevima, odnosno u skladu sa Pravilima građenja za područje opštine Subotica koji su sastavni deo ovog Plana i uslovima i postupku izdavanja akta o urbanističkim uslovima za objekte za koje odobrenje za izgradnju izdaje opštinska uprava.

2.3. PRINCIPI I PRAVILA GRAĐENJA I UREĐENJA PROSTORA OPŠTINE SUBOTICE

Prostornim planom definišu se principi, pravila građenja i uređenja i to:

- radi regulisanja građenja na poljoprivrednom, vodnom i šumskom zemljištu,
- radi regulisanja građenja u građevinskom reonu onih naselja za koja trenutno ne postoje urbanistički planovi, a njihova izrada nije ni u prioritetima,
- kao smernice pri izradi urbanističkih planova.

Utvrđeni principi i pravila su osnov za izradu i izdavanje Akta o urbanističkim uslovima za :

- građenje na poljoprivrednom , vodnom, šumskom zemljištu i postojećem građevinskom zemljištu u ataru onih objekata i sadržaja koji su dozvoljeni Planom i za koje nije predviđena izrada urbanističkog plana.
- građenje unutar građevinskih reona naseljenih mesta i za koja nisu doneti urbanistički planovi , za objekte i sadržaje za koje su ovim planom utvrđena opšta pravila građenja i uređenja , do donošenja odgovarajćih urbanističkih planova u skladu sa utvrđenim prioritetima njihove izrade.

Za sve slučajeve koji se ne mogu podvesti pod Pravila utvrđena Prostornim planom primenjuju se oredbe Pravilnika o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji i sadržini, uslovima i postupku izdavanja akta o urbanističkim uslovima za objekte za koje odobrenje izdaje opštinska, odnosno gradska uprava (”Službeni glasnik RS”, broj 75/2003).

2.3.1. Poljoprivredno zemljište

Poljoprivredno zemljište se koristi za poljoprivrednu proizvodnju i ne može se koristiti u druge svrhe osim u slučajevima i pod uslovima utvrđenim Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, Prostornim planom opštine i urbanističkim planovima, kao i Osnovama zaštite, korišćenja i uređenja poljoprivrednog zemljišta.

Osnovni principi:

Vodeći računa o osnovnim principima zaštite poljoprivrednog zemljišta, na poljoprivrednom zemljištu se mogu graditi:

- Objekti u funkciji poljoprivrede i to:

a) objekti u funkciji poljoprivrede i poljoprivredne proizvodnje (ekonomski, pomoćni, poslovni, mini farme)

b) poljoprivredna domaćinstva –salaši

- objekti infrastrukture (i tada se preporučuje zemljište niže bonitetne klase),
- komunalni objekti
- prostori i objekti za eksploataciju mineralnih sirovina
- proširenje građevinskog područja, i to najviše do 5% ukoliko je to planom predviđeno.

objekti u funkciji poljoprivrede i poljoprivredne proizvodnje (poslovni, ekonomski, pomoćni, mini farme)

Poljoprivrednim objektima smatraju se objekti namenjeni ratarskoj, stočarskoj, povrtarskoj, voćarsko-vinogradarskoj , ribnjačkoj i ostalim vidovima poljoprivredne proizvodnje.

- Poslovni objekti u funkciji poljoprivrede, objekti namenjeni za smeštaj poljoprivredne mehanizacije i skladištenje poljoprivrednih proizvoda

Ovim objektima smatraju se objekti za smeštaj svih vidova poljoprivredne mehanizacije, objekti za skladištenje, sušenje i čuvanje pljoprivrednih proizvoda, đubriva i dr. repromaterijala, kao i drugi slični objekti u funkciji poljoprivredne proizvodnje (poljoprivredne ekonomije, mašinski park i sl.).

Objektima za smeštaj poljoprivredne mehanizacije smatraju se zatvoreni prostori i nadstrešnice u kojima se smešta mehanizacija (vozila, mašine, priključni uređaji i dr.), kao i poljoprivredni alati i oprema radi čuvanja i održavanja.

Objektima za skladištenje pljoprivrednih proizvoda i reprematerijala smatraju se sve vrste skladišta (poluotvorene i zatvorene hale, nadstrešnice, silosi, trapovi, podna skladišta, hladnjače i dr.).

Dozvoljena je izgradnja navedenih objekata uz primenu higijensko-tehničkih, ekoloških, protivpožarnih i drugih uslova i uz potrebnu infrastrukturnu opremljenost: pristupni put, elektroinstalacije, eventualno i sanitarna voda, vodonepropusna septička jama i dr.

Minimalna parcela na kojoj se mogu organizovati objekti je 1,0 ha, ili se zadržava postojeća, poštujući propisane uslove Zakona o poljoprivrednom zemljištu.

Maksimalna spratnost poslovnih objekata – P+Pk (prizemlje+potkrovlje), dok je

maksimalna spratnost objekata namenjenih za smeštaj poljoprivredne mehanizacije i skladištenje poljoprivrednih proizvoda P (prizemlje) s im da se dozoljava izgradnja podrumske etaže.

Najveći dozoljeni stepen zauzetosti je 30 %.

Najveći dozvoljeni stepen izgrađenosti je 0,40.

Za parcele veće od 1.0 ha stepen zauzetosti i izgrađenosti računaće se kao za površine parcele od 1.0 ha.

Minimalna udaljenost ovih objekata od granice susedne parcele je 5,0 m, od državnog puta I reda (magistralnog puta) je 20,0 m, a od državnog puta II reda (regionalnog puta) je 10,0 m.

Parcele se mogu ograđivati transparentnom ogradom visine maksimalno 2,2 m. Ograda i stubovi ograde se postavljaju na udaljenosti od minimum 1,0 m od međne linije.

Osim opštih pravila građenja i uređenja utvrđenih ovim Planom za navedene objekte, pravila građenja i uređenja se utvrđuju i na osnovu:

- Urbanističkog projekta koji će se izraditi za svaki pojedini slučaj,
- Pravilnika o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji i sadržini,uslovima i postupku izdavanja Akta o urbanističkim uslovima za objekteza koje odobrenje za izgradnju izdaje opštinska, odnosno gradska uprava ("Sl.glasnik RS", br.75/2003).

Pravila izgradnje objekata – mini farme

Termin mini stočna farma odnosi se na objekte koji su manji od minimalnog kapaciteta objekata navedenih u tačkama (6) do (10) u listi II Uredbe o utvrđivanju projekata za koje je obavezna procena uticaja i Lista projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu (SL. glasnik RS br. 84/2005).

Formiranje novih kompleksa i izgradnja objekata mini farmi vršiće se na osnovu Urbanističkih projekata.

Za farme većeg kapaciteta obavezna je izrada Studije o proceni uticaja na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/2004) uz izradu Urbanističkog projekta planirane izgradnje...

Za objekte za intezivan uzgoj živine, svinja ili goveda sa kapacitetom preko ;

- 85 000 mesta za proizvodnju brojlera
- 60 000 mesta za kokoške i/ ili ćurke
-3000 mesta za proizvodnju svinja (-preko 30 kg težine)
- 900 mesta za krmače uključujući i prasad do 30 kg težine
-350 mesta za goveda

propisuje se obaveza izrade Plana detaljne regulacije.

Dozvoljeni maksimalni kapaciteti mini farmi u skladu sa namenom:

<u>Objekti za intezivan uzgoj i držanje živine :</u>

- Kapaciteta do 1000 mesta za brojlere
- Kapaciteta do 500 mesta za kokoške nosilje
- Kapaciteta do 500 mesta za kokoške mlade nosilje
- Kapaciteta do 500 mesta za tovnu perad
- Kapaciteta do 200 mesta za tovne ćurke

<u>Objekti za intezivan uzgoj goveda :</u>

- Kapaciteta do 50 mesta za goveda
- Kapaciteta do 50 mesta za telad

<u>Objekti za intezivan uzgoj svinja :</u>

- Kapaciteta do 100 mesta za tovne svinje preko 30 kg težine
- Kapaciteta do 100 mesta zakrmače uključujući i njihove mlade (do 30 kg težine)
- Kapaciteta do 200 mesta za prasad (od 10 do 30 kg kg težine)

<u>Objekti za intezivan uzgoj životinja sa plemenitim krznom :</u>

- Kapaciteta do 300 mesta za životinje sa plemenitim krznom

<u>Objekti za intezivan uzgoj mešovitog sastava :</u>

- Mešoviti sastav da broj mesta nije dostignut, ali da zbir procentualnog udela iskorištenosti mesta dostiže vrednost 100

<u>Intezivan uzgoj riba:</u>

Kapaciteta do 2 t godišnje

<u>Intezivan uzgoj nojeva i dr...</u>

- prema veličini lokacije

Dozvoljene vrste objekata u okviru mini farmi:

- Ekonomsko-proizvodni objekti u zavisnosti od vrste proizvodnje su:
- osnovni objekat za određenu proizvodnju stočarskih proizvoda,
- objekti ili prostorije za smeštaj, čuvanje i doradu stočne hrane,
- objekti za prikupljanje i uskladištenje otpadnih materijala,
- objekti ili uređaje za utovar i istovar žive stoke (po potrebi).

U slučaju kada se ne predviđa stalni boravak vlasnika i porodice na farmi, stambeni objekat se zamenjuje odgovarajućom prostorijom za privremeni boravak.

- Minimalna veličina parcele za izgradnju pojedinih mini farmi je 1.0 ha. Građenje mini farme može se odobriti i na parceli manjoj od 1.0 ha ukoliko se u neposrednoj blizini poljoprivrednog domaćinstva nalazi poljoprivredno zemljište vlasnika
- Kraća strana parcele za ovakvu vrstu izgradnje mora imati širinu najmanje 20,0 m.
- najveći dozvoljeni stepen zauzetosti je 30%. Za parcele veće od 1.0 ha stepen zauzetosti i izgrađenosti računaće se kao za površine parcele od 1.0 ha.
- najveći dozvoljeni stepen izgrađenosti je 0,60,
- Maksimalna dozvoljena spratnost objekta je: P+Pk- (prizemlje+potkrovlje),
- Max. visina objekta je 8,0 m.
- ekonomsko proizvodne objekte izvesti u svemu prema propisima za određenu namenu u skladu sa izabranim tehnološkim rešenjem.
- pravila građenja za stambeni objekat u okviru mini farmi identična su pravilima datim za stambeni objekat u okviru poljoprivrednog domaćinstva.
- Ukoliko se na lokaciji grade farme za intenzivan uzgoj stoke , udaljenost od građevinskog reona, sportsko rekreativnih i drugih javnih kompleksa mora biti preko 1000 m .

Farma mora biti snabdevena dovoljnom količinom vode za piće iz javnog vodovoda ili sopstvenog bunara, koja mora biti kontrolisana i mora da ispunjava standarde propisane za pijaću vodu.

Za pranje objekata i puteva može se koristiti i voda koja ne ispunjava propisane standarde za pijaću vodu.

Odvođenje otpadnih voda vršiće se tako što će se:

- atmosferske vode ulivati u kanalizaciju ili u prirodni recipijent bez prečišćavanja,
- otpadne vode koje nastaju tokom proizvodnog procesa ili pranja objekata i opreme obavezno sakupljati u vodonepropusne ispuste i prečišćavati pre ispuštanja u prirodne recipijente;
- odvod otpadne vode na obradive površine mora biti u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita životne sredine;
- fekalne vode sakupljati u odvojene septičke jame ili ispuštati u kanalizaciju.

Prostor za odlaganje i zbrinjavanje stajskog đubriva iz objekta mora biti smešten, odnosno izgrađen tako da se spreči zagađivanje okoline i širenje uzročnika zaraznih bolesti životinja i ljudi, nasuprot pravcu glavnih vetrova i mora da bude udaljen najmanje 50 metara od objekta za uzgoj životinja.

Ribnjaci

Za izgradnju odnosno rekonstrukciju ribnjaka na poljoprivrednom zemljištu potrebni su saglasnost Ministarstva za poljoprivredu i Vodoprivredni uslovi od Javno vodoprivrednog preduzeća Vode Vojvodine uz sledeće osnovne tehničke uslove:

- granice ribnjaka moraju biti označene vidljivim oznakama,
- ribnjak mora da raspolaže uređajima za upuštanje i ispuštanje vode, uređajima za regulisanje nivoa vode, kao i uređajima koji sprečavaju prolaz riba, riblje mlađi i ikre u ili iz ribnjaka,
- ribnjak mora biti zaštićen od poplava;
- za uklanjanje smeća i štetnih otpadaka iz ribnjaka mora postojati uređeno mesto ili izgrađen tehnički uređaj, koji onemogućava zagađenje ribnjaka i njegove okoline;
- ukoliko je moguće ribnjak treba da je ograđen.
- otvroreno freatsko okno ne može da se koristi za ribnjak

Objekti za gajenje pečuraka i puževa

Izgradnja ovakvih objekata je usmerena na manje kvalitetnom zemljištu, a u skladu sa normama i pravilnicima koji regulišu ovu oblast.

Minimalna parcela kompleksa je 1.0 ha, ili se zadržava postojeća parcela, poštujući propisane uslove Zakona o poljoprivrednom zemljiištu.

Maksimalni stepen zauzetosti parcele je 30%. Za parcele veće od 1.0 ha stepen zauzetosti i izgrađenosti računaće se kao za površine parcele od 1.0 ha.

Minimalna udaljenost objekta od susednih parcela je 5,0 m.

Maksimalna spratnost objekta je P+Pk, sa izgradnjom podruma, ukoliko to hidrološki uslovi dozvoljavaju.

Parcele se mogu ograđivati transparentnom ili punom ogradom, visine maksimalno 2,2 m. Ograda i stubovi ograde se postavljaju na udaljenosti od minimum 1,0 m od međne linije.

Kompleks, mora biti minimalno komunalno opremljen: pristupni put, sanitarna voda, elektroinstalacije i vodonepropusna septička jama.

Objekti za potrebe gajenja i prikazivanja starih autohtonih sorti biljnih kultura i rasa domaćih životinja

Ovakvi objekti se mogu formirati po principu salaša.

Minimalna parcela kompleksa je 1,0 ha, ili se zadržava postojeća parcela, poštujući propisane uslove Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Maksimalni stepen zauzetosti parcele je 30%. Za parcele veće od 1.0 ha stepen zauzetosti i izgrađenosti računaće se kao za površine parcele od 1.0 ha.

Minimalna udaljenost objekata od susednih parcela je 5,0 m.

Maksimalna spratnost objekata je P+Pk, sa izgradnjom podruma, ukoliko to hidrološki uslovi dozvoljavaju.

Parcele se mogu ograđivati transparentnom ogradom visine maksimalno 2.20 m. Ograda i stubovi ograde se postavljaju na udaljenosti od minimum 1,0 m od međne linije.

Kompleks mora biti minimalno komunalno opremljen: pristupni put, sanitarna voda, elektroinstalacije, vodonepropusna septička jama i dr.

Vinogradarske i voćarske kuće

Na parcelama za voćnjak ili vinograd moguća je izgradnja vinogradarskih kućica.

Površina novih parcela, na kojima će se graditi voćarsko-vinogradarski objekti, iznosi min. 2500 m2,

- najmanje 70% površine parcele mora se koristiti kao voćnjak ili vinograd,

Minimalna udaljenost od granice susedne parcele su 2.0 m, a od susednog objekta 10 m.

Maksimalna spratnost objekta je P+Po sa podrumom (ukoliko to hidrotehnički uslovi dozvoljavaju).

Površina voćarsko-vinogradarskog objekta iznosi maks. 15,0m^2 (zatvoreni deo objekta).

Dozvoljena je izgradnja nadstrešnica, lođa, trema, pergola ispred i u sklopu objekta, s tim da tada ukupna površina objekta iznosi najviše 30 m^2

Visina objekta treba da je maks. 4,0m do slemena.

Osim izgradnje vinogradarskih kućica, bunara, poljskog nužnika, magacina za smeštaj voća i povrća i slično, ne dozvoljava se izgradnja bilo kakvih drugih objekata.

U voćarsko vinogradarskoj zoni ne dozvoljava se izgradnja objekata za stalno stanovanje.

Parcele se mogu ograđivati transparentnom ili živom ogradom visine 1,40 m.

U području atara u opštini u svim zonama dozvoljava se izgradnja pomoćnih objekata za poljoprivrednu proizvodnju (kućice za ostavu alata, voćarsko – vinogradarske, povrtarske, cvećarske, i dr. kućice)

Staklenici i plastenici

U cilju poboljšanja poljoprivredne proizvodnje na poljoprivrednom zemljištu je dozvoljena izgradnja ili postavljanje staklenika i plastenika.

Minimalna udaljelnost ovakvih objekata od međnih linija je minimalno 5,0 m.

Parcele se mogu ograđivati transparetnom ogradom visine maksimalno 2,2 m. Ograda i stubovi ograde se postavljaju na udaljenosti od miminim 1,0 m od međne linije.

b) Pravila za izgradnju objekata poljoprivrednih domaćinstava – salaša

Na poljoprivrednom zemljištu moguća je izgradnja objekata poljoprivrednih gazdinstava-salaša, koji sadrže objekte namenjene porodičnom stanovanju i objekte namenjene poljoprivrednoj proizvodnji.

Proizvodnja će se odvijati na posebno uređenom prostoru, što podrazumeva izdvajanje prostornih celina za baštu sa voćem i lozom, ekonomsko dvorište sa kapacitetima za smeštaj ratarskih kultura i mehanizacije, prostor za izgradnju objekata za smeštaj stoke sa uređenim delom za odlaganje stajnjaka, kao i prostor za izgradnju stambenog objekta, i dr.

Nije dozvoljena izgradnja stambenih objekata, bez izgradnje objekata poljoprivredne proizvodnje.

Uslovi za izbor lokacija namenjenih salašarskom vidu proizvodnje

Izgradnja salaša odnosno objekata poljoprivrednog domaćinstva dozvoljava se na parcelama individualnih poljoprivrednih proizvođača u vidu izgradnje novih salaša ili dogradnje i adaptacije postojećih salaša.

Ne dozvoljava se izgradnja novih salaša na prostorima koridora planiranih infrastrukturnih kapaciteta koji su definisani važećom prostorno planskom dokumentacijom, na prostorima specijalne namene i prostorima zaštićenih delova prirode i zaštićenih kulturnih dobara.

Prostornih organičenja u smislu maksimalne veličine površine angažovane za salašarsku proizvodnju nema.

Na jednoj građevinskoj parceli namenjenoj porodičnom stanovanju može biti sagrađen samo jedan stambeni objekat sa maksimum 2 stambene jedinice.

Pored stambenog objekta dozvoljena je izgradnja: objekata za smeštaj poljoprivredne mehanizacije, objekata za držanje i uzgoj stoke, objekata za preradu i skladištenje poljoprivrednih proizvoda, staklenika, kao i objekata z upotrebu u kulturne, rekreativne i uslužno ugostiteljske svrhe (ukoliko je salaš otvoren za javne posete), uz primenu važećih sanitarno-veterinarskih, higijensko-tehničkih, ekoloških, protivpožarnih i drugih uslova i neophodnu infrastrukturnu opremljenost parcele.

Ukoliko se na lokaciji grade objekti za robno-stočarsku proizvodnju (staje za uzgoj stoke), udaljenost od građevinskog rejona, sportsko-rekreativnih i drugih javnih kompleksa mora biti u skladu sa Zakonom i drugim pravilnicima koji regulišu ovu oblast.

Veličina parcele na kojoj se grade objekti poljoprivrednog domaćinstva treba da bude najmanje 40 puta veća od ukupne korisne površine prizemlja svih objekata koji postoje ili se planiraju na parceli.

Izuzetno dozvoljena je izgradnja objekata veće površine, ukoliko se u neposrednoj blizini (cca 500 m) poljoprivrednog domaćinstva – salaša nalazi poljoprivredno zemljište vlasnika.

- najmanja površina parcele u okviru poseda, a za ovakvu vrstu izgradnje iznosi 2500,0 m²,
- kraća strana parcele za ovakvu vrstu izgradnje mora imati širinu najmanje 20,0 m.
- maksimalna dozvoljena spratnost stambenog objekta je: Po+P+Pk (podrum+prizemlje + potkrovlje).
- Maksimalan gabarit stambenog objekta je 200 m^2.

Porodični stambeni objekti mogu imati podrumske ili suterenske prostorije ako ne postoje smetnje geotehničke ili hidrotehničke prirode.

- visina porodičnog stambenog objekta ne može preći 9,0 m.
- kota prizemlja objekata ne može biti niža od kote nivelete javnog ili pristupnog puta,
- kota poda prizemlja može biti najviše 1,20 m viša od nulte kote objekta.
- kod stambenih objekata koji će imati podrum ili suteren kotu prizemlja izraditi tako da se obezbedi pravilno provetravanje i osvetljavanje podrumskih odnosno suterenskih prostorija, pri čemu je minimum kote prizemlja 0,9 m iznad kote terena,
- udaljenost objekta u odnosu na bočne međne linije je min. 5,0 m.
- za porodični stambeni objekat koji ima indirektnu vezu sa javnim putem preko privatnog prolaza rastojanje između regulacione i građevinske linije utvrđuje se aktom o urbanističkim uslovima.
- za parkiranje vozila za sopstvene potrebe, vlasnici porodičnih stambenih objekata obezbeđuju prostor na sopstvenoj građevinskoj parceli, izvan površine javnog puta i to po pravilu – jedno parking ili garažno mesto na jedan stan, s tim da najmanje jedno vozilo bude smešteno u garaži.
- arhitekturu ovih objekata treba prilagoditi klimatskim uslovima i onim tradicionalnim elementima koji karakterišu gradnju Severne Bačke.
- građevinske parcele mogu se ograđivati zidanom ogradom do visine od 0.9 m ili transparentnom ogradom visine do 2.0 m
- zabranjuje se postavljanje teške, masivne i neprovidne ograde.
- građevinska parcela može se pregrađivati u funkcionalne celine (stambeni deo, ekonomski deo, ekonomski pristup, stambeni pristup, okućnica), ali visina unutrašnje ograde ne može biti veća od visine spoljnje ograde.
- u ekonomskom delu parcele ograde mogu biti od letava, pletene žice i sl. materijala s tim da visina unutrašnje ograde ne može biti viša od visine spoljne ograde.
- u okviru poljoprivrednog domaćinstva mogu se obavljati poslovno – proizvodne delatnosti, u prostorijama funkcionalno odeljenim od stambenog objekta u gabaritu jedinstvenog objekta (stambeno-poslovni objekat) ili u okviru zasebnog objekta na parceli,
- u gabaritu jedinstvenog objekta , površina dela objekta koji se može koristiti za poslovnu i proizvodnu delatnost je do max. 30 % bruto površine objekta.
- veličina poslovnog objekta u okviru poljoprivrednog domaćinstva može biti maksimalno iste veličine kao stambeni objekat.

Pravila za građenje ekonomskih objekata u okviru salaša

Ekonomski objekti su: stočne staje (živinarnici, svinjci, govedarnici, ovčarnici, kozarnici koji se koriste za potrebe domaćinstva), ispusti za stoku, đubrišne jame, poljski klozeti i dr. Uz stambeni objekat: letnja kuhinja, mlekara sanitarni propusnik, magacini hrane za sopstvenu upotrebu, pušnice, sušnice, koš, ambar, nadstrešnice za mašine i vozila, magacini hrane i objekti namenjeni ishrani stoke i dr.

- Spratnost ekonomskih objekata je: P - prizemlje. Izuzetno se dozvoljava izgradnja podruma.
- Međusobno rastojanje stambenog objekta i stočne staje je 15,00 m.
- Đubrište i poljski klozet moraju biti udaljeni od stambenog objekta, bunara najmanje 20,0 m.
- Prljavi objekti mogu se postavljati samo niz vetar u odnosu na čiste objekte.
- Ekonomski objekti (stočne staje, đubrišne jame, poljski klozeti) moraju biti udaljeni od stambenog objekta najmanje 20,0 m.
- Ako se ekonomski delovi susednih parcela neposredno graniče, rastojanje novih ekonomskih objekata od granice parcele ne može biti manje od 1,5 m.
- Ako se ekonomski deo jedne parcele neposredno graniči sa stambenim delom druge parcele onda je njihovo rastojanje 15,0 odnosno 20 m u zavisnosti od vrste ekonomskog objekta,

- Međusobna rastojanja ekonomskih objekata različite vrste zavise od organizacije ekonomskog dvorišta, s tim da se prljavi objekti mogu postavljati samo niz vetar u odnosu na čiste objekte,
- Pozicija ekonomskih objekata u odnosu na građevinsku liniju utvrđuje se Aktom o urbanističkim uslovima, primenom najmanjih dozvoljenih rastojanja utvrđenih opštim urbanističkim pravilima,
- Na parceli sa nagibom terena, u slučaju nove izgradnje, stambeno dvorište se postavlja na najvišoj koti,
- Najmanja širina pristupnog ekonomskog puta na parceli je 3m, a pristupnog stambenog puta 2,5 m,
- Ekonomsko dvorište se može postavljati uz javni put, a ekonomski objekti na građevinskoj liniji čije se rastojanje od regulacione linije utvrđuje opštim pravilima urbanističke regulacije, uvećanim za najmanje 3m zelenog pojasa.

Zone eksploatacije mineralnih sirovina

To su prostori, objekti i postrojenja koja služe za eksploataciju mineralnih sirovina (glina, šljunak, pesak, termalne vode, nafta, gas).

Prostori za ove namene planiraju se na osnovu Rešenja nadležnog Republičkog ministarstva za energetiku i Pokrajinskog sekretarijata za energetiku i mineralne sirovine.

Ukoliko se prostor za eksploataciju mineralnih sirovina nalazi na poljoprivrednom zemljištu, odobrenje za eksploataciju se mora pribaviti od Ministarstva za poljoprivredu.

Zabranjena je eksploatacija peska za komercijalne svrhe bez odobrene lokacije i saglasnosti nadležnih organa Opštine i Republike, kao i Republičkog zavoda za zaštitu prirode.

Za ove prostore radiće se i ogovarajuća urbanistička dokumentacija u skladu sa Zakonom.

2.3.1.1. Zone zaštite od negativnih uticaja poljoprivrede

Zaštitno odstojanje predstavlja najmanje odstojanje između izvora opasnosti i najbližeg stambenog ili drugog osetljivog objekta.Izvedeno na osnovu smernica Saveza Društava za čistoću Vazduha Jugoslavije (1987): "Zaštitna odstojanja između industrije i stambenih naselja". Po pravilu zaštitno odstojanje obezbeđuje se unutar granica privrednog objekta ili kompleksa.

Utvrđuju se sledeća minimalna zaštitna odstojanja:

1) između stambenih objekata i turističko-rekreativnih zona prema oranicama, odnosno plantažnim voćnjacima koji se intenzivno tretiraju veštačkim đubrivom i pesticidima od najmanje 800 metara;

2) u zaštitnom pojasu vodotoka od 10 m između granice poljoprivrednih parcela i obale vodotoka nije dozvoljeno korišćenje pesticida i veštačkih |đubriva; i

3) između granice kompleksa stočnih farmi i objekata u okruženju, i to:

- od stambenih zgrada, magistralnih puteva i rečnih tokova 200 m; i
- od izvorišta vodosnabdevanja 800 m;

s tim da se za objekte za intenzivan uzgoj i držanje domaćih životinja, navedenih u listi I i listi II zona zaštite određuje na osnovu Izveštaja o proceni uticaja postojećeg stanja, odnosno proceni uticaja projekata na životnu sredinu.

2.3.2. Vodno zemljište

Osnovni principi:

- Na vodnom zemljištu zabranjena je izgradnja.
- Dozvoljena je izuzetno u sledećim slučajevima :
- izgradnja objekata u funkciji vodoprivrede, održavanja vodotoka,
- izgradnja objekata infrastrukture u skladu sa prostornim ili urbanističkim planom,
- izgradnja objekata za nautiku, turizam i rekreaciju
- izgradnja objekata za eksploataciju rečnog materijala,

Za izgradnju objekata u vodnom zemljištu, na prostoru za koji se ne planira izrada urbanističkih planova, potrebna je izrada procene uticaja na životnu sredinu.

Pravila građenja i uređenja:

Vodno zemljište u zaštićenoj zoni vodotoka i kanala Dunav-Tisa-Dunav definisano je položajem regulacione linije nasipa ili obaloutvrde za regulisane delove korita, odnosno granicom vodnog zemljišta utvrđenom Zakonom o vodama za neregulisane delove korita, te se može koristiti kao pašnjačka površina.

Principi uređenja vodnog zemljišta definišu se prema nameni površina u pojedinim zonama i pribavljenim vodoprivrednim uslovima

Za delove zona koji su obrađeni - ili će biti obrađeni - kroz Planove detaljne regulacije, važiće pravila građenja i uređenja definisana tim planovima.

Za delove vodnog zemljišta na području opštine Subotica na kojima postoji nelegalna gradnja stambenih, vikend objekata ili objekata neke druge namene, lokalnoj upravi je ostavljena mogućnost legalizacije zatečenih

objekata, bez obaveze komunalnog opremanja i snošenja posledica rizika od poplava tih prostora, kao i mogućnost primene destimulativne ekonomske politike.

2.3.3. Šumsko zemljište

Osnovni principi:

Šumsko zemljište, kao dobro od opšteg interesa, koristi se za šumsku proizvodnju i ne može da se koristi u druge svrhe, osim u slučajevima i pod uslovima utvrđenim Zakonom o šumama :

- za izgradnju objekata u funkciji šumske privrede (objekti za održavanje i eksploataciju šuma),
- za izgradnju objekata infrastrukture,
- za izgradnju pristupnih saobraćajnih i parking površina,
- za izgradnju objekata u funkciji turizma (i lovnog turizma), sporta, rekreacije.

Pravila za izgradnju objekata:

- Veličina objekta max. 100m2 u osnovi bruto.
- Visina objekta do maksimalno P+1 (prizemlje i sprat);
- Materijali za izgradnju prilagođeni šumskom okruženju.

Za izgradnju svih objekata neophodna je izrada Urbanističkog projekta.

- Objekti sa otvorenom vatrom (ciglane, krečane) i postrojenja za mehaničku preradu drveća mogu se locirati (u skladu sa Zakonom o šumama), na udaljenosti većoj od 200 m od ivice šume.

Izgradnja planiranih turističkih, ugostiteljskih i zdravstvenih kompleksa, kao i objekata koji su u funkciji gajenja i lova divljači, proizvodnje i prikupljanja gljiva i lekovitog bilja i dr., gradiće se na osnovu odgovarajućeg urbanističkog plana ili akta o urbanističkim uslovima (zavisno od lokacije, odnosno složenosti kompleksa i kapaciteta objekata koji se grade).

Uslovi za unapređenje šumskog zemljišta i lovišta

Uređenje i opremanje lovišta i šumskog zemljišta će se vršiti u skladu sa lovnom i šumskom osnovom.

Izgradnja lovnih objekata će se vršiti u skladu sa lovnom osnovom registrovanih lovišta, kao i drugim propisima.

Fazanerije

Farme za proizvodnju fazanske divljači mogu se graditi u sklopu šumskog i poljoprivrednog zemljišta. Lokacije i objekti za ovu namenu moraju ispunjavati veterinarsko – sanitarne i druge uslove propisane za uzgoj ove vrste divljači. Spratnost objekata P-prizemlje.

U atarima se dozvoljava podizanje i postavljanje objekata za prihvat, negu i ishranu divljači tokom cele godine, kao i objekti za prehranjivanje tokom zimskog perioda.

2.3.4. Građevinsko zemljište

Osnovni principi:

Pravila uređenja i građenja utvrđena su i primenjuju se za:

Delove prostora van granica građevinskih reona naselja Subotica- Palić i naseljenih mesta na teritoriji opštine Subotica (atar)

- za građenje na postojećem građevinskom zemljištu koje je u skladu sa namenom površina utvrđenom Planom i za pojedinačne lokacije i komplekse na kojima se u skladu sa pravilima građenja i uređenja može odobriti izgradnja određenih objekata i sadržaja

- za građenje na prostorima- kompleksima i sadržajima van granica naselja za koje preispitani urbanistički planovi ne sadrže dovoljno elemenata –pravila građenja i uređenja u skladu sa važećim Zakonom o planiranju i izgradnji i Pravilnikom o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji ...., u vidu dopune tih pravila radi sticanja osnova za izdavanje Akta o urbanističkim uslovima i izradu Urbanističkog projekta za izgradnju određenih objekata i sadržaja

- za građenje na Planom definisanom novom građevinskom zemljištu – unutar utvrđenih namenskih zona i novih lokacija i sadržaja za složeniju i kompleksniju izgradnju (kao osnov i smernice za izradu urbanističkih planova i urbanističkih projekata)

Pravila građenja za delove prostora van granica naselja na teritoriji opštine Subotica donose se u cilju uređenja i organizacije prostora, racionalnog korišćenja i zaštite poljoprivrednog zemljišta, zaštite i unapređivanja životne sredine kao i obezbeđivanja potrebnog prostora za izgradnju objekata čiji lokacijski i funkcionalni zahtevi i karakteristike u pogledu korištenja opredeljuju njihovo smeštanje van granica građevinskih područja naseljenih mesta, u atar.

Pravila uređenja i građenja utvrđena su i primenjuju se za:

Građevinska područja naseljenih mesta

- za građenje unutar naseljenih mesta za koja nisu doneti urbanistički planovi i za koja su urbanistički planovi prestali da važe, a za koja je SO Subotica donela Odluku o određivanju granica građevinskih područja.

- za građenje unutar naseljenih mesta za koja su postojeći urbanistički planovi preispitani (Bajmok, Kelebija, Novi Žednik i Bački Vinogradi), u delovima pravila uređenja i građenja u tim Planovima koja ne sadrže dovoljno elemenata za primenu i sprovođenje prema odredbama važećeg Zakona o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS" br. 47/2003 34/2006), primenjivaće se pravila uređenja i građenja iz ovog Plana.

Pravila uređenja i građenja za naseljena mesta na teritoriji opštine Subotica definisana ovim Planom primenjivaće se do donošenja urbanističkih planova za ova naselja u skladu sa odredbama važećeg Zakona o planiranju i izgradnji, u definisanom procesu dalje razrade Prostornog plana i prema utvrđenim prioritetima u pogledu njihove izrade i donošenja.

Gradsko građevinsko područje

Pravila građenja za gradsko građevinsko područje su utvrđena Generalnim planom Subotica-Palić do 2020. ("Službeni list opštine Subotica" broj 16/2006, 17/2006 i 28/2006)

Gradnja u građevinskom reonu se može vršiti samo u skladu za urbanističkim planovima i urbanističkim projektima - u suprotnom će biti sankcionisana u skladu sa Zakonom.

Naročito su od uzurpacije bilo koje vrste zaštićeni objekti i prostori od javnog interesa i ni koji predstavljaju javno dobro.

Za izgradnju objekata na građevinskom zemljištu (zavisno od njihove namene i sadržaja) procena o neophodnosti izrade procene uticaja na životnu sredinu vršiće se putem resornog odeljenja Opštinske uprave, a u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu.

2.3.5. Pravila uređenja i građenja na građevinskom zemljištu

2.3.5.1. Građevinska područja naseljenih mesta

Uređenje i građenje na građevinskom zemljištu u građevinskim reonima naselja opštine Subotica odvijaće se prema uslovima utvrđenim odgovarajućim urbanističkim planovima planiranim da se izrade i donesu:

- Za naseljena mesta koja su prema Planom utvrđenoj prostornoj organizaciji opštine planirana da se oforme kao sistem 4 zajednice sela oko manjih centara zajednice sela – Bajmok, Čantavir, Donji Tavankut i Hajdukovo predviđena je izrada Plana generalne regulacije.

- Za ostala naseljena mesta opštine Subotica: Kelebija, Ljutovo, Mala Bosna, Mišićevo, Višnjevac, Dušanovo, Bikovo, Gornji Tavankut, Đurđin, Stari Žednik, Novi Žednik, Šupljak, i Bački Vinogradi prema prioritetima izrade, planirano je donošenje odgovarajućih urbanističkih ili regulacionih planova.

Do izrade urbanističkih planova, za uređenje i građenje prostora unutar postojećih građevinskih područja naseljenih mesta će se primenjivati:

Opšta pravila građenja i uređenja data ovim Prostornim planom i

i opšta pravila parcelacije i građenja utvrđena Pravinikom o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji i sadržini, uslovima i postupku izdavanja akta o urbanističkim uslovima za objekta za koje odobrenje za izgradnju izdaje opštinska, odnosno gradska uprava (u daljem tekstu: Pravilnik) («Službeni glasnik RS» broj 75/2003).

Pravila građenja:

U odnosu na veličinu, značaj i stepen razvijenosti naselja, uvažavajući organizaciju i uređenje naselja realizovano kroz spontani i usmereni urbani proces zacrtan ranijim urbanističkim planovima, a prema postojećem, odnosno planiranom načinu korišćenja prostora utvrđena je podela naseljskog prostora na urbanističke, odnosno namenske celine - zone:

- Stambena zona
- radna zona
- zona centra naselja
- sportsko-rekreativna zona
- zona zaštitnog zelenila
- zona komunalnih sadržaja

Vrsta i namena objekata koji se mogu graditi u zonama

Pravila za izgradnju objekata su definisana i grupisana kao skup pravila građenja za određenu vrstu i namenu objekata koji se mogu realizovati u zonama, u skladu sa kriterijumima za građenje, urbanističkim parametrima, kao i specifičnostima prema tipu naselja.

U okviru stambenih zona dozvoljena je gradnja objekata sledećih namena:

- porodičnih stambenih,
- porodičnih stambeno poslovnih i poslovno-stambenih,
- višeporodičnih stambenih, stambeno-poslovnih objekata (u naseljima u kojima je realizovano ili planirano višeporodično stanovanje u zoni naseljskog centra, mogu se u zoni stanovanja srednjih gustina u blokovima koji obodno tangiraju centar naselja graditi višeporodični stambeno-poslovni objekti kao pojedinačni objekti na parceli ili objekti u nizu ili bloku koji čine povezanu celinu usaglašenu sa objektima neposrednog okruženja, uz uslov obezbeđenja priključenja na javnu saobraćajnu i komunalnu infrastrukturnu mrežu u obimu koji predstavlja

preduslov za izgradnju objekata ove namene, kao i drugih uslova, a samo izuzetno u naseljima seoskog karaktera u zonama porodičnog stanovanja srednjih gustina obodom zone naseljskog centra)

- poslovnih,
- javnih objekata od opšteg interesa.

Svi navedeni objekti se mogu graditi kao:

- slobodnostojeći,
- u prekinutom nizu,
- u neprekinutom nizu,
- kao poluatrijumski (samo porodični stambeni objekti).

U rubnim delovima naseljenih mesta ruralnog karaktera – zoni porodičnog stanovanja malih gustina mogu se izuzetno uređivati i graditi poljoprivredna domaćinstva većih proizvodnih kapaciteta i poslovno - proizvodni objekti tipa male privrede (mini klanice, pogoni za preradu i skladištenje voća, povrća, proizvodno - zanatske radionice i dr.) uz uslov veličine građevinske parcele od min. 3000 m2. Za objekte ovog tipa uslovljava se izrada Urbanističkog projekta.

U okviru radnih zona dozvoljena je gradnja sledećih objekata:

- proizvodne i poslovne delatnosti
- objekti proizvodnog zanatstva,
- objekti male privrede,
- objekti čija je delatnost komplementarna privredi i u skladu sa važećim propisima.

Izgradnja poslovnih, manjih skladišnih i pratećih objekata u oformljenim radnim zonama i kompleksima može se vršiti na osnovu Akta o urbanističkim uslovima.

U radnim zonama koje su započele da se oformljuju koncentracijom objekata poslovnog, proizvodnog i skladišnog karaktera u delovima naselja koja su pogodna za ovu namenu, izgradnja objekata uslovljena je izradom Urbanističkog projekta.

Realizacija novih radnih zona i kompleksa u naseljima i objekata u okviru istih, vršiće se tek nakon izrade odgovarajućeg urbanističkog plana za to naseljeno mesto.

Za izgradnju, rekonstrukciju i/ili dogradnju objekata za koje se - u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu i Uredbom o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu – utvrdi obaveza izrade Studije o proceni uticaja na životnu sredinu, uslovljava se izrada Urbanističkog projekta.

Izgradnja novih, rekonstrukcija i/ili dogradnja postojećih objekata u oformljenim radnim zonama i kompleksima za koje nije utvrđena obaveza izrade Studije o proceni uticaja na životnu sredinu može se vršiti na osnovu Akta o urbanističkim uslovima.

U okviru zona centra naselja dozvoljena je gradnja sledećih objekata:

- poslovni objekat (poslovne, komercijalne namene)
- višeporodični stambeno-poslovni objekat
- javni objekat

Izgradnja objekata društvenog centra i objekata centralnih sadržaja može se ostvariti samo na osnovu Plana detaljne regulacije ili Urbanističkog projekta, kojima će se detaljno definisati pravila i svi potrebni parametri.

Planirane lokacije za ove namene se moraju poštovati. Namena pojedinih javnih objekata se može shvatiti uslovno, tj. karakter objekta treba da ostane javni, dok se korisnik može menjati.

Prilikom gradnje se moraju poštovati i primeniti svi pozitivni zakonski i strukovni propisi koji regulišu konkretnu vrstu sadržaja.

Ovi kompleksti se moraju veoma pažljivo uklapati u postojeće urbano tkivo a urbanistički uslovi koji se odnose na izgradnju i uređenje su sledeći:

- maksimalni indeks izgrađenosti 1,8
- maksimalni indeks zauzetosti 50%
- maksimalna spratnost P+2+Pk,

a u skladu sa planiranim aktivnostima i neposrednim okruženjem.

Ako se ovi sadržaji grade izvan zona koje su im namenjene, tj. kao komplementarni sadržaji u zonama drugih osnovnih namena, prilikom gradnje se moraju poštovati pravila koja važe u zonama osnovne namene, a uklapanje se mora ostvariti na način da sa njima čine prostornu i funkcionalnu celinu.

U sportsko-rekreativnim zonama dozvoljava se izgradnja:

- pratećih sadržaja (svlačionice, sanitarni čvorovi, klubske prostorije,itd),
- ugostiteljskih objekata,
- objekata za obavljanje srodnih delatnosti, uz obavezu prethodne izgradnje sportskih terena.

U zonama sporta i rekreacije koje su u okviru naselja delimično ili u potpunosti oformljene namenske celine, izgradnja objekata (svlačionice, tuševi, sanitarni čvorovi i sl.) uz postojeće sportske terene i uređenje

postojećih sportsko-rekreativnih kompleksa (novi sportski i rekreacioni tereni, staze, tribine i sl.) sa nedostajućim pratećim sadržajima vršiće se na osnovu Akta o urbanističkim uslovima, odnosno Urbanističkog projekta.

Oformljenje novih sportsko-rekreativih zona i izgradnja objekata u okviru istih, i podizanje novih zelenih površina u naselju vršiće se na osnovu odgovarajućeg urbanističkog plana za to naselje.

Svi kompleksi namenjeni sportu i rekreaciji moraju biti odgovarajuće komunalno opremljeni i ograđeni. Indeks zauzetosti parcele je max. 30%. Sve slobodne površine u sklopu parcele, odnosno kompleksa treba da budu parkovski ozelenjene i uređene, a učešće zelenih površina treba da bude min. 40%.

U zonama koje se nalaze po obodu sporsko-rekreativnih zona, dozvoljena je stambena izgradnja.

Izgradnja objekata uslovljena je prethodnom izradom Urbanističkog projekta.

U zonama zaštitnog zelenila dozvoljena je izgradnja samo sportsko rekreativnih sadržaja i objekata uz poštovanje uslova definisanih za sportsko-rekreativne zone i obavezno ozelenjavanje preostalog dela zone koje će biti srazmerno veličini parcele i obimom planiranih sadržaja.

Izgradnja je uslovljena prethodnom izradom Urbanističkog projekta.

U zonama komunalnih sadržaja rekonstrukcija, dogradnja i uređivanje postojećih sadržaja i objekata vršiće se na osnovu Akta o urbanističkim uslovima, a kod složenije građnje na osnovu Urbanističkog projekta. Postojeći komunalni sadržaji (zelene i stočne pijace, groblja, vodozahvat,UPOV i dr.) zadržaće svoje lokacije do izrade odgovarajućih urbanističkih planova za naselja.

Izgradnja i uređenje novih komunalnih objekata i površina u naselju vršiće se na osnovu odgovarajućeg urbanističkog plana za to naselje.

Za izgradnju javnih objekata od opšteg interesa važe svi uslovi definisani za izgradnju u zoni stanovanja.

Pravila za izgradnju objekata

- Uslovi za obrazovanje građevinske parcele

Na jednoj građevinskoj parceli namenjenoj stanovanju dozvoljava se izgradnja samo jednog stambenog objekta.

Izgradnja objekata na građevinskom zemljištu je dozvoljena samo ako je izvršena parcelacija i preparcelacija zemljišta na građevinske parcele.

Građevisnkom parcelom se smatra i ona parcela koja se ne graniči sa javnom saobraćajnicom ili javnom površinom ako je obezbeđen pristupni put ili ustanovljeno trajno pravo službenog prolaza u javnim knjigama do javne saobraćajnice ili javne površine, minimalne širine 2.50m.

Parcelacija i preparcelacija građevinskog zemljišta će se vršiti na osnovu Urbanističkog projekta, kojim će se definisati i veličina, položaj i oblik građevinske parcele, regulaciona i nivelaciona linija, pristupni put i ostali elementi koji su neophodni za obeležavanje građevinske parcele na terenu.

- porodični stambeni objekti:

Porodični stambeni objekti su objekti za stanovanje sa najviše četiri (4) stambene jedinice.

Minimalna površina parcele za porodične stambene objekte (u m2):

- slobodnostojeći 400
- dvojni 400 (dve po 200)
- u tradicionalnom nizu 400
- u prekinutom savremenom nizu 300
- poluatrijumski objekti 200

Ako je površina postojeće građevinske parcele manja od najmanje gore navedene površine, Aktom o urbanističkim uslovima se može utvrditi izgradnja porodičnog stambenog objekta sa jednim stanom i stepenom iskorišćenosti do 50%.

Minimalna širina parcele za porodične stambene objekte (u m):

- slobodnostojeći 15.0
- dvojni 16.0 (dve po 8.0)
- u tradicionalnom nizu 12.0
- u prekinutom savremenom nizu 8.0
- poluatrijumski objekti 9.0

Ako je širina postojeće građevinske parcele manja od najmanje gore navedene širine, Aktom o urbanističkim uslovima se može utvrditi izgradnja porodičnog stambenog objekta sa jednim stanom i stepenom iskorišćenosti do 50%.

Izuzetno, na već izgrađenim građevinskim parcelama sa izgrađena dva glavna stambena objekta, dozvoljava se parcelacija radi rešavanja imovinsko pravnih odnosa (fizička deoba imovine) i naknadno pribavljanje odobrenja za izgradnju - i ako površina i širina parcele ne zadovoljavaju gore navedene parametre.

- višeporodični stambeni objekti:

Višeporodični stambeni objekti su objekti za stanovanje sa pet (5) i više stambenih jedinica. Njihov broj se određuje tako da na 120m2 površine parcele može da se ostvari 1 stambena jedinica.

Ukoliko je površina parcele po stambenoj jedinici manja od propisane, onda je za objekte do 10 stambenih jedinica neophodna izrada Urbanističkog projekta a za one preko 10 stambenih jedinica, izrada odgovarajućeg Urbanističkog plana.

Minimalna površina parcele za višeporodične stambene objekte (u m2):

- slobodnostojeći 600
- u prekinutom nizu 600
- u neprekinutom nizu 600

Minimalna širina parcele za višeporodične stambene objekte (u m):

- slobodnostojeći 20.0
- u prekinutom nizu 15.0
- u neprekinutom nizu 9.0

Do donošenja urbanističkog plana za naselja, ili delove naselja, primenjivaće se opšta pravila za parcelaciju i preparcelaciju utvrđena ovim Planom i Pravilnikom.

Pravila u pogledu položaja objekata u odnosu na regulacionu liniju

- porodični stambeni objekti:

Minimalno rastojanje između građevinske i regulacione linije iznosi 5,0 m, čime je ispoštovan nasleđeni urbanistički princip građenja u novoizgrađenim delovima naselja po kojem je utvrđen položaj većina objekata u ovoj zoni.

Izuzetno, udaljenost objekta može biti i veća, uz upozorenje investitoru da zalazi u zonu gradnje pomoćnih i ekonomskih objekata koji imaju prvenstvo gradnje na susednim i sopstvenoj parceli.

Za porodične stambene objekte u okviru kojih je u nadzemnoj ili podzemnoj etaži uličnog fronta planirana garaža, minimalno rastojanje između građevinske i regulacione linije

po pravilu treba da je 6,0 m.

Porodični stambeni objekti se mogu postavljati na regulacionu liniju, u regulisanim ulicama i delovima regulisanih ulica u kojima je nasleđen princip građenja objekata na uličnom frontu – ivična izgradnja.

Za objekte koji imaju indirektnu vezu sa javnim putem (preko druge parcele), udaljenost od regulacione linije se utvrđuje Aktom o urbanističkim uslovim.

Za objekte sagrađene bez građevinske dozvole, građevinska linija se, takođe, utvrđuje Aktom o urbanističkim uslovima a stepen infrastrukturnog opremanja je uslovljen širinom postojećeg pristupnog puta.

Minimalno rastojanje osnovnog gabarita objekta (bez ispada na fasadi) od granice građevinske parcele, iznosi (m):

- slobodnostojeći na delu bočnog dvorišta severne orijentacije 1.0
- slobodnostojeći na delu bočnog dvorišta južne orijentacije 3.0
- dvojne objekte i objekte u prekinutom nizu na bočnom delu dvorišta 4.0

Građenje porodičnih stambenih objekata na međi susedne građevinske parcele dozvoljava se u zonama gde je takav način građenja objekata uobičajen – tradicionalni niz sa većinom objekata izgrađenih uličnom frontu, na međi jedne ili obe granice susednih parcela.

Za građenje porodičnog stambenog, stambeno-poslovnog objekta na liniji jedne od susednih građevinskih parcela širina slobodnog prolaza na pripadajućoj parceli u delu bočnog dvorišta treba da je min. 4,0 m.

Stambeni otvori sa standardnim, nižim parapetom na objektu prema susedu mogu se ostvariti ukoliko je rastojanje od granice parcele prema susedu minimalno 3.0m.

Otvori na objektu prema susedu sa visinom parapeta od minimalno 1.8m, mogu se ostvariti ukoliko je rastojanje od granice parcele prema susedu minimalno 1.0m.

Za rekonstrukciju i dogradnju postojećih porodičnih stambenih objekata, važe isti uslovi.

- višeporodični stambeni objekti:

Minimalno rastojanje između građevinske i regulacione linije iznosi 5,0 m.

Objekti se mogu postavljati i na regulacionu liniju, u regulisanim ulicama u kojima je nasleđen princip građenja objekata na uličnom frontu – ivična izgradnja.

Za objekte kod kojih se regulaciona i građevinska linija poklapaju, pristup podzemnoj ili prizemnoj garaži se mora ostvariti u okviru sopstvene parcele (pristupna rampa mora biti u okviru gabarita objekta).

Za objekte koji imaju indirektnu vezu sa javnim putem (preko druge parcele), ovo rastojanje se utvrđuje Aktom u urbanističkim uslovima.

- Maksimalni indeks izgrađenosti i indeks zauzetosti

Najveći dozvoljeni indeks izgrađenosti građevinske parcele iznosi:

- za izgradnju javnih objekata od opšteg interesa 1.8
- za izgradnju višeporodičnih stambenih objekata 1.8
- za izgradnju porodičnih stambenih objekata sa poljoprivredom 0.6

(stambene zone malih gustina)

- za izgradnju porodičnih stambenih objekata sa poslovanjem 1.0

(stambene zone srednjih gustina)

- u radnim zonama 1.0
- u zonama sporta i rekreacije 0.60
- u zonama zaštitnog zelenila se neće uslovljavati indeks izgrađenosti parcele, ali će se kroz izdavanje Akta o urbanističkim uslovima, definisati u svakom pojedinačnom slučaju, uz obavezu poštovanja indeksa iskorišćenosti.

Najveći dozvoljeni indeks zauzetosti građevinske parcele iznosi:

- za izgradnju javnih objekata od opšteg interesa 50%
- za izgradnju višeporodičnih stambenih objekata 50%
- za izgradnju porodičnih stambenih objekata sa poljoprivredom 30%

(stambene zone malih gustina)

- za izgradnju porodičnih stambenih objekata sa poslovanjem 40%

(stambene zone srednjih gustina)

- u radnim zonama 40%
- u zonama sporta i rekreacije 30%
- u zonama zaštitnog zelenila se neće uslovljavati indeks zauzetosti parcele, uz obavezu da se minimum 50% parcele mora zasaditi visokim rastinjem.
- Maksimalni spratnost i visina objekata
- porodični stambeni objekti:
- P+1+Pk,
- visina kote slemena može biti maksimalno 12.0m,
- mogu imati i podrumske i/ili suterenske prostorije.
- višeporodični stambeni objekti:
- P+2+Pk,
- visina kote slemena može biti maksimalno 15.0m,
- mogu imati i podrumske i/ili suterenske prostorije.
- javni objekti od opšteg interesa:
- P+2+Pk,
- visina kote slemena može biti maksimalno 15.0m,
- mogu imati i podrumske i/ili suterenske prostorije.
- poslovni objekti:
- P+1+Pk,
- mogu imati i podrumske i/ili suterenske prostorije.
- proizvodni i skladišni objekti:
- P, P+1, u zavisnosti od tehničko-tehnološkog procesa proizvodnje i u skladu sa merama bezbednosti
- Međusobna udaljenost objekata
- porodični stambeni objekti:

Za porodične stambene objekte važe sledeće minimalne udaljenosti (m):

- slobodnostojeći 5.0
- u prekinutom nizu 2.5

Za postojeće objekte čija je međusobna udaljenosti manja od gore navedenih, u slučaju rekonstrukcije se ne mogu na bočnim stranama ostvariti otvori stambenih prostorija.

Za objekte koji imaju indirektnu vezu sa javnim putem preko druge parcele, udaljenost se utvrđuje Aktom o urbanističkim uslovima a prema vrsti izgradnje i na osnovu gore navedenog.

- višeporodični stambeni objekti:

Za višeporodične stambene objekte važe sledeće minimalne udaljenosti (m):

- slobodnostojeći 5.0
- u prekinutom nizu 4.0

Ako je u susedstvu višeporodični stambeni objekat, udaljenost mora iznositi najmanje polovinu visine višeg objekta, a može se smanjiti na četvrtinu ako objekti na naspramnim bočnim fasadama ne sadrže otvore na prostorijama za stanovanje, poslovnim prostorijama i ateljeima. Ova udaljenost ne može biti manja od 4.0 m ako jedan od zidova objekta sadrži otvore za dnevno osvetljenje.

Za objekte koji imaju indirektnu vezu sa javnim putem preko druge parcele, udaljenost se utvrđuje Aktom o urbanističkim uslovima a prema vrsti izgradnje i na osnovu gore navedenog.

- Ekonomski i pomoćni objekti:

Pod ekonomskim objektima (za sopstvene potrebe) podrazumevaju se:

- letnja kuhinja, ostava, mlekara, sanitarni propusnik, magacin hrane sa sopstvenu upotrebu, šupe, garaže, itd.

- pušnice, sušnice, koš, ambar, nadstrešnice za mašine i vozila, magacin hrane i objekti namenjeni ishrani stoke i dr.

- stočne staje, ispusti za stoku, đubrišne jame, đubrišta, poljski WC, i sl.

Pod pomoćnim objektima se podrazumevaju bunari, ograde, septičke jame, itd.

Minimalna udaljenost ekonomskih objekata od najbližeg stambenog objekta na sopstvenoj ili susednoj parceli, iznosi za (m):

- stočnu staju 15.00

- đubrište, poljski WC 20.0 -25.0

Izuzetno se može dozvoliti postavljanje objekata na granici parcele uz uslov da pad krova bude prema sopstvenoj parceli i bez mogućnosti ostvarivanja otvora ka susedu.

Spratnost ekonomskih i pomoćnih objekata je max. P.

- Uslovi za izgradnju drugih objekata na istoj građevinskoj parceli

U okviru stambenih zona dozvoljena je izgradnja poslovnih objekata i

poslovnih prostora iz oblasti koje ne ugrožavaju životnu sredinu, kao što su:

- trgovinske,

- zanatske ili

- uslužne delatnosti.

Poslovni objekat se može graditi kao glavni objekat na građevinskoj parceli, uz poštovanje svih parametara koji važe za izgradnju stambenih objekata.

Poslovni objekat se može graditi na jednoj građevinskoj parceli i ako već postoji jedan stambeni objekat - ukoliko to dozvoljavaju prostorne mogućnosti i zadovoljeni su svi ostali parametri navedeni u ovom Planu. Za njihovu izgradnju važe isti uslovi kao za izgradnju stambenih objekata, s tim da je njihova spratnost do max. P+1.

Poslovni prostor može biti ostvaren i u okviru stambenog objekta i na parceli pored stambenog objekta.

Stambeni prostor se može pretvoriti u poslovni i to bez ograničenja površine uz uslov da su ispunjeni higijensko-sanitarni, protivpožarni i drugi uslovi koje zahteva određena delatnost. Takođe, uslov je da na parceli ne postoji sagrađen poseban poslovni objekat.

Ako na parceli već postoji sagrađen poseban poslovni objekat, u poslovni prostor se može pretvoriti maksimalno 50% ukupne bruto gabaritne površine stambenog objekta.

- Uslovi za parkiranje vozila

Za parkiranje vozila za sopstvene potrebe obezbedi prostor na sopstvenoj građevinskoj parceli, izvan površine javnog puta i to:

- za porodične stambene objekte svih vrsta - 1 parking ili 1 garažno mesto na jedan stan.

- za višeporodične stambene objekte – 1 parking ili 1 garažno mesto na 1 stan, odnosno 1 parking mesto na 70,0 m2 korisne površine, s tim da najmanje polovina vozila bude smešteno u garažama

- za poslovne, proizvodne i ostale objekte svih vrsta – 1 parking ili garažno mesto na 70,0 m2 korisnog prostora, s tim da najmanje 1/3 vozila bude smeštena u garaži.

- Uslovi za izgradnju u okviru specifičnih prostornih celina

Specifične prostorne celine su površine rezervisane za izgradnju saobraćajnih čvorišta (petlji - ukrštanja iste ili različite vrste saobraćaja).

Za ovakve zone se planira izrada Planova detaljne regulacije kojima će se utvrditi pravila uređenja i izgradnje.

2.3.5.2. Građevinska područja van granica naseljenih mesta (u ataru)

Prostori i objekti namenjeni turizmu i rekreaciji

Prema prirodnim i stvorenim resursima turistička ponuda područja Opštine zasnivaće se na sledećim dominantnim vidovima turizma:

a) kongresni i poslovni turizam u Subotici

b) banjski turizam na Paliću sa izuzetno vrednim arhitektonskim i prirodnim potencijalima

c) sportsko rekreativni, izletnički (vikend naselja) i lovni turizam unutar zaštićenih prirodnih dobara (Peščara, Ludaško jezero, Palić, Selevenjske pustare)

d) seoski turizam (Kelebija, Palić, Hajdukovo, Bački Vinogradi)

e) tranzitni turizam uz važnije i frekvetne saobraćajnice posebno autoput E-75

f) turističko komercijalni sadržaji u sklopu graničnih prelaza

a i b) kongresni i poslovni turizam i banjski turizam

Pravila građenja i uređenja za turističke sadržaje u centru opštine i Paliću definisana su GP Subotica –Palić do 2020 godine i PDR za deo prostora "BANJE PALIĆ" na Paliću U-275-04

c) Sportsko rekreativni turizam

U prirodnim sredinama kao što su šume, jezera, kanali i dr. mogu se planirati objekti ili kompleksi u funkciji turizma: izletnički, lovni, zdravstveno-rehabilitacioni; sporta i rekreacije: sportovi na vodi, strelišta,

jahališta, hipodromi, golf tereni i dr.; i obrazovanja i kulture: škole u prirodi, parkovi, spomen obeležja (ukoliko je neophodno utvrditi opšti interes), umetničke kolonije, letnje pozornice, amfiteatri i sl.

Turističko-rekreativni kompleksi moraju biti opremljeni neophodnom komunalnom infrastrukturom i sanitarni-tehničkim uređajima, a arhitektonska obrada ovih objekata može se tretirati slobodno, sa ciljem da se uklope u okolni pejzaž. Režimi korišćenja moraju da budu takvi da osigraju zemljište od pojave erozivinih i dr. negativnih procesa i poremećaja, a uz uslove i saglasnosti nadležnih preduzeća. Na vodnim i šumskim terenima postojeća vegetacija se ne sme ugroziti, zbog funkcije koju obavlja.

Izgradnja planiranih turističkih objekata vršiće se osnovu odgovarajućeg urbanističkog plana ili urbanističkog projekta (zavisno od lokacije, odnosno složenosti kompleksa i kapaciteta objekata koji se grade), a na osnovu dobijenih saglasnosti nadležnih organa i službi za zaštitu prirode, vodoprivrede, energetike i dr.

Na postojećim objektima dozvoljeni su radovi na rekonstrukciji i ograničenoj dogradnji (neophodni prateći objekti i površine), ukoliko to prostorne mogućnosti dozvoljavaju.

Na prostorima koji su predviđeni za podizanje ovakvih objekata, slobodan teren mora se koristiti zajednički bez ograđivanja i parcelisanja. Na ovim terenima postojeća vegetacija se ne sme ugroziti, zbog zaštite funkcije koju obavlja.

Uređenje turističko - rekreativnih površina regulisaće se izradom urbanističkih planova (planovi detaljne regulacije) vodeći računa da se na lokalitetima ne narušava prirodni ambijent, da veći deo površine bude ozelenjen i da se obezbede uslovi za boravak u prirodi svih uzrasnih kategorija posetilca.

Pravila za izgradnju kuća za odmor

Pravila predstavljaju osnov za građenje pojedinačnih vikend kuća u okviru 4 vikend naselja u severnom delu Opštine (3 na Kelebiji i „Tresetište„) na zemljištima slabije bonitetne klase u okviru turističkih zona.

Parcela na kojoj se gradi kuća za odmor (nova parcelacija) ne može biti manja od 1000m^2, odnosno 1500 m^2, ukoliko se nalazi u zaštitnoj zoni zaštićenih dobara (prirodnih, kulturnih),

Ukupna površina svih objekata na parcelama ovih veličina iznosi do 10% od površine parcele, ali ne veća od 150m,

U zonama kuća za odmor gde je izvršena parcelacija, parcela može da bude i manje površine, ali ne manja od 600 m^2, minimalne širine fronta 12.0 m.

Površinski gabarit vikend kuće uslovljen je površinom parcele.

- Najveća dozvoljena spratnost kuće za odmor je P+Pk (prizemlje + potkrovlje), odnosno P za pomoćne i ekonomske objekte.
- Max. stepen izgrađenosti u zonama kuća za odmor je 0,3.
- Max. stepen zauzetosti u zonama kuća za odmor je 20%.
- Svaka parcela mora da ima pristup na javni put.
- Svaka parcela mora da bude oslonjena na put užom stranom.
- Udaljenost kuće od puta je min 5 m.
- Udaljenost od bočne strane parcele je min 1,5 m.
- na parceli se, pored kuće za odmor mogu izgraditi i pomoćni objekti, koji su u funkciji osnovnog objekta (ostava, garaža i sl.),
- Preporučena upotreba lokalnih materijala i elemenata lokalne arhitekture.
- Arhitektonska obrada objekta mora se prilagoditi neposrednom ambijentu i okolnom pejzažu. Delovi zgrada, njen strukturalni sklop od uticaja na oblikovanje i vizuelni izgled (prozori, strehe, dimnjačke kape, tremovi sa grednim istemom i jastucima) uz veliku primenju drveta, moraju biti u duhu vojvođanske kuće i arhitektonskog nasleđa ovog područja.
- Transparentna ograda do max visine 1,8 m.

U skladu sa izraženim interesom za građenje kuća za odmor na teritoriji opštine Subotice, ove površine će biti planski usmerene ka onom delu teritorije Opštine koji ima izraženi potencijal za razvoj turizma, i ne smeju ugroziti zaštićeno vodno i šumsko zemljište.

Na prostoru vikend naselja koja se nalaze unutar zaštitne zone prirodnog dobra PIO Subotička peščara neophodno je ispoštovati i sledeća pravila u građenju i uređenju prostora:

- Pri izgradnji kanalizacione mreže obavezno je priključenje svih objekata
- U slučaju izgradnje bazena, veštačkih jezera i sl., neophodno je korišćenje nepropusnog materijala koji će obezbediti izolaciju od podzemnih voda.

VIKEND ZONA „TRESETIŠTE”

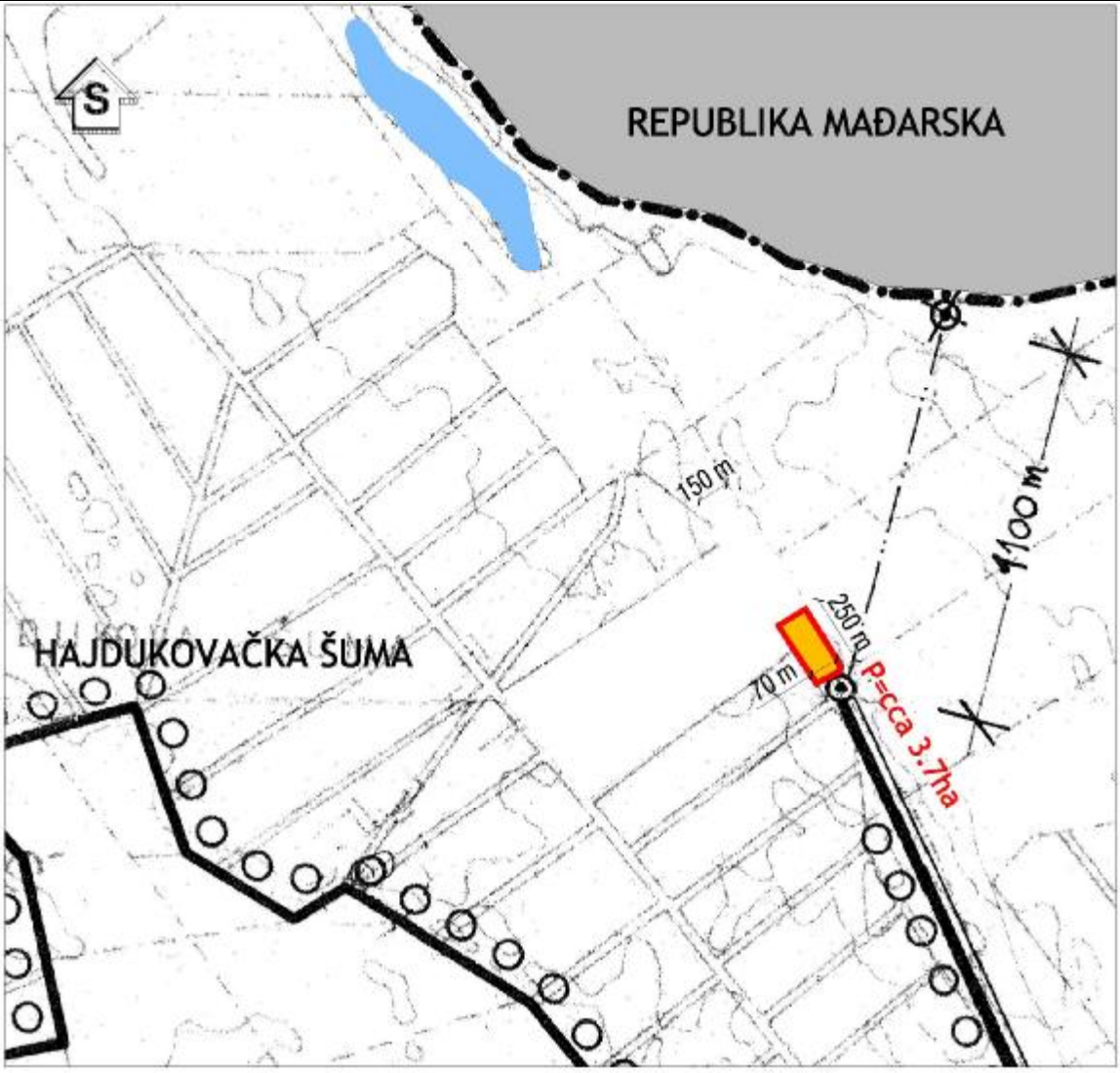

Vikend zona Tresetište nalazi se severno od naselja Palić prema državnoj granici sa Republikom Mađarskom.

Sa severozapadne strane graniči se sa k.p. br. 3769/1 sa severoistočne strane atarskim putem (k.p. br. 6057), sa južne strane parcelama br. 3758, 3757/3 i sa jugozapadne strane atarskim putem (k.p. br. 3736), sve k.p. pripadaju K.O. Palić.

VIKEND ZONA „KELEBIJA 1”

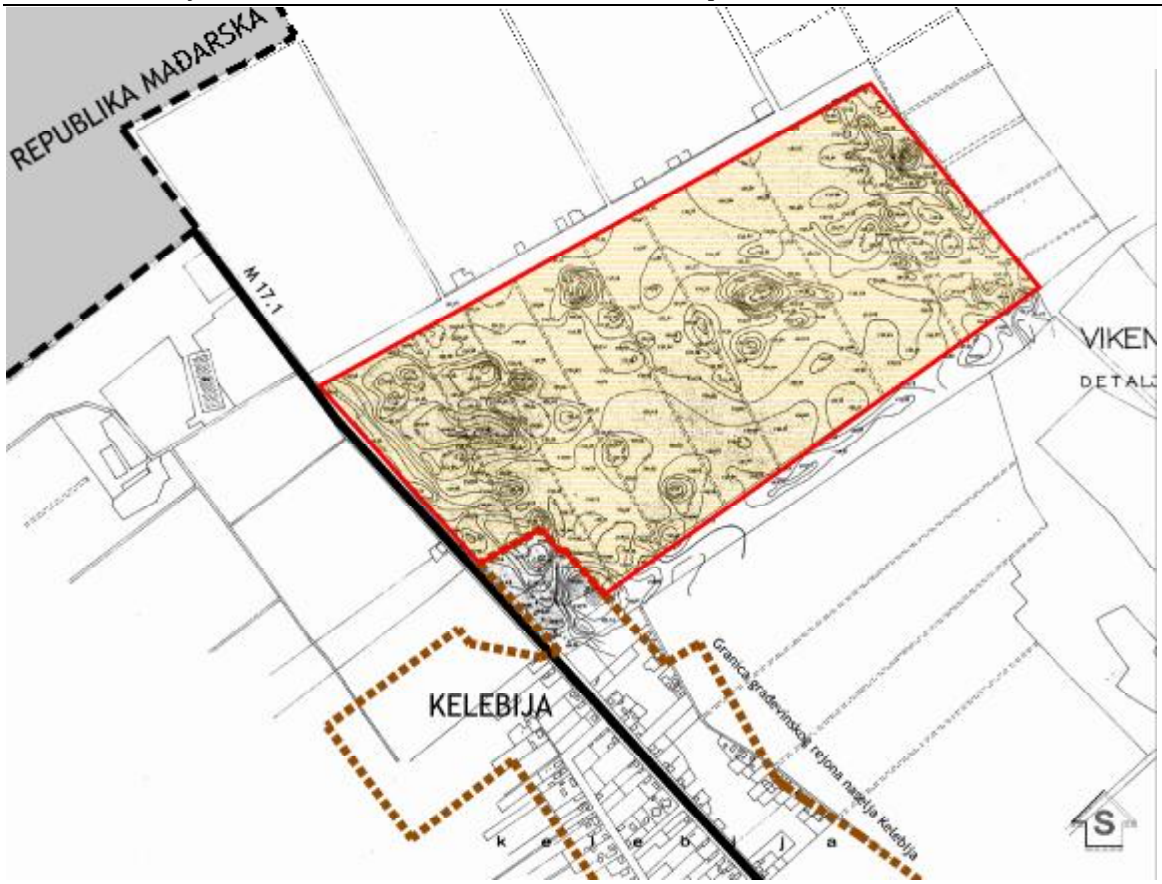

Graniči se sa severozapadne i severoistočne strane Graničarskom ulicom (k.p. br. 27011/1), sa jugoistočne strane Livadskom ulicom (k.p. br. 27713) i k.p. br. 27013/30, 27013/31, sa južne strane Zvezdinom ulicom (k.p. br. 27012/31) i delom poprečne ulice kp. br 27012/25, sa jugozapadne strane sa magistralnim putem M 17.1 Subotica – Državna granica (k.p. br 31089/1), sve k.p. pripadaju K.O. Stari grad.

VIKEND ZONE „KELEBIJA 2” i „KELEBIJA 3”

„Kelebija 2”

Graniči se sa severozapadne strane sa k.p.br. 27147, sa severoistočne strane sa ulicama Hrastova (k.p. br 27155, 27714, 27165) i Obalska (k.p. br. 27189), sa istočne strane sa Izletničkom ulicom (k.p.br. 27717), sa jugozapadne strane sa Bagremovom ulicom (k.p. br. 27301 i 27130) i sa delom Liparske ulice (k.p. br. 27140), sve parcele pripadaju K.O. Stari grad.

„Kelebija 3”

Graniči se atarskim putevima sa jugozapadne i sa severozapadne strane kp. br. 27715, sa severoistočne strane k.p. br 26602 i sa jugoistočne strane deo k.p. br. 27716, sve k.p. pripadaju K.O. Stari grad.

d)Seoski turizam

U procesu sveobuhvatne urbanizacije i ruralno područje (Bački Vinogradi, Šupljak, Hajdukovo....) doživljava transformaciju. Problematika održivog razvoja sela je već duže vreme aktuelna tema u svetu.

Aktiviranje turističkog potencijala sela sa celogodišnjom ponudom uz eko i etno turizam, lovni turizam, autohtone domaće kuhinje, proizvodnju etno zanatskih proizvoda, negovanje kulturno etničkih manifestacija i običaja je sasvim sigurno deo definicije/pojma “održivog sela”. Odnos privatnog i javnog sektora u ruralnim sredinama takođe se dotiče i problema turizma; pitanje poslovnog preduzetništva podrazumeva i turistički sektor na selu. Uopšte, za dostizanje održivog razvoja ruralnih područja od velikog značaja su mogućnosti transformacije i oživljavanja sela kroz model novih održivih socioekonomskih procesa u kojima turizam može da igra veliku ulogu, kroz inovacije, ali i preko očuvanja tradiconalnog tipa sela i negovanja narodnog graditeljstva i tradicije kao neobnovljivog resursa.

U svim prostornim zonama salaši kao kulturno ambijentalna vrednost ovog kraja mogu se prenameniti u funkciju seoskog turizma.

e) Tranzitni turizam

Ova zona predstavlja zonu javnog i ostalog građevinskog zemljišta oko državnih puteva I. i II. reda u kojoj se mogu graditi putni sadržaji i sadržaji tranzitnog turizma (stanice za snabdevanje gorivom , moteli, restorani , stajališta , itd) u skladu sa Zakonom o javnim putevima (SL. glasnik RS broj 101/2005).

Osnovna prostorna disperzija i raspodela ovih sadržaja se oslanja na specifičnost podneblja i ocenu učestalosti potreba koriosnika za određenim uslugama, kao i generalni stav da uz veće urbane centre gustina ovih sadržaja može biti i veća

Sve sadržaje uz ove puteve vezivati za državne puteve preko servisne saobraćajnice, sa periodičnošću od minimalno 400 m između priključaka.

Spratnost navedenih objekata treba da je maksimalno P+1+Pk.

f)) turističko komercijalni sadržaji u sklopu graničnih prelaza

Turističko komercijalni sadržaji u sklopu graničnih prelaza nemaju direktne tehnološke veze sa graničnim prelazima, ali su tu locirani kao elementi sadržaja pratećih objekata koji su sastavni delovi graničnih prelaza (free shop, restoran, motel, banka, pošta, uslužni servisi...) Ovi sadržaji su pratioci rada svih graničnih prelaza i oni se lociraju prema prostornoj organizaciji prelaza i u obliku i veličini koji će zadovoljiti sve potrebne zahteve.

Radne zone van građevinskih reona naselja u ataru

U ataru van naselja, može da se odobri zadržavanje postojećih i izgradnja novih mikro, malih i srednjih preduzeća koja:

- obezbede sprovođenje svih mera zaštite životne sredine na osnovu procene njihovog uticaja na životnu sredinu i zaštićene resurse i dobra;
- nemaju negativan uticaj na turističke resurse i razvoj turističkih i komplementarnih aktivnosti; i
- mogu da se uklope u pravila izgradnje i uređenja prostora definisana Prostornim planom.

U postojećim radnim kompleksima izvan granica građevinskih reona naselja u ataru, može se dozvoliti dogradnja, rekonstrukcija, sanacija, adaptacija i izgradnja pojedinačnih proizvodnih i poslovnih objekata u skladu sa potrebama proizvodnje i važećim propisima, u cilju zaokruženja tehnološkog procesa, u skladu sa prostornim mogućnostima i utvrđenim stepenom iskorištenosti i koeficijentom izgrađenosti- Aktom o urbanističkim uslovima.

Postojeće radne zone mogu se proširivati do 30% postojeće površine radnog kompleksa uz uslov izrade Urbanističkog projekta planirane izgradnje ili Plana detaljne regulacije u skladu sa Zakonom u zavisnosti od vrste , složenosti i obima planirane izgradnje.

Prenamena postojećih proizvodnih kompleksa koji nisu vezani za poljoprivredu može se vršiti isključivo u zavisnosti od planirane namene uz obavezu pribavljanja Studije o proceni uticaja na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. glasnik RS br. 135/2004) i saglasnost Ministarstva za poljoprivredu.

Ne dozvoljava se prenamena postojećih proizvodnih objekata i kompleksa vezanih za poljoprivredu u nepoljoprivredne.

Za formiranje novih proizvodnih i poslovnih kompleksa utvrđuje se izrada Planova detaljne regulacije ili urbanističkog projekta (zavisno od lokacije, odnosno složenosti kompleksa i kapaciteta objekata koji se grade) ,a na osnovu dobijenih saglasnosti nadležnih organa institucija i službi.

U području van naselja mogu se graditi:

- proizvodni objekti –kompleksi (proizvodno zanatstvo, objekti male privrede) samo unutar radnih zona koje su predviđene PPO prikazane na grafičkom prilogu Namena površina ,
- poslovni objekti iz oblasti tercijarnih delatnosti (manji objekti trgovine do 100 m 2 , ugostiteljstvo, servisi za opravku svih struktura vozila...), kao i drugi objekti čije su namene komplementarne osnovnoj nameni poljoprivrednoj proizvodnji, mogu se graditi uz postojeće frekventne putne pravce neposredno uz ili u sklopu postojećih ili planiranih benzinskih pumpi na min. udaljenosti 10 km u istom smeru .

Objekti namenjeni preradi poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda za koje je osnovna sirovina proizvedena na ovom prostoru mogu se graditi uz poljoprivredne objekte u okviru poljoprivredne zone kako bi se zaokružio proizvodni ciklus , a u skladu sa važećim propisima i normama.

Novoformirani kompleks radne zone, mora imati dovoljno prostora za potrebe odvijanja proizvodnog procesa, odgovarajuću komunalnu infrastrukturu i mora zadovoljiti uslove zaštite životne sredine (zemlje, vode i vazduha).

- Minimalna veličina parcele za izgradnju radnih prostora u radnim zonama je 2500 m^2, dok se maksimalna veličina ne uslovljava.
- minimalna širina građevinske parcele je 20 m, a optimalna 30 m;
- Građevinske linije će biti definisane na osnovu lokacijskih uslova.
- Najveći dozvoljeni stepen izgrađenosti na parcelama na kojima će se graditi poslovni – radni objekti je 1, a
- Najveći dozvoljeni stepen zauzetosti je 50%.
- Građevinske parcele na kojima se nalaze poslovni i proizvodni objekti mogu se ograđivati ogradom visine do 2.20 m.

- Maksimalna spratnost
- proizvodnih objekata , je visoko (P) prizemlje sa čistom visinom od 4 – 6 m (u zavisnosti od tehnologije).
- poslovnih objekata je max. P+1 (prizemlje + sprat)
- servisnih i skladišnihi ekonomskih objekata (P) prizemlje
- Kota prizemlja može biti max. 0,20 m viša od kote zaštitnog trotoara.
- Za poslovne/radne objekte sopstvenik mora obezbediti potreban broj parking mesta na sopstvenoj građevinskoj parceli.
- Neophodno je ispoštovati sve tehnološke, saobraćajne, ekološke i protivpožarne uslove izgradnje.
- Procenat učešća zelenila u sklopu ovih kompleksa je min 30%.

Uz proizvodne i druge delatnosti rada (skladištenje i sl.) kao alternativna namena na nivou zone može biti zastupljeno i poslovanje do max. 30%.

U okviru poslovno proizvodnih kompleksa, stanovanje može da bude zastupljeno u vidu poslovnog stanovanja (1-2 stana za potrebe vlasnika), s tim da stambeni prostor mora da bude izvođen istovremeno ili nakon izgradnje poslovnih sadržaja.

Sem primarnih proizvodnih sadržaja u ovim zonama moraju biti zastupljeni i komplementarni sadržaji (objekti za održavanje higijene, objekti sporta i rekreacije, objekti društvene ishrane – ugostiteljski objekti, kao i servisni objekti (pumpne i gasne stanice).

Radni kompleksi moraju da imaju pristupni put sa tvrdom podlogom minimalne širine 5,0 m do mreže javnih puteva; moraju biti snabdeveni infrastrukturom i instalacijama neophodnim za proizvodni proces; zagađene otpadne vode moraju se prethodno prečistiti pre ispušatanja u prirodne recipijente; neorganski otpad mora se odvoziti na odgovarajuće deponije, a organski na dalju preradu.

Za utvrđivanje položaja objekata na parceli primenjivaće se opšta pravila urbanističke regulacije iz Pravilnika o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji i sadržini, uslovima i postupku izdavanja Akta o urbanističkim uslovima za objekte za koje odobrenje za izgradnju izdaje opštinska, odnosno gradska uprava ("Sl. glasnik RS", br. 75/2003), ili izrada Urbanističkog projekta radi utvrđivanja parcelacije, situacije i idejnih rešenja.

Komunalni sadržaji

Deponija i stočno groblje

Prostornim planom je predviđeno da se opština Subotica uključi u sistem regionalnog deponovanja komunalnog otpada, pa će se odlaganje komunalnog otpada i stočnih leševa vršiti, do izgradnje regionalne deponije, kojoj će gravitirati predmetna Opšina i realizacije direktiva Nacionalne strategije upravljanja komunalnim otpadom (u daljem tekstu: Strategija), na postojećoj deponiji i postojećem stočnom groblju, koje će funkcionisati u skladu sa važećim pravilnicima u ovoj oblasti.

U kontekstu realizacije navedene Strategije , izrađena je Studija prostornog razmeštaja regionalnih deponija i transfer stanica na području AP Vojvodine, koja predlaže formiranje regiona za upravljanje otpadom, sa obuhvatom dve ili više susednih opština, a lokalna samouprava odnosno predstavnici opštine Subotica će se opredeliti o pripadnosti određenom regionu.

Potencijalne lokacije regionalne deponije preuzete su iz “Studije vrednovanja potencionalnih mikrolokacija u svrhu namene izgradnje regionalne deponije na prostoru opštine Subotica“ koju je izradio JP’’Zavod za urbanizam opštine Subotica’’a na osnovu Studije koju je za potrebe opštine izradio JP’’Zavod za urbanizam Vojvodine“ Novi Sad, dok će precizna biti određena na osnovu posebnih studija i planskih dokumentacija.

U odnosu na planiranu regionalno sanitarnu deponiju određivaće se i lokacije za transfer stanice, koje zavise od više faktora (udaljenost od regionalne deponije, količine otpada, saobraćajne infrastrukture, prostorne organizacije naselje i dr.) i niz sakupljačkih stanica u naseljima.

Prelazak na ovaj sistem odlaganja otpada zahteva i izradu niza zakonskih i realizaciju organizacionih i institucionalnih mera.

Nakon zatvaranja postojeće deponije i stočnog groblja, neophodno je izvršiti sanaciju ovog prostora kao i sanaciju postojećih smetilišta u Bajmoku, Čantaviru sa rekultivacijom zemljišta.

Uslovi izgradnje

Planom je predviđeno da se opština Subotica uključi u sistem regionalnog deponovanja komunalnog otpada. U tom smislu će se za potrebe Opštine izgraditi regionalna deponija, transfer stanica i niz sakupljačkih stanica u naseljima.

Transfer stanica (pretovarna stanica) će služiti za pretovar otpada iz svih opštinskih mesta radi njegovog transpota do regionalne deponije. Lociranje transfer stanice će zavisiti od:

Lokacije regionalne deponije (najoptimalnije je direktno transportovanje otpada;

Na relaciji transfer stanica-regionalne deponije (do 20 km);

Mreže naselja u Opštini;

Saobraćajne dostupnosti i stanja saobraćajne mreže;

Stabinost terena;

Komunalne opremljenosti lokacije;

Količine i sastava otpada.

Stočno groblje

Prostornim planom predviđena je nova lokacija za stočno groblje u ataru izvan južne granice građevinskog reona Subotica –Palić naspram MZ „ Aleksandrovo“ pored železničke pruge Subotica –Beograd površine cca 2.5 ha.

Uklanjanje životinjskih leševa će se vršiti u okviru planiranog stočnog groblja u skladu sa:

- Pravilnikom o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla i o uslovima koje moraju da ispunjavaju objekti i oprema za sabiranje, neškodljivo uklanjanje i utvrđivanje uzroka uginuća i prevozna sredstva za transport životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porekla ("Službeni list SFRJ" broj 53/89) i

- Pravilnikom o načinu neškodljivog uklanjanja i iskorišćavanja životinjskih leševa ("Službeni list SFRJ" broj 53/89)

Nacionalna strategija u ovoj obalasti podrazumeva izgradnju sistema za sakupljanje i privremeno skladištenje otpada animalnog porekla i kafilerija za njegov tretman, što predstavlja najbezbedniji način upravljanja ovim otpadom.

Oko sanitarne deponije komunalnog i netoksičnog industrijskog otpada i stočnog groblja neophodno je formirati zaštitno zelenilo od autohtonih vrsta, komplekse ograditi, obezbediti pristupni put do stočnog groblja i ostale infrastrukturne sadržaje.

Groblja

Prostornim planom predviđena je nova lokacija za groblje u ataru izvan južne granice građevinskog reona Subotica –Palić naspram MZ „ Aleksandrovo“ pored železničke pruge Subotica –Beograd površine cca 3.0 ha. Pristup planiranom groblju je iz produžetka Ulice Aksentija Marodića.

Planirano groblje će biti formirano kao parkovsko. Glavni objekat treba da bude blizu ulaza ili u težištu površine. Putevi i staze treba da prožimaju čitav prostor da se lako može doći do svakog dela groblja. Glavni ulaz treba da ima širinu 6 m, a sporedni putevi od 3-4 m. Značajna je sadnja visokog rastinja koje osim dominantne estetske funkcije ima i funkciju zaštitnog zelenila od dominantnih vetrova. Ovakvim tipom ozelenjavanja dobićemo grandiozniji izgled prostora, koji naravno treba da bude veoma uredan, intenzivno uređivan.

Kod novoplaniranih površina za sahranjivanje učešće zelenih površina mora biti 40%. Funcionalna podela groblja treba da se sastoji od sledećih odnosa:

40% namenjeno grobnim mestima

40% zaštitni zeleni pojas i parkovski oblikovan prostor

16% površine za saobraćajnice

3% trg za ispraćaj i

1% ostali sadržaji.

U sklopu novog groblja dozvoljena je izgradnja sakralnih objekata prema crkvenim, odnosno verskim kanonima.

U blizini ulaza i prilaza groblju kao i uz glavne pešačke staze na groblju postaviti klupe za odmor posetilaca groblja, posude za otpatke česme i sl.

Za formiranje parkovskog groblja normativ je 14 m2 po stanovniku.

Uslovi za uređenje groblja i sahranjivanje umrlih na području Opštine Subotica su definisani Odlukom o uređenju i održavanju groblja i sahranjivanju (Sl.list SO Subotica 13/98, 4/99, 13/2000 i 30/2001).

Objekti – zgrade od opšteg interesa

Javni objekti od opšteg interesa van naseljenih mesta na prostoru opštine Subotica jesu objekti čije je korištenje odnosno izgradnja od opšteg interesa u skladu sa propisima o eksproprijaciji (objekti saobraćajne infrastrukture i ostali infrastrukturni objekti).

Za javne objekte od opšteg interesa akt o urbanističko tehničkim uslovima izdavaće se samo u slučaju kada je zemljište u državnoj svojini ili ukoliko se isto pribavi u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji.

Akt o urbanističkim uslovima sadrži i posebne uslove vlasnika postojećih infrastrukturnih objekata, koje na bilo koji način tangira objekat za koji se izdaje akt o urbanističkim uslovima u skladu sa zakonom za određenu vrstu infrastrukturnog objekta.

Ako zemljište nije u državnoj svojini za izgradnju objekata i površina od opšteg interesa neophodna je izrada Plana detaljne regulacije.

2.3.6. Ostalo

2.3.6.1. Zemljište u okviru zaštićenih koridora

Saobraćajna infrastruktura

Kod izgradnje novih saobraćajnih kapaciteta potrebno je pridržavati se postojećih zakonskih propisa, pravilnika i standarda u cilju smanjenja degradacije prirode i smanjenja zauzimanja zemljišta.

U zaštitnom pojasu pored javnog puta van naselja zabranjena je izgradnja građevinskih objekata, kao i postavljanje postrojenja, uređaja instalacija, osim izgradnje saobraćajnih površina, pratećih sadržaja puta, kao i postrojenja, uređaja i instalacija koji služe potrebama javnog puta i saobraćaja na javnom putu.

U zaštitnom pojasu javnog puta mogu se graditi, odnosno postavljati: vodovod, toplovod, kanalizacija, , elektro i TT vodovi, žeeleznička pruga postrojenja i slično uz prethodno pribavljene saglasnosti i uslove od upravljača puta.

Zaštitni pojas sa svake strane puta ima širine : za državne puteve I reda – autoputevi je 40 m, za ostale državne puteve I reda 20 m, za državne puteve II reda – 10 m, a za opštinske i nekategorisane – 5 m. U naseljenim mestima zaštitni pojas i uslovi gradnje u zaštitnom pojasu određuju se urbanističkim planovima naselja.

Na raskrsnici javnog puta sa drugim putem u nivou u zoni potrebne preglednosti zabranjena je svaka gradnja i druge radnje (podizanje zasada i slično) koje bi ometale preglednost javnog puta.

U pojasu zaštite državnih puteva I i II reda, van naselja, mogu se graditi putni sadržaji i sadržaji tranzitnog turizma u skladu sa Zakonom o javnim putevima i uslovima nadležnog preduzeća. Sve sadržaje uz ove puteve koordinisano na državne puteve preko servisne saobraćajnice, sa periodičnošću od minimalno 400 m između priključaka.

U skladu sa Zakonom o željeznici:

"Pružni pojas" jeste prostor izmedu železničkih koloseka, kao i pored krajnjih koloseka, na odstojanju od najmanje 8 metara, a ako zeleznicka pruga prolazi kroz naseljeno mesto - na odstojanju od najmanje 6 metara, racunajuci od ose krajnjeg koloseka;

"Zaštitni pruzni pojas" jeste zemljišni pojas sa obe strane pruge, širine 200 m, racunajuci od ose krajnjih koloseka;

U zaštitnom pruznom pojasu ne mogu se graditi zgrade, postavljati postrojenja i uredaji i graditi drugi objekti na udaljenosti manjoj od 25 metara racunajuci od ose krajnjih koloseka, osim objekata u funkciji zeleznickog saobracaja.

Izuzetno, na zeleznickom podrucju mogu se postavljati kablovi, elektricni vodovi niskog napona za osvetljavanje, telegrafske i telefonske vazdušne linije i vodovi, tramvajski i trolejbuski kontaktni vodovi i postrojenja, kanalizacije, cevovodi i drugi vodovi i slicni objekti i postrojenja, na osnovu izdate saglasnosti upravljaca.

U zaštitnom pruznom pojasu mogu se graditi zgrade, postavljati postrojenja i uredaji i graditi drugi objekti na udaljenosti vecoj od 25 metara racunajuci od ose krajnjih koloseka, na osnovu izdate saglasnosti upravljaca.

Objekti kao što su: rudnici, kamenolomi, krecane, ciglane, industrijske zgrade, postrojenja i drugi slicni objekti ne mogu se graditi u zaštitnom pruznom pojasu blize od 50 metara racunajuci od ose krajnjeg koloseka.''

Elektroenergetska infrastruktura

U zaštitnom koridoru visokonaponskih nadzemnih vodova nije dozvoljena izgradnja objekata, niti zasađivanje niskog i viskog rastinja. Zaštitni koridor u zavisnosti od naponskog nivoa iznosi: za vodove od 400 kV je 35 m od ose voda sa obe strane (ukupno 70 m), za vodove 220 kV je 30 m od ose voda sa obe strane (ukupno 60 m) i za vodove od 110 kV je 25 m ose voda sa obe strane (ukupno 50 m). U zaštitnom koridoru može se graditi podzemna infrastruktura uz izradu Elaborata uticaja nadzemnih vodova.

U okviru zaštitnog koridora dalekovoda 220 kV i 400 kV zabranjena je izgradnja.

Izuzetno, dozvoljena je izgradnja određenih objekata u skladu sa Zakonom o putevima i Zakonom o elektroprivredi.

Izgradnja navedenih objekta biće regulisana saglasnošću i uslovima nadležnih republičkih organizacija (Direkcija za puteve, Elektroistok) i utvrđena urbanističkim projektom za svaki pojedinačni slučaj.

Telekomunikaciona infrastruktura

U zaštirnoj zoni radio-relejnih koridora mogu se graditi objekti ograničene visine, definisane Elaboratom zaštite slobodnog radio-relejnog koridora. U ovom koridoru ne mogu se graditi objekti koji će svojim radom ometati sistem radio-relejne veze.

Termoenergetska infrastruktura

Gasovodna infrastruktura

Za gasovode srednjeg pritiska zaštitni koridor iznosi 30 m od ose gasovoda sa obe strane voda (ukupno 60 m) od koje nije dozvoljena izgradnja objekata.

2.3.6.2.Uslovi za formiranje zaštitnih zelenih pojaseva

Vanšumsko zelenilo u vidu vetrozaštitnih i poljozaštitnih pojaseva je potrebno formirati u okviru saobraćajne, vodoprivredne infrastrukture i poljoprivrednog zemljišta. Projektnom dokumentacijom je potrebno odrediti optimalne širine i tipove zaštitnih pojaseva, međusobna rastojanja i konkretan izbor vrsta u skladu sa

uslovima staništa. Preporučuju se višeredni pojasevi širine 10-15 m. Potrebno je studijom oceniti opravdanost podizanja pojaseva koji bi bili na poljoprivrednom zemljištu ili van linija putnog pojasa.

U skladu sa šumskim osnovama će se vršiti pošumljavanje određenih područja. Zbog prirodnih karakteristika stepskog područja Opštine, kao i očuvanja biodiverziteta i pejzažnih karakteristika, u slučaju potrebe moguće je formiranje zaštitnih zelenih pojaseva bez šumske osnove a u skladu sa zakonskom regulativom (Zakon o poljoprivredi)

Rekultivacija postojećih legalnih i divljih deponija će unaprediti stanje životne sredine, formiranjem pošumljenih površina, u skladu sa pravilnicima koji definišu ovu oblast.

2.3.6.3. Zaštitni pojasevi vodotokova i građ. reona

Širina zaštitnog pojasa vodotokova u kome ne mogu da se grade objekti iznosi 14m sa obe strane vodotoka.

Širina pojasa oko granica građevinskog reona u kome ne mogu da se grade objekti iznosi 1km.

2.3.6.4.Zona ograničene gradnje

Ova zona je definisana u uslovima dobijenim od Ministarstva odbrane Republike Srbije. Prilikom planiranja i izgradnje objekata u ovoj zoni obavezno je primenjivati odredbe Zakona o vazdušnom saobraćaju („Sl. List SRJ“ br. 12/1998, 5/1999, 44/1999, 73/2000 i 70/2001). Pre pristupanja izradi planova nižeg reda, izdavanja Akta o urbanističkim uslovima, odobrenja za izgradnju i izgradnju bilo kakvih objekata u ovoj zoni, obavezna je saglasnost Ministarstva odbrane Republike Srbije.

2.4. SMERNICE ZA PRIMENU PRAVILA UREĐENJA I GRAĐENJA PROSTORA OPŠTINE SUBOTICA U POSTUPKU SPROVOĐENJA PROSTORNOG PLANA

Pravila uređenja i građenja utvrđena Prostornim planom po donošenju Plana primenjuju se prostore van granica naseljenih mesta (atar):

- Za građenje objekata i uređenje prostora i kompleksa na poljoprivrednom, vodnom i šumskom zemljištu, za koje nije predviđena izrada urbanističkog plana ili plana detaljne regulacije, pravila iz Prostornog plana primenivaće se direktno – kao osnov za izradu Akta o urbanističkim uslovima.
- Za građenje pojedinačnih objekata i sadržaja na postojećem građevinskom zemljištu – oformljenim kompleksima van granica naseljenih mesta - u ataru koja su u skladu sa namenom površina utvrđenom Planom i za koja nije utvrđena obaveza izrade plana detaljne regulacije, pravila iz Prostornog plana primenjivaće se direktno – kao osnov za izradu Akta o urbanističkim uslovima ili za izradu Urbanističkog projekta za definisanje elemenata parcelacije i regulacije objekata.
- Za građenje na prostorima – kompleksima van granica naselja za za koje su doneti urbanistički planovi preispitani prema važećem Zakonu, a ne poseduju dovoljno elemenata –pravila građenja i uređenja koja preciziraju sve potrebne uslove uređenja i građenja, pravila iz Prostornog plana primenjivaće se u delu dopune tih uslova, radi sticanja osnova za izdavanje Akta o urbanističkim uslovima i/ili izradu Urbanističkih projekta.
- Za građenje na Planom definisanom novom građevinskom zemljištu u ataru – za utvrđene namenske zone, kao i potrebu formiranja novih lokacija za objekte i sadržaje složenije i kompleksnije izgradnje, za koje će se utvrditi obaveza izrade urbanističkih planova i/ili Urbanističkih projekata, pravila iz Prostornog plana primenjivaće se kao smernice za izradu istih.

Za sva naseljena mesta na teritoriji opštine Subotica će se daljom razradom Prostornog plana, kroz izradu odgovarajućih urbanističkih planova u skladu sa Zakonom, definisati nove granice građevinskih reona, razgraničenje javnog od ostalog zemljišta, namena prostora i u skladu sa njom pravila uređenja i građenja. Po izradi Planova, Odobrenje za izgradnju pojedinih sadržaja unutar utvrđenog prostora tih naselja izdavaće se na osnovu Izvoda iz donetog Plana. Za nove planove pravila iz Prostornog plana primenjivaće se kao smernice za njihovu izradu.

Urbanistički plan nephodno je uraditi i za sve nove javne površine i javne objekte, kada se pokrene inicijativa za njihovu realizaciju, odnosno, za postojeće javne površine kada dolazi do promene regulacije u okviru istih.

Do donošenja urbanističkih planova u skladu i prema odredbama važećeg Zakona o planiranju i izgradnji, za naselja na teritoriji opštine Subotica za koja nisu doneti urbanistički planovi, ili su urbanistički planovi prestali da važe, za izdavanje Akta o urbanističkim uslovima za građenje objekta u određenim namenski zonama primenjivaće se opšta pravila uređenja i građenja utvrđena ovim Planom, odnosno i Pravilnikom o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji, i sadržini, uslovima i postupku izdavanja akta o urbanističkim uslovima za objekte za koje odobrenje izdaje opštinska, odnosno gradska uprava (“Službeni glasnik RS” br.75/2003.

Do donošenja novih urbanističkih planova, za naseljena mesta na teritoriji opštine Subotica za koja su postojeći urbanistički planovi preispitani u skladu sa odredbama Zakona, za izdavanje Akta o urbanističkim uslovima za građenje objekta u određenim namenski zonama primenjivaće se elementi iz tih Planova, a delovi koji nedostaju ili su nepotpuni u tim planovima, dopunjavaće se primenom iz opštih pravila uređenja i građenja utvrđenih ovim Planom, kao i Pravilnikom.

Za sve slučajeve koji se ne mogu podvesti pod Pravila utvrđena Prostornim planom primenjuju se odredbe Pravilnika o opštim uslovima o parcelaciji i izgradnji i sadržini, uslovima i postupku izdavanja akta o urbanističkim uslovima za objekte za koje odobrenje izdaje opštinska, odnosno gradska uprava (”Slu`beni glasnik RS”, broj 75/2003).

Dalja razrada Prostornog plana opštine Subotica

Dalja razrada Prostornog plana opštine Subotica vršiće se izradom sledeće, Zakonom predviđene urbanističke dokumentacije:

- Urbanistilki planovi naselja (prema dinamici i utvrđenim prioritetima)
- Urbanistički planovi, Urbanistički projekti, odnosno Aktovi o urbanističkim uslovima za pojedinačne sadržaje na građevinskom zemljištu vangrađevinskog reona naselja

Pored navedene dokumentacije, Prostorni plan će se sprovoditi i kroz obavezno ugrađivanje njegovih odredbi u planove koji će se izrađivati:

- Posebne planove, programe, projekte i osnove za pojedinačne oblasti (uređenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta, rekultivacija degradiranih zemljišta, zaštita životne sredine i sl.)
- Plan za proglašenje erozionih područja na teritoriji opštine Subotica
- Osnove zaštite, korištenja i urešenja poljoprivrednog zemljišta u cilju njegovog racionalnijeg korištenja, proizvodnje zdrave hrane i rejonizacije poljoprivredne proizvodnje.

2.5. OPŠTA PRAVILA U POGLEDU GRAĐENJA OBJEKATA

Stambeni prostor – stambenu jedinicu sa pomoćnim i pratećim prostorima u okviru porodičnog objekta organizovati prema funkciji i važećim normativima.

Svetla visina stambenih prostorija ne može biti manja od 2,8 izuzetno 2,60 m.

Poslovni, proizvodni prostori u sklopu stambenih objekata i objekata drugih namena, odnosno poslovni i proizvodni objekti, treba da su izgrađeni prema funkcionalnim, sanitarnim, tehničko-tehnološkim i drugim uslovima u zavisnosti od vrste radne ili proizvodne delatnosti, odnosno prema važećim propisima za određenu namenu ili delatnost.

Standardna svetla visina poslovnih, radnih prostorija ne može biti manja od 3,0 m, odnosno treba da je u skladu sa propisima za obavljanje određene vrste delatnosti.

Objekti svih vrsta i namena treba da su funkcionalni, statički stabilni, hidro i termički propisno izolovani i opremljeni svim savremenim instalacijama u skladu sa važećim normativma i propisima za objekte određene namene.

Prilikom projektovanja i izgradnje objekata ispoštovati važeće tehničke propise za građenje objekata određene namene. Objekte projektovati u skladu sa propisima o izgradnji na seizmičkom području, imajući u vidu da se gradi na području koje prema intenzitetu zemljotresa spada u VII stepen Merkali-Kankali- Zibergove skale (MCS).

Kod građenja objekata na međi voditi računa da se objektom ili nekim njegovim elementom – (ispadom i drugim) ne ugrozi vazdušni, odnosno ni podzemni prostor susedne parcele.

Krovne ravni svih objekata u pogledu nagiba krovnih ravni treba da su rešene tako da se odvođenje atmosferskih voda sa površina krova reši u sopstveno dvorište, odnosno usmeri na uličnu kanalizaciju.

Površinske vode sa jedne građevinske parcele ne mogu se usmeriti prema drugoj parceli, odnosno objektima na susednim parcelama.

Površinske vode sa parcele odvode se slobodnim padom prema rigolama, odnosno prema ulici - u otvorene kanale, jarkove, sa najmanjim padom od 1,5%.

Izgrađene saobraćajne površine, pristupne pešačke staze objektima na parceli, rampe garaža u prizemlju radnih, proizvodnih objekata kojima se savladava visinska razlika iznad kote terena, kolske pristupne puteve dvorištu i manipulativne dvorišne platoe, treba izvesti sa padom orijentisano prema ulici, i delom prema zelenim površinama na parceli (vrt, bašta i slično).

U slučaju izgradnje garaže u suterenu objekta, pad rampe za pristup garaži orijentisan je prema objektu, a odvođenje površinskih voda rešava se drenažom ili na drugi pogodan način.

Saobraćajne površine – pristupni putevi, platoi treba da su izvedeni sa savremenim kolovozni zastorom: beton, asfalt beton i popločanje raznim tipskim elementima.

Javni prostor ulice se ne može se koristiti za obavljanje delatnosti (skladištenje materijala i sl.) niti za parkiranje teških vozila i mašina, već se u tu svrhu mora organizovati i urediti prostor u okviru parcele ukoliko za to postoje prostorni uslovi i ne remete se stvoreni uslovi življenja u širem okruženju.

Deponovanje kućnog smeća vrši se u odgovarajuće posude u sopstvenom dvorištu za porodične stambene objekte, odnosno u kontejnerima smeštenim na pogodnim lokacijama u sklopu parcele, a u skladu sa propisima za objekte određene namene, sa odvoženjem na deponiju, organizovano i putem nadležnog komunalnog preduzeća.

Sa parcela na kojima je planirana izgradnja ili su izgrađeni poslovni i proizvodni objekti, u zavisnosti od vrste proizvodnje, odnosno vrste i karaktera otpada, otpadni proizvodni produkti se odvoze na deponiju čvrstog otpada, odnosno deponuju na propisanu lokaciju na propisani način i u skladu sa vrstom otpada.

2.6. INFRASTRUKTURNA MREŽA

Priključci objekata na komunalnu i ostalu infrastrukturu grade se na osnovu uslova pribavljenih od vlasnika javne infrastrukturne mreže iz akta o urbanističkim uslovima.

Zone infrastrukturnih objekata i površina

Pored pojaseva zauzetih postojećim putevima, železničkim prugama, dalekovodima, gasovodima, TT vezama, UKT i VHF koridorima koji su u Prostornom planu definisani planiraju se i trase za buduće objekte i instalacije.

Akt o urbanističkim uslovima za izgradnju infrastrukturnih sistema, objekata i uređaja:

- saobraćajne infrastrukture,
- vodne infratrukture,
- elektroenergetske i druge energetske infrastrukture i PTT saobraćaja i veza,
- naftne i gasne infrastrukture,
- i drugi objekti (propusti, mostovi, i dr.) izdavaće se izvan naselja na osnovu privremenih pravila samo u slučaju kada je zemljište u državnoj svojini u granicama putnog pojasa.

Izuzetno, ova Pravila predstavljaju osnov za izdavanje akta o urbanističkim uslovima za izgradnju objekata koji su neophodni za upotpunjavanje infrastrukturnih mreža opštine (trafostanice, protivgradne stanice, hidrometeorološke stanice, čuvarnice, crpne stanice, kanalska mreža, cevovodi i drugi slični objekti) uz prethodno regulisanje imovinskih odnosa.

Pravila za izgradnju vodovodne mreže:

- Uličnu mrežu postaviti ispod kolovoza na 1,0 m od ivice kolovoza;
- Dubina ukopavanja: minimalna 1,0 – 1,2m;
- Van naselja, mrežu postaviti u sklopu putnog zemljišta. Ako ne postoji mogućnost sprovođenja kroz putno zemljište trasu provući kroz privatno zemljište uz saglasnost vlasnika parcele;
- Sve cevi mreže položiti blagovremeno, kada je to moguće, pri izgradnji saobraćajnica, da se naknadno ne bi prekopavalo;
- Ako se mreža sprovodi kroz putno zemljište višeg ranga, ispod pruga, ispod vodotoka i sl, potrebno je pribaviti mišljenja i posebne uslove od nadležnih organa i organizacija;
- Mrežu polagati u suprotnoj strani ulice od planirane ili izvedene elektro i telefonsko-telegrafske mreže, uvek gde je to moguće;
- Ako se u istom rovu polažu vodovi drugih instalacija moraju se zadovoljiti minimalna propisana rastojanja zaštite;
- Seoska vodovodna mreža, kao i privatni vodovodi mogu se izgraditi prema posebnim vodoprivrednim uslovima, koje izdaje nadležni opštinski organ.
- Vodosnabdevanje objekata i poljoprivrednog zemljišta van naseljenih mesta je na osnovu akta o urbanističkim uslovima, može se rešavati putem pojedinačnih izvorišta –bunara prema posebnim vodoprivrednim uslovima, koje izdaje nadležni opštinski organ, odnosno bunarima dubine do prvog vodonosnog horizonta (max . dubine 60 m).

Pravila za izgradnju fekalne kanalizacione mreže:

- Dubina ukopavanja: minimalna 1,0 m;
- Mrežu polagati u suprotnoj strani ulice od planirane ili izvedene elektro i telefonsko-telegrafske mreže, uvek gde je to moguće, ukoliko nije, ne sme se polagati na manjim odstojanjima od zakonski propisanog minimuma.
- Mrežu voditi javnim površinama, a gde nije moguće, privatnim parcelama, uz obezbeđenje službenosti prolaza za redovno održavanje iste.
- Sve cevi mreže izvesti blagovremeno, kada je to moguće, pri izgradnji saobraćajnica, da se naknadno ne bi prekopavalo;
- Ako se u istom rovu polažu i vodovi drugih instalacija moraju se zadovoljiti minimalna propisana rastojanja zaštite;

Odvođenje upotrebljenih voda

Odvođenje upotrebljenih voda rešava se upuštanjem u vodonepropusne septičke jame. Odvođenje atmosferskih voda rešava se razlivanjem i upijanjem u slobodni okolni prostor.

Međusobne udaljenosti između vodonepropusne (taložnika), vodopropropusne (upojnice) septičke jame i bunara definisane su «Odlukom o održavanju čistoće» («Službeni list opštine Subotica» broj 11/94, 38/2003).

Pravila za izgradnju atmosferske kanalizacione mreže:

- Trasa uličnih vodova se postavlja ispod kolovoza, na udaljenju 1,5 m od osovine kolovoza;

- Mrežu postaviti iznad nivoa podzemnih voda uz obavezno zaptivanje spojeva;
- Sve cevi mreže izvesti blagovremeno, kada je to moguće, pri izgradnji saobraćajnica, da se naknadno ne bi prekopavalo;
- Ako se u istom rovu polažu i vodovi drugih instalacija moraju se zadovoljiti minimalna propisana rastojanja zaštite;
- Mrežu polagati u suprotnoj strani ulice od planirane ili izvedene telefonsko-telegrafske mreže, uvek gde je to moguće.

Pravila za izgradnju elektroenergetske mreže:

Objekti stanovanja i ostali objekti moraju imati obezbeđeno snabdevanje električnom energijom sa javne mreže individualno rešeno.

- Zaštitni koridor za DV 400 kV iznosi 40 m, za DV 220 kV iznosi 30 m,
- a za DV 110 kV 25 m obostrano od horizontalne projekcije dalekovoda;
- U zaštitnom koridoru se ne dozvoljava izgradnja objekata visokogradnje i zelenila visoke vegetacije;
- Svi vodovi (dalekovodna i niskonaponska mreža) moraju biti kablovski, podzemni, ako su u blizini zapaljivih ili eksplozivnih materijala, skladišnih prostora, parkinga za kamione, otvorenih radnih prostora, i sl.;
- Podzemni vodovi se polažu u trotoaru na dubini od 1,0 m, na rastojanju 0,5 m od regulacione linije, u zelenoj površini ili putnom zemljištu na dubini od 0,8 m, ili u profilu saobraćajnice, na dubini od 1,0 m;
- Podzemni vodovi koji se ne polažu u regulacionom pojasu saobraćajnice, polažu se na najmanjoj udaljenosti 0,5 m od podzemnih delova objekta, na dubini od 0,8 – 1,0 m;
- Stubovi nisko-naponske mreže do 1 kV postavljaju se u trotoaru na 30 cm od ivičnjaka, a ako ulica nema trotoar u kolovozu uz regulacionu liniju, s tim da ne ometaju ulaze u dvorišta i ne ugrožavaju bezbednost objekata i ljudi;
- Ako se u istom rovu polažu i vodovi drugih instalacija moraju se zadovoljiti minimalna propisana rastojanja zaštite;
- U istom rovu nikada ne polagati elektroenergetske vodove i toplovode ili parovode;
- Sve postojeće trafostanice se zadržavaju i dozvoljava se njihovo proširenje i rekonstrukcija;
- Maksimalna površina parcele za izgradnju nove slobodnostojeće trafostanice do 2x1.000 kV je 60,0 m^2;
- Rastojanje trafostanice od stambenog objekta: minimalno 3,0 m;
- Trafostanice moraju biti ograđene propisanom ogradom, imati pristup za dopremu, montažu i održavanje opreme, kao i pristup vatrogasnom vozilu;
- Rastojanje od priključnog stuba do mesta priključka na objektu ne treba da bude veće od 30 m;
- Svetiljke javne rasvete, stubovi i kandelabri, postavljaju se uz regulacionu liniju ili 30 cm od ivičnjaka, a nije dozvoljeno njihovo postavljanje iznad drugih podzemnih instalacija i sredinom trotoara;
- Za osvetljenje fasada, spomenika, grupacija zelenila, panoa i sl., koristiti reflektore montirane na stubovima i postoljima, na fasadama, uređenim zelenim i popločanim površinama, i sl.
- Dozvoljava se izgradnja pojedinačnih vetrogeneratora (uređaja za korištenje snage vetra u cilju proizvodnje energije) radi korištenja alternativnih izvora energije za navodnjavanje , osvetljavanje salaša i dr

Pravila za izgradnju mašinskih instalacija (termičkih i gasnih):

- Toplovodne instalacije se polažu na dubini od 0,80 – 1,0 m, na rastojanju 1,0 m od regulacione linije;
- Sve zaštitne cevi u kojima se polažu vodovi izvesti blagovremeno pri izgradnji saobraćajnica, da se naknadno ne bi prekopavalo;
- U istom rovu nikada ne polagati elektroenergetske vodove i toplovode ili parovode.

Pravila za izgradnju telekomunikacione mreže:

- Trase postojećih optičkih i mrežnih kablova zadržavaju se ako su u pojasu trotoara ili u zelenoj traci ulice i ako ne ugrožavaju lokaciju drugih planiranih objekata;
- Za polaganje kablova potrebno je obezbediti prostor u trotoarima postojećih ili planiranih ulica ili u putnom zemljištu regionalnih magistralnih puteva, na dubini od 1,0 m. Ako ulica nema trotoar kablovi se polažu na 0,5 m od regulacione linije;
- Mrežu polagati u suprotnoj strani ulice od planirane ili izvedene elektromreže, uvek gde je to moguće;
- Ako se u istom rovu polažu i vodovi drugih instalacija moraju se zadovoljiti minimalna propisana rastojanja zaštite;
- Rastojanje kablova od podzemnih delova objekata: minimalno 0,5 m;
- Sve zaštitne cevi i šahte u kojima se polažu vodovi izvesti blagovremeno pri izgradnji saobraćajnica, da se naknadno ne bi prekopavalo;

- Bazne radio stanice se mogu postavljati na slobodnim površinama ili na odgovarajućim objektima kako na javnom tako i na ostalom građ. zemljištu u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji i neophodnim Aktom o urbanističkim uslovima izdatim od strane Opštine.
- Javne telefonske govornice mogu se postavljati na mestima gde postoji mogućnost polaganja priključnog kabla i gde je frekvencija ljudi velika: na prilazima i u javnim objektima (škole, železničke i autobuske stanice, sportski objekti, objekti kulture, i sl.), na trgovima, trotoarima ulica, parkovima i drugim prostorima gde njihove lokacije ne ometaju pešački i drugi saobraćaj, ne zatvaraju ulaze, prilaze i slično.

Javne površine

Pravila za izgradnju i rekonstrukciju saobraćajne mreže (javni putevi i ulice):

- Regulaciona linija utvrđuje se u odnosu na osovinsku liniju (osovinu javnog puta) ili na graničnu liniju i obeležava za sve postojeće i planirane saoraćajnice.
- Rastojanje između regulacionih linija (širina pojasa regulacije) utvrđuje se u zavisnosti od funkcije i ranga saobraćajnice, odnosno infrastrukture kao horizontalna, nadzemna i podzemna regulacija, a najmanja dozvoljena širina pojasa regulacije po vrstama ulica je definisana je u poglavlju o pravilima korišćenja i uređenja planskog područja koji se odnosi na saobraćaj i saobraćajnu infrastrukturu.
- Regulaciona linija se obeležava analitičko geodetski za sve planirane saobraćajnice u naselju.
- Regulaciona linija i osovina saobraćajnice javnog puta su osnovni elementi za utvrđivanje saobraćajne mreže.
- Regulaciona linija i osovina novih saobraćajnica utvrđuju se u odnosu na postojeću regulaciju i parcelaciju, postojeće trase saobraćajnica i funkcionalnost saobraćajne mreže.
- Nivelacija saobraćajnica i drugih javnih površina određuje se proračunom padova i poprečnih i podužnih profila pojasa regulacije. Utvrđene analitičke koordinate (kote nivelete) karakterističnih tačaka u planu nivelacije predstavljaju osnov za utvrđivanje niveleta regulacionih linija kao i osnov za postavljanje ulaza u objekat ili uređenje ostalog prostora van pojasa regulacije.
- Saobraćajnice izvoditi sa savremenim kolovoznim zastorom na adekvatnom donjem postroju tamponu i oivičiti ivičnjacima;
- U profilu ulice, pored saobraćajne funkcije, obezbediti prostor za prolazak infrastrukturne mreže;
- Prilikom planiranja novih ili rekonstrukcija postojećih ulica težiti da se obezbedi ulično zelenilo (drvoredi, travnjaci i slično);
- Pešačke površine (staze i trotoari) obavezno fizički izdvojiti u posebne površine zaštićene od motornog saobraćaja (izuzev kod integrisanih ulica);
- Širina trotoara: za kretanje pešaka minimalna 1,5 m.
- Za invalidna lica na pešačkim prelazima predvideti izgradnju oborenog zakošenog ivičnjaka minimalne dužine 1,5 m.
- Izgradnja saobraćajnica, za koje su ovim Planom utvrđeni samo pravci i koridori, zasnivaće se na planovima detaljne regulacije, kojima se bliže razrađuju trase saobraćajnica. Za razradu trase saobraćajnice merodavan je generalni, odnosno idejni projekat, zavisno od njenog ranga i značaja.

Pravila za izgradnju i uređenje javnih zelenih površina:

- Projekti uređenja izrađuju se na ažurnim geodetskim podlogama sa ucrtanom postojećom vegetacijom.
- Parterna rešenja uskladiti sa namenom i funkcijom zelene površine, tako da se ne ugroze postojeće vrednosti zelene površine.
- Nivelaciona rešenja uskladiti sa konfiguracijom terena.
- Hortikulturna rešenja uskladiti sa trasama podzemnih instalacija – ispoštovati potrebna minimalna odstojanja: od vodovoda 1,5 m, od kanalizacije 2,5 m, od toplovoda 3,0 m, od elektroinstalacija 2,0 m, od tt-instalacija 1,5 m, odnosno u skladu sa važećim tehničkim propisima.
- Izbor autohtone vrste ozelenjavanja usaglasiti sa namenom i funkcijom zelene površine, kao i sa uslovima staništa.
- Izbor vrsta za drvorede usaglasiti sa širinom ulice i utvrditi adekvatna rastojanja između sadnica – u zavisnosti od vrste i prilaza objektima.
- Za drvoredne sadnice obezbediti otvore za sadnju min prečnika 1,2 m i min rastojanje od objekta 3,0 m.
- U zavisnosti od namene zelene površine predvideti opremanje odgovarajućom opremom i sadržajima.
- Odnos površina – popločavanja, travnjaka i visokog rastinja uskladiti sa namenom zelene površine.
- U okviru zelenih javnih površina mogu se postaviti elementi urbanog mobilijara, telefonske govornice, jarboli, bilbordi, odnosno izgraditi objekti sporta i rekreacije.

Uslovi za priključenje na saobraćajnu i komunalnu infrastrukturu:

- Na zahtev Opštinske uprave – Službe za građevinarstvo, uslove priključenja na saobraćajnu i komunalnu infrastrukturu utvrđivaće organi, organizacije i preduzeća koji su zakonom za to ovlašćeni.
- Ako ne postoji ulična vodovodna mreža dozvoljava se izgradnja bunara ili privatne vodovodne mreže sa bunarom ili kaptažom.
- Ako ne postoji ulična kanalizaciona mreža dozvoljava se izgradnja nepropusne septičke jame (kao prelazno rešenje).
- Ako je nisko-naponska mreža podzemna, kućni priključak može biti samo podzeman, a ako je nisko-naponska mreža nadzemna, kućni priključak može biti nadzemni ili podzemni

3. PRIORITETI U OSTVARIVANJU PLANA DO 2011. GODINE

Planska rešenja iz ovog Plana koja su ocenjena da predstavljaju prioritet za opštinu Subotica definisana su u ovom poglavlju uz obavezu i odgovornost nadležnih organa i organizacija u opštini Subotica i AP Vojvodini da ih ostvare do 2011. godine. Na osnovu ovih prioriteta biće definisan i potpisan i ugovor o implementaciji (član 31 Zakona o planiranju i izgradnji).

3.1. PRIRODA I PRIRODNE VREDNOSTI – OSNOV RAZVOJA

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
001	Kartiranje i vrednovanje vrednih biotopa (staništa), sa ciljem njihove zaštite i revitalizacije. Identifikacijom i vrednovanjem staništa se dobijaju podaci o različito devastiranim prostorima koji zbog svojih potencijala zaslužuju pokretanje postupaka revitalizacije (planiranje bioekoloških mera uređenja prostora), zaštite i očuvanja ukupnog biodiverziteta. Da bi se izdvojili biotopi neophodno je prikupiti relevantne podatke o abiotičkim i biotičkim uslovima istraživanih područja i preduzeti odgovarajuća vrednovanja, na osnovu kojih bi se dobile planske preporuke za očuvanje i unapređenje izdvojenih područja.	Opština Subotica, Ministarstvo za nauku i životnu sredinu, Pokrajinski sekretarijat za životnu sredinu i održivi razvoj, republički i međunarodni fondovi	Zavod za zaštitu prirode Srbije, Fakulteti (Šumarski, Biologija), Instituti, JP ‘Palić-Ludaš’
002	Planiranje i uspostavljanje ekoloških koridora, za koje bi se mogli iskoristiti nasipi, brane, kanali, vetrozaštitni pojasevi. Na taj način bi se omogućilo povezivanje izolovanih prostornih jedinica, što bi uslovilo stvaranje veza i prostora koji služe kao refugijumi. Povezivanjem rasparčanih fragmenata prirode bi se omogućulo nesmetano kretanje životinja i širenje biljnih vrsta, što u mnogome doprinosti ostvarivanju strateških ciljeva Prostornog plana.	Opština, JP ‘Palić-Ludaš’, Vojvodina šume, Pokrajinski sekretarijat za životnu sredinu i održivi razvoj, međunarodni fondovi	Zavod za zaštitu prirode Srbije, JP ‘Palić-Ludaš’, Zavod za urbanizam opštine Subotica, Vojvodina šume
003	Podizanje buffer zona, između ekološki osetljivih područja i površina ugrožavajuće namene	Opština, lokalni i međunarodni fondovi za zaštitu životne sredine	Mesne zajednice, NVO, JP ‘Palić-Ludaš’, Vojvodina šume
004	Podizanje višenamenskih zaštitnih pojaseva	Opština i Pokrajina	Korisnici prostora (poljoprivreda, vodoprivreda),Mesne zajednice, NVO, Vojvodina šume
005	Revitalizacija i aktivacija prirodnih resursa područja Kelebije (jezera, šume)	Opština, lokalni i međunarodni fondovi	Mesna zajednica, NVO, Vojvodina šume, Zavod
006	Izrada studije strategije zaštite predela radi zaštite autohtonih prirodnih vrednosti i tradicionalnih načina korišćenja resursa, poboljšanje slike predela	Republika (Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo nauke i životne sredine),	Naučne ustanove(Šumarski fakultet,Instituti), Zavod za

		Pokrajina, Opština	zaštitu prirode Srbije,
007	Izrada Zelene regulative Subotice, regulacija izgradnje, zaštite i održavanja zelenih površina. Koncipiranje i postepena realizacija ideje o prožimanju pirodnih i fizičkih urbanih struktura u ataru (‘’Stepski grad’’), kao i razvoj interne (gradske) zelene mreže	Opština, Fond za zemljište	Urbanistički Zavod Subotice,stručnjaci
008	Informaciona osnova i baza podataka o prirodnom vrednostima i stanju životne sredine Opštine Subotica. Omogućiti svim interesnim grupama slobodan pristup informacijama, sa ciljem podizanja svesti javnosti i olakšavanju njihovog uključivanja u procese donošenja odluka, što će doprineti podeli odgovornosti među različitim ciljnim grupama	Pokrajinska služba zaštite	JP Palić-Ludaš
009	Jačanje funkcije zaštićenih područja-budući zaštićeni predeo Kereš (INERREG projekat koji se trenutno radi sa partnerom NP Kiškunšag iz Kečkemeta). Ovaj prostor, kao značajna prirodna baština Panonske nizije, čini geoekološku celinu, a prirodne retkosti i stepen njihove ugroženosti se podudaraju sa obe strane granice. Cilj za period 2006- 2008. godine je: jačanje funkcije zaštite opremanjem staraoca, uređivanje posetilačke infrastrukture, marketinške aktivnosti, edukacija i prezentacija prirodnih vrednosti regiona, razvijanje specifičnih vidova turizma (eko i etno). Predloženi projekat se odvija na dva zaštićena dobra SRP „Ludaško jezero” i SRP "Selevenjske pustare".	EU program	JP Palić-Ludaš

3.2. VODE I HIDROTEHNIČKI SISTEMI U BUDUĆNOSTI

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
	a) za snabdevanje vodom		
010	Osmatranjem površinske i podzemne vode utvrditi potrebne širine ekoloških koridora	IPA, Republika, Pokrajina	1-VO „Severne Bačka” 2-JKP „Vodovod i kanalizacija” 3-JP„Palić-Ludaš”
011	Osmatranjem utvrditi stanje Palićkog jezera	Opština, Pokrajina, Republika	1-JP„Palić-Ludaš” 2-JKP „Vodovod i kanalizacija”
012	Izgraditi: -5 bunara, ukupnog kapaciteta 80 l/s severno od postojećeg Vodozahvata I i unutar postojećeg Vodozahvata II za potrebe teritorije Subotica-Palić i -17 bunara, ukupnog kapaciteta 225 l/s za ostala naselja u Opštini (Bački Vinogradi, Hajdukovo i Šupljak-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s; Donji i Gornji Tavankut i Ljutovo-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s; Mala Bosna-1 bunar 10 l/s; Mišićevo-1 bunar 10 l/s; Kelebija-1 bunar 10 l/s; Bajmok-3 bunara ukupnog kapaciteta 45 l/s; Đurđin-1 bunar 15 l/s; Bikovo i Gabrić-1 bunar 10 l/s; Bačko Dušanovo, Čantavir i Višnjevac-3 bunara ukupnog kapaciteta 45 l/s; Novi i Stari Žendnik-2 bunara ukupnog kapaciteta 30 l/s)	JP Vodovod i kanalizacija, Opština, lokalna sredstva	1-JKP „Vodovod i kanalizacija”

013	Dograditi postojeće vodovode (Subotica-Palić, Bački Vinogradi, Mala Bosna, Mišićevo, Kelebija, Bajmok, Đurđin, Dušanovo, Čantavir, Višnjevac, Novi i Stari Žednik) i izgraditi sisteme za institucionalno vodosnabdevanje (Hajdukovo, Šupljak, Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, Bikovo i Gabrić)	JP Vodovod i kanalizacija, Opština, lokalna sredstva	1-JKP „Vodovod i kanalizacija”
014	Izgraditi rezervoare: -za teritoriju Subotica-Palić na Vodozahvatu I zapremine 3000 m^3, i na Vodozahvatu II i eventualno na Paliću 2500 m^3 i -ukupne zapremine 6000 m^3 za grupe naselja: 1. Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, 2. Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, 3. Mala Bosna, 4. Mišićevo, 5. Kelebija, 6. Bajmok, 7. Đurđin, 8. Bikovo, Gabrić, 9. Bačko Dušanovo, Čantavir, Višnjevac i 10. Novi i Stari Žednik	JP Vodovod i kanalizacija, kreditna sredstva (inostrana i domaća)	1-JKP „Vodovod i kanalizacija”
015	Izgraditi uređaje za kondicioniranje voda: -za teritoriju Subotica-Palić na Vodozahvatu II i -za ostala naselja u Opštini na istim lokalitetima gde će biti i rezervoari.	JP Vodovod i kanalizacija, kreditna sredstva (inostrana i domaća)	1-JKP „Vodovod i kanalizacija”
	b) Otpadne vode		
016	Za povećanje održivosti stanja hidrotehničkih sistema i vodne infrastrukture urbanizacijom obuhvaćenog dela teritorije Subotica-Palić, neophodna je analiza mogućnosti razdvajanja kanalizacione mreže u Subotici (najverovatnije određenog dela urbanizovanih površina) i razdvajanje sistema kanala Kelebija i Radanovac od izvedenog dela kanalizacije grada. Ovako će se stvoriti preduslov za odvođenje atmosferskih voda u IV sektor Palićkog jezera. U okviru ovoga rada očekuje se razmatranje problema prinudnih akumulacija atmosferske vode na slivovima Palićkog i Kelebijskog jezera: -pretvaranje u bjefe sistem Radanovačkih kanala, -vraćanje prvobitne uloge retenzionog bazena, na slivu Palićkog jezera i samoga jezera, Šandorskoj bari, i -analiza mogućnosti osposobljavanja Kelebijskog jezera za ribnjak. Na teritoriji Subotice treba razmotriti mogućnosti zacevljenja otvorenih kanala koji su delovi postojeće kanalizacione mreže.	JP Vodovod i kanalizacija, kreditna sredstva (inostrana i domaća)	1-JKP „Vodovod i kanalizacija”
017	Obnavljati i izgraditi sisteme za prečišćavanje otpadne vode i dogradnja kamaizacije u Bajmoku, Čantaviru i Paliću	Opština, Pokrajina, Republika	JKP „Vodovod i kanalizacija”
018	Proširiti i izgraditi sisteme kanalizacije za otpadnu vodu (Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, Donji i Gornji Tavankut, Ljutovo, Mala Bosna, Mišećevo, Kelebija, Đurdin, Bikovo, Gabrić, Bačko Dušanovo, Višnjevac, Novi i Stari Žednik), zajedno sa projektima uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, treba da daju odgovor na moguću koncepciju rešenja.	Opština, Pokrajina, Republika	JKP „Vodovod i kanalizacija”
	c) atmosferska i freatska voda		
019	Idejni projekti kanalizacije za atmosfersku vodu (Bački Vinogradi, Hajdukovo, Šupljak, Ljutovo, Bajmok, Mala Bosna, Mišićevo, Đurdin, Bikovo, Gabrić, Bačko Dušanovo, Čantavir, Višnjevac, Novi i Stari Žednik), uz razmatranje problema atmosferskih i podzemnih voda i mogućih lokacija prinudnih	Opština, Pokrajina, Republika, Direkcija za izgradnju	JKP „Vodovod i kanalizacija”, V.O. „Severna Bačka”

	akumulacija, treba da daju odgovor na moguću koncepciju rešenja.		
020	Stvaranje uslova za obezbeđivanje ekoloških koridora u Opštini (vodotoci Krivaja, Čik i Kereš) zahteva ažuriranje koncepcije korišćenja potoka i akvifera freatske vode u Opštini. Preduslovi za utvrđivanje širine koridora su uspostavljanje monitoring sistema i osmatranje (dovoljno za donošenje odluka prihvatljivih po preporukama Direktive Evropskog parlamenta i saveta 2000/60/EC). Ažuriranjem zakona o vodama i rešenjem problema sprovođenja zaključaka analize, stvaraju se uslovi za obezbeđivanje ekoloških koridora u Opštini.	IPA program, Direkcija za izgradnju	JP Palić-Ludaš, Zavod za urbanizam Subotica
021	Osavremenjavanje melioracionih sistema u Opštini je usko povezano sa rezultatima iz prethodne tačke jer se rešenjem prethodnog problema može ažurirati uloga postojećeg kanala Adorjan-Velebit-Orom-Palić i kanala Orom-Čik-Krivaja, čija izgradnja je u toku.	A.P. Vojvodina (vodoprivreda), opštinska sredstva	V.O. „Severna Bačka”
022	Izrada plana opšteg uređenja za prostor, Palićkog, Omladinskog i Ludaškog jezera (alternativna Studija uređenja hidrosistema Palićko-Omladinsko-Ludaško jezero) kojim bi se precizirala tehnička rešenja sistema kao i pitanja ekološke zaštite i druga pitanja vezana za ovaj sistem.	Opština	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica

3.3. MREŽA NASELJA, SOCIJALNO STANOVANJE, STANOVNIŠTVO

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
023	Decentralizacija Opštine i formiranje 4 zajednice seoskih naselja sa centrima u Donjem Tavnkutu, Hajdukovu, Čantaviru, Novom Žedniku i Bajmoku. Postepena decentralizacija administracije kao i tehničke i socijalne infrastrukture i podrška razvoju MSP, veća finansijska samostalnost lokalnih zajednica	Opština Subotica	Nadležni organ Opštine
024	Definisanje Strategije socijalnog stanovanja (pre svega za mlade, kvalifikovane) i programa izgradnje i održavanja stnova prema principima UN Habitat	Opština Subotica, Nacionalni investicioni plan	Nadležni organ Opštine
025	Formiranje baze podataka o uslovima stanovanja razvijanjem skale kategorijanih tipova urbanističke i tehničke administracije	Veza sa projektom 026	Veza sa projektom 026
026	Utvrđivanje lokacija za izgradnju neprofitnih stanova i potrebne urbanističke i tehničke dokumentacije	Direkcija za izgradnju Subotice	JP Zavaod za urbanizam opštine Subotica
027	Izrada Strategije demografskog razvoja opštine Subotica. Ovom Strategijom utvrditi ciljeve i zadatke unapređenja demografske strukture Opštine (starosna, obrazovna) kao i ispitati osobine i aspiracije pojedinih etničkih zajednica kao i unapređenje multietničke i multikulturalne zajednice	Opštine Subotica	Kvalifikovana institucija za demoggrafska pitanja

3.4. DISTRIBUCIJA JAVNIH SLUŽBI

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
028	Obnova svih matičnih osnovnih škola	Opština Subotica, sredstva EU	Nadležni organ Opštine
029	Obnova srednjih škola u Subotici	Opština Subotica, sredstva EU	Nadležni organ Opštine
030	Obnova ambulanti u centrima zajednice naselja	Opština Subotica, sredstva EU	Nadležni organ Opštine

031	Obnova i oživljavanje domova kulture u c.z.n.	Opština Subotica	Nadležni organ Opštine
032	Obnova sportskih objekata i terena	Opština Subotica	Nadležni organ Opštine
033	Program mobilnih nastavnih i lekarskih ekipa u lokalnim naseljima	Opština Subotica	Nadležni organ Opštine
034	Povećanje stručnog kadra u ambulantama u c.z.n.	Opština Subotica	Nadležni organ Opštine

3.5. ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE I UNAPREĐENJE IDENTITETA OPŠTINE

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
035	Revitalizacija Sinagoge – projekat transnacionalnog značaja Radovi na restauraciji i tehničkoj zaštiti sinagoge počeli su 1974. godine kada je primećeno da se kupola naginje i da joj preti urušavanje. Od tada do danas restauracija osinagoge nije završena, i ona je van funkcije. Projektom će se, između ostalog, omogućiti izgradnja podzemnog objekta u koji će biti smeštene pomoćne prostorije potrebne za buduću funkciju sinagoge kao kulturnog centra.	Međunarodne fondacije, opština Subotica, Republika Srbija	Fondacija 'SOS Sinagoga', Međunarodni zavod za zaštitu spomenika kulture
036	Strategija revitalizacije gradskog jezgra Subotice – Projekat transgraničnog značaja Revitalizacija gradskog jezgra Subotice, kao i zaštićenih zona podrazumeva kako fizičku obnovu objekata tako i aktivnu ekonomsku upotrebu pri čemu se mora poštovati kvalitet okruženja odnosno da istorijsko tkivo ima ograničenu mogućnost promene prilikom obnove. Zaštićene zone svakako moraju imati simbiotički odnos sa ostalim delovima grada. Ekonomska vrednost mora da se u okvirima zaštićenih zona kreira na dva nivoa: na nivou građevine i na nivou cele zone u okvirima interaktivnih odnosa građevina i delatnosti u njima. Stvaranje ekonomske vrednosti građevine velikim se delom dešava izvan parcele i obuhvata pripadajuću infrastrukturu. Mere koje treba da se preduzmu da bi se povećala ekonomska vrednost zaštićene zone treba da se odnose na celu zonu a ne na pojedinačne građevine, jer se ekonomska vrednost povećava ili smanjuje u međusobnim odnosima pojedinačnih građevina i urbanih i infrastrukturnih elemenata zone. Da bi se odredile mere revitalizacije zaštićenih zona u opštini Subotica potrebno je uraditi Strategiju revitalizacije gradskog jezgra Subotice kao pilot projekat i prethodnicu Strategija za razvoj drugih zaštićenih zona.	Opština Subotica	JP Direkcija za izgradnju Opštine Subotica
037	Revitalizacija vile Bagoljvar na Paliću – projekat transregionalnog značaja Jedan od najugroženijih spomenika kulture na Paliću je Bagoljvar. Nakon započinjanja restauracije Velike terase Bagoljvar je ostao kao poslednji u tako lošem stanju. Restauracijom i revitalizacijom Bagoljvara dopunio bi se kompleks zaštićenih objekata u okviru Palićkog parka. Najvažniji elemenat njegove tehničke zaštite bilo određivanje nove funkcije objekta. Njegova funkcija mogla bi se vezati za proslavu „Berbanskih dana" koje se svake jeseni organizuju na Paliću, kao i na stazu „Put vina" koja bi svakako morala proći kroz Palić. Povezivanje Puta vina sa sličnim stazama u susednim opštinama uticao bi na podizanje nivoa značaja ovog objekta od lokalnog na transregionalni i transgranični.	Fondacija Headlz Trust, IPA program, druge međunarodne fondacije	Nadležni organ opštine
038	Kulturna staza građanske arhitekture na prelazu između XIX i XX veka – projekat transgraničnog značaja Projekat Kulturne staze arhitekture na prelazu XIX i XX veka omogućio bi afirmaciju graditeljske baštine iz tog perioda, olakšao	Opština Subotica, Republika Srbija, Projekti transgranične	Opština Subotica

	turistima, ali i lokalnom stanovništu pristup informacijama o spomenicima kulture, kao i samim spomenicima i na taj način promenio odnos prema baštini od pasivnog prema aktivnom. Izradom projekta proverila bi se pristupačnost baštini, snabdevenost potrebnim pratećim funkcijama, dostupnost informacija i tome slično iz čega bi kasnije mogli da proizađu projekti koji će otkloniti nedostatke u ovim oblastima, a koje danas nismo u stanju da uočimo jer nikada nije napravljena studija o ovim aspektima kulturne baštine.	saradnje	
039	Revitalizacija salaša: Roka tanja, Sunjog tanja, Majkin salaš, Cvetni salaš, itd. Iako ovi salaši imaju reminescencije na tradicionalnu seosku arhitekturu i eksploatišu njen imidž, suštinsko poštovanje tradicije ovih prostora nije ostvareno.	IPA program	Opština Subotica, Privatni investitori

3.6. EKONOMSKI OKVIR PROSTORNOG RAZVOJA OPŠTINE

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
040	Formiranje povoljnog poslovnog ambijenta za ulaganja na području opštine Subotica, značajnu dokumentaciju kod ovog predstavlja INVESTICIONI PRIRUČNIK (BESEKTETESI KEZIKÖNYV), izdanje regionalnog centra MOS-HID, Subotica, 2005. Zbog problema nedostatka sredstava za restrukturiranje privrede i izgradnju ekonomske infrastrukture, neophodno je povećati kapacitet lokalnog poslovnog ambijenta tj. izgraditi atraktivno poslovno okruženje, koje bi uticalo na privlačenje investitora i potencijalnim investitorima omogućilo konkurentno poslovanja. Cilj je stvoriti bazu podataka o zemljištu na kojem je moguća izgradnja i razvoj proizvodnih i uslužnih delatnosti.	Projekat je moguće realizovati na osnovu sopstvenih ljudskih resursa uz minimalna finansijska sredstva angažovanjem lokalnih stručnih službi (finansijske, poreske, urbanističke, zemljišne i dr.) uz postizanje konzensusa oko ciljeva i uslova (povoljnosti) ulaganja i koordinacijom svih aktivnosti	JP Direkcija za izgradnju Subotice u saradnji sa organima Opštine i nadležnim organima pokrajinske uprave, kao i sa privatnim sektorom
041	Formiranje Poslovno-tehnološkog inkubatora u Subotici. Strategijom podsticanja i razvoja stranih ulaganja Srbije u cilju bržeg povezivanja privrede sa naučnim, istraživačko-razvojnim i inovacionim sektorom, kao i zakonima o inovacionoj delatnosti i naučno-istraživačkoj delatnosti definisane su organizacije za pružanje infrastrukturne podrške inovacionoj delatnosti, i to: poslovno tehnološki inkubator i naučno-tehnološki park. Subotica predstavlja visokoobrazovni (Građevinski, Ekonomski fakultet) i srednjeobrazovni centar sa dugom obrazovnom tradicijom. Pored toga u Subotici postoji »Slobodna zona«, a svetske tendencije su u transformaciji slobodnih zona u naučne parkove. Navedeni potencijali pružaju mogućnost formiranja »Poslovno-tehnološkog inkubatora« u Subotici, koji bi u prvoj fazi bio edukativno-inovacioni centar za razvoj tehnologije i komercijalizacije nauke, a sa ciljem da preraste u centar za saradnju i partnerstvo biznisa – fakulteta i naučno-istraživačkih institucija. Tehnološki inkubator, kao kompanija, bi mogla da ponudi zainteresovanima pored prostora i različite usluge (administrativne, tehnološke, marketinške i druge) na određeni period, a u cilju otvaranja mogućnosti uključivanja drugih preduzeća i inovativnih organizacija. Ovaj projekat treba kandidovati Ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom, koji predviđa da u probnoj fazi razvije saradnju nekoliko većih gradova.	Projekat je u početnoj fazi moguće realizovati na bazi finansijske inicijative lokalne zajednice i od strane privatnog sektora, a ukoliko se pozitivno oceni i uz finansijsku podršku Vlade Srbije. Za početak su potrebna minimalna finansijska sredstva, imajući u vidu mogućnost korišćenja postojeće nastavne baze (fakulteta) i pretežnim angažovanjem lokalnih snaga na osmišljavanju programa i pronalaženju prve klijentele. Ukoliko lokalna zajednica ne raspolaže inicijalnim sredstvima, u uspostavljanju ove	JP Direkcija za izgradnju Subotice u saradnji sa organima Opštine i nadležnim organima pokrajinske uprave, kao i sa privatnim sektorom

		organizacione forme mogu učestvovati zainteresovani investitori, kojima bi se ponudili određeni poreski podstreci.	

3.7. PROSTORNI RAZVOJ SAOBRAĆAJA

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
042	Kompletna izgradnja autoputa E-75 Segment transevropskog autoputa (TEM), kao visoko-kapacitativna saobraćajnica imaće najviši nivo standarda, nakon realizacije planiranih sadržaja. Cilj je povezanost sa susednim zemljama, odnosno kvalitetna veza sa evropskom mrežom puteva.	Koncesija, Vlada Republike JP PUTEVI SRBIJE i strani ulagači . Evropska Unija	JP Putevi Srbije
043	Izgradnja magistralnog putnog pravca M-24 Deonice od graničnog prelaza GP. "Kelebija" do opštinske granice sa Kanjižom Cilj je kompletiranje državne saobraćajne mreže i povezanost graničnog prelaza i više opština	R.Srbija JP PUTEVI SRBIJE	JP Putevi Srbije
044	Izgradnja obilaznica oko Razvojnih centara i to: -Južna obilaznica oko Bajmoka je sastavni deo magistralnog puta M-17.1,denivelisano ukrštanje sa železnicom -Istočna obilaznica oko Čantavira je sastavni deo regionalnog puta R-119/1 Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	R.Srbija JP PUTEVI SRBIJE i Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom i MZ	JP Putevi Srbije, Ministarstve za ekonomske odnose sa inostranstvom i MZ
045	Izgradnja dijametralnih saobraćajnih veza i to: -Bajmok-Čantavir, veza naselja Djurdjin, Stari Žednik i Novi Žednik, sa komletiranjem regionalnog putnog pravca R-119/1 -Bajmok-Tavankut, veza naselja Gornji Tavankut, Donji Tavankut i Ljutovo, sa komletiranjem atarskih puteva i -Čantavir-Hajdukovo, veza naselja Orom, Gabrić i Ludoš, sa komletiranjem opštinskih puteva L-25 i 10 Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica i JP PUTEVI SRBIJE i pogranične saradnje	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica, Pogranična saradnja
046	Nemotorizovana kretanja -Subotica-Segedin,veza naselja Palić, Hajdukovo, Bački Vinogradi i GP»Horgoš» ili alternativni GP.»Bački Vinogradi», preko «Hateleš»-a. -Subotica-Kelebija , veza GP»Kelebija», preko naselja Kelebija. Cilj je infrastrukturna podrška za podsticanje stranih ulaganja u privredu i uslužnih delatnosti	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje	Ministarstve za ekonomske odnose sa inostranstvom
047	Izgradnja dvokolosečne pruge i elektrifikacija Subotica – Beograd Cilj je modernizacije pruge Subotica-Beograd ogleda se u obezbedjenju prevoznih kapaciteta i mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada.	Vlada Republika Srbija i strani ulagači ,npr. Evropska Unija	Vlada Republike
048	Rekonstrukcija i elektrifikacija pruge Subotica-Horgoš uz zadržavanjem postojećeg železničkog zemljišta. Cilj je modernizacije pruge i mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada u prevozu putnika i tereta	Vlada Republika Srbija i strani ulagači ,npr. Evropska Unija	Vlada Republike, strani ulagači, EU

049	Izgradnja i elektrifikacija pruge Subotica-Baja uz zadržavanje postojećeg železničkog zemljišta. -Cilj je povezivanje železnice sa susednom Madjarskom, radi ostvarenja mogućnosti za efikasno izvršenje transportnog rada u prevozu putnika i tereta	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje	Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom
050	Dopuna vazdušnog saobraćaja Inicijativa je da se zbog realnih potreba a u skladu sa Strategijom ekonomskog razvoja opštine Subotica 2007-2011, proširi funkcija sportskog aerodroma na Bikovu, razvija putnički saobraćaj, uvažavajući realnost okruženja-aerodroma Beograd, Budimpešta, Sombor, Osjek, Segedin, Temišvar. Cilj je infrastrukturna podrška za posticanje razvoja turizma.	Lokalna samouprava O.Subotica i Ministarstvo za ek.odnose sa inostranstvom i pogranične saradnje	Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom
051	Izgradnja revitalizacija i dogradnja opštinskih puteva Cilj permanentni zadatak u ostvarenju poboljšanja kvaliteta opštinskih puteva, jer ova putna mreža je osnov u povezivanju naselja i salaša u opštini.	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica i Lokalna samouprava pogranične saradnje	JP Direkcija za izgradnju opštine Subotica

3.8. PROSTORNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE

Prioritetni projekti realizacije tehničke infrastrukture do 2011. godine

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
052	Kompletna izgradnja (povezivanje i proširenje) sistema za prečišćavanje i odvođenje prečišćenih otpadnih voda do recipijenta Kereš, i dalje u reku Tisu, za naselja Suboticu i Palić	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, a deo krediti, moguća donacija	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva,
053	Sistem - uređaj za prećišćavanje otpadnih voda (biodisk) za naselja Bajmok i Čantavir	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, a deo krediti, moguća donacija	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
054	Izgradnja razvodnog magistralnog gasovoda 30-50 bara, sa GMRS i MRS	Sredstva NIS-Energogas-a predviđena biznis planom, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, a deo krediti, moguća donacija	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica,NIS-Energogas, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
055	Izgradnja gasovoda srednjeg pritiska 6-12 bara	Sredstva NIS-Energogas-a predviđena biznis planom, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, a deo krediti, moguća donacija	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica,NIS-Energogas, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
056	Izgradnja-kompletiranje prenosnog dalekovoda 400 kV, Kikinda – Subotica – Sombor	Republička i Pokrajinska sredstava	Resorno ministarstvo, JP "Elektromreža" Srbije
057	Izgradnja TS 110/20 kV "Subotica 5"	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo sredstva "Elektrovojvodine" preko Elektrodistribucije "Subotica" predviđenih biznis planom	"Elektrovojvodina" preko Elektrodistribucije "Subotica", Organi upravljanja razvojem opštine Subotica,
058	Izgradnja optičkih kablova na pravcima: prsten u gradu Subotica, Subotica-Kelebija, Palić-Šupljak, kraci prema Bačkim Vinogradima i Nosi, kraci prema Donjem Tavankutu, a zatim Gornjem	Sredstva Telekom Srbija predviđena biznis planom, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Telekom Srbija, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva

	Tavankutu i Ljutovu, na jugu i jugozapadu opštine Subotica mrežu veznih optičkih kablova. Pomoću njih će se povezati naselja Višnjevac, Čantavir sa Bačkim Dušanovom		
059	Izgradnja MSAN-a u: Gornjem i Donjem Tavankutu sa Ljutovom, Čantaviru sa Višnjevcem i Bačkim Dušanovom.	Sredstva Telekom Srbija predviđena biznis planom, Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, učešće budućih korisnika	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Telekom Srbija, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva

Projekti realizacije tehničke infrastrukture do 2015. godine, omogućeni realizacijom prioritenih projekata

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
060	Dalje širenje i kompletiranje fekalne i kišne kanalizacije u naseljima Subotica i Palić	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, kompenzacija NIS-NAFTAGAS-a, a deo krediti, moguća donacija, samodoprinos	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati, Republička resorna ministarstva
061	Dalje širenje i kompletiranje fekalne i kišne kanalizacije u naseljima Bajmok i Čantavir sa Višnjevcem i Bačkim Dušanovom	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo iz Pokrajinskih sredstava, a deo krediti, moguća donacija, samodoprinos	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati
062	Izgradnja fekalne kanalizacije u naseljima Kelebija, Hajdukovo, Šupljak, Bački Vinogradi i Nosa.	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, deo iz Republičkih i Pokrajinskih sredstava, kompenzacija NIS-NAFTAGAS-a, a deo krediti, moguća donacija, samodoprinos	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
063	Distributivni PE gasovod 1-3 bara	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, sredstva budućih korisnika	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, NIS-Energogas,
064	Zamena dalekovoda 35 kV sa dalekovodima 110 kV, što podrazumeva napuštanje/demontiranje postojećih dalekovoda 35 kV na pravcima Subotica-Senta i Subotica-Čantavir.	Deo sredstva "Elektrovojvodine" preko Elektrodistribucije "Subotica" predviđenih biznis planom, deo sredstava iz cene električne energije	"Elektrovojvodina" preko Elektrodistribucije "Subotica", Organi upravljanja razvojem opštine Subotica,
065	Preuzimaje snage ugašenih TS 35/10 kV pomoću postojećih četiri TS 110/20 kV Palić, Subotica 1, Subotica 2 Subotica 4 i planirane TS 110/20 kV Subotica 5	Deo sredstva "Elektrovojvodine" preko Elektrodistribucije "Subotica" predviđenih biznis planom, deo sredstava iz cene električne energije	"Elektrovojvodina" preko Elektrodistribucije "Subotica", Organi upravljanja razvojem opštine Subotica,
066	Sukcesivna izgradnja 20 kV mreže po prioritetima i dinamikom koja zavisi od potreba korisnika	Deo sredstva "Elektrovojvodine" preko Elektrodistribucije "Subotica" predviđenih biznis planom, deo sredstava iz cene električne energije, budući korisnici	"Elektrovojvodina" preko Elektrodistribucije "Subotica", Organi upravljanja razvojem opštine Subotica
067	Izgradnja optičkih kablova na pravcima: krak od Subotice prema Bikovu i od Bajmoka na sever prema Mađarskim salašima i jug veza sa naseljem Pačir u opštini Bačka Topola	Sredstva Telekom Srbija predviđena biznis planom, Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, učešće budućih korisnika	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Telekom Srbija, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva

068	Sanacija i rekultivacija postojećih nehigijenskih deponija	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Telekom Srbija, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
069	Reciklaža budućih i postojećih otpadaka	Privatna inicijativa, Komunalno preduzeće	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Telekom Srbija, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva
070	Sanitarno-higijensko uređivanje postojećih stočnih groblja	Deo iz spostvenih sredstava (budžeta) opštine Subotica, učešće postojećih i budućih korisnika	Organi upravljanja razvojem opštine Subotica, Pokrajinski sekretarijati i Republička resorna ministarstva, Zavod za javno zdravlje Subotica, Uprava za zaštitu životne sredine

3.9. PROSTORNI RAZVOJ POLJOPRIVREDE

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
071	Reforma katastra i zemljišnih knjiga- Osnovna svrha programa je uspostavljenje pravne sigurnosti vlasništva nad nekretninama osiguranjem tačne, pouzdane i ažurne katastarske evidencije zasnovane na stvarnom stanju i usklađene sa zemljišnim knjigama.	EU (IPA program)	Opština Subotica Nadležne opštinske službe
072	Formiranje regionalnih međunarodnih preduzeća - Programi formiranja jedinstvenih međunarodnih preduzeća evroregiona DTKM. Sa takvim projektima može se konkurisati kod međunarodnih organizacija za sredstva za ekološke programe i pogranični razvoj. Npr., formiranje jedinstvenog međudržavnog preduzeća na liniji Segedin-Subotica-Temišvar.	Sredstva budžeta Republike Srbije i opštine Suboptic Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj, pograničnu saradnju i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl.	
073	Konkurentnost poljoprivrednih proizvoda - Uspeh pojedinih preduzeća je fenomen koji zaokuplja naučnike, preduzeća i vlade mnogih zemalja. Razlozi uspešnosti nalaze se u konkurentnosti, gde se u središte pažnje stavljaju akteri u procesu proizvodnje, odlučivanja i upravljanja. Konkurentnost znači poboljšavanje položaja pojedinaca i firmi u poređenjuu sa drugim. Povećanje konkurentnosti se odražava na porast životnog standarda tokom dužeg vremenskog perioda. Konkurentnost poljoprivrednih proizvoda sa postora opštine Subotica mora postati predmet sistematskih razmatranja i istraživanja pre svega, humanih i fizičkih resursa, infrastrukture i kapitala.	Sredstva budžeta Republike Srbije i opštine Suboptica Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj, pograničnu saradnju i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl.	
074	Program osnivanja saveta za ruralni razvoj- U cilju što kvalitetnijeg ruralnog razvoja i poljoprivrede potrebna je stalna saradnja i komunikacija među svim učesnicima procesa ruralnog razvoja. Kako bi se objedinio rad svih vladinih i nevladinih institucija koje se bave razvojem ruralnih prostora nužno je osnivanje Saveta za ruralni razvoj opštine Subotica	Opština Subotica, Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. -	Opština Subotica
075	Revotalizacija salaša kao specifičnog oblika života, rada i kulture u Severnoj Bačkoj i Južnoj Mađarskoj - Ocuvanje/obnavljanje salaša, zaselaka i malih sela predstavlja jednu od strateških odrednica za postizanje	Budžet opštine Subotica, Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke	Opština Subotica lokalne zajednice

	prostorno uskladenijeg korišcenja poljoprivrednog zemljišta i za preusmeravanje nepovoljnih strukturnih tendencija u okviru porodicne poljoprivrede; Revitalizacija salaša povećva konkurentnost ponude opštine Subotica	regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. "Revitalizacija zajednice kroz demokratsku akciju"(CRDA) donacijom građana Sjedinjenih Američkih Država posredstvom Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), Sredstava (posebnog fonda) lokalne uprave	
076	Izgradnja i stavljanje u funkciju Kvantaške pijace - Lokacija postojeće kvantaške pijace je neodgovarajuća. Zbog neadekvatnog skladišnog prostora sezonsko voće i povrće je brže propadalo, što je loše uticalo na prodaju na kvantaškoj pijaci.. Regulisanje ove oblasti zahteva izgradnju nove Kvantaške pijace.	Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl., eventualnim donacijama u okviru "Revitalizacija zajednice kroz demokratsku akciju"(CRDA) donacijom građana Sjedinjenih Američkih Država posredstvom Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID)	Opština Subotica i Subotičke pijace
077	Kafilerijsko zbrinjavanje otpada animalnog porekla i sesle keponije za poljoprivredni toksični otpad - Sa aspekta veterinarske delatnosti glavni problem je nepostojanje organizovanog kafilerijskog zbrinjavanja otpada animalnog porekla. Regulisanje ove oblasti zahteva izgradnju kapaciteta za prihvat, prikupljanje, transport i neškodljivo uništavanje tih vrsta otpada Kako poljoprivreda, posebno intenzivna, zahteva upotrebu hemizacije u zaštiti bilja i plodova, poseban su problem «seoskih deponija» gde bi se ovaj toksični otpad odlagao i eventualno uništavao.	Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl., budžet Opštine Subotica, bzdžet Pokrajine i Republike Srbije	Opština Subotica
078	Osposobljavanje poljoprivrednika za zadružne, privredne i ostale oblike udruživanja - Cilj programa je osposobljavanje poljoprivrednika i ostalih žitelja sela za poslovno i strukovno povezivanje (zadružno povezivanje porodičnih gazdinstava i osnivanje seljačkih strukovnih udruženja), uspešno vođenje poslovanja manjeg opsega i uspostavljanje partnerstva s drugim privrednim faktorima	Formiranje sredstava (posebnog fonda) lokalne uprave, budžet Pokrajine i Republike, Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. - PRAQ III, SPRINT, CDRA	Opština Subotica
079	Uspostavljanje poljoprivrednog informacionog sistema (PIS) - Uspostavljanje odgovarajućeg sistema praćenja i nadzora bitan je preduslov racionalnog korišćenja poljoprivrednih resursa. U tom smislu zadatak poljoprivrednog informacijskog sistema je da objedini postojeće baze podataka i razvije jedinstvenu informacijsku podršku poljoprivredi	Sredstva budžeta opštine Subotica i interesnih grupa, Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. - PRAQ III, SPRINT, CDRA,	INTERREG III A / IPA

080	"Sistem poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka" - Uspostavljanje programa "Sistem poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka" predstavlja usklađivanje s pravnim redom i zahtevima legislative EU (Farm Accountancy Data Network – FADN). Primenom programa osigurao bi se potreban nivo informacija i pružila mogućnost poređenja s međunarodnim i domaćim poljoprivrednim (usklađenost, saradnja i razvoj) faktorima	INTERREG III A, IPA program	Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. - PRAQ III, SPRINT, CDRA, PHARE, INTERREG III A, formiranje sredstava (posebnog fonda) lokalne uprave
081	Povećanje proizvodnih resursa porodičnih poljoprivrednih gazdinstava Pitanje ukrupnjavanja poljoprivrednih zemljišnih čestica (poseda i parcela) sa svrhom uštede u proizvodnim troškovima, tehnički se rešava merama ukrupnjavanja, odnosno podsticanjem komasacije i arondacije. Dokumentima prostornog uređenja mora se onemogućiti svako dalje usitnjavanje katastarskih čestica i celina poljoprivrednog zemljišta, te stimulisati njihovo objedinjavanje u funkcionalne proizvodne posede	Međunarodni programi i fondovi za ruralni razvoj i harmonizaciju tehničke regulative EU zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope i sl. - PRAQ III, SPRINT, CDRA, INTERREG III A / IPA	

3.10. PROSTORNI RAZVOJ INDUSTRIJE

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
082	Unapređenje lokacijskih prednosti područja opštine za smeštaj industrije i MSP - Uravnoteženi razvoj, decentralizacija privrednih aktivnosti, jačanje konkurentnosti opštine Subotice za investiciona ulaganja	Nadležna Ministarstva i Agencije, Lokalna uprava i Agencija za lokalni ekonomski razvoj, Fondovi EU, Nevladine organizacije	Opština Subotica, Javna komunalna preduzeća, Javna preduzeća, posebno Zavod za urbanizam i Direkcija za izgradnju Opštine Subotica
083	Marketing lokacija za smeštaj industrije i MSP - Povećanje konkurentnosti i atraktivnosti područja opštine Subotice za investiciona ulaganja	Resorna Ministarstva i Agencije Vlade Republike Srbije sredstva lokalne uprave, Fondovi EU; donacije nevladinih organizacija	Stručne službe lokalne uprave, Agenicija za lokalni ekonomski razvoj, Direkcija za izgradnju Opštine Subotica, JP Zavod za urbanizam Subotica

3.11. PROSTORNI RAZVOJ TURIZMA

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
084	Termalni izvori - Evidentiranje i aktiviranje postojećih termo-mineralnih izvorišta u atarima pojedinih sela (Bajmok, Hajdukovo i dr.)	Republička, pokrajinska i sredstva opštine Subotica; mesne zajednice; evropski projekti	Pokrajina i opština Subotica
08	Obnova i izgradnja smeštajnih objekata - Povećanje	Privatne investicije; pozitivna	Privatni

5	smeštajnog kapaciteta u Opštini i motivisanje privatnog sektora za ulaganje u njih. Ovo se naročito odnosi na sam grad Subotica, centre zajednice sela i turističke centre (Palić, Hajdukovo, Šupljak, Bajmok, Kelebija)	poreska politika (motivisanje putem olakšica za investitora); pozitivna fiskalna politika (povoljni krediti i pomoć)	investitori
086	Subotički salaši - Revitalizacija i restauracija salaša u duhu tradicije ovog kraja u cilju jedinstvene ponude etno-kulturološkog sadržaja. (gde god postoji mogućnost a naročito u atarima sela Stari Žednik, Šupljak, Bikovo)	Privatne investicije; pozitivna poreska politika (motivisanje putem olakšica za investitora); pozitivna fiskalna politika (povoljni krediti i pomoć)	Opština Subotica, privatni investitori
087	Itinereri - Samostalno, u saradnji sa susednim opštinama i u saradnji sa susednom Mađarskom definisati više vrsta itinerera koji bi se našli u turističkoj ponudi opštine (put vina, put hrane, put salaša, biciklističke staze i dr.)	Turistička organizacija Srbije; TOSU; Opština Subotica; evropski projekti	Turistička organizacija Subotice (TOSU)
088	Evropski projekti - Na nivou Opštine otvoriti lokalnu/regionalnu kancelariju (agenciju) koja bi se starala o evropskim projektima. Njen zadatak bi bio da kroz stalni kontakt i uvid u evropske projekte (aplikacije), informiše zainteresovane, uputi i edukuje ih, prijavi i prati turističke i ostale projekte koji bi konkurisali za sredstva u EU ili na drugom mestu	Opština Subotica; evropski i UN projekti	Opština Subotica
089	Banjski turizam	Turistička organizacija Srbije; TOSU; Opština Subotica; evropski projekti	TOSU, JP Palić - Ludaš
090	Baza podataka o turističkim vrednostima - Evidentiranje i valorizovanje prirodnih i antropogenih turističkih kapaciteta i definisanje strategije razvoja turizma u Opštini	Opština Subotica	TOSU
091	Zdrava sredina - zdrav turizam - Zaštita životne sredine u turističkim zonama i zaustavljanje degradacije pojedinih prirodnih resursa. Ovo se naročito odnosi na zagađenje Palićkog i Ludoškog jezera fekalnim i atmosferskim neprečišćenim vodama, koje zahtevaju hitnu intervenciju u smislu sanacije postojećeg kvaliteta ulaznih voda ili nihovo izmeštanje na drugu lokaciju.	Republička, pokrajinska i sredstva opštine Subotica; evropski projekti	Opština Subotica, JP Palić-Ludaš
092	Subotičke manifestacije - Unapređenje bogatog manifestacionog programa na čitavoj teritoriji Opštine i pokretanje novih	Opština Subotica; mesne zajednice; evropski projekti	TOS, TOSU
093	Permanentna edukacija - Sprovođenje permanetntne, multidisciplinarne edukacije stručnjaka i stanovništva u vezi značaja i uloge turizma	Opština Subotica; evropski projekti	TOSU

3.12. OBNOVA SELA U OPŠTINI SUBOTICA

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
094	Modernizacija proizvodnje - Otvaranje MSP koji bi zaokružili potpuni proizvodni proces u selima, kao i sušara/hladnjača (Kelebija, Bački Vinogradi)	Privatne investicije; pozitivna poreska politika (motivisanje putem olakšica za investitora); pozitivna fiskalna politika (povoljni krediti i pomoć)	Mesne zajednice, privatni investitori
095	Privredna zona *N. Žednik – Čantavir* - Na jasno definisanoj lokaciji otvoriti industrijsku zonu koja bi bila potpuno komunalno opremljena i koja bi bila u	Privatni investitori, sredstva opštine Subotica na uređenju zemljišta, republičke i	Opština Subotica i MZ Novi Žednik i Čantavir

	skladu sa ekološko-estetsko-prostornim standardina. Povoljnost čini blizina saobraćajnog koridora, rečnog toga, gradskog centra i dr	pokrajinske ustanove; pozitivna poreska politika (motivisanje putem olakšica za investitora); pozitivna fiskalna politika (povoljni krediti i pomoć)	
096	Privredna zona *Bajmok* - Nakon određivanja jasne lokacije krenuti sa opremljivanjem ovakve zone koja bi koncentrilasa privredne aktivnosti ovog dela Opštine. Povoljnost čini i blizina graničnog prelaza i očekivano veći broj prometa na kvalitetnim saobraćajnicama koje prolaze kroz naselje, kao i tromeđa opština Subotica, Sombor i Mađarske sa druge strane granice	Privatne investicije; pozitivna poreska politika (motivisanje putem olakšica za investitora); pozitivna fiskalna politika (povoljni krediti i pomoć)	Opština Subotica i MZ Bajmok
097	Komunalno opremanje sela - Podizanje nivoa komunalne opremljenosti u selima u skladu sa potrebama i trenutnim stanjem	Opština Subotica, nacionalni i evropski projekti, privatni investitori; pozitivna fiskalna politika sa pokrajinskog ili republičkog nivoa	Opština Subotica
098	Seoski turizam i itinereri - Otvaranje mogućnosti za aktiviranje seoskog turizma, naročito u severnom delu Opštine i sporadično po čitavoj teritoriji u skladu sa turističkim sadržajem i ponudom. Formiranje turističkih itinerera koji bi povezali atraktivne destinacije u Opštini i van nje	Opština Subotica, privatni investitori i poreske olakšice za ulagače, nacionalni i evropski projekti	TOSU
099	Regionalna razvojna agencija - Formiranje razvojne agencije koja bi pružala usluge koordinacije, organizacije, pripreme i realizacije razvojnih projekata (opštinskih, pokrajinskih, državnih ili projekata EU) iniciranih u selima	Opština Subotica, evropski i UN projekti	Opština Subotica, evropske institucije, UN
100	Sanacija plavnih područja - Sanacija potencijalno ugroženih plavnih područja kroz tehničke mere revitalizacije postojećih melioracionih kanala i eventualnu izgradnju novih	Republička, pokrajinska i sredstva Opštine	Opština Subotica
101	Sanacija divljih deponija - Sanacija nehigijenskih deponija na obodima sela, organizovani prevoz i tretman smeća	Opština Subotica	Opština Subotica
102	Transgranična saradnja - Transgranična povezanost sa susednim opštinama i Mađarskom radi zajedničkog nastupa u raznim projektima i unapređenja i zaštite čitavog regiona	Evropski projekti	Otvoriti lokalnu/regionalnu kancelariju (agenciju) koja bi se starala o evropskim projektima, druge institucije i organizacije na nivou Opštine i MZ

3.13. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE

Br.	NAZIV I OPIS PROJEKTA	FINANSIRANJE	NOSILAC REALIZACIJE
103	Izrada projektno-tehničke dokumentacije za sanaciju i rekultivaciju deponije "Aleksandrovačka bara"	Opština Subotica, Pokrajina, Republika	Institut "Kirilo Savić", JKP "Čistoća i zelenilo"
104	Izrada studijske, planske i projektne dokumentacije i elaborata za izbor lokacije za izgradnju regionalne deponije	Opština Subotica -Direkcija za izgradnju opštine Subotica, Pokrajina, Republika	Zavod za urbanizam Subotica, Građevinski fakultet

			Subotica
105	Koncept održavanja, zaštite i upravljanja režimom voda na slivnom području jezera Palić i Ludaš - izrada Plana opšteg uređenja	Opština Subotica – Direkcija za izgradnju opštine Subotica	Zavod za urbanizam Subotica, JKP "Vodovod i kanalizacija"
106	Projekat zaštite sliva reke Kereš na međunarodnom planu	IPA, INTERREG, Republika	Zavod za zaštitu prirode Srbije, JP "Palić-Ludaš"
107	Izrada Programa razvoja za zaštićena prirodna dobra	Pokrajina, Republika	JP "Palić-Ludaš"
108	Formiranje baze podataka o staništima prirodnih retkosti i valorizacija ekoloških koridora	IPA, Opština Subotica, Pokrajina	JP "Palić-Ludaš"
109	Izrada Generalnog plana zelenila u Subotici - Zelena regulativa Subotice	Opština Subotica – Direkcija za izgradnju opštine Subotica	Nadležni organ uprave
110	Proširenje mreže monitoringa elemenata životne sredine	Opština Subotica – Odeljenje za zaštitu životne sredine	Zavod za javno zdravlje Subotica
111	Izrada integralnog katastra izvora zagađivanja u opštini	Opština Subotica - Odeljenje za zaštitu životne sredine	Zavod za javno zdravlje Subotica, Zavod za urbanizam Subotica

Na osnovu člana 27. stav 1. tačka 3. Zakona o javnim preduzećima i obavljanju delatnosti od opšteg interesa («Službeni glasnik Republike Srbije» broj 25/2000, 25/2002, 107/2005 i 108/2005-ispravka) i Odluke o ovlašćenju za davanje saglasnosti na tarifu («Službeni list opštine Subotica» broj 57/2004), Predsednik opštine donosi:

REŠENJE
O DAVANJU SAGLASNOSTI NA CENE JKP «STADION»

I

Daje se saglasnost na Odluku Upravnog odbora JKP «Stadion» od 21. maja 2008.god. na izmene cene ulaznica za bazen, sa primenom od 15. juna 2008.god.

II

Cene usluga JKP «Stadion» su sledeće:

1. Ulaznice za klizalište

- za građane	105,00 din.
- za decu do 5 godina	besplatno
- za rekreativce	1500 din./sat

2. Ulaznice za bazen

- za odrasle	110,00 din.
- za decu (do 10 godina starosti)	50,00 din.
- za decu (do 5 godina starosti)	besplatno
- za rekreativce	2.000,00 din./mesečno
- za rekreativce/penzionere	500,00 din/mesečno
- mesečne karte	2.100,00 din.

III

U cene iz tačke II ovog Rešenja je uračunat porez na dodatu vrednost.

IV

Ovo Rešenje se objavljuje u «Službenom listu opštine Subotica».

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Broj: I-38-13/2008
Dana: 05.06.2008. godine
S u b o t i c a

PREDSEDNIK OPŠTINE SUBOTICA
Geza Kučera s.r.

Na osnovu člana 60. Zakona o finansiranju lokalne samouprave ("Službeni glasnik RS", broj 62/06) i člana 50. stav 1. tačka 8. Statuta Opštine Subotica ("Službeni list Opštine Subotica", br. 19/02, 59/04, 61/04, 12/05 i 12/06), Predsednik opštine Subotica, dana 18.06.2008. godine, donosi

ODLUKU O PROSEČNOJ TRŽIŠNOJ CENI KVADRATNOG METRA OBJEKATA

Član 1.

Način utvrđivanja poreske osnovice poreza na imovinu za fizička lica iz člana 5. do 7. Zakona o porezima na imovinu ("Službeni glasnik RS", br. 26/01, 135/04 i 61/07), propisan je Pravilnikom o načinu utvrđivanja osnovice poreza na imovinu na prava ne nepokretnostima ("Službeni glasnik RS", broj 38/2001 i 45/2004).

U članu 4. ovog Pravilnika, propisan je način utvrđivanja prosečne tržišne cene kvadratnog metra objekata.

Član 2.

U skladu sa članom 4. Pravilnika o načinu utvrđivanja osnovice poreza na imovinu na prava ne

nepokretnostima ("Službeni glasnik RS", broj 38/2001 i 45/2004), utvrđuje se prosečna tržišna cena po vrstama objekata na teritoriji Grada Subotice koja će se koristiti za utvrđivanje poreza na imovinu fizičkih lica za 2008. godinu.

Prosečna tržišna cena kvadratnog metra po vrstama objekata iznosi:

- za stanove i stambene zgrade 46.969,54 dinara
- za poslovni prostor 90.217,60 dinara
- za zgrade za odmor 36.087,04 dinara
- za garaže i druge objekte 26.670,58 dinara

Član 3.

Na osnovu ove odluke Služba za utvrđivanje i naplatu lokalnih javnih prihoda će doneti rešenja o utvrđivanju poreza na imovinu fizičkih lica za 2008. godinu.

Član 4.

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Opštine Subotica".

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Broj: I-436-24/2008
Dana: 18.06.2008. godine
S u b o t i c a

PREDSEDNIK OPŠTINE SUBOTICA
Geza Kučera s.r.

S A D R Ž A J

Strana

1. ODLUKA O DONOŠENJU PROSTORNOG PLANA GRADA SUBOTICA 1
2. PROSTORNI PLAN OPŠTINE SUBOTICA 2
3. REŠENJE O DAVANJU SAGLASNOSTI NA CENE JKP «STADION» 163
4. ODLUKA O PROSEČNOJ TRŽIŠNOJ CENI KVADRATNOG METRA OBJEKATA 163

Službeni list Opštine Subotica – Izdavač i štampar: Skupština opštine Subotica, Trg Slobode br. 1. Telefon: 554-050 so@subotica.co.yu **Tiraž: 200 kom. Glavni i odgovorni urednik: Sveller Árpád, dipl. pravnik, sekretar Skupštine opštine Subotica. Akontaciona preplatna cena za 2008. godinu iznosi 1950,00 dinara. Oglasi po tarifi. Žiro račun: 840-745151843-03 – Ostali prihodi sa pozivom na broj 97 69 236 opštinskih organa uprave.**